Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟୋ

ପଞ୍ଚକନିପାତପାଠଇ

୧. ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ

୧. ସେଖବଲୱଗ୍ଗୋ

୧. ସଂଖିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧. ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ. ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି. ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ. ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖବଲାନି [ସେକ୍ଖବଲାନି (କ.)]. କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରୀବଲଂ [ହିରିବଲଂ (ସୀ. ପୀ.)], ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ [ୱିରିଯବଲଂ (ସୀ. ସ୍ୟା. କଂ. ପୀ.)], ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି.

‘‘ତସ୍ମାତିହ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ସଦ୍ଧାବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନ, ହିରୀବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନ, ୱୀରିଯବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନ, ପଞ୍ଞାବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନା’ତି. ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ’’ନ୍ତି. ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା. ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି. ପଠମଂ.

୨. ୱିତ୍ଥତସୁତ୍ତଂ

୨. ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖବଲାନି. କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରୀବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ. କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି. ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ.

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୀବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ହିରିମା ହୋତି, ହିରୀଯତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ହିରୀଯତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା. ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୀବଲଂ.

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଓତ୍ତପ୍ପତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା. ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ.

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୀରିଯବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ. ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୀରିଯବଲଂ.

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା. ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ. ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି.

‘‘ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘ସଦ୍ଧାବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନ, ହିରୀବଲେନ… ଓତ୍ତପ୍ପବଲେନ … ୱୀରିଯବଲେନ… ପଞ୍ଞାବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନା’ତି. ଏୱଞ୍ହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ’’ନ୍ତି. ଦୁତିଯଂ.

୩। ଦୁକ୍ଖସୁତ୍ତଂ

୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରତି ସୱିଘାତଂ ସଉପାୟାସଂ ସପରିଳାହଂ, କାୟସ୍ସ ଚ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରତି ସୱିଘାତଂ ସଉପାୟାସଂ ସପରିଳାହଂ, କାୟସ୍ସ ଚ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଦୁଗ୍ଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୁଖଂ ୱିହରତି ଅୱିଘାତଂ ଅନୁପାୟାସଂ ଅପରିଳାହଂ, କାୟସ୍ସ ଚ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରୀମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୁଖଂ ୱିହରତି ଅୱିଘାତଂ ଅନୁପାୟାସଂ ଅପରିଳାହଂ, କାୟସ୍ସ ଚ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତି ପାଟିକଙ୍ଖା’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ୟଥାଭତସୁତ୍ତଂ

୪। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି , କୁସୀତୋ ହୋତି , ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରୀମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ସିକ୍ଖାସୁତ୍ତଂ

୫। ‘‘ୟୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ [ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ (ସୀ।)] ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଚ ସହଧମ୍ମିକା ୱାଦାନୁପାତା [ୱାଦାନୁୱାଦା (ଅ। ନି। ୮।୧୨; ଅ। ନି। ୩।୫୮)] ଗାରୟ୍ହା ଠାନା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରୀପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପମ୍ପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱୀରିୟମ୍ପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞାପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ୟୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଇମେ ପଞ୍ଚ ସହଧମ୍ମିକା ୱାଦାନୁପାତା ଗାରୟ୍ହା ଠାନା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି।

‘‘ୟୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ସହାପି ଦୁକ୍ଖେନ ସହାପି ଦୋମନସ୍ସେନ ଅସ୍ସୁମୁଖୋ [ଅସ୍ସୁମୁଖୋପି (ସ୍ୟା।)] ରୁଦମାନୋ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଚ ସହଧମ୍ମିକା ପାସଂସା ଠାନା [ପାସଂସଂ ଠାନଂ (ସ୍ୟା।)] ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାପି ନାମ ତେ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରୀପି ନାମ ତେ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପମ୍ପି ନାମ ତେ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱୀରିୟମ୍ପି ନାମ ତେ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞାପି ନାମ ତେ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ୟୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ସହାପି ଦୁକ୍ଖେନ ସହାପି ଦୋମନସ୍ସେନ ଅସ୍ସୁମୁଖୋ ରୁଦମାନୋ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଇମେ ପଞ୍ଚ ସହଧମ୍ମିକା ପାସଂସା ଠାନା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସମାପତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୬। ‘‘ନ ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି ୟାୱ ସଦ୍ଧା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ୟତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧା ଅନ୍ତରହିତା ହୋତି, ଅସଦ୍ଧିୟଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାୟ ତିଟ୍ଠତି; ଅଥ ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି।

‘‘ନ ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି ଯାୱ ହିରୀ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହିରୀ ଅନ୍ତରହିତା ହୋତି, ଅହିରିକଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାଯ ତିଟ୍ଠତି; ଅଥ ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି।

‘‘ନ ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି ଯାୱ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓତ୍ତପ୍ପଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାଯ ତିଟ୍ଠତି; ଅଥ ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି।

‘‘ନ ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି ଯାୱ ୱୀରିଯଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୀରିଯଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ହୋତି, କୋସଜ୍ଜଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାଯ ତିଟ୍ଠତି; ଅଥ ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି।

‘‘ନ ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତି ଯାୱ ପଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞା ଅନ୍ତରହିତା ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା [ଦୁପ୍ପଞ୍ଞଂ (କ।)] ପରିୟୁଟ୍ଠାଯ ତିଟ୍ଠତି; ଅଥ ଅକୁସଲସ୍ସ ସମାପତ୍ତି ହୋତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। କାମସୁତ୍ତଂ

୭। ‘‘ଯେଭୁଯ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା କାମେସୁ ଲଳିତା [ପଲାଳିତା (ସୀ।)]। ଅସିତବ୍ଯାଭଙ୍ଗିଂ [ଅସିତବ୍ଯାଭଙ୍ଗି ଚେପି (?)], ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଓହାଯ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ‘ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ’ତି ଅଲଂ ୱଚନାଯ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଲବ୍ଭା [ଲବ୍ଭା ହି (ସ୍ୟା।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋବ୍ବନେନ କାମା ତେ ଚ ଖୋ ଯାଦିସା ୱା ତାଦିସା ୱା। ଯେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୀନା କାମା ଯେ ଚ ମଜ୍ଝିମା କାମା ଯେ ଚ ପଣୀତା କାମା , ସବ୍ବେ କାମା ‘କାମା’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦହରୋ କୁମାରୋ ମନ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକୋ ଧାତିଯା ପମାଦମନ୍ୱାଯ କଟ୍ଠଂ ୱା କଠଲଂ [କଥଲଂ (କ।)] ୱା ମୁଖେ ଆହରେଯ୍ୟ। ତମେନଂ ଧାତି ସୀଘଂ ସୀଘଂ [ସୀଘସୀଘଂ (ସୀ।)] ମନସି କରେଯ୍ୟ; ସୀଘଂ ସୀଘଂ ମନସି କରିତ୍ୱା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଆହରେଯ୍ୟ। ନୋ ଚେ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଆହରିତୁଂ, ୱାମେନ ହତ୍ଥେନ ସୀସଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ ୱଙ୍କଙ୍ଗୁଲିଂ କରିତ୍ୱା ସଲୋହିତମ୍ପି ଆହରେଯ୍ୟ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମାରସ୍ସ ୱିହେସା; ନେସା ନତ୍ଥୀ’ତି ୱଦାମି। କରଣୀଯଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ [ଏୱଂ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଧାତିଯା ଅତ୍ଥକାମାଯ ହିତେସିନିଯା ଅନୁକମ୍ପିକାଯ, ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ କୁମାରୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅଲଂପଞ୍ଞୋ, ଅନପେକ୍ଖା ଦାନି [ଅନପେକ୍ଖା ପନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଧାତି ତସ୍ମିଂ କୁମାରେ ହୋତି – ‘ଅତ୍ତଗୁତ୍ତୋ ଦାନି କୁମାରୋ ନାଲଂ ପମାଦାଯା’ତି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାୱକୀୱଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଦ୍ଧାଯ ଅକତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରିଯା ଅକତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପେନ ଅକତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱୀରିଯେନ ଅକତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞାଯ ଅକତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଅନୁରକ୍ଖିତବ୍ବୋ ତାୱ ମେ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଦ୍ଧାଯ କତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରିଯା କତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପେନ କତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱୀରିଯେନ କତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞାଯ କତଂ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଅନପେକ୍ଖୋ ଦାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ [ପନାହଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ହୋମି – ‘ଅତ୍ତଗୁତ୍ତୋ ଦାନି ଭିକ୍ଖୁ ନାଲଂ ପମାଦାଯା’’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଚୱନସୁତ୍ତଂ

୮। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ । ଅହିରିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। କୁସୀତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚୱତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି , ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ହିରୀମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଓତ୍ତପ୍ପୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ପଞ୍ଞୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚୱତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମଅଗାରଵସୁତ୍ତଂ

୯। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଅହିରିକୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। କୁସୀତୋ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଚଵତି, ନପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ହିରିମା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଓତ୍ତପ୍ପୀ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ପଞ୍ଞଵା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ନ ଚଵତି, ପତିଟ୍ଠାତି ସଦ୍ଧମ୍ମେ’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯଅଗାରଵସୁତ୍ତଂ

୧୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। ଅହିରିକୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। କୁସୀତୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଵୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। ହିରୀମା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଓତ୍ତପ୍ପୀ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ପଞ୍ଞଵା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ , ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଵୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ଭବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଵୁଦ୍ଧିଂ ଵିରୂଳ୍ହିଂ ଵେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ସେଖବଲଵଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସଂଖିତ୍ତଂ ଵିତ୍ଥତଂ ଦୁକ୍ଖା, ଭତଂ ସିକ୍ଖାଯ ପଞ୍ଚମଂ;

ସମାପତ୍ତି ଚ କାମେସୁ, ଚଵନା ଦ୍ଵେ ଅଗାରଵାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ବଲଓଗ୍ଗୋ

୧। ଅନନୁସ୍ସୁତସୁତ୍ତଂ

୧୧। ''ପୁବ୍ବାହଂ , ଭିକ୍ଖଓେ, ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଭିଞ୍ଞାଓୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ପଟିଜାନାମି। ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖଓେ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନି, ଯେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପଓତ୍ତେତି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରୀବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନି ଯେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପଓତ୍ତେତୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। କୂଟସୁତ୍ତଂ

୧୨। ''ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖଓେ, ସେଖବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରୀବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସେଖବଲାନଂ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ଏତଂ ସଙ୍ଗାହିକଂ ଏତଂ ସଙ୍ଘାତନିଯଂ, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖଓେ , କୂଟାଗାରସ୍ସ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ଏତଂ ସଙ୍ଗାହିକଂ ଏତଂ ସଙ୍ଘାତନିଯଂ, ଯଦିଦଂ କୂଟଂ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସେଖବଲାନଂ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ଏତଂ ସଙ୍ଗାହିକଂ ଏତଂ ସଙ୍ଘାତନିଯଂ, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ।

''ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ସଦ୍ଧାବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନ, ହିରୀବଲେନ... ଓତ୍ତପ୍ପବଲେନ... ୱୀରିଯବଲେନ... ପଞ୍ଞାବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱିସ୍ସାମ ସେଖବଲେନା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସଂଖିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୩। ''ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖଓେ, ବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ୱିତ୍ଥତସୁତ୍ତଂ

୧୪। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖଓେ, ବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅରିଯସାଓକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି । ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଓେ, ୱୀରିଯବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅରିଯସାଓକୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓେ, ୱୀରିଯବଲଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଓେ , ସତିବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅରିଯସାଓକୋ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଓେ, ସତିବଲଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସମାଧିବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅରିଯସାଓକୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ

ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ'ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିବଲଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦଟ୍ଠବ୍ବସୁତ୍ତଂ

୧୫। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ । କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ। ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଧାବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୀରିଯବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ। ଏତ୍ଥ ୱୀରିଯବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ। ଏତ୍ଥ ସତିବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ। ଏତ୍ଥ ସମାଧିବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ। ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପୁନକୂଟସୁତ୍ତଂ

୧୬। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ବଲାନି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ଏତଂ ସଙ୍ଗାହିକଂ ଏତଂ ସଙ୍ଘାତନିଯଂ, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୂଟାଗାରସ୍ସ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ଏତଂ ସଙ୍ଗାହିକଂ ଏତଂ ସଙ୍ଘାତନିଯଂ, ଯଦିଦଂ କୂଟଂ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ଏତଂ ସଙ୍ଗାହିକଂ ଏତଂ ସଙ୍ଘାତନିଯଂ, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାବଲ''ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମହିତସୁତ୍ତଂ

୧୭। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ସମାଧିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯହିତସୁତ୍ତଂ

୧୮। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ନ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ସମାଧିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ତତିଯହିତସୁତ୍ତଂ

୧୯। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନେୱ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ନ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ସମାଧିସମ୍ପଦାଯ

ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି। ଇମେହି ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନେୱ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯା''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଚତୁତ୍ଥହିତସୁତ୍ତଂ

୨୦। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି, ଅତ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚା''ତି। ଦସମଂ।

ବଲୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅନନୁସ୍ସୁତକୂଟଞ୍ଚ, ସଂଖିତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥତେନ ଚ;

ଦଟ୍ଠବ୍ବଞ୍ଚ ପୁନ କୂଟଂ, ଚତ୍ତାରୋପି ହିତେନ ଚାତି।

୩। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଓଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଅଗାରଓସୁତ୍ତଂ

୨୧। ‘‘ସୋ ଓତ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଓୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅସଭାଗଓୁତ୍ତିକୋ ‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସେଖଂ [ସେକ୍ଖଂ (କ।)] ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସୀଲାନି ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସୀଲାନି ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମାଧିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ଓତ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଓୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ସଭାଗଓୁତ୍ତିକୋ ‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସୀଲାନି ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସୀଲାନି ପରିପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମାଧିଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯଅଗାରଓସୁତ୍ତଂ

୨୨। ‘‘ସୋ ଓତ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଗାରଓୋ ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ ଅସଭାଗଓୁତ୍ତିକୋ ‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ଓତ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଗାରଓୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ସଭାଗଓୁତ୍ତିକୋ ‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ସେଖଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତି। ‘ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ଠାନମେତଂ ଓିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଂ

୨୩। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଜାତରୂପସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ଜାତରୂପଂ ନ ଚେଓ ମୁଦୁ ହୋତି ନ ଚ କମ୍ମନିଯଂ ନ ଚ ପଭସ୍ସରଂ ପଭଙ୍ଗୁ ଚ ନ ଚ ସମ୍ମା ଉପେତି କମ୍ମାଯ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅଯୋ, ଲୋହଂ, ତିପୁ, ସୀସଂ, ସଜ୍ଝଂ [ସଜ୍ଝୁ (ସୀ।)] – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚ ଜାତରୂପସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା , ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ଜାତରୂପଂ ନ ଚେଓ ମୁଦୁ ହୋତି ନ ଚ କମ୍ମନିଯଂ ନ ଚ ପଭସ୍ସରଂ ପଭଙ୍ଗୁ ଚ ନ ଚ ସମ୍ମା ଉପେତି କମ୍ମାଯ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଜାତରୂପଂ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଓିମୁତ୍ତଂ [ଓିପ୍ପମୁତ୍ତଂ (ସୀ।)] ହୋତି, ତଂ ହୋତି ଜାତରୂପଂ ମୁଦୁ ଚ କମ୍ମନିଯଞ୍ଚ ପଭସ୍ସରଞ୍ଚ ନ ଚ ପଭଙ୍ଗୁ ସମ୍ମା ଉପେତି କମ୍ମାଯ। ଯସ୍ସା ଯସ୍ସା ଚ [ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପିଳନ୍ଧନଓିକତିଯା ଆକଙ୍ଖତି – ଯଦି ମୁଦ୍ଦିକାଯ ଯଦି କୁଣ୍ଡଲାଯ ଯଦି ଗୀଓେଯ୍ୟକାଯ [ଗୀଓେଯ୍ୟକେନ (ସ୍ୟା। କଂ। କ, ଅ। ନି। ୩।୧୦୨)] ଯଦି ସୁଓଣ୍ଣମାଲାଯ – ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁଭୋତି।

‘‘ଏଓମେଓଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚିମେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ଚେଓ ମୁଦୁ ହୋତି ନ ଚ କମ୍ମନିଯଂ ନ ଚ ପଭସ୍ସରଂ ପଭଙ୍ଗୁ ଚ ନ ଚ ସମ୍ମା ସମାଧିଯତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯ। କତମେ ପଞ୍ଚ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ, ଥିନମିଦ୍ଧଂ [ଥୀନମିଦ୍ଧଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଓିଚିକିଚ୍ଛା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ପଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ଚେଓ ମୁଦୁ ହୋତି ନ ଚ କମ୍ମନିଯଂ ନ ଚ ପଭସ୍ସରଂ ପଭଙ୍ଗୁ ଚ ନ ଚ ସମ୍ମା ସମାଧିଯତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯ। ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଚିତ୍ତଂ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଓିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ହୋତି ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁ ଚ କମ୍ମନିଯଞ୍ଚ ପଭସ୍ସରଞ୍ଚ ନ ଚ ପଭଙ୍ଗୁ ସମ୍ମା ସମାଧିଯତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯ। ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଚ

ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀଯସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

''ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – 'ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱେଯ୍ୟଂ – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ଅସ୍ସଂ, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ଅସ୍ସଂ; ଆୱିଭାୱଂ, ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଆକାସେ; ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେ; ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ; ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମେଯ୍ୟଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ; ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ [ଚନ୍ଦିମସୁରିଯେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରିମସେଯ୍ୟଂ [ପରାମସେଯ୍ୟଂ (କ।)] ପରିମଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେଯ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

''ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – 'ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣେଯ୍ୟଂ – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚା'ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

''ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – 'ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନେଯ୍ୟଂ – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ୱୀତରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱୀତରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ସଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସଦୋସଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ୱୀତଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱୀତଦୋସଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ସମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମୋହଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ୱୀତମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱୀତମୋହଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସଂଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ଅମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ସଉତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସଉତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ଅନୁତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅସମାହିତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟଂ, ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେଯ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

''ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – 'ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରେଯ୍ୟଂ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ [ସେଯ୍ୟଥୀଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋତି, ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରେଯ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

''ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – 'ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନେଯ୍ୟଂ – ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନାତି, ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନେଯ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

''ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – 'ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟ'ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦୁସ୍ସୀଲସୁତ୍ତଂ

୨୪।[ଅ। ନି। ୫।୧୬୮; ୬।୫୦; ୭।୬୫] ''ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି

ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାଖାପଲାସୱିପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଫେଗ୍ଗୁପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ସାରୋପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ।

‘‘ସୀଲୱତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମ୍ମାସମାଧିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାଖାପଲାସସମ୍ପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଫେଗ୍ଗୁପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ସାରୋପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମ୍ମାସମାଧିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅନୁଗ୍ଗହିତସୁତ୍ତଂ

୨୫। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ଅନୁଗ୍ଗହିତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋତି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସୀଲାନୁଗ୍ଗହିତା ଚ ହୋତି, ସୁତାନୁଗ୍ଗହିତା ଚ ହୋତି, ସାକଚ୍ଛାନୁଗ୍ଗହିତା ଚ ହୋତି, ସମଥାନୁଗ୍ଗହିତା ଚ ହୋତି, ୱିପସ୍ସନାନୁଗ୍ଗହିତା ଚ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ଅନୁଗ୍ଗହିତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋତି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ୱିମୁତ୍ତାୟତନସୁତ୍ତଂ

୨୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତାୟତନାନି ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିୟୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିୟୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ [ପାମୁଜ୍ଜଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।) ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୨] ଜାୟତି। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାୟତି। ପୀତିମନସ୍ସ କାୟୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି [ୱେଦିୟତି (ସୀ।)]। ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମଂ ୱିମୁତ୍ତାୟତନଂ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିୟୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାୟତି। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାୟତି। ପୀତିମନସ୍ସ କାୟୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି। ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟଂ ୱିମୁତ୍ତାୟତନଂ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିୟୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନାପି ଯଥାସୁତଂ

ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି। ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି। ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ…ପେ… ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି। ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି। ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି , ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି; ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି। ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି। ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି। ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତି।

‘‘ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନି ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅପରିକ୍ଖୀଣା ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନନୁପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଅନୁପାପୁଣାତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସମାଧିସୁତ୍ତଂ

୨୭। ‘‘ସମାଧିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱେଥ ଅପ୍ପମାଣଂ ନିପକା ପତିସ୍ସତା। ସମାଧିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱଯତଂ ଅପ୍ପମାଣଂ ନିପକାନଂ ପତିସ୍ସତାନଂ ପଞ୍ଚ ଞାଣାନି ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ‘ଅଯଂ ସମାଧି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ ଚେୱ ଆଯତିଞ୍ଚ ସୁଖୱିପାକୋ’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ଅଯଂ ସମାଧି ଅରିଯୋ ନିରାମିସୋ’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ଅଯଂ ସମାଧି ଅକାପୁରିସସେୱିତୋ’ତି [ମହାପୁରିସସେୱିତୋତି (କ।)] ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ଅଯଂ ସମାଧି ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧୋ ଏକୋଦିଭାୱାଧିଗତୋ, ନ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିତଗତୋ’ତି [ନ ଚ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିତୱତିତୋତି (ସୀ।), ନ ଚ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିତପତ୍ତୋତି (ସ୍ୟା।), ନ ଚ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିୱାୱଟୋତି (କ।), ନ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିଯାଧିଗତୋତି (?) ଦୀ। ନି। ୩।୩୫୫; ଅ। ନି। ୩।୧୦୨; ୯।୨୭] ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ସତୋ ଖୋ ପନାହଂ ଇମଂ ସମାପଜ୍ଜାମି ସତୋ ୱୁଟ୍ଠହାମୀ’ତି [ସୋ ଖୋ ପନାହଂ ଇମଂ ସମାଧିଂ ସତୋୱ ସମାପଜ୍ଜାମି, ସତୋ ଉଟ୍ଠହାମୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

‘‘ସମାଧିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱେଥ ଅପ୍ପମାଣଂ ନିପକା ପତିସ୍ସତା। ସମାଧିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱଯତଂ ଅପ୍ପମାଣଂ ନିପକାନଂ ପତିସ୍ସତାନଂ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଞାଣାନି ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସୁତ୍ତଂ

୨୮। ‘‘ଅରିୟସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଭାୱନଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସ୍ସ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଭାୱନା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖୋ ନ୍ହାପକୋ [ନହାପକୋ (ସୀ। ପୀ।)] ୱା ନ୍ହାପକନ୍ତେୱାସୀ ୱା କଂସଥାଲେ ନ୍ହାନୀୟଚୁଣ୍ଣାନି [ନହାନୀୟଚୁଣ୍ଣାନି (ସୀ। ପୀ।)] ଆକିରିତ୍ୱା ଉଦକେନ ପରିପ୍ପୋସକଂ ପରିପ୍ପୋସକଂ ସନ୍ନେୟ୍ୟ। ସାୟଂ ନ୍ହାନୀୟପିଣ୍ଡି [ସାସ୍ସ ନହାନୀୟପିଣ୍ଡୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ସ୍ନେହାନୁଗତା ସ୍ନେହପରେତା ସନ୍ତରବାହିରା ଫୁଟା ସ୍ନେହେନ, ନ ଚ ପଗ୍ଘରିନୀ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ୱିୱେକଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ଅରିୟସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୟଂ ପଠମା ଭାୱନା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଦକରହଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଉବ୍ଭିଦୋଦକୋ [ଉବ୍ଭିତୋଦକୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)]। ତସ୍ସ ନେୱସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ନ ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ନ ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ନ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ଉଦକସ୍ସ ଆୟମୁଖଂ, ଦେୱୋ ଚ କାଲେନ କାଲଂ ସମ୍ମା ଧାରଂ ନାନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛେୟ୍ୟ [ଦେୱୋ ଚ ନ କାଲେନ… ଅନୁପୱେଚ୍ଛେୟ୍ୟ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୨୭ ଆଦୟୋ; ମ। ନି। ୨।୨୫୧ ଆଦୟୋ)]। ଅଥ ଖୋ ତମ୍ହାୱ ଉଦକରହଦା ସୀତା ୱାରିଧାରା ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ତମେୱ ଉଦକରହଦଂ ସୀତେନ ୱାରିନା ଅଭିସନ୍ଦେୟ୍ୟ ପରିସନ୍ଦେୟ୍ୟ ପରିପୂରେୟ୍ୟ ପରିପ୍ଫରେୟ୍ୟ; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ ଉଦକରହଦସ୍ସ ସୀତେନ ୱାରିନା ଅପ୍ଫୁଟଂ ଅସ୍ସ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ସମାଧିଜେନ ପୀତିସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ଅରିୟସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୟଂ ଦୁତିୟା ଭାୱନା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପ୍ପଲିନିୟଂ ୱା ପଦୁମିନିୟଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିୟଂ ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି। ତାନି ଯାୱ ଚଗ୍ଗା ଯାୱ ଚ ମୂଲା ସୀତେନ ୱାରିନା ଅଭିସନ୍ନାନି ପରିସନ୍ନାନି ପରିପୂରାନି ପରିପ୍ଫୁଟାନି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତଂ ଉପ୍ପଲାନଂ ୱା ପଦୁମାନଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନଂ ୱା ସୀତେନ ୱାରିନା ଅପ୍ଫୁଟଂ ଅସ୍ସ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ଦେତି ପରିସନ୍ଦେତି ପରିପୂରେତି ପରିପ୍ଫରତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ନିପ୍ପୀତିକେନ ସୁଖେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ଅରିୟସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୟଂ ତତିୟା ଭାୱନା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା …ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମମେୱ କାୟଂ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିୟୋଦାତେନ ଫରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିୟୋଦାତେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ଓଦାତେନ ୱତ୍ଥେନ ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ଓଦାତେନ ୱତ୍ଥେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ଅସ୍ସ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମମେୱ କାୟଂ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିୟୋଦାତେନ ଫରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି; ନାସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସବ୍ବାୱତୋ କାୟସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଚେତସା ପରିୟୋଦାତେନ ଅପ୍ଫୁଟଂ ହୋତି। ଅରିୟସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥା ଭାୱନା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞୋୱ ଅଞ୍ଞଂ [ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା (ସୀ।), ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଅଞ୍ଞଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଅଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞଂ (?)] ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଠିତୋ ୱା ନିସିନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖେୟ୍ୟ, ନିସିନ୍ନୋ ୱା ନିପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖେୟ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅରିୟସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୟଂ ପଞ୍ଚମା [ପଞ୍ଚମୀ (ସୀ।)] ଭାୱନା। ଏୱଂ ଭାୱିତେ ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ [ଏୱଂ ଭାୱିତେ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ (ସୀ।)] ଅରିୟେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଏୱଂ ବହୁଲୀକତେ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀୟସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆୟତନେ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଉଦକମଣିକୋ ଆଧାରେ ଠପିତୋ ପୂରୋ ଉଦକସ୍ସ ସମତିତ୍ତିକୋ କାକପେୟ୍ୟୋ । ତମେନଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ଯତୋ ଯତୋ ଆଵଜ୍ଜେୟ୍ୟ [ଆଵଞ୍ଛେୟ୍ୟ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଉଦକ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’ । ‘‘ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଭାଵିତେ ଅରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଏଵଂ ବହୁଲୀକତେ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀଯସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ପୋକ୍ଖରଣୀ ଚତୁରଂସା ଆଳିବଦ୍ଧା ପୂରା ଉଦକସ୍ସ ସମତିତ୍ତିକା କାକପେୟ୍ୟା। ତମେନଂ ବଲଵା ପୁରିସୋ ଯତୋ ଯତୋ ଆଳିଂ ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟ, ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଉଦକ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏଵଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଭାଵିତେ ଅରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଏଵଂ ବହୁଲୀକତେ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀଯସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ…ପେ… ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁଭୂମିଯଂ ଚତୁମହାପଥେ [ଚାତୁମ୍ମହାପଥେ (ସୀ। ପୀ।), ଚତୁମ୍ମହାପଥେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଆଜଞ୍ଞରଥୋ ଯୁତ୍ତୋ ଅସ୍ସ ଠିତୋ ଓଧସ୍ତପତୋଦୋ । ତମେନଂ ଦକ୍ଖୋ ଯୋଗ୍ଗାଚରିଯୋ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି ଅଭିରୁହିତ୍ଵା ଵାମେନ ହତ୍ଥେନ ରସ୍ମିଯୋ ଗହେତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ ପତୋଦଂ ଗହେତ୍ଵା ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ସାରେୟ୍ୟପି ପଚ୍ଚାସାରେୟ୍ୟପି। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଭାଵିତେ ଅରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଏଵଂ ବହୁଲୀକତେ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀଯସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ଅନେକଵିହିତଂ ଇଦ୍ଧିଵିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭଵେୟ୍ୟଂ – ଏକୋପି ହୁତ୍ଵା ବହୁଧା ଅସ୍ସଂ…ପେ… ଯାଵ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ଵସଂ ଵତ୍ତେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ଵିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣେୟ୍ୟଂ – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚା’ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଅକଙ୍ଖତି – ‘ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନେୟ୍ୟଂ – ସରାଗଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ଵୀତରାଗଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ ଵୀତରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟଂ, ସଦୋସଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଵୀତଦୋସଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ସମୋହଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଵୀତମୋହଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ସଂଖିତ୍ତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଵିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ମହଗ୍ଗତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଅମହଗ୍ଗତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ସଉତ୍ତରଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ସମାହିତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଅସମାହିତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଵିମୁତ୍ତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ… ଅଵିମୁତ୍ତଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ ଅଵିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟଂ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ଵେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଵିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ…ପେ… ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ଆସଵାନଂ ଖଯା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେଵ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣାତି ସତି ସତି ଆଯତନେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଚଙ୍କମସୁତ୍ତଂ

୨୯। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚଙ୍କମେ ଆନିସଂସା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମୋ ହୋତି, ପଧାନକ୍ଖମୋ ହୋତି, ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି, ଅସିତଂ ପୀତଂ ଖାଯିତଂ ସାଯିତଂ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ଚଙ୍କମାଧିଗତୋ ସମାଧି ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଚଙ୍କମେ ଆନିସଂସା’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ନାଗିତସୁତ୍ତଂ

୩୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେନ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲଂ ନାମ କୋସଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ୱିହରତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେ। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକା [ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲିକା (ସୀ।) ଅ। ନି। ୬।୪୨; ଅ। ନି। ୮।୮୬] ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା – ''ସମଣୋ ଖଲୁ ଭୋ ଗୋତମୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ; ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ୱିହରତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେ। ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି, ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଆଦାଯ ଯେନ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅଟ୍ଠଂସୁ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ନାଗିତୋ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାଗିତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କେ ପନ ଖୋ, ନାଗିତ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା, କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେ''ତି? ''ଏତେ, ଭନ୍ତେ, ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଆଦାଯ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତା ଭଗୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚା''ତି। ''ମାହଂ, ନାଗିତ, ଯସେନ ସମାଗମଂ, ମା ଚ ମଯା ଯସୋ। ଯୋ ଖୋ, ନାଗିତ, ନଯିମସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅସ୍ସ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଯସ୍ସାହଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ସୋ ତଂ [ସୋହଂ (କ।), ସୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ମୀଳ୍ହସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସୁଖଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟା''ତି।

''ଅଧିୱାସେତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ଅଧିୱାସେତୁ ସୁଗତୋ; ଅଧିୱାସନକାଲୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ। ଯେନ ଯେନେୱ ଦାନି ଭଗୱା ଗମିସ୍ସତି ତଂନିନ୍ନାୱ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମା ଚେୱ ଜାନପଦା ଚ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ଯଥାନିନ୍ନଂ ଉଦକାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ଯେନେୱ ଦାନି ଭଗୱା ଗମିସ୍ସତି, ତଂନିନ୍ନାୱ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମା ଚେୱ ଜାନପଦା ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୀଲପଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି।

''ମାହଂ , ନାଗିତ, ଯସେନ ସମାଗମଂ, ମା ଚ ମଯା ଯସୋ। ଯୋ ଖୋ, ନାଗିତ, ନଯିମସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅସ୍ସ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଯସ୍ସାହଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖସ୍ସ ପୱିୱେକସୁଖସ୍ସ ଉପସମସୁଖସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ସୋ ତଂ ମୀଳ୍ହସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସୁଖଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟ। ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତସ୍ସ ଖୋ, ନାଗିତ, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱୋ – ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ। ପିଯାନଂ ଖୋ, ନାଗିତ, ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା – ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ। ଅସୁଭନିମିତ୍ତାନୁଯୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଖୋ, ନାଗିତ, ସୁଭନିମିତ୍ତେ ପାଟିକୁଲ୍ୟତା [ପଟିକ୍କୂଲତା (ସୀ।), ପଟିକ୍କୂଲ୍ୟତା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସଣ୍ଠାତି – ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ। ଛସୁ ଖୋ, ନାଗିତ, ଫସ୍ସାଯତନେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରତୋ ଫସ୍ସେ ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି – ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ। ପଞ୍ଚସୁ ଖୋ, ନାଗିତ, ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରତୋ ଉପାଦାନେ ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ସଣ୍ଠାତି – ଏସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ''ତି। ଦସମଂ।

ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଅଗାରୱୁପକ୍କିଲେସା, ଦୁସ୍ସୀଲାନୁଗ୍ଗହିତେନ ଚ;

ୱିମୁତ୍ତିସମାଧିପଞ୍ଚଙ୍ଗିକା, ଚଙ୍କମଂ ନାଗିତେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ସୁମନୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁମନସୁତ୍ତଂ

୩୧। ଏକଂ ସମଯଂ…ପେ… ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ସୁମନା ରାଜକୁମାରୀ ପଞ୍ଚହି ରଥସତେହି ପଞ୍ଚହି ରାଜକୁମାରିସତେହି ପରିୱୁତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ସୁମନା ରାଜକୁମାରୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧସ୍ସୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଦ୍ୱେ ସାୱକା ସମସଦ୍ଧା ସମସୀଲା ସମପଞ୍ଞା – ଏକୋ ଦାଯକୋ, ଏକୋ ଅଦାଯକୋ। ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ। ଦେୱଭୂତାନଂ ପନ ନେସଂ [ତେସଂ (ସୀ।)], ଭନ୍ତେ, ସିଯା ୱିସେସୋ, ସିଯା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି?

''ସିଯା, ସୁମନେ''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ – ''ଯୋ ସୋ, ସୁମନେ, ଦାଯକୋ ସୋ ଅମୁଂ ଅଦାଯକଂ ଦେୱଭୂତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି – ଦିବ୍ବେନ ଆଯୁନା, ଦିବ୍ବେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଦିବ୍ବେନ ସୁଖେନ, ଦିବ୍ବେନ ଯସେନ, ଦିବ୍ବେନ ଆଧିପତେଯ୍ୟେନ। ଯୋ ସୋ, ସୁମନେ, ଦାଯକୋ ସୋ ଅମୁଂ ଅଦାଯକଂ ଦେୱଭୂତୋ ସମାନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି''।

''ସଚେ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ତତୋ ଚୁତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମନୁସ୍ସଭୂତାନଂ ପନ ନେସଂ, ଭନ୍ତେ, ସିଯା ୱିସେସୋ, ସିଯା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି? ''ସିଯା, ସୁମନେ''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ – ''ଯୋ ସୋ, ସୁମନେ, ଦାଯକୋ ସୋ ଅମୁଂ ଅଦାଯକଂ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି – ମାନୁସକେନ ଆଯୁନା, ମାନୁସକେନ ୱଣ୍ଣେନ, ମାନୁସକେନ ସୁଖେନ, ମାନୁସକେନ ଯସେନ, ମାନୁସକେନ ଆଧିପତେଯ୍ୟେନ। ଯୋ ସୋ, ସୁମନେ, ଦାଯକୋ ସୋ ଅମୁଂ ଅଦାଯକଂ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି''।

''ସଚେ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଉଭୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତାନଂ ପନ ନେସଂ, ଭନ୍ତେ , ସିଯା ୱିସେସୋ, ସିଯା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି? ''ସିଯା, ସୁମନେ''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ – ''ଯୋ ସୋ, ସୁମନେ, ଦାଯକୋ ସୋ ଅମୁଂ ଅଦାଯକଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି – ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ, ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ, ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ, ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ। ଯେହି ଖୋ ପନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହରତି ତ୍ୟସ୍ସ ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ କାଯକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ, ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ, ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ, ମନାପଂଯେୱ ବହୁଲଂ ଉପହାରଂ ଉପହରନ୍ତି ଅପ୍ପଂ ଅମନାପଂ । ଯୋ ସୋ, ସୁମନେ, ଦାଯକୋ ସୋ ଅମୁଂ ଅଦାଯକଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତୀ''ତି।

''ସଚେ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଉଭୋ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତାନଂ ପନ ନେସଂ, ଭନ୍ତେ, ସିଯା ୱିସେସୋ, ସିଯା ନାନାକରଣ''ନ୍ତି? ''ଏତ୍ଥ ଖୋ ପନେସାହଂ, ସୁମନେ, ନ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ୱଦାମି, ଯଦିଦଂ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତି''ନ୍ତି [ୱିମୁତ୍ତନ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଲମେୱ ଦାନାନି ଦାତୁଂ ଅଲଂ ପୁଞ୍ଞାନି କାତୁଂ; ଯତ୍ର ହି ନାମ ଦେୱଭୂତସ୍ସାପି ଉପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସାପି ଉପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ପବ୍ବଜିତସ୍ସାପି ଉପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନୀ''ତି। ''ଏୱମେତଂ, ସୁମନେ! ଅଲଞ୍ହି, ସୁମନେ, ଦାନାନି ଦାତୁଂ ଅଲଂ ପୁଞ୍ଞାନି କାତୁଂ! ଦେୱଭୂତସ୍ସାପି ଉପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସାପି ଉପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ପବ୍ବଜିତସ୍ସାପି ଉପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନୀ''ତି ।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ [ଇଦଂ ୱତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।) ଏୱମୁପରିପି] ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

''ଯଥାପି ଚନ୍ଦୋ ୱିମଲୋ, ଗଚ୍ଛଂ ଆକାସଧାତୁଯା;

ସବ୍ବେ ତାରାଗଣେ ଲୋକେ, ଆଭାଯ ଅତିରୋଚତି।

‘‘ତଥେୱ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ସଦ୍ଧୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ;

ସବ୍ବେ ମଚ୍ଛରିନୋ ଲୋକେ, ଚାଗେନ ଅତିରୋଚତି।

‘‘ଯଥାପି ମେଘୋ ଥନଯଂ, ୱିଜ୍ଜୁମାଲୀ ସତକ୍କକୁ;

ଥଲଂ ନିନ୍ନଞ୍ଚ ପୂରେତି, ଅଭିୱସ୍ସଂ ୱସୁନ୍ଧରଂ।

‘‘ଏୱଂ ଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାୱକୋ;

ମଚ୍ଛରିଂ ଅଧିଗଣ୍ହାତି, ପଞ୍ଚଠାନେହି ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ଆଯୁନା ଯସସା ଚେୱ [ଆଯୁନା ଚ ଯସେନ ଚ (କ।)], ୱଣ୍ଣେନ ଚ ସୁଖେନ ଚ;

ସ ୱେ ଭୋଗପରିବ୍ବୂଳ୍ହୋ [ଭୋଗପରିକୂଳ୍ହୋ (ସୀ।)], ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ଚୁନ୍ଦୀସୁତ୍ତଂ

୩୨। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୀ ରାଜକୁମାରୀ ପଞ୍ଚହି ରଥସତେହି ପଞ୍ଚହି ଚ କୁମାରିସତେହି ପରିୱୁତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ଚୁନ୍ଦୀ ରାଜକୁମାରୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ଭାତା ଚୁନ୍ଦୋ ନାମ ରାଜକୁମାରୋ, ସୋ ଏୱମାହ – ‘ଯଦେୱ ସୋ ହୋତି ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ, ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂଯେୱ ଉପପଜ୍ଜତି, ନୋ ଦୁଗ୍ଗତି’ନ୍ତି। ସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି – ‘କଥଂରୂପେ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ଥରି ପସନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂଯେୱ ଉପପଜ୍ଜତି, ନୋ ଦୁଗ୍ଗତିଂ? କଥଂରୂପେ ଧମ୍ମେ ପସନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂଯେୱ ଉପପଜ୍ଜତି, ନୋ ଦୁଗ୍ଗତିଂ? କଥଂରୂପେ ସଙ୍ଘେ ପସନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂଯେୱ ଉପପଜ୍ଜତି, ନୋ ଦୁଗ୍ଗତିଂ? କଥଂରୂପେସୁ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂଯେୱ ଉପପଜ୍ଜତି, ନୋ ଦୁଗ୍ଗତି’’’ନ୍ତି?

‘‘ଯାୱତା, ଚୁନ୍ଦି, ସତ୍ତା ଅପଦା ୱା ଦ୍ୱିପଦା ୱା ଚତୁପ୍ପଦା ୱା ବହୁପ୍ପଦା ୱା [ଅପାଦା ୱା ଦ୍ୱୀପାଦା ୱାଚତୁପ୍ପାଦା ୱା ବହୁପ୍ପାଦା ୱା (ସୀ।) ଅ। ନି। ୪। ୩୪; ଇତିୱୁ। ୯୦] ରୂପିନୋ ୱା ଅରୂପିନୋ ୱା ସଞ୍ଞିନୋ ୱା ଅସଞ୍ଞିନୋ ୱା ନେୱସଞ୍ଞିନାସଞ୍ଞିନୋ ୱା, ତଥାଗତୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଯେ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦି, ବୁଦ୍ଧେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

‘‘ଯାୱତା, ଚୁନ୍ଦି, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି। ଯେ, ଚୁନ୍ଦି, ଅରିଯେ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେ ମଗ୍ଗେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

‘‘ଯାୱତା , ଚୁନ୍ଦି, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା ୱା ଅସଙ୍ଖତା ୱା, ୱିରାଗୋ ତେସଂ [ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ – ମଦନିମ୍ମଦନୋ ପିପାସୱିନଯୋ ଆଲଯସମୁଗ୍ଘାତୋ ୱଟ୍ଟୁପଚ୍ଛେଦୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଯେ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦି , ୱିରାଗେ ଧମ୍ମେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

‘‘ଯାୱତା, ଚୁନ୍ଦି, ସଙ୍ଘା ୱା ଗଣା ୱା, ତଥାଗତସାୱକସଙ୍ଘୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ – ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା, ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। ଯେ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦି, ସଙ୍ଘେ

ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

''ଯାୱତା, ଚୁନ୍ଦି, ସୀଲାନି, ଅରିଯକନ୍ତାନି ସୀଲାନି ତେସଂ [ଅରିଯକନ୍ତାନିତେସଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ।)] ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ – ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି। ଯେ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦି, ଅରିଯକନ୍ତେସୁ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପରିପୂରକାରିନୋ। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପରିପୂରକାରୀନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତୀ''ତି।

''ଅଗ୍ଗତୋ ୱେ ପସନ୍ନାନଂ, ଅଗ୍ଗଂ ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନତଂ;

ଅଗ୍ଗେ ବୁଦ୍ଧେ ପସନ୍ନାନଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯେ ଅନୁତ୍ତରେ।

''ଅଗ୍ଗେ ଧମ୍ମେ ପସନ୍ନାନଂ, ୱିରାଗୂପସମେ ସୁଖେ;

ଅଗ୍ଗେ ସଙ୍ଘେ ପସନ୍ନାନଂ, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେ ଅନୁତ୍ତରେ।

''ଅଗ୍ଗସ୍ମିଂ ଦାନଂ ଦଦତଂ, ଅଗ୍ଗଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି;

ଅଗ୍ଗଂ ଆଯୁ ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ, ଯସୋ କିତ୍ତି ସୁଖଂ ବଲଂ।

''ଅଗ୍ଗସ୍ସ ଦାତା ମେଧାୱୀ, ଅଗ୍ଗଧମ୍ମସମାହିତୋ;

ଦେୱଭୂତୋ ମନୁସ୍ସୋ ୱା, ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ପମୋଦତୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ଉଗ୍ଗହସୁତ୍ତଂ

୩୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଭଦ୍ଦିଯେ ୱିହରତି ଜାତିଯା ୱନେ। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗହୋ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଗ୍ଗହୋ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଅଧିୱାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସ୍ୱାତନାଯ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥୋ ଭତ୍ତ''ନ୍ତି । ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗହୋ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତା ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଉଗ୍ଗହସ୍ସ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତୁନୋ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗହୋ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗହୋ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଗ୍ଗହୋ ମେଣ୍ଡକନତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇମା ମେ, ଭନ୍ତେ, କୁମାରିଯୋ ପତିକୁଲାନି ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଓୱଦତୁ ତାସଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା; ଅନୁସାସତୁ ତାସଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ଯଂ ତାସଂ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତା କୁମାରିଯୋ ଏତଦୱୋଚ – ''ତସ୍ମାତିହ, କୁମାରିଯୋ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯସ୍ସ ୱୋ [ଯସ୍ସ ଖୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ।)] ମାତାପିତରୋ ଭତ୍ତୁନୋ ଦସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମା ହିତେସିନୋ ଅନୁକମ୍ପକା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ, ତସ୍ସ ଭୱିସ୍ସାମ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯିନିଯୋ ପଚ୍ଛାନିପାତିନିଯୋ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱିନିଯୋ ମନାପଚାରିନିଯୋ ପିଯୱାଦିନିଯୋ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, କୁମାରିଯୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

''ତସ୍ମାତିହ, କୁମାରିଯୋ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯେ ତେ ଭତ୍ତୁ ଗରୁନୋ [ଗୁରୁନୋ (କ।)] ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମାତାତି ୱା ପିତାତି ୱା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି ୱା, ତେ ସକ୍କରିସ୍ସାମ ଗରୁଂ କରିସ୍ସାମ [ଗରୁକରିସ୍ସାମ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ମାନେସ୍ସାମ ପୂଜେସ୍ସାମ ଅବ୍ଭାଗତେ ଚ ଆସନୋଦକେନ ପଟିପୂଜେସ୍ସାମା'ତି [ପୂଜେସ୍ସାମାତି (ସୀ।)]। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, କୁମାରିଯୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

''ତସ୍ମାତିହ , କୁମାରିଯୋ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯେ ତେ ଭତ୍ତୁ ଅବ୍ଭନ୍ତରା କମ୍ମନ୍ତା ଉଣ୍ଣାତି ୱା କପ୍ପାସାତି ୱା, ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସାମ ଅନଲସା ,

ତଦୁପାୟାୟ ୱୀମଂସାୟ ସମନ୍ନାଗତା, ଅଲଂ କାତୁଂ ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁ'ନ୍ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, କୁମାରିୟୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

''ତସ୍ମାତିହ, କୁମାରିୟୋ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯୋ ସୋ ଭତ୍ତୁ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ [ଅବ୍ଭନ୍ତରେ (କ।)] ଅନ୍ତୋଜନୋ ଦାସାତି ୱା ପେସ୍ସାତି ୱା କମ୍ମକରାତି ୱା, ତେସଂ କତଞ୍ଚ କତତୋ ଜାନିସ୍ସାମ ଅକତଞ୍ଚ ଅକତତୋ ଜାନିସ୍ସାମ, ଗିଲାନକାନଞ୍ଚ ବଲାବଲଂ ଜାନିସ୍ସାମ, ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଞ୍ଚସ୍ସ ପଚ୍ଚଂସେନ [ପଚ୍ଚୟଂ ତେନ (କ। ସୀ।), ପଚ୍ଚୟଂସେନ (ସ୍ୟା। କଂ।), ପଚ୍ଚୟଂ ସେନାସନଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂସେନ (କ।) ଅ। ନି। ୮।୪୬] ସଂୱିଭଜିସ୍ସାମା'ତି [ୱିଭଜିସ୍ସାମାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)]। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, କୁମାରିୟୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

''ତସ୍ମାତିହ, କୁମାରିୟୋ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯଂ ଭତ୍ତା ଆହରିସ୍ସତି ଧନଂ ୱା ଧଞ୍ଞଂ ୱା ରଜତଂ ୱା ଜାତରୂପଂ ୱା, ତଂ ଆରକ୍ଖେନ [ତଂ ଆରକ୍ଖାୟ (ସୀ।)] ଗୁତ୍ତିୟା ସମ୍ପାଦେସ୍ସାମ, ତତ୍ଥ ଚ ଭୱିସ୍ସାମ ଅଧୁତ୍ତୀ ଅଥେନୀ ଅସୋଣ୍ଡୀ ଅୱିନାସିକାୟୋ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, କୁମାରିୟୋ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଇମେହି ଖୋ, କୁମାରିୟୋ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମାତୁଗାମୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ମନାପକାୟିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି।

''ଯୋ ନଂ ଭରତି ସବ୍ବଦା, ନିଚ୍ଚଂ ଆତାପି ଉସ୍ସୁକୋ;

ସବ୍ବକାମହରଂ ପୋସଂ, ଭତ୍ତାରଂ ନାତିମଞ୍ଞତି।

''ନ ଚାପି ସୋତ୍ଥି ଭତ୍ତାରଂ, ଇସ୍ସାଚାରେନ [ଇଚ୍ଛାଚାରେନ (ସୀ।), ଇସ୍ସାୱାଦେନ (ପୀ।)] ରୋସୟେ;

ଭତ୍ତୁ ଚ ଗରୁନୋ ସବ୍ବେ, ପଟିପୂଜେତି ପଣ୍ଡିତା।

''ଉଟ୍ଠାହିକା [ଉଟ୍ଠାୟିକା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଅନଲସା, ସଙ୍ଗହିତପରିଜ୍ଜନା;

ଭତ୍ତୁ ମନାପଂ [ମନାପା (ସୀ।)] ଚରତି, ସମ୍ଭତଂ ଅନୁରକ୍ଖତି।

''ଯା ଏୱଂ ୱତ୍ତତୀ ନାରୀ, ଭତ୍ତୁଛନ୍ଦୱସାନୁଗା;

ମନାପା ନାମ ତେ ଦେୱା, ଯତ୍ଥ ସା ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି। ତତିୟଂ;

୪। ସୀହସେନାପତିସୁତ୍ତଂ

୩୪। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ। ଅଥ ଖୋ ସୀହୋ ସେନାପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୀହୋ ସେନାପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସକ୍କା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଦାନଫଲଂ ପଞ୍ଞାପେତୁ''ନ୍ତି?

''ସକ୍କା, ସୀହା''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ – ''ଦାୟକୋ, ସୀହ, ଦାନପତି ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପିୟୋ ହୋତି ମନାପୋ। ଯମ୍ପି, ସୀହ, ଦାୟକୋ ଦାନପତି ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପିୟୋ ହୋତି ମନାପୋ, ଇଦମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଦାନଫଲଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସୀହ, ଦାୟକଂ ଦାନପତିଂ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଭଜନ୍ତି। ଯମ୍ପି, ସୀହ, ଦାୟକଂ ଦାନପତିଂ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଭଜନ୍ତି, ଇଦମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଦାନଫଲଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସୀହ, ଦାୟକସ୍ସ ଦାନପତିନୋ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଯମ୍ପି, ସୀହ, ଦାୟକସ୍ସ ଦାନପତିନୋ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଇଦମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଦାନଫଲଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସୀହ, ଦାୟକୋ ଦାନପତି ଯଂ ଯଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିୟପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ୱିସାରଦୋ [ୱିସାରଦୋୱ (ସୀ।) ଅ। ନି। ୭।୫୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଯମ୍ପି, ସୀହ, ଦାୟକୋ ଦାନପତି ଯଂ

ଯଦେଵ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ, ଇଦମ୍ପି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଦାନଫଲଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସୀହ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଯମ୍ପି, ସୀହ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ଇଦଂ [ଇଦମ୍ପି ସୀହ (କ।)] ସମ୍ପରାଯିକଂ ଦାନଫଲ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୀହୋ ସେନାପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯାନିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଚତ୍ତାରି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକାନି ଦାନଫଲାନି ଅକ୍ଖାତାନି, ନାହଂ ଏତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମି; ଅହଂ ପେତାନି ଜାନାମି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପିଯୋ ମନାପୋ। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି; ମଂ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଭଜନ୍ତି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାଯକୋ ଦାନପତି; ମଯ୍ହଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ସୀହୋ ସେନାପତି ଦାଯକୋ କାରକୋ ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାକୋ'ତି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ , ଦାଯକୋ ଦାନପତି ଯଂ ଯଦେଵ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମାମି – ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମାମି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଯାନିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଚତ୍ତାରି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକାନି ଦାନଫଲାନି ଅକ୍ଖାତାନି, ନାହଂ ଏତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମି; ଅହଂ ପେତାନି ଜାନାମି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ – 'ଦାଯକୋ, ସୀହ, ଦାନପତି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ'ତି, ଏତାହଂ ନ ଜାନାମି; ଏତ୍ଥ ଚ ପନାହଂ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି। ''ଏୱମେତଂ, ସୀହ, ଏୱମେତଂ, ସୀହ! ଦାଯକୋ ଦାନପତି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି।

''ଦଦଂ ପିଯୋ ହୋତି ଭଜନ୍ତି ନଂ ବହୂ,

କିତ୍ତିଞ୍ଚ ପପ୍ପୋତି ଯସୋ ଚ ୱଡ୍ଢତି [ଯସସ୍ସ ୱଡ୍ଢତି (ସ୍ୟା। କଂ।), ଯସଂ ପୱଡ୍ଢତି (କ।)];

ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ ପରିସଂ ୱିଗାହତି,

ୱିସାରଦୋ ହୋତି ନରୋ ଅମଚ୍ଛରୀ।

''ତସ୍ମା ହି ଦାନାନି ଦଦନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା,

ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ସୁଖେସିନୋ;

ତେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ତିଦିୱେ ପତିଟ୍ଠିତା,

ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟଗତା ରମନ୍ତି ତେ [ସହବ୍ୟତଂ ଗତା ରମନ୍ତି (ସୀ।), ସହବ୍ୟତା ରମନ୍ତି ତେ (କ।)]।

''କତାୱକାସା କତକୁସଲା ଇତୋ ଚୁତା [ତତୋ ଚୁତା (ସୀ।)],

ସଯଂପଭା ଅନୁୱିଚରନ୍ତି ନନ୍ଦନଂ [ନନ୍ଦନେ (ସ୍ୟା। କଂ।)];

ତେ ତତ୍ଥ ନନ୍ଦନ୍ତି ରମନ୍ତି ମୋଦରେ,

ସମପ୍ପିତା କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି;

''କତ୍ୱାନ ୱାକ୍ୟଂ ଅସିତସ୍ସ ତାଦିନୋ,

ରମନ୍ତି ସଗ୍ଗେ [ରମନ୍ତି ସୁମନା (କ।), କମନ୍ତି ସଦ୍ଧେ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସୁଗତସ୍ସ ସାୱକା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଦାନାନିସଂସସୁତ୍ତଂ

୩୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦାନେ ଆନିସଂସା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପିୟୋ ହୋତି ମନାପୋ; ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଭଜନ୍ତି; କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ଗିହିଧମ୍ମା ଅନପଗତୋ [ଗିହିଧମ୍ମା ଅନପେତୋ (ସୀ। ପୀ।), ଗିହିଧମ୍ମମନୁପଗତୋ (କ।)] ହୋତି; କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଦାନେ ଆନିସଂସା’’ତି।

‘‘ଦଦମାନୋ ପିୟୋ ହୋତି, ସତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନୁକ୍କମଂ;

ସନ୍ତୋ ନଂ ସଦା ଭଜନ୍ତି [ସନ୍ତୋ ଭଜନ୍ତି ସପ୍ପୁରିସା (ସୀ।)], ସଞ୍ଞତା ବ୍ରହ୍ମଚାରୟୋ।

‘‘ତେ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ;

ୟଂ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାୟ, ପରିନିବ୍ବାତି ଅନାସୱୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। କାଲଦାନସୁତ୍ତଂ

୩୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଲଦାନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଦାନଂ ଦେତି; ଗମିକସ୍ସ ଦାନଂ ଦେତି; ଗିଲାନସ୍ସ ଦାନଂ ଦେତି; ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖେ ଦାନଂ ଦେତି; ୟାନି ତାନି ନୱସସ୍ସାନି ନୱଫଲାନି ତାନି ପଠମଂ ସୀଲୱନ୍ତେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ କାଲଦାନାନୀ’’ତି।

‘‘କାଲେ ଦଦନ୍ତି ସପ୍ପଞ୍ଞା, ୱଦଞ୍ଞୂ ୱୀତମଚ୍ଛରା;

କାଲେନ ଦିନ୍ନଂ ଅରିୟେସୁ, ଉଜୁଭୂତେସୁ ତାଦିସୁ।

‘‘ୱିପ୍ପସନ୍ନମନା ତସ୍ସ, ୱିପୁଲା ହୋତି ଦକ୍ଖିଣା;

ୟେ ତତ୍ଥ ଅନୁମୋଦନ୍ତି, ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି ୱା;

ନ ତେନ [ନ ତେସଂ (ପୀ। କ।)] ଦକ୍ଖିଣା ଊନା, ତେପି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଭାଗିନୋ।

‘‘ତସ୍ମା ଦଦେ ଅପ୍ପଟିୱାନଚିତ୍ତୋ, ୟତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୯। ଭୋଜନସୁତ୍ତଂ

୩୭। ‘‘ଭୋଜନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦଦମାନୋ ଦାୟକୋ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ଦେତି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଆୟୁଂ ଦେତି, ୱଣ୍ଣଂ ଦେତି, ସୁଖଂ ଦେତି, ବଲଂ ଦେତି, ପଟିଭାନଂ [ପଟିଭାଣଂ (ସୀ।)] ଦେତି। ଆୟୁଂ ଖୋ ପନ ଦତ୍ୱା ଆୟୁସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା; ୱଣ୍ଣଂ ଦତ୍ୱା ୱଣ୍ଣସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା; ସୁଖଂ ଦତ୍ୱା ସୁଖସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା; ବଲଂ ଦତ୍ୱା ବଲସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା; ପଟିଭାନଂ ଦତ୍ୱା ପଟିଭାନସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ଭୋଜନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦଦମାନୋ ଦାୟକୋ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ଦେତୀ’’ତି।

‘‘ଆୟୁଦୋ ବଲଦୋ ଧୀରୋ, ୱଣ୍ଣଦୋ ପଟିଭାନଦୋ;

ସୁଖସ୍ସ ଦାତା ମେଧାୱୀ, ସୁଖଂ ସୋ ଅଧିଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଆୟୁଂ ଦତ୍ୱା ବଲଂ ୱଣ୍ଣଂ, ସୁଖଞ୍ଚ ପଟିଭାନକଂ [ପଟିଭାଣକଂ (ସୀ।), ପଟିଭାନଦୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)];

ଦୀଘାଯୁ ଯସଵା ହୋତି, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୩୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧେ କୁଲପୁତ୍ତେ ଆନିସଂସା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଯେ ତେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଲୋକେ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ତେ ସଦ୍ଧଞ୍ଞେଵ ପଠମଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି, ନୋ ତଥା ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ; ସଦ୍ଧଞ୍ଞେଵ ପଠମଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତା ଉପସଙ୍କମନ୍ତି, ନୋ ତଥା ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ; ସଦ୍ଧଞ୍ଞେଵ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ନୋ ତଥା ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ; ସଦ୍ଧଞ୍ଞେଵ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ଦେସେନ୍ତି, ନୋ ତଥା ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ; ସଦ୍ଧୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସଦ୍ଧେ କୁଲପୁତ୍ତେ ଆନିସଂସା।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁଭୂମିଯଂ ଚତୁମହାପଥେ ମହାନିଗ୍ରୋଧୋ ସମନ୍ତା ପକ୍ଖୀନଂ ପଟିସରଣଂ ହୋତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଂ ହୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନ’’ନ୍ତି।

‘‘ସାଖାପତ୍ତଫଲୂପେତୋ [ସାଖାପତ୍ତବହୁପେତୋ (କତ୍ଥଚି), ସାଖାପତ୍ତପଲାସୂପେତୋ (?)], ଖନ୍ଧିମାଵ [ଖନ୍ଧିମା ଚ (ସୀ।)] ମହାଦୁମୋ;

ମୂଲଵା ଫଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ପତିଟ୍ଠା ହୋତି ପକ୍ଖିନଂ।

‘‘ମନୋରମେ ଆଯତନେ, ସେଵନ୍ତି ନଂ ଵିହଙ୍ଗମା;

ଛାଯଂ ଛାଯତ୍ଥିକା [ଛାଯତ୍ଥିନୋ (ସୀ।)] ଯନ୍ତି, ଫଲତ୍ଥା ଫଲଭୋଜିନୋ।

‘‘ତଥେଵ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନଂ, ସଦ୍ଧଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ;

ନିଵାତଵୁତ୍ତିଂ ଅତ୍ଥଦ୍ଧଂ, ସୋରତଂ ସଖିଲଂ ମୁଦୁଂ।

‘‘ଵୀତରାଗା ଵୀତଦୋସା, ଵୀତମୋହା ଅନାସଵା;

ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତାନି ଲୋକସ୍ମିଂ, ସେଵନ୍ତି ତାଦିସଂ ନରଂ।

‘‘ତେ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ;

ଯଂ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯ, ପରିନିବ୍ବାତି ଅନାସଵୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୩୯। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନାନି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ମାତାପିତରୋ ପୁତ୍ତଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି କୁଲେ ଜାଯମାନଂ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଭତୋ ଵା ନୋ ଭରିସ୍ସତି; କିଚ୍ଚଂ ଵା ନୋ କରିସ୍ସତି; କୁଲଵଂସୋ ଚିରଂ ଠସ୍ସତି; ଦାଯଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସତି; ଅଥ ଵା ପନ ପେତାନଂ କାଲଙ୍କତାନଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସତୀତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ମାତାପିତରୋ ପୁତ୍ତଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି କୁଲେ ଜାଯମାନ’’ନ୍ତି।

[କଥା। ୪୯୧] ‘‘ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ସମ୍ପସ୍ସଂ, ପୁତ୍ତଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ଭତୋ ଵା ନୋ ଭରିସ୍ସତି, କିଚ୍ଚଂ ଵା ନୋ କରିସ୍ସତି।

‘‘କୁଲଵଂସୋ ଚିରଂ ତିଟ୍ଠେ, ଦାଯଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜତି;

ଅଥ ଵା ପନ ପେତାନଂ, ଦକ୍ଖିଣଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସତି।

‘‘ଠାନାନେତାନି ସମ୍ପସ୍ସଂ, ପୁତ୍ତଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ତସ୍ମା ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା, କତଞ୍ଞୂ କତୱେଦିନୋ।

‘‘ଭରନ୍ତି ମାତାପିତରୋ, ପୁବ୍ବେ କତମନୁସ୍ସରଂ;

କରୋନ୍ତି ନେସଂ କିଚ୍ଚାନି, ଯଥା ତଂ ପୁବ୍ବକାରିନଂ।

‘‘ଓୱାଦକାରୀ ଭତପୋସୀ, କୁଲୱଂସଂ ଅହାପଯଂ;

ସଦ୍ଧୋ ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ, ପୁତ୍ତୋ ହୋତି ପସଂସିଯୋ’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ମହାସାଲପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୪୦। ‘‘ହିମୱନ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପବ୍ବତରାଜଂ ନିସ୍ସାଯ ମହାସାଲା ପଞ୍ଚହି ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢନ୍ତି। କତମାହି ପଞ୍ଚହି? ସାଖାପତ୍ତପଲାସେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି; ତଚେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି; ପପଟିକାଯ ୱଡ୍ଢନ୍ତି; ଫେଗ୍ଗୁନା ୱଡ୍ଢନ୍ତି; ସାରେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ହିମୱନ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପବ୍ବତରାଜଂ ନିସ୍ସାଯ ମହାସାଲା ଇମାହି ପଞ୍ଚହି ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନ୍ତୋଜନୋ ପଞ୍ଚହି ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢତି। କତମାହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧାଯ ୱଡ୍ଢତି; ସୀଲେନ ୱଡ୍ଢତି; ସୁତେନ ୱଡ୍ଢତି; ଚାଗେନ ୱଡ୍ଢତି; ପଞ୍ଞାଯ ୱଡ୍ଢତି। ସଦ୍ଧଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନ୍ତୋଜନୋ ଇମାହି ପଞ୍ଚହି ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢତୀ’’ତି।

‘‘ଯଥା ହି ପବ୍ବତୋ ସେଲୋ, ଅରଞ୍ଞସ୍ମିଂ ବ୍ରହାୱନେ;

ତଂ ରୁକ୍ଖା ଉପନିସ୍ସାଯ, ୱଡ୍ଢନ୍ତେ ତେ ୱନପ୍ପତୀ।

‘‘ତଥେୱ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନଂ, ସଦ୍ଧଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଇମଂ [କୁଲପତିଂ ଇଧ (ସୀ।), କୁଲପୁତ୍ତଂ ଇଧ (ସ୍ୟା।)];

ଉପନିସ୍ସାଯ ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ପୁତ୍ତଦାରା ଚ ବନ୍ଧୱା;

ଅମଚ୍ଚା ଞାତିସଙ୍ଘା ଚ, ଯେ ଚସ୍ସ ଅନୁଜୀୱିନୋ।

‘‘ତ୍ୟସ୍ସ ସୀଲୱତୋ ସୀଲଂ, ଚାଗଂ ସୁଚରିତାନି ଚ;

ପସ୍ସମାନାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି, ଯେ ଭୱନ୍ତି ୱିଚକ୍ଖଣା।

‘‘ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ମଗ୍ଗଂ [ସଗ୍ଗଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ସୁଗତିଗାମିନଂ;

ନନ୍ଦିନୋ ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ, ମୋଦନ୍ତି କାମକାମିନୋ’’ତି। ଦସମଂ;

ସୁମନୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସୁମନା ଚୁନ୍ଦୀ ଉଗ୍ଗହୋ, ସୀହୋ ଦାନାନିସଂସକୋ;

କାଲଭୋଜନସଦ୍ଧା ଚ, ପୁତ୍ତସାଲେହି ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ମୁଣ୍ଡରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆଦିଯସୁତ୍ତଂ

୪୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଗହପତି, ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି; ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି; ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଯା ତା ହୋନ୍ତି ଆପଦା – ଅଗ୍ଗିତୋ ୱା ଉଦକତୋ ୱା ରାଜତୋ ୱା ଚୋରତୋ ୱା ଅପ୍ପିଯତୋ ୱା ଦାଯାଦତୋ [ଅପ୍ପିଯତୋ ୱା ଦାଯାଦତୋ ୱା (ବହୂସୁ) ଅ। ନି। ୪।୬୧; ୫।୧୪୮] – ତଥାରୂପାସୁ ଆପଦାସୁ ଭୋଗେହି ପରିଯୋଧାଯ ୱତ୍ତତି, ସୋତ୍ଥିଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ପଞ୍ଚବଲିଂ କତ୍ତା ହୋତି। ଞାତିବଲିଂ, ଅତିଥିବଲିଂ, ପୁବ୍ବପେତବଲିଂ, ରାଜବଲିଂ, ଦେୱତାବଲିଂ – ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମଦପ୍ପମାଦା ପଟିୱିରତା ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚେ ନିୱିଟ୍ଠା ଏକମତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତି ଏକମତ୍ତାନଂ ସମେନ୍ତି ଏକମତ୍ତାନଂ ପରିନିବ୍ବାପେନ୍ତି, ତଥାରୂପେସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋୱଗ୍ଗିକଂ ସୁଖୱିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯୋ। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତି, ପଞ୍ଚ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯା।

‘‘ତସ୍ସ ଚେ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯେ ଆଦିଯତୋ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯେ ୱତ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯା ତେ ଚାହଂ ଆଦିଯାମି ଭୋଗା ଚ ମେ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’ତି। ଇତିସ୍ସ ହୋତି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ। ତସ୍ସ ଚେ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯେ ଆଦିଯତୋ ଭୋଗା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି , ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯେ ୱତ ଭୋଗାନଂ ଆଦିଯା ତେ ଚାହଂ ଆଦିଯାମି ଭୋଗା ଚ ମେ ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’ତି। ଇତିସ୍ସ ହୋତି [ଇତିସ୍ସ ହୋତି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ, (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଉଭଯେନେୱ ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ’’ତି।

‘‘ଭୁତ୍ତା ଭୋଗା ଭତା ଭଚ୍ଚା [ଗତା ତଚ୍ଛା (କ।)], ୱିତିଣ୍ଣା ଆପଦାସୁ ମେ;

ଉଦ୍ଧଗ୍ଗା ଦକ୍ଖିଣା ଦିନ୍ନା, ଅଥୋ ପଞ୍ଚବଲୀକତା;

ଉପଟ୍ଠିତା ସୀଲୱନ୍ତୋ, ସଞ୍ଞତା ବ୍ରହ୍ମଚାରଯୋ।

‘‘ଯଦତ୍ଥଂ ଭୋଗଂ ଇଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ପଣ୍ଡିତୋ ଘରମାୱସଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, କତଂ ଅନନୁତାପିଯଂ।

‘‘ଏତଂ [ଏୱଂ (କ।)] ଅନୁସ୍ସରଂ ମଚ୍ଚୋ, ଅରିଯଧମ୍ମେ ଠିତୋ ନରୋ;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି [ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ଚ ମୋଦତୀତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ପଠମଂ;

୨। ସପ୍ପୁରିସସୁତ୍ତଂ

୪୨। ‘‘ସପ୍ପୁରିସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲେ ଜାଯମାନୋ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ମାତାପିତୂନଂ [ମାତାପିତୁନ୍ନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାମେଘୋ ସବ୍ବସସ୍ସାନି ସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ କୁଲେ ଜାଯମାନୋ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ମାତାପିତୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି; ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତୀ’’ତି।

‘‘ହିତୋ ବହୁନ୍ନଂ ପଟିପଜ୍ଜ ଭୋଗେ, ତଂ ଦେୱତା ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଗୁତ୍ତଂ;

ବହୁସ୍ସୁତଂ ସୀଲୱତୂପପନ୍ନଂ, ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ନ ୱିଜହତି [ୱିଜହାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କିତ୍ତି।

‘‘ଧମ୍ମଟ୍ଠଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନଂ, ସଚ୍ଚୱାଦିଂ ହିରୀମନଂ;

ନେକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦସ୍ସେୱ, କୋ ତଂ ନିନ୍ଦିତୁମରହତି;

ଦେୱାପି ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମୁନାପି ପସଂସିତୋ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ଇଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ

୪୩। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଗହପତି, ଧମ୍ମା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆଯୁ, ଗହପତି, ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ; ୱଣ୍ଣୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ; ସୁଖଂ ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ମନାପଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଲୋକସ୍ମିଂ; ଯସୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ; ସଗ୍ଗା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତି, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ଇମେସଂ ଖୋ, ଗହପତି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ଦୁଲ୍ଲଭାନଂ ଲୋକସ୍ମିଂ ନ ଆଯାଚନହେତୁ ୱା ପତ୍ଥନାହେତୁ ୱା [ନ ପତ୍ଥନାହେତୁ ୱା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଟିଲାଭଂ ୱଦାମି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଗହପତି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ଦୁଲ୍ଲଭାନଂ ଲୋକସ୍ମିଂ ଆଯାଚନହେତୁ ୱା ପତ୍ଥନାହେତୁ ୱା ପଟିଲାଭୋ ଅଭୱିସ୍ସ, କୋ ଇଧ କେନ ହାଯେଥ?

‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରହତି ଅରିଯସାୱକୋ ଆଯୁକାମୋ ଆଯୁଂ ଆଯାଚିତୁଂ ୱା ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ୱା ଆଯୁସ୍ସ ୱାପି ହେତୁ। ଆଯୁକାମେନ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକେନ ଆଯୁସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବା। ଆଯୁସଂୱତ୍ତନିକା ହିସ୍ସ ପଟିପଦା ପଟିପନ୍ନା ଆଯୁପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ସୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଆଯୁସ୍ସ ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା।

‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରହତି ଅରିଯସାୱକୋ ୱଣ୍ଣକାମୋ ୱଣ୍ଣଂ ଆଯାଚିତୁଂ ୱା ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ୱା ୱଣ୍ଣସ୍ସ ୱାପି ହେତୁ। ୱଣ୍ଣକାମେନ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକେନ ୱଣ୍ଣସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବା। ୱଣ୍ଣସଂୱତ୍ତନିକା ହିସ୍ସ ପଟିପଦା ପଟିପନ୍ନା ୱଣ୍ଣପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ସୋ ଲାଭୀ

ହୋତି ୱଣ୍ଣସ୍ସ ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା।

‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରହତି ଅରିଯସାୱକୋ ସୁଖକାମୋ ସୁଖଂ ଆଯାଚିତୁଂ ୱା ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ୱା ସୁଖସ୍ସ ୱାପି ହେତୁ। ସୁଖକାମେନ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକେନ ସୁଖସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବା। ସୁଖସଂୱତ୍ତନିକା ହିସ୍ସ ପଟିପଦା ପଟିପନ୍ନା ସୁଖପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ସୋ ଲାଭୀ ହୋତି ସୁଖସ୍ସ ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା।

‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରହତି ଅରିଯସାୱକୋ ଯସକାମୋ ଯସଂ ଆଯାଚିତୁଂ ୱା ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ୱା ଯସସ୍ସ ୱାପି ହେତୁ। ଯସକାମେନ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକେନ ଯସସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବା। ଯସସଂୱତ୍ତନିକା ହିସ୍ସ ପଟିପଦା ପଟିପନ୍ନା ଯସପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ସୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଯସସ୍ସ ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା।

‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରହତି ଅରିଯସାୱକୋ ସଗ୍ଗକାମୋ ସଗ୍ଗଂ ଆଯାଚିତୁଂ ୱା ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ୱା ସଗ୍ଗାନଂ ୱାପି ହେତୁ। ସଗ୍ଗକାମେନ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକେନ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବା। ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ହିସ୍ସ ପଟିପଦା ପଟିପନ୍ନା ସଗ୍ଗପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ସୋ ଲାଭୀ ହୋତି ସଗ୍ଗାନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଆଯୁଂ ୱଣ୍ଣଂ ଯସଂ କିତ୍ତିଂ, ସଗ୍ଗଂ ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତଂ;

ରତିଯୋ ପତ୍ଥଯାନେନ [ପତ୍ଥଯମାନେନ (କ।)], ଉଳାରା ଅପରାପରା।

‘‘ଅପ୍ପମାଦଂ ପସଂସନ୍ତି, ପୁଞ୍ଞକିରିଯାସୁ ପଣ୍ଡିତା;

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଉଭୋ ଅତ୍ଥେ, ଅଧିଗଣ୍ହାତି ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ [ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ (ସୀ।)] ଯୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯୋ ଚତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ;

ଅତ୍ଥାଭିସମଯା ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ତତିଯଂ;

୪। ମନାପଦାଯୀସୁତ୍ତଂ

୪୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଯେନ ଉଗ୍ଗସ୍ସ ଗହପତିନୋ ୱେସାଲିକସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗୋ ଗହପତି ୱେସାଲିକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଗ୍ଗୋ ଗହପତି ୱେସାଲିକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’ନ୍ତି। ମନାପଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସାଲପୁପ୍ଫକଂ [ସାଲିପୁପ୍ଫକଂ (କ।)] ଖାଦନୀଯଂ; ତଂ ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ।

‘‘ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’ନ୍ତି। ମନାପଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ପନ୍ନକୋଲକଂ ସୂକରମଂସଂ [ସମ୍ପନ୍ନସୂକରମଂସଂ (ସୀ।), ସମ୍ପନ୍ନୱରସୂକରମଂସଂ (ସ୍ୟା।)]; ତଂ ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ।

‘‘ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’ନ୍ତି। ମନାପଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ନିବ୍ବତ୍ତତେଲକଂ [ନିବଦ୍ଧତେଲକଂ (ପୀ। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।), ନିଙ୍ଗତେଲକଂ (ସ୍ୟା। ଅଟ୍ଠ।)] ନାଲିଯସାକଂ; ତଂ ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ।

‘‘ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’ନ୍ତି। ମନାପୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସାଲୀନଂ ଓଦନୋ ୱିଚିତକାଳଅକୋ [ୱିଗତକାଲକୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କା।)] ଅନେକସୂପୋ ଅନେକବ୍ୟଞ୍ଜନୋ; ତଂ ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ।

‘‘ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’ନ୍ତି। ମନାପାନି ମେ, ଭନ୍ତେ, କାସିକାନି ୱତ୍ଥାନି; ତାନି ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ।

‘‘ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’ନ୍ତି । ମନାପୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଗୋନକତ୍ଥତୋ ପଟଲିକତ୍ଥତୋ କଦଲିମିଗପୱରପଚ୍ଚତ୍ଥରଣୋ [କାଦଲିମିଗପୱରପଚ୍ଚତ୍ଥରଣୋ (ସୀ।)] ସଉତ୍ତରଚ୍ଛଦୋ ଉଭତୋଲୋହିତକୂପଧାନୋ। ଅପି ଚ, ଭନ୍ତେ, ମଯମ୍ପେତଂ ଜାନାମ – ‘ନେତଂ ଭଗୱତୋ କପ୍ପତୀ’ତି। ଇଦଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଚନ୍ଦନଫଲକଂ ଅଗ୍ଘତି ଅଧିକସତସହସ୍ସଂ; ତଂ ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଉଗ୍ଗଂ ଗହପତିଂ ୱେସାଲିକଂ ଇମିନା ଅନୁମୋଦନୀଯେନ ଅନୁମୋଦି –

‘‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପଂ,

ଯୋ ଉଜ୍ଜୁଭୂତେସୁ [ଉଜୁଭୂତେସୁ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଦଦାତି ଛନ୍ଦସା;

ଅଚ୍ଛାଦନଂ ସଯନମନ୍ନପାନଂ [ସଯନମଥନ୍ନପାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)],

ନାନାପ୍ପକାରାନି ଚ ପଚ୍ଚଯାନି।

‘‘ଚତ୍ତଞ୍ଚ ମୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅନୁଗ୍ଗହୀତଂ [ଅନଗ୍ଗହୀତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)],

ଖେତ୍ତୂପମେ ଅରହନ୍ତେ ୱିଦିତ୍ୱା;

ସୋ ଦୁଚ୍ଚଜଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ଚଜିତ୍ୱା,

ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଉଗ୍ଗଂ ଗହପତିଂ ୱେସାଲିକଂ ଇମିନା ଅନୁମୋଦନୀଯେନ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗୋ ଗହପତି ୱେସାଲିକୋ ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲମକାସି। କାଲଙ୍କତୋ [କାଲକତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚ ଉଗ୍ଗୋ ଗହପତି ୱେସାଲିକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମଯଂ କାଯଂ ଉପପଜ୍ଜି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଉଗ୍ଗୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଖୋ ଉଗ୍ଗଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କଚ୍ଚି ତେ, ଉଗ୍ଗ, ଯଥାଧିପ୍ପାଯୋ’’ତି? ‘‘ତଗ୍ଘ ମେ, ଭଗୱା, ଯଥାଧିପ୍ପାଯୋ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଉଗ୍ଗଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘ମନାପଦାଯୀ ଲଭତେ ମନାପଂ,

ଅଗ୍ଗସ୍ସ ଦାତା ଲଭତେ ପୁନଗ୍ଗଂ;

ୱରସ୍ସ ଦାତା ୱରଲାଭି ହୋତି,

ସେଟ୍ଠଂ ଦଦୋ ସେଟ୍ଠମୁପେତି ଠାନଂ।

‘‘ଯୋ ଅଗ୍ଗଦାୟୀ ୱରଦାୟୀ, ସେଟ୍ଠଦାୟୀ ଚ ଯୋ ନରୋ;

ଦୀଘାୟୁ ଯସୱା ହୋତି, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୪୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା କୁସଲାଭିସନ୍ଦା ସୁଖସ୍ସାହାରା ସୋୱଗ୍ଗିକା ସୁଖୱିପାକା ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ? ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମାଣଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଣୋ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ…ପେ…।

‘‘ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମାଣଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଣୋ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା କୁସଲାଭିସନ୍ଦା ସୁଖସ୍ସାହାରା ସୋୱଗ୍ଗିକା ସୁଖୱିପାକା ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ଇମେହି ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦେହି କୁସଲାଭିସନ୍ଦେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ନ ସୁକରଂ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ନ ସୁକରଂ ଉଦକସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସତାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସହସ୍ସାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା; ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାଉଦକକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି’। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦେହି କୁସଲାଭିସନ୍ଦେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ନ ସୁକରଂ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

‘‘ମହୋଦଧିଂ ଅପରିମିତଂ ମହାସରଂ,

ବହୁଭେରୱଂ ରତ୍ନଗଣାନମାଲଯଂ;

ନଜ୍ଜୋ ଯଥା ନରଗଣସଙ୍ଘସେୱିତା [ମଚ୍ଛ ଗଣସଂଘସେୱିତା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ସଂ। ନି। ୫।୧୦୩୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ],

ପୁଥୂ ସୱନ୍ତୀ ଉପଯନ୍ତି ସାଗରଂ।

‘‘ଏୱଂ ନରଂ ଅନ୍ନଦପାନୱତ୍ଥଦଂ,

ସେଯ୍ୟାନିସଜ୍ଜତ୍ଥରଣସ୍ସ ଦାଯକଂ;

ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଧାରା ଉପଯନ୍ତି ପଣ୍ଡିତଂ,

ନଙ୍ଗୋ ଯଥା ୱାରିୱହାୱ ସାଗର’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ସମ୍ପଦାସୁତ୍ତଂ

୪୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ପଦା। କତମା ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦା, ସୀଲସମ୍ପଦା, ସୁତସମ୍ପଦା, ଚାଗସମ୍ପଦା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସମ୍ପଦା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଧନସୁତ୍ତଂ

୪୭। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାଧନଂ, ସୀଲଧନଂ, ସୁତଧନଂ, ଚାଗଧନଂ, ପଞ୍ଞାଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା…ପେ… ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗଧନଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାଧନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାଧନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧନାନୀ’’ତି।

[ଅ। ନି। ୪।୫୨] ‘‘ଯସ୍ସ ସଦ୍ଧା ତଥାଗତେ, ଅଚଲା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା;

ସୀଲଞ୍ଚ ଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ, ଅରିଯକନ୍ତଂ ପସଂସିତଂ।

‘‘ସଙ୍ଘେ ପସାଦୋ ଯସ୍ସତ୍ଥି, ଉଜୁଭୂତଞ୍ଚ ଦସ୍ସନଂ;

ଅଦଲିଦ୍ଦୋତି ତଂ ଆହୁ, ଅମୋଘଂ ତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ।

‘‘ତସ୍ମା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ, ପସାଦଂ ଧମ୍ମଦସ୍ସନଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାୱୀ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଅଲବ୍ଭନୀଯଠାନସୁତ୍ତଂ

୪୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲବ୍ଭନୀଯାନି ଠାନାନି ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ‘ଜରାଧମ୍ମଂ ମା ଜୀରୀ’ତି ଅଲବ୍ଭନୀଯଂ ଠାନଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। ‘ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ମା ବ୍ୟାଧୀଯୀ’ତି [ୱ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ‘‘ମା ୱ୍ୟାଧୀଯୀ’’ତି (ସୀ। ପୀ।)] …ପେ… ‘ମରଣଧମ୍ମଂ ମା ମୀଯୀ’ତି… ‘ଖଯଧମ୍ମଂ ମା ଖୀଯୀ’ତି… ‘ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ମା ନସ୍ସୀ’ତି ଅଲବ୍ଭନୀଯଂ ଠାନଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ଅସ୍ସୁତୱତୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମୟ୍ହେୱେକସ୍ସ [ମୟ୍ହମେୱେକସ୍ସ (ସୀ।)] ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ଅହଞ୍ଚେୱ [ଅହଞ୍ଚେ (?)] ଖୋ ପନ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ସୋଚେୟ୍ୟଂ କିଲମେୟ୍ୟଂ ପରିଦେୱେୟ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେୟ୍ୟଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟ, କାୟେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିୟଂ ଓକ୍କମେୟ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟୁଂ [କମ୍ମନ୍ତୋପି ନପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟ (କ।)], ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ – ‘ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିଦ୍ଧୋ ସୱିସେନ ସୋକସଲ୍ଲେନ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ପରିତାପେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସ୍ସୁତୱତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାଧୀୟତି…ପେ… ମରଣଧମ୍ମଂ ମୀୟତି… ଖୟଧମ୍ମଂ ଖୀୟତି… ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମୟ୍ହେୱେକସ୍ସ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ସୋଚେୟ୍ୟଂ କିଲମେୟ୍ୟଂ ପରିଦେୱେୟ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେୟ୍ୟଂ , ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟ, କାୟେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିୟଂ ଓକ୍କମେୟ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ – ‘ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିଦ୍ଧୋ ସୱିସେନ ସୋକସଲ୍ଲେନ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ପରିତାପେତି’’’।

‘‘ସୁତୱତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମୟ୍ହେୱେକସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ସୋଚେୟ୍ୟଂ କିଲମେୟ୍ୟଂ ପରିଦେୱେୟ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେୟ୍ୟଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟ, କାୟେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିୟଂ ଓକ୍କମେୟ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି । ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ – ‘ସୁତୱା ଅରିୟସାୱକୋ ଅବ୍ବୁହି [ଅବ୍ବହି (ସୀ।)] ସୱିସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ, ଯେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ପରିତାପେତି। ଅସୋକୋ ୱିସଲ୍ଲୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ପରିନିବ୍ବାପେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତୱତୋ ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାଧୀୟତି…ପେ… ମରଣଧମ୍ମଂ ମୀୟତି… ଖୟଧମ୍ମଂ ଖୀୟତି… ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମୟ୍ହେୱେକସ୍ସ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ସୋଚେୟ୍ୟଂ କିଲମେୟ୍ୟଂ ପରିଦେୱେୟ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେୟ୍ୟଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟ, କାୟେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିୟଂ ଓକ୍କମେୟ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେୟ୍ୟୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ – ‘ସୁତୱା ଅରିୟସାୱକୋ ଅବ୍ବୁହି ସୱିସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ, ଯେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ପରିତାପେତି। ଅସୋକୋ ୱିସଲ୍ଲୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ପରିନିବ୍ବାପେତୀ’’’ତି।

‘‘ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅଲବ୍ଭନୀୟାନି ଠାନାନି ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

[ଜା। ୧।୫।୯୬ ଜାତକେପି] ‘‘ନ ସୋଚନାୟ ପରିଦେୱନାୟ,

ଅତ୍ଥୋଧ ଲବ୍ଭା [ଅତ୍ଥୋ ଇଧ ଲବ୍ଭତି (ସ୍ୟା।), ଅତ୍ଥୋ ଇଧ ଲବ୍ଭା (ପୀ।)] ଅପି ଅପ୍ପକୋପି;

ସୋଚନ୍ତମେନଂ ଦୁଖିତଂ ୱିଦିତ୍ୱା,

ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ତମନା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଆପଦାସୁ,

ନ ୱେଧତୀ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛୟଞ୍ଞୂ;

ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାସ୍ସ ଦୁଖିତା ଭଵନ୍ତି,

ଦିସ୍ୱା ମୁଖଂ ଅଵିକାରଂ ପୁରାଣଂ।

''ଜପ୍ପେନ ମନ୍ତେନ ସୁଭାସିତେନ,

ଅନୁପ୍ପଦାନେନ ପଵେଣିଯା ଵା;

ଯଥା ଯଥା ଯତ୍ଥ [ଯଥା ଯଥା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ (କ।)] ଲଭେଥ ଅତ୍ଥଂ,

ତଥା ତଥା ତତ୍ଥ ପରକ୍କମେୟ୍ୟ।

''ସଚେ ପଜାନେୟ୍ୟ ଅଲବ୍ଭନେୟ୍ୟୋ,

ମଯାଵ [ମଯା ଵା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଞ୍ଞେନ ଵା ଏସ ଅତ୍ଥୋ;

ଅସୋଚମାନୋ ଅଧିଵାସଯେୟ୍ୟ,

କମ୍ମଂ ଦଳ୍ହଂ କିନ୍ତି କରୋମି ଦାନୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। କୋସଲସୁତ୍ତଂ

୪୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

(ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ମଲ୍ଲିକା ଦେଵୀ କାଲଙ୍କତା ହୋତି।) [( ) ନତ୍ଥି (ସୀ।)] ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ଯେନ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଉପକଣ୍ଣକେ ଆରୋଚେତି – ''ମଲ୍ଲିକା ଦେଵୀ, ଦେଵ [ଦେଵ ଦେଵୀ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], କାଲଙ୍କତା''ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଭାନୋ ନିସୀଦି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଦୁକ୍ଖିଂ ଦୁମ୍ମନଂ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧୋମୁଖଂ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିଭାନଂ ଵିଦିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସେନଦିଂ କୋସଲଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ପଞ୍ଚିମାନି, ମହାରାଜ, ଅଲବ୍ଭନୀଯାନି ଠାନାନି ସମଣେନ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଵା ଦେଵେନ ଵା ମାରେନ ଵା ବ୍ରହ୍ମୁନା ଵା କେନଚି ଵା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? 'ଜରାଧମ୍ମଂ ମା ଜୀରୀ'ତି ଅଲବ୍ଭନୀଯଂ ଠାନଂ…ପେ… ନ ସୋଚନାଯ ପରିଦେଵନାଯ…ପେ… କମ୍ମଂ ଦଳ୍ହଂ କିନ୍ତି କରୋମି ଦାନୀ''ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ନାରଦସୁତ୍ତଂ

୫୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ନାରଦୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ଵିହରତି କୁକ୍କୁଟାରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ଦା ଦେଵୀ କାଲଙ୍କତା ହୋତି ପିଯା ମନାପା। ସୋ ଭଦ୍ଦାଯ ଦେଵିଯା କାଲଙ୍କତାଯ ପିଯାଯ ମନାପାଯ ନେଵ ନ୍ହାଯତି [ନହାଯତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନ ଵିଲିମ୍ପତି ନ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି ନ କମ୍ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେତି – ରତ୍ତିନ୍ଦିଵଂ [ରତ୍ତିଦିଵଂ (କ।)] ଭଦ୍ଦାଯ ଦେଵିଯା ସରୀରେ ଅଜ୍ଝୋମୁଚ୍ଛିତୋ। ଅଥ ଖୋ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ପିଯକଂ କୋସାରକ୍ଖଂ [ସୋକାରକ୍ଖଂ (ସ୍ୟା।)] ଆମନ୍ତେସି – ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ପିଯକ , ଭଦ୍ଦାଯ ଦେଵିଯା ସରୀରଂ ଆଯସାଯ ତେଲଦୋଣିଯା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ଆଯସାଯ ଦୋଣିଯା ପଟିକୁଜ୍ଜଥ, ଯଥା ମଯଂ ଭଦ୍ଦାଯ ଦେଵିଯା ସରୀରଂ ଚିରତରଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟାମା''ତି। ''ଏଵଂ, ଦେଵା''ତି ଖୋ ପିଯକୋ କୋସାରକ୍ଖୋ ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଭଦ୍ଦାଯ ଦେଵିଯା ସରୀରଂ ଆଯସାଯ ତେଲଦୋଣିଯା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ଆଯସାଯ ଦୋଣିଯା ପଟିକୁଜ୍ଜି।

ଅଥ ଖୋ ପିଯକସ୍ସ କୋସାରକ୍ଖସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଇମସ୍ସ ଖୋ ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ଦା ଦେୱୀ କାଲଙ୍କତା ପିଯା ମନାପା। ସୋ ଭଦ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା କାଲଙ୍କତାଯ ପିଯାଯ ମନାପାଯ ନେୱ ନ୍ହାଯତି ନ ୱିଲିମ୍ପତି ନ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି ନ କମ୍ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେତି – ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଭଦ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା ସରୀରେ ଅଜ୍ଝୋମୁଚ୍ଛିତୋ। କଂ [କିଂ (କା)] ନୁ ଖୋ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଯିରୁପାସେଯ୍ଯ, ଯସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସୋକସଲ୍ଲଂ ପଜହେଯ୍ଯା''ତି!

ଅଥ ଖୋ ପିଯକସ୍ସ କୋସାରକ୍ଖସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ନାରଦୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ୱିହରତି କୁକ୍କୁଟାରାମେ। ତଂ ଖୋ ପନାଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ [ୱ୍ଯତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।), ବ୍ଯତ୍ତୋ (ସ୍ଯା। କଂ।, ଦୀ। ନି। ୨।୪୦୭)] ମେଧାୱୀ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚିତ୍ତକଥୀ କଲ୍ୟାଣପଟିଭାନୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ [ବୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ (କା)] ଅରହା ଚ' [ଅରହା ଚା'ତି (?)]। ଯଂନୂନ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ପଯିରୁପାସେଯ୍ଯ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ଆଯସ୍ମତୋ ନାରଦସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସୋକସଲ୍ଲଂ ପଜହେଯ୍ଯା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ପିଯକୋ କୋସାରକ୍ଖୋ ଯେନ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମୁଣ୍ଡଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଯଂ ଖୋ, ଦେୱ, ଆଯସ୍ମା ନାରଦୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ୱିହରତି କୁକ୍କୁଟାରାମେ। ତଂ ଖୋ ପନାଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ – 'ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚିତ୍ତକଥୀ କଲ୍ୟାଣପଟିଭାନୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଅରହା ଚ' [ଅରହା ଚା'ତି (?)]। ଯଦି ପନ ଦେୱୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ପଯିରୁପାସେଯ୍ଯ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଦେୱୋ ଆଯସ୍ମତୋ ନାରଦସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସୋକସଲ୍ଲଂ ପଜହେଯ୍ଯା''ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ପିଯକ , ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ପଟିୱେଦେହି। କଥଞ୍ହି ନାମ ମାଦିସୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ୱିଜିତେ ୱସନ୍ତଂ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପଟିସଂୱିଦିତୋ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯା''ତି ! ''ଏୱଂ, ଦେୱା''ତି ଖୋ ପିଯକୋ କୋସାରକ୍ଖୋ ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାଯସ୍ମା ନାରଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ପିଯକୋ କୋସାରକ୍ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇମସ୍ସ , ଭନ୍ତେ, ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ଦା ଦେୱୀ କାଲଙ୍କତା ପିଯା ମନାପା। ସୋ ଭଦ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା କାଲଙ୍କତାଯ ପିଯାଯ ମନାପାଯ ନେୱ ନ୍ହାଯତି ନ ୱିଲିମ୍ପତି ନ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି ନ କମ୍ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେତି – ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଭଦ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା ସରୀରେ ଅଜ୍ଝୋମୁଚ୍ଛିତୋ। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ନାରଦୋ ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ ଯଥା ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ଆଯସ୍ମତୋ ନାରଦସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସୋକସଲ୍ଲଂ ପଜହେଯ୍ଯା''ତି। ''ଯସ୍ସଦାନି, ପିଯକ, ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ପିଯକୋ କୋସାରକ୍ଖୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମୁଣ୍ଡଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କତାୱକାସୋ ଖୋ, ଦେୱ, ଆଯସ୍ମତା ନାରଦେନ। ଯସ୍ସଦାନି ଦେୱୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ପିଯକ, ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେହୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଦେୱା''ତି ଖୋ ପିଯକୋ କୋସାରକ୍ଖୋ ମୁଣ୍ଡସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ମୁଣ୍ଡଂ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯୁତ୍ତାନି ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ଭଦ୍ରାନି ଭଦ୍ରାନି ଯାନାନି। ଯସ୍ସଦାନି ଦେୱୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ଭଦ୍ରଂ ଯାନଂ [ଭଦ୍ରଂ ଭଦ୍ରଂ ଯାନଂ (ସ୍ଯା। କଂ। କା), ଭଦ୍ଦଂ ଯାନଂ (ପୀ।)] ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭଦ୍ରେହି ଭଦ୍ରେହି ଯାନେହି ଯେନ କୁକ୍କୁଟାରାମୋ ତେନ ପାଯାସି ମହଚ୍ଚା [ମହଚ୍ଚ (ବହୂସୁ)] ରାଜାନୁଭାୱେନ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଯାୱତିକା ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ଯାନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଆରାମଂ ପାୱିସି। ଅଥ ଖୋ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ଯେନ ଆଯସ୍ମା ନାରଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ମୁଣ୍ଡଂ ରାଜାନଂ ଆଯସ୍ମା ନାରଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ପଞ୍ଚିମାନି, ମହାରାଜ, ଅଲବ୍ଭନୀଯାନି ଠାନାନି ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? 'ଜରାଧମ୍ମଂ ମା ଜୀରୀ'ତି ଅଲବ୍ଭନୀଯଂ ଠାନଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। 'ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମଂ ମା ବ୍ଯାଧୀଯୀ'ତି…ପେ… 'ମରଣଧମ୍ମଂ ମା ମୀଯୀ'ତି… 'ଖଯଧମ୍ମଂ ମା ଖୀଯୀ'ତି… 'ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ମା ନସ୍ସୀ'ତି ଅଲବ୍ଭନୀଯଂ ଠାନଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଅସ୍ସୁତୱତୋ , ମହାରାଜ, ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ନ ଖୋ ମଯ୍ହେୱେକସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ସୋଚେଯ୍ଯଂ କିଲମେଯ୍ଯଂ ପରିଦେୱେଯ୍ଯଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେଯ୍ଯଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେଯ୍ଯ, କାଯେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯଂ ଓକ୍କମେଯ୍ଯ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେଯ୍ଯୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ'ତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ

କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାରାଜ – ‘ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିଦ୍ଧୋ ସୱିସେନ ସୋକସଲ୍ଲେନ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିତାପେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାରାଜ, ଅସ୍ସୁତୱତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାଧୀଯତି…ପେ… ମରଣଧମ୍ମଂ ମୀଯତି… ଖଯଧମ୍ମଂ ଖୀଯତି… ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମଯ୍ହେୱେକସ୍ସ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ସୋଚେଯ୍ୟଂ କିଲମେଯ୍ୟଂ ପରିଦେୱେଯ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେଯ୍ୟଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେଯ୍ୟ, କାଯେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯଂ ଓକ୍କମେଯ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାରାଜ – ‘ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିଦ୍ଧୋ ସୱିସେନ ସୋକସଲ୍ଲେନ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିତାପେତି’’’।

‘‘ସୁତୱତୋ ଚ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମଯ୍ହେୱେକସ୍ସ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜରାଧମ୍ମଂ ଜୀରତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ସୋଚେଯ୍ୟଂ କିଲମେଯ୍ୟଂ ପରିଦେୱେଯ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେଯ୍ୟଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେଯ୍ୟ, କାଯେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯଂ ଓକ୍କମେଯ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଜିଣ୍ଣେ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାରାଜ – ‘ସୁତୱା ଅରିଯସାୱକୋ ଅବ୍ବୁହି ସୱିସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ, ଯେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିତାପେତି। ଅସୋକୋ ୱିସଲ୍ଲୋ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିନିବ୍ବାପେତି’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମହାରାଜ, ସୁତୱତୋ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାଧୀଯତି…ପେ… ମରଣଧମ୍ମଂ ମୀଯତି… ଖଯଧମ୍ମଂ ଖୀଯତି… ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମଯ୍ହେୱେକସ୍ସ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନସ୍ସତି। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ସୋଚେଯ୍ୟଂ କିଲମେଯ୍ୟଂ ପରିଦେୱେଯ୍ୟଂ, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେଯ୍ୟଂ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ, ଭତ୍ତମ୍ପି ମେ ନଚ୍ଛାଦେଯ୍ୟ, କାଯେପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯଂ ଓକ୍କମେଯ୍ୟ, କମ୍ମନ୍ତାପି ନପ୍ପୱତ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ଅମିତ୍ତାପି ଅତ୍ତମନା ଅସ୍ସୁ, ମିତ୍ତାପି ଦୁମ୍ମନା ଅସ୍ସୂ’ତି। ସୋ ନସ୍ସନଧମ୍ମେ ନଟ୍ଠେ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମହାରାଜ – ‘ସୁତୱା ଅରିଯସାୱକୋ ଅବ୍ବୁହି ସୱିସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ, ଯେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିତାପେତି। ଅସୋକୋ ୱିସଲ୍ଲୋ ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପରିନିବ୍ବାପେତି ’’’।

‘‘ଇମାନି ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ଚ ଅଲବ୍ଭନୀଯାନି ଠାନାନି ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

‘‘ନ ସୋଚନାଯ ପରିଦେୱନାଯ,

ଅତ୍ଥୋଧ ଲବ୍ଭା ଅପି ଅପ୍ପକୋପି;

ସୋଚନ୍ତମେନଂ ଦୁଖିତଂ ୱିଦିତ୍ୱା,

ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ତମନା ଭୱନ୍ତି।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଆପଦାସୁ,

ନ ୱେଧତୀ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଞ୍ଞୂ;

ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାସ୍ସ ଦୁଖିତା ଭୱନ୍ତି,

ଦିସ୍ୱା ମୁଖଂ ଅୱିକାରଂ ପୁରାଣଂ।

‘‘ଜପ୍ପେନ ମନ୍ତେନ ସୁଭାସିତେନ,

ଅନୁପ୍ପଦାନେନ ପଣ୍ଡେଣିଯା ୱା;

ଯଥା ଯଥା ଯତ୍ଥ ଲଭେଥ ଅତ୍ଥଂ,

ତଥା ତଥା ତତ୍ଥ ପରକ୍କମେଯ୍ୟ।

''ସଚେ ପଜାନେଯ୍ୟ ଅଲବ୍ଭନେୟ୍ୟୋ,

ମଯାୱ ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଏସ ଅତ୍ଥୋ;

ଅସୋଚମାନୋ ଅଧିୱାସଯେଯ୍ୟ,

କମ୍ମଂ ଦଳ୍ହଂ କିନ୍ତି କରୋମି ଦାନୀ''ତି [ଜା। ୧ ଜାତକେପି]।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନାରଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋ ନାମୋ [କୋ ନୁ ଖୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ''ତି? ''ସୋକସଲ୍ଲହରଣୋ ନାମ ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ''ତି। ''ତଗ୍ଘ, ଭନ୍ତେ, ସୋକସଲ୍ଲହରଣୋ [ତଗ୍ଘ ଭନ୍ତେ ସୋକସଲ୍ଲହରଣୋ, ତଗ୍ଘ ଭନ୍ତେ ସୋକସଲ୍ଲହରଣୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]! ଇମଞ୍ହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ସୁତ୍ୱା ସୋକସଲ୍ଲଂ ପହୀନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମୁଣ୍ଡୋ ରାଜା ପିଯକଂ କୋସାରକ୍ଖଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ ପିଯକ, ଭଦ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା ସରୀରଂ ଝାପେଥ; ଥୂପଞ୍ଚସ୍ସା କରୋଥ। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଦାନି ମଯଂ ନ୍ହାଯିସ୍ସାମ ଚେୱ ୱିଲିମ୍ପିସ୍ସାମ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ କମ୍ମନ୍ତେ ଚ ପଯୋଜେସ୍ସାମା''ତି। ଦସମଂ।

ମୁଣ୍ଡରାଜୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆଦିଯୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଇଟ୍ଠା, ମନାପଦାଯୀଭିସନ୍ଦଂ;

ସମ୍ପଦା ଚ ଧନଂ ଠାନଂ, କୋସଲୋ ନାରଦେନ ଚାତି।

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୨। ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୬) ୧। ନୀୱରଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱରଣସୁତ୍ତଂ

୫୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱରଣା ନୀୱରଣା ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହା ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱରଣୋ ନୀୱରଣୋ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହୋ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣୋ। ବ୍ଯାପାଦୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱରଣୋ ନୀୱରଣୋ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହୋ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣୋ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହଂ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହଂ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱରଣା ନୀୱରଣା ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହା ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆୱରଣା ନୀୱରଣା ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହା ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣା।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆୱରଣେ ନୀୱରଣେ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ଅପ୍ପହାଯ, ଅବଲାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲାଯ ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ପରତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉଭଯତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉତ୍ତରି [ଉତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନଦୀ ପବ୍ବତେଯ୍ଯା ଦୂରଙ୍ଗମା [ଦୂରଗମା (ସୀ।)] ସୀଘସୋତା ହାରହାରିନୀ। ତସ୍ସା ପୁରିସୋ ଉଭତୋ ନଙ୍ଗଲମୁଖାନି ୱିୱରେଯ୍ଯ। ଏୱଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଜ୍ଝେ ନଦିଯା ସୋତୋ ୱିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିସଟୋ ବ୍ଯାଦିଣ୍ଣୋ ନେୱ [ନ ଚେୱ (କ।)] ଦୂରଙ୍ଗମୋ ଅସ୍ସ ନ [ନ ଚ (କ।)] ସୀଘସୋତୋ ନ [ନ ଚ (କ।)] ହାରହାରୀ [ହାରହାରିଣୀ (ସୀ।)]। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ୱତ ଭିକ୍ଖୁ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆୱରଣେ ନୀୱରଣେ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ଅପ୍ପହାଯ, ଅବଲାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲାଯ ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ପରତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉଭଯତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉତ୍ତରି ୱା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆୱରଣେ ନୀୱରଣେ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ପହାଯ, ବଲୱତିଯା ପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ପରତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉଭଯତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉତ୍ତରି ୱା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନଦୀ ପବ୍ବତେଯ୍ଯା ଦୂରଙ୍ଗମା ସୀଘସୋତା ହାରହାରିନୀ। ତସ୍ସା ପୁରିସୋ ଉଭତୋ ନଙ୍ଗଲମୁଖାନି ପିଦହେଯ୍ଯ। ଏୱଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଜ୍ଝେ ନଦିଯା ସୋତୋ ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅୱିସଟୋ ଅବ୍ଯାଦିଣ୍ଣୋ ଦୂରଙ୍ଗମୋ ଚେୱ ଅସ୍ସ ସୀଘସୋତୋ ଚ ହାରହାରୀ ଚ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ୱତ ଭିକ୍ଖୁ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆୱରଣେ ନୀୱରଣେ ଚେତସୋ ଅଜ୍ଝାରୁହେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ପହାଯ, ବଲୱତିଯା ପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ପରତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉଭଯତ୍ଥଂ ୱା ଞସ୍ସତି ଉତ୍ତରି ୱା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଅକୁସଲରାସିସୁତ୍ତଂ

୫୨। ‘‘ଅକୁସଲରାସୀତି , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଦମାନୋ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ [ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ (ସୀ।)] ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ। କେୱଲୋ ହାଯଂ [ହଯଂ (ସୀ।), ଚାଯଂ (ସ୍ଯା। କଂ।), ସାଯଂ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲରାସି ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ବ୍ଯାପାଦନୀୱରଣଂ, ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ। ଅକୁସଲରାସୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଦମାନୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ। କେୱଲୋ ହାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲରାସି ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଧାନିଯଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୫୩। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି ।

ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ; ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ; ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାୟାୱୀ; ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ; ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ପଧାନିୟଙ୍ଗାନୀ''ତି। ତତିୟଂ।

୪। ସମୟସୁତ୍ତଂ

୫୪। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସମୟା ପଧାନାୟ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜିଣ୍ଣୋ ହୋତି ଜରାୟାଭିଭୂତୋ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଅସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ୟାଧିତୋ ହୋତି ବ୍ୟାଧିନାଭିଭୂତୋ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟୋ ଅସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ହୋତି ଦୁସ୍ସସ୍ସଂ ଦୁଲ୍ଲଭପିଣ୍ଡଂ, ନ ସୁକରଂ ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନ ଯାପେତୁଂ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟୋ ଅସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୟଂ ହୋତି ଅଟୱିସଙ୍କୋପୋ, ଚକ୍କସମାରୂଳ୍ହା ଜାନପଦା ପରିୟାୟନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଅସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ସଙ୍ଘେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିନ୍ନେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅକ୍କୋସା ଚ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଭାସା ଚ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖେପା ଚ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଚ୍ଚଜା ଚ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପସନ୍ନା ଚେୱ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ଏକଚ୍ଚାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଅସମୟୋ ପଧାନାୟ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅସମୟା ପଧାନାୟାତି।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମୟା ପଧାନାୟ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦହରୋ ହୋତି ଯୁୱା ସୁସୁ କାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱୟସା। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ, ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟୋ ସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଭିକ୍ଖଂ ହୋତି ସୁସସ୍ସଂ ସୁଲଭପିଣ୍ଡଂ, ସୁକରଂ ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନ ଯାପେତୁଂ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟୋ ସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସା ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ଅୱିୱଦମାନା ଖୀରୋଦକୀଭୂତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିୟଚକ୍ଖୂହି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ସମୟୋ ପଧାନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘୋ ସମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ଅୱିୱଦମାନୋ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ଫାସୁ ୱିହରତି। ସଙ୍ଘେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଗ୍ଗେ ନ ଚେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅକ୍କୋସା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଭାସା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖେପା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଚ୍ଚଜା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପସନ୍ନା ଚେୱ ପସୀଦନ୍ତି, ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱୋ [ଭୀୟ୍ୟୋଭାୱାୟ (କ।)] ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ସମୟୋ ପଧାନାୟ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସମୟା ପଧାନାୟା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମାତାପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୫୫। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଉଭୋ ମାତାପୁତ୍ତା ୱସ୍ସାୱାସଂ ଉପଗମିଂସୁ [ଉପସଙ୍କମିଂସୁ (କ।)] – ଭିକ୍ଖୁ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଚ। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନକାମା ଅହେସୁଂ। ମାତାପି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନକାମା ଅହୋସି; ପୁତ୍ତୋପି ମାତରଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନକାମୋ ଅହୋସି। ତେସଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନା ସଂସଗ୍ଗୋ ଅହୋସି। ସଂସଗ୍ଗେ ସତି ୱିସ୍ସାସୋ

ଅହୋସି। ୱିସ୍ସାସେ ସତି ଓତାରୋ ଅହୋସି। ତେ ଓତିଣ୍ଣଚିତ୍ତା ସିକ୍ଖଂ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଉଭୋ ମାତାପୁତ୍ତା ୱସ୍ସାୱାସଂ ଉପଗମିଂସୁ – ଭିକ୍ଖୁ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଚ, ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନକାମା ଅହେସୁଂ, ମାତାପି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନକାମା ଅହୋସି, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନକାମୋ ଅହୋସି। ତେସଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ଦସ୍ସନା ସଂସଗ୍ଗୋ ଅହୋସି, ସଂସଗ୍ଗେ ସତି ୱିସ୍ସାସୋ ଅହୋସି, ୱିସ୍ସାସେ ସତି ଓତାରୋ ଅହୋସି, ତେ ଓତିଣ୍ଣଚିତ୍ତା ସିକ୍ଖଂ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିଂସୂ''ତି।

''କିଂ ନୁ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୋଘପୁରିସୋ ମଞ୍ଞତି – 'ନ ମାତା ପୁତ୍ତେ ସାରଜ୍ଜତି, ପୁତ୍ତୋ ୱା ପନ ମାତରୀ'ତି? ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକରୂପମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଏୱଂ [ଯଂ ଏୱଂ (ସୀ।)] ରଜନୀଯଂ ଏୱଂ କମନୀଯଂ ଏୱଂ ମଦନୀଯଂ ଏୱଂ ବନ୍ଧନୀଯଂ ଏୱଂ ମୁଚ୍ଛନୀଯଂ ଏୱଂ ଅନ୍ତରାଯକରଂ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତ୍ଥିରୂପଂ। ଇତ୍ଥିରୂପେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଥିତା [ଗଧିତା (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା [ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନା (ବହୂସୁ)]। ତେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସୋଚନ୍ତି ଇତ୍ଥିରୂପୱସାନୁଗା।

''ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକସଦ୍ଦମ୍ପି…ପେ… ଏକଗନ୍ଧମ୍ପି… ଏକରସମ୍ପି… ଏକଫୋଟ୍ଠବ୍ବମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଏୱଂ ରଜନୀଯଂ ଏୱଂ କମନୀଯଂ ଏୱଂ ମଦନୀଯଂ ଏୱଂ ବନ୍ଧନୀଯଂ ଏୱଂ ମୁଚ୍ଛନୀଯଂ ଏୱଂ ଅନ୍ତରାଯକରଂ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତ୍ଥିଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ । ଇତ୍ଥିଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଥିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା। ତେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସୋଚନ୍ତି ଇତ୍ଥିଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱସାନୁଗା।

''ଇତ୍ଥୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗଚ୍ଛନ୍ତୀପି ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି; ଠିତାପି…ପେ… ନିସିନ୍ନାପି… ସଯାନାପି… ହସନ୍ତୀପି… ଭଣନ୍ତୀପି… ଗାଯନ୍ତୀପି… ରୋଦନ୍ତୀପି… ଉଗ୍ଘାତିତାପି [ଉଗ୍ଘାନିତାପି (ସୀ।)] … ମତାପି ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି। ଯଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ସମନ୍ତପାସୋ ମାରସ୍ସା'ତି ମାତୁଗାମଂଯେୱ ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ସମନ୍ତପାସୋ ମାରସ୍ସା'''ତି।

''ସଲ୍ଲପେ ଅସିହତ୍ଥେନ, ପିସାଚେନାପି ସଲ୍ଲପେ;

ଆସୀୱିସମ୍ପି ଆସୀଦେ [ଆସଦେ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଯେନ ଦଟ୍ଠୋ ନ ଜୀୱତି।

''ନତ୍ୱେୱ ଏକୋ ଏକାଯ, ମାତୁଗାମେନ ସଲ୍ଲପେ;

ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିଂ ତା ବନ୍ଧନ୍ତି, ପେକ୍ଖିତେନ ସିତେନ ଚ [ମ୍ହିତେନ ଚ (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

''ଅଥୋପି ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥେନ, ମଞ୍ଜୁନା ଭଣିତେନ ଚ;

ନେସୋ ଜନୋ ସ୍ୱାସୀସଦୋ, ଅପି ଉଗ୍ଘାତିତୋ ମତୋ।

''ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ଏତେ, ଇତ୍ଥିରୂପସ୍ମିଂ ଦିସ୍ସରେ;

ରୂପା ସଦ୍ଦା ରସା ଗନ୍ଧା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ ମନୋରମା।

''ତେସଂ କାମୋଘୱୂଳ୍ହାନଂ, କାମେ ଅପରିଜାନତଂ;

କାଲଂ ଗତି [ଗତିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭୱାଭୱଂ, ସଂସାରସ୍ମିଂ ପୁରକ୍ଖତା।

''ଯେ ଚ କାମେ ପରିଞ୍ଞାଯ, ଚରନ୍ତି ଅକୁତୋଭଯା;

ତେ ୱେ ପାରଙ୍ଗତା ଲୋକେ, ଯେ ପତ୍ତା ଆସୱକ୍ଖଯ''ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଉପଜ୍ଝାୟସୁତ୍ତଂ

୫୬। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ସକୋ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସକଂ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏତରହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ମଧୁରକଜାତୋ ଚେୱ କାୟୋ, ଦିସା ଚ ମେ ନ ପକ୍ଖାୟନ୍ତି, ଧମ୍ମା ଚ ମଂ ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚ ମେ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତି, ଅନଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମି, ଅତ୍ଥି ଚ ମେ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାୟ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱମାହ – 'ଏତରହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ମଧୁରକଜାତୋ ଚେୱ କାୟୋ, ଦିସା ଚ ମଂ ନ ପକ୍ଖାୟନ୍ତି, ଧମ୍ମା ଚ ମେ ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚ ମେ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତି, ଅନଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମି, ଅତ୍ଥି ଚ ମେ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା'''ତି।

''ଏୱଞ୍ହେତଂ , ଭିକ୍ଖୁ, ହୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରସ୍ସ, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ, ଜାଗରିୟଂ ଅନନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ, ଅୱିପସ୍ସକସ୍ସ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ, ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁୟୋଗଂ ଅନନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ, ଯଂ ମଧୁରକଜାତୋ ଚେୱ କାୟୋ ହୋତି, ଦିସା ଚସ୍ସ ନ ପକ୍ଖାୟନ୍ତି, ଧମ୍ମା ଚ ତଂ ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତି, ଅନଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, ହୋତି ଚସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ତସ୍ମାତିହ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ, ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ, ୱିପସ୍ସକୋ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ, ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁୟୋଗଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସାମୀ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତା ଇମିନା ଓୱାଦେନ ଓୱଦିତୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ''ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା''ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ପନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ଯେନ ସକୋ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସକଂ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏତରହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ନ ଚେୱ [ନ ଦେୱ (ସୀ।)] ମଧୁରକଜାତୋ କାୟୋ, ଦିସା ଚ ମେ ପକ୍ଖାୟନ୍ତି, ଧମ୍ମା ଚ ମଂ ପଟିଭନ୍ତି, ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚ ମେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତି, ଅଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମି, ନତ୍ଥି ଚ ମେ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା''ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାୟ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱମାହ – 'ଏତରହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ନ ଚେୱ ମଧୁରକଜାତୋ କାୟୋ, ଦିସା ଚ ମେ ପକ୍ଖାୟନ୍ତି, ଧମ୍ମା ଚ ମଂ ପଟିଭନ୍ତି, ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚ ମେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତି, ଅଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମି, ନତ୍ଥି ଚ ମେ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା'''ତି।

''ଏୱଞ୍ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ହୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରସ୍ସ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ, ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ, ୱିପସ୍ସକସ୍ସ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ, ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁୟୋଗଂ ଅନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ, ଯଂ ନ ଚେୱ ମଧୁରକଜାତୋ କାୟୋ ହୋତି, ଦିସା ଚସ୍ସ ପକ୍ଖାୟନ୍ତି, ଧମ୍ମା ଚ ତଂ ପଟିଭନ୍ତି, ଥିନମିଦ୍ଧଞ୍ଚସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତି, ଅଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି, ନ ଚସ୍ସ ହୋତି ଧମ୍ମେସୁ ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ତସ୍ମାତିହ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଭୱିସ୍ସାମ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ, ଜାଗରିୟଂ ଅନୁୟୁତ୍ତା, ୱିପସ୍ସକା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ, ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତଂ ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁୟୋଗଂ ଅନୁୟୁତ୍ତା ୱିହରିସ୍ସାମା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅଭିଣ୍ହପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଠାନସୁତ୍ତଂ

୫୭। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଠାନାନି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବାନି ଇତ୍ଥିୟା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା। କତମାନି ପଞ୍ଚ? 'ଜରାଧମ୍ମୋମ୍ହି, ଜରଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଇତ୍ଥିୟା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା। 'ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମୋମ୍ହି, ବ୍ୟାଧିଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଇତ୍ଥିୟା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା। 'ମରଣଧମ୍ମୋମ୍ହି, ମରଣଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଇତ୍ଥିୟା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା। 'ସବ୍ବେହି ମେ ପିୟେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଇତ୍ଥିୟା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା। 'କମ୍ମସ୍ସକୋମ୍ହି, କମ୍ମଦାୟାଦୋ କମ୍ମୟୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପଟିସରଣୋ। ଯଂ

କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି – କଲ୍ୟାଣଂ ୱା ପାପକଂ ୱା – ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା।

''କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ଜରାଧମ୍ମୋମ୍ହି, ଜରଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ଯୋବ୍ବନେ ଯୋବ୍ବନମଦୋ, ଯେନ ମଦେନ ମତ୍ତା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଯୋ ଯୋବ୍ବନେ ଯୋବ୍ବନମଦୋ ସୋ ସବ୍ବସୋ ୱା ପହୀଯତି ତନୁ ୱା ପନ ହୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ଜରାଧମ୍ମୋମ୍ହି, ଜରଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା।

''କିଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମୋମ୍ହି, ବ୍ୟାଧିଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ଆରୋଗ୍ୟେ ଆରୋଗ୍ୟମଦୋ, ଯେନ ମଦେନ ମତ୍ତା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଯୋ ଆରୋଗ୍ୟେ ଆରୋଗ୍ୟମଦୋ ସୋ ସବ୍ବସୋ ୱା ପହୀଯତି ତନୁ ୱା ପନ ହୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମୋମ୍ହି, ବ୍ୟାଧିଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା।

''କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ମରଣଧମ୍ମୋମ୍ହି, ମରଣଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତେ ଜୀୱିତମଦୋ, ଯେନ ମଦେନ ମତ୍ତା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଯୋ ଜୀୱିତେ ଜୀୱିତମଦୋ ସୋ ସବ୍ବସୋ ୱା ପହୀଯତି ତନୁ ୱା ପନ ହୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ମରଣଧମ୍ମୋମ୍ହି, ମରଣଂ ଅନତୀତୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା।

''କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ସବ୍ବେହି ମେ ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ପିଯେସୁ ମନାପେସୁ ଯୋ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଯେନ ରାଗେନ ରତ୍ତା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଯୋ ପିଯେସୁ ମନାପେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ସୋ ସବ୍ବସୋ ୱା ପହୀଯତି ତନୁ ୱା ପନ ହୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ସବ୍ବେହି ମେ ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା।

''କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'କମ୍ମସ୍ସକୋମ୍ହି, କମ୍ମଦାଯାଦୋ କମ୍ମଯୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପଟିସରଣୋ, ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି – କଲ୍ୟାଣଂ ୱା ପାପକଂ ୱା – ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା ? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ସବ୍ବସୋ ୱା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହୀଯତି ତନୁ ୱା ପନ ହୋତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଟ୍ଠୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ 'କମ୍ମସ୍ସକୋମ୍ହି, କମ୍ମଦାଯାଦୋ କମ୍ମଯୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପଟିସରଣୋ, ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି – କଲ୍ୟାଣଂ ୱା ପାପକଂ ୱା – ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ'ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଙ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସେନ ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ପବ୍ବଜିତେନ ୱା।

''ସ ଖୋ [ସଚେ (ପୀ। କ।)] ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ନ ଖୋ ଅହଞ୍ଞେୱେକୋ ଜରାଧମ୍ମୋ [ଅହଞ୍ଚେୱେକୋ ଜରାଧମ୍ମୋମ୍ହି (କ।)] ଜରଂ ଅନତୀତୋ, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଜରାଧମ୍ମା ଜରଂ ଅନତୀତା'ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତି ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ନ ଖୋ ଅହଞ୍ଞେୱେକୋ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମୋ ବ୍ୟାଧିଂ ଅନତୀତୋ, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମା ବ୍ୟାଧିଂ ଅନତୀତା'ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ଅହଞ୍ଞେୱେକୋ ମରଣଧମ୍ମୋ ମରଣଂ ଅନତୀତୋ, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ମରଣଧମ୍ମା ମରଣଂ ଅନତୀତା’ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ମଯ୍ହେୱେକସ୍ସ ସବ୍ବେହି ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ, ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ’ତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ନ ଖୋ ଅହଞ୍ଞେୱେକୋ କମ୍ମସ୍ସକୋ କମ୍ମଦାଯାଦୋ କମ୍ମଯୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପ୍ପଟିସରଣୋ, ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି – କଲ୍ଯାଣଂ ୱା ପାପକଂ ୱା – ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭୱିସ୍ସାମି; ଅଥ ଖୋ ଯାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆଗତି ଗତି ଚୁତି ଉପପତ୍ତି ସବ୍ବେ ସତ୍ତା କମ୍ମସ୍ସକା କମ୍ମଦାଯାଦା କମ୍ମଯୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପ୍ପଟିସରଣା, ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସନ୍ତି – କଲ୍ଯାଣଂ ୱା ପାପକଂ ୱା – ତସ୍ସ ଦାଯାଦା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି । ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ସବ୍ବସୋ ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମା ଜରାଧମ୍ମା, ଅଥୋ ମରଣଧମ୍ମିନୋ;

ଯଥା ଧମ୍ମା ତଥା ସତ୍ତା [ସନ୍ତା (ସ୍ଯା। କଂ।)], ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା।

‘‘ଅହଞ୍ଚେ ତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛେଯ୍ଯଂ, ଏୱଂ ଧମ୍ମେସୁ ପାଣିସୁ;

ନ ମେତଂ ପତିରୂପସ୍ସ, ମମ ଏୱଂ ୱିହାରିନୋ।

‘‘ସୋହଂ ଏୱଂ ୱିହରନ୍ତୋ, ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ନିରୂପଧିଂ;

ଆରୋଗ୍ଯେ ଯୋବ୍ବନସ୍ମିଞ୍ଚ, ଜୀୱିତସ୍ମିଞ୍ଚ ଯେ ମଦା।

‘‘ସବ୍ବେ ମଦେ ଅଭିଭୋସ୍ମି, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ [ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତଂ (ଅ। ନି। ୩।୩୯) ଉଭଯତ୍ଥପି ଅଟ୍ଠକଥାଯ ସମେତି];

ତସ୍ସ ମେ ଅହୁ ଉସ୍ସାହୋ, ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିପସ୍ସତୋ।

‘‘ନାହଂ ଭବ୍ବୋ ଏତରହି, କାମାନି ପଟିସେୱିତୁଂ;

ଅନିୱତ୍ତି [ଅନିୱତ୍ତୀ (?)] ଭୱିସ୍ସାମି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରାଯଣୋ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକସୁତ୍ତଂ

୫୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ୱେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ୱେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ମହାୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା ସଜ୍ଜାନି ଧନୂନି ଆଦାଯ କୁକ୍କୁରସଙ୍ଘପରିୱୁତା ମହାୱନେ ଅନୁଚଙ୍କମମାନା ଅନୁୱିଚରମାନା ଅଦ୍ଦସୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ; ଦିସ୍ୱାନ ସଜ୍ଜାନି ଧନୂନି ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁକ୍କୁରସଙ୍ଘଂ ଏକମନ୍ତଂ ଉଯ୍ଯୋଜେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା

ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ପଞ୍ଜଲିକା ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସନ୍ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ମହାନାମୋ ଲିଚ୍ଛୱି ମହାୱନେ ଜଙ୍ଘାୱିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅଦ୍ଦସ ତେ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେ ପଞ୍ଜଲିକେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସନ୍ତେ; ଦିସ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ମହାନାମୋ ଲିଚ୍ଛୱି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – 'ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀ'''ତି!

''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମହାନାମ, ଏୱଂ ୱଦେସି – 'ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀ'''ତି? ''ଇମେ, ଭନ୍ତେ, ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା ଚଣ୍ଡା ଫରୁସା ଅପାନୁଭା [ଅପଜହାତି (ସୀ।), ଅପାଟୁଭା (ସ୍ୟା। କଂ।), ଅପଜହା (ପୀ।), ଅପାନୁତା (କତ୍ଥଚି)]। ଯାନିପି ତାନି କୁଲେସୁ ପହେଣକାନି [ପହୀନକାନି (ସୀ।), ପହୀଣକାନି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପହୀୟନ୍ତି, ଉଚ୍ଛୂତି ୱା ବଦରାତି ୱା ପୂୱାତି ୱା ମୋଦକାତି ୱା ସଂକୁଲିକାତି ୱା [ସକ୍କୁଲିକାତି ୱା (ସୀ। ପୀ।)], ତାନି ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି; କୁଲିତ୍ଥୀନମ୍ପି କୁଲକୁମାରୀନମ୍ପି ପଚ୍ଛାଲିୟଂ ଖିପନ୍ତି। ତେ ଦାନିମେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ପଞ୍ଜଲିକା ଭଗୱନ୍ତଂ ପୟିରୁପାସନ୍ତୀ''ତି।

''ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି – ଯଦି ୱା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ, ଯଦି ୱା ରଟ୍ଠିକସ୍ସ ପେତ୍ତନିକସ୍ସ [ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ (କ।) ଅ। ନି। ୫।୧୩୫, ୧୩୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଯଦି ୱା ସେନାୟ ସେନାପତିକସ୍ସ, ଯଦି ୱା ଗାମଗାମଣିକସ୍ସ, ଯଦି ୱା ପୂଗଗାମଣିକସ୍ସ, ଯେ ୱା ପନ କୁଲେସୁ ପଚ୍ଚେକାଧିପଚ୍ଚଂ କାରେନ୍ତି, ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

''କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ମାତାପିତରୋ ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି । ତମେନଂ ମାତାପିତରୋ ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – 'ଚିରଂ ଜୀୱ, ଦୀଘମାୟୁଂ ପାଲେହୀ'ତି। ମାତାପିତାନୁକମ୍ପିତସ୍ସ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ [... ସାମନ୍ତସଂୱୋହାରେ (ସୀ। ପୀ।)] ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି। ତମେନଂ ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସା ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – 'ଚିରଂ ଜୀୱ, ଦୀଘମାୟୁଂ ପାଲେହୀ'ତି। ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସାନୁକମ୍ପିତସ୍ସ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଖେତ୍ତକମ୍ମନ୍ତସାମନ୍ତସବ୍ୟୋହାରେ ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି। ତମେନଂ ଖେତ୍ତକମ୍ମନ୍ତସାମନ୍ତସବ୍ୟୋହାରା ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – 'ଚିରଂ ଜୀୱ, ଦୀଘମାୟୁଂ ପାଲେହୀ'ତି। ଖେତ୍ତକମ୍ମନ୍ତସାମନ୍ତସବ୍ୟୋହାରାନୁକମ୍ପିତସ୍ସ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଯାୱତା ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକା ଦେୱତା ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି। ତମେନଂ ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକା ଦେୱତା ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – 'ଚିରଂ ଜୀୱ, ଦୀଘମାୟୁଂ ପାଲେହୀ'ତି। ଦେୱତାନୁକମ୍ପିତସ୍ସ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି। ତମେନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – 'ଚିରଂ ଜୀୱ, ଦୀଘମାୟୁଂ ପାଲେହୀ'ତି। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନୁକମ୍ପିତସ୍ସ , ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନି।

''ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ମହାନାମ, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି – ଯଦି ୱା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ, ଯଦି ୱା ରଟ୍ଠିକସ୍ସ ପେତ୍ତନିକସ୍ସ , ଯଦି ୱା ସେନାୟ ସେନାପତିକସ୍ସ, ଯଦି ୱା ଗାମଗାମଣିକସ୍ସ, ଯଦି ୱା ପୂଗଗାମଣିକସ୍ସ, ଯେ ୱା ପନ କୁଲେସୁ ପଚ୍ଚେକାଧିପଚ୍ଚଂ କାରେନ୍ତି, ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ''ତି।

‘‘ମାତାପିତୁକିଚ୍ଚକରୋ, ପୁତ୍ତଦାରହିତୋ ସଦା;

ଅନ୍ତୋଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ, ଯେ ଚସ୍ସ ଅନୁଜୀୱିନୋ।

‘‘ଉଭିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥାୟ, ୱଦଞ୍ଞୂ ହୋତି ସୀଲୱା;

ଞାତୀନଂ ପୁବ୍ବପେତାନଂ, ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ ଜୀୱତଂ [ଜୀୱିନଂ (ସୀ।), ଜୀୱିତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)]।

‘‘ସମଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ, ଦେୱତାନଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ୱିତ୍ତିସଞ୍ଜନନୋ ହୋତି, ଧମ୍ମେନ ଘରମାୱସଂ।

‘‘ସୋ କରିତ୍ୱାନ କଲ୍ୟାଣଂ, ପୁଜ୍ଜୋ ହୋତି ପସଂସିୟୋ;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ପଠମୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତସୁତ୍ତଂ

୫୯। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଦୁଲ୍ଲଭୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ ନିପୁଣୋ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ , ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ୱିନୟଧରୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିୟୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତସୁତ୍ତଂ

୬୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଦୁଲ୍ଲଭୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ ସୁୱଚୋ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ସୁଗ୍ଗହିତଗ୍ଗାହୀ , ଦୁଲ୍ଲଭୋ ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ୱିନୟଧରୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ’’ତି। ଦସମଂ।

ନୀୱରଣୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆୱରଣଂ ରାସି ଅଙ୍ଗାନି, ସମୟଂ ମାତୁପୁତ୍ତିକା;

ଉପଜ୍ଝା ଠାନା ଲିଚ୍ଛୱି, କୁମାରା ଅପରା ଦୁୱେତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୭) ２। ସଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୬୧। ''ପଞ୍ଚିମା , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା। କତମା ପଞ୍ଚ? ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆଦୀନୱସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା [ଅନଭିରତିସଞ୍ଞା (କ।) ଅ। ନି। ୫। ୧୨୧-୧୨୨, ୩୦୩-୩୦୪ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟସଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୬୨। ''ପଞ୍ଚିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା। କତମା ପଞ୍ଚ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ମହାନିସଂସା ଅମତୋଗଧା ଅମତପରିୟୋସାନା''ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ପଠମୱଡ୍ଢିସୁତ୍ତଂ

୬୩। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢମାନୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଅରିୟାୟ ୱଡ୍ଢିୟା ୱଡ୍ଢତି, ସାରାଦାୟୀ ଚ ହୋତି ୱରାଦାୟୀ ଚ କାୟସ୍ସ। କତମାହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧାୟ ୱଡ୍ଢତି, ସୀଲେନ ୱଡ୍ଢତି, ସୁତେନ ୱଡ୍ଢତି, ଚାଗେନ ୱଡ୍ଢତି, ପଞ୍ଞାୟ ୱଡ୍ଢତି – ଇମାହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢମାନୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଅରିୟାୟ ୱଡ୍ଢିୟା ୱଡ୍ଢତି, ସାରାଦାୟୀ ଚ ହୋତି ୱରାଦାୟୀ ଚ କାୟସ୍ସା''ତି।

''ସଦ୍ଧାୟ ସୀଲେନ ଚ ୟୋ ପୱଡ୍ଢତି [ୟୋଧ ୱଡ୍ଢତି (ସୀ।)],

ପଞ୍ଞାୟ ଚାଗେନ ସୁତେନ ଚୂଭୟଂ;

ସୋ ତାଦିସୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ,

ଆଦୀୟତୀ ସାରମିଧେୱ ଅତ୍ତନୋ''ତି। ତତିୟଂ;

୪। ଦୁତିୟୱଡ୍ଢିସୁତ୍ତଂ

୬୪। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢମାନା ଅରିୟସାୱିକା ଅରିୟାୟ ୱଡ୍ଢିୟା ୱଡ୍ଢତି, ସାରାଦାୟିନୀ ଚ ହୋତି ୱରାଦାୟିନୀ ଚ କାୟସ୍ସ। କତମାହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧାୟ ୱଡ୍ଢତି, ସୀଲେନ ୱଡ୍ଢତି, ସୁତେନ ୱଡ୍ଢତି, ଚାଗେନ ୱଡ୍ଢତି, ପଞ୍ଞାୟ ୱଡ୍ଢତି – ଇମାହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ୱଡ୍ଢୀହି ୱଡ୍ଢମାନା ଅରିୟସାୱିକା ଅରିୟାୟ ୱଡ୍ଢିୟା ୱଡ୍ଢତି, ସାରାଦାୟିନୀ ଚ ହୋତି ୱରାଦାୟିନୀ ଚ କାୟସ୍ସା''ତି।

''ସଦ୍ଧାୟ ସୀଲେନ ଚ ୟା ପୱଡ୍ଢତି [ୟାଧ ୱଡ୍ଢତି (ସୀ।)],

ପଞ୍ଞାୟ ଚାଗେନ ସୁତେନ ଚୂଭୟଂ;

ସା ତାଦିସୀ ସୀଲୱତୀ ଉପାସିକା,

ଆଦୀୟତୀ ସାରମିଧେୱ ଅତ୍ତନୋ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ସାକଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ

୬୫।[ଅ। ନି। ୫।୧୬୪] ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂସାକଚ୍ଛୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସୀଲସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସମାଧିସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂସାକଚ୍ଛୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନ’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସାଜୀୱସୁତ୍ତଂ

୬୬।[ଅ। ନି। ୫।୧୬୪] ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂସାଜୀୱୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସୀଲସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ କତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସମାଧିସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ କତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ କତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ କତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାୟ କଥାୟ ଚ କତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂସାଜୀୱୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମଇଦ୍ଧିପାଦସୁତ୍ତଂ

୬୭। ‘‘ଯୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ [ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ (କ।)] ଭାୱେତି, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ [ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ (କ।)] ବହୁଲୀକରୋତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଫଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞା, ସତି ୱା ଉପାଦିସେସେ ଅନାଗାମିତା।

‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିୟସମାଧି…ପେ… ଚିତ୍ତସମାଧି… ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଞ୍ଞେୱ ପଞ୍ଚମିଂ [ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀୟେୱ ପଞ୍ଚମୀ (ସୀ।)]। ଯୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତି, ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ବହୁଲୀକରୋତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଫଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞା, ସତି ୱା ଉପାଦିସେସେ ଅନାଗାମିତା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିୟଇଦ୍ଧିପାଦସୁତ୍ତଂ

୬୮। ‘‘ପୁବ୍ବେୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବୋଧିସତ୍ତୋୱ ସମାନୋ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଭାୱେସିଂ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ବହୁଲୀକାସିଂ [ବହୁଲିମକାସିଂ (କ।), ବହୁଲମକାସିଂ (କ।)]। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେସିଂ , ୱୀରିୟସମାଧି… ଚିତ୍ତସମାଧି… ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେସିଂ, ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଞ୍ଞେୱ ପଞ୍ଚମିଂ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ଉସ୍ସୋଳ୍ହିପଞ୍ଚମାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱିତତ୍ତା ବହୁଲୀକତତ୍ତା ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀୟସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିଂ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିଂ ସତି ସତି ଆୟତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖିଂ – ‘ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱେୟ୍ୟଂ…ପେ… ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାୟେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିଂ ସତି ସତି ଆୟତନେ।

‘‘ସୋ ସଚେ ଆକଙ୍ଖିଂ…ପେ… ‘ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ତତ୍ର ତତ୍ରେୱ ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂ ପାପୁଣିଂ ସତି ସତି ଆୟତନେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନିବ୍ବିଦାସୁତ୍ତଂ

୬୯। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାଯେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞୀ [ଅନଭିରତିସଞ୍ଞୀ (କ।) ଅ। ନି। ୫।୧୨୧-୧୨୨, ୩୦୩-୩୦୪ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ, ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟ ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଆସୱକ୍ଖଯସୁତ୍ତଂ

୭୦। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖଯାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାଯେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ , ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ, ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖଯାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ସଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଚ ସଞ୍ଞା ଦ୍ୱେ ୱଡ୍ଢୀ ଚ, ସାକଚ୍ଛେନ ଚ ସାଜୀୱଂ;

ଇଦ୍ଧିପାଦା ଚ ଦ୍ୱେ ୱୁତ୍ତା, ନିବ୍ବିଦା ଚାସୱକ୍ଖଯାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୮) ୩। ଯୋଧାଜୀୱୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲସୁତ୍ତଂ

୭୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ।

‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାଯେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ [ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ, ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ। ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ ଚ ହୋତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ଚ ହୋତି – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ଇତିପି, ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋ [ସଂକିଣ୍ଣପରିକ୍ଖୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଇତିପି, ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ଇତିପି, ନିରଗ୍ଗଳୋ ଇତିପି, ଅରିଯୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ଇତିପି’’’।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୱିଜ୍ଜା ପହୀନା ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୋନୋଭୱିକୋ [ପୋନୋବ୍ଭୱିକୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଜାତିସଂସାରୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ହୋତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ପହୀନା ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିରଗ୍ଗଳୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲାନି ତାଲାୱତ୍ଥୁକତାନି ଅନଭାୱଂକତାନି ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାନି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିରଗ୍ଗଳୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲସୁତ୍ତଂ

୭୨। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲା ଚ ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଫଲାନିସଂସା ଚ। ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ ଚ ହୋତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ଚ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ଇତିପି, ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋ ଇତିପି, ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ଇତିପି, ନିରଗ୍ଗଳୋ ଇତିପି, ଅରିଯୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ଇତିପି’’’।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୱିଜ୍ଜା ପହୀନା ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋ ହୋତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୋନୋଭୱିକୋ ଜାତିସଂସାରୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଂକିଣ୍ଣପରିଖୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ପହୀନା ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିରଗ୍ଗଳୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲାନି ତାଲାୱତ୍ଥୁକତାନି ଅନଭାୱଂକତାନି ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାନି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିରଗ୍ଗଳୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଠମଧମ୍ମୱିହାରୀସୁତ୍ତଂ

୭୩। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘‘ଧମ୍ମୱିହାରୀ, ଧମ୍ମୱିହାରୀ’ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମୱିହାରୀ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ତାଯ ଧମ୍ମପରିଯତ୍ତିଯା ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି, ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ପରିଯତ୍ତିବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମୱିହାରୀ’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି। ସୋ ତାଯ ଧମ୍ମପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି, ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମୱିହାରୀ’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି। ସୋ ତେନ ସଜ୍ଝାଯେନ ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି, ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ସଜ୍ଝାଯବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମୱିହାରୀ’’’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ସୋ ତେହି ଧମ୍ମୱିତକ୍କେହି ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି, ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମୱିହାରୀ’’’।

‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ତାଯ ଧମ୍ମପରିଯତ୍ତିଯା ନ ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି, ନାପି ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମୱିହାରୀ ହୋତି।

‘‘ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦେସିତୋ ମଯା ପରିଯତ୍ତିବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ସଜ୍ଝାଯବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ୱିତକ୍କବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ଧମ୍ମୱିହାରୀ। ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ [ଯଂ ଭିକ୍ଖୁ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସତ୍ଥାରା କରଣୀଯଂ ସାୱକାନଂ ହିତେସିନା ଅନୁକମ୍ପକେନ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ, କତଂ ୱୋ ତଂ ମଯା। ଏତାନି, ଭିକ୍ଖୁ, ରୁକ୍ଖମୂଲାନି, ଏତାନି ସୁଞ୍ଞାଗାରାନି। ଝାଯଥ, ଭିକ୍ଖୁ, ମା ପମାଦତ୍ଥ , ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥ। ଅଯଂ ୱୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁସାସନୀ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦୁତିଯଧମ୍ମୱିହାରୀସୁତ୍ତଂ

୭୪। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ

ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – "'ଧମ୍ମଵିହାରୀ ଧମ୍ମଵିହାରୀ'ତି, ଭନ୍ତେ, ଵୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାଵତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଵିହାରୀ ହୋତୀ"ତି?

"ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେୟ୍ୟଂ, ଵେୟ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିଵୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ଵେଦଲ୍ଲଂ; ଉତ୍ତରି [ଉତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – 'ଭିକ୍ଖୁ ପରିୟତ୍ତିବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମଵିହାରୀ'"।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାସୁତଂ ୟଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ଉତ୍ତରି ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – 'ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମଵିହାରୀ'"।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାସୁତଂ ୟଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋତି, ଉତ୍ତରି ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – 'ଭିକ୍ଖୁ ସଜ୍ଝାୟବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମଵିହାରୀ'"।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ୟଥାସୁତଂ ୟଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁଵିତକ୍କେତି ଅନୁଵିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି, ଉତ୍ତରି ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୁ – 'ଭିକ୍ଖୁ ଵିତକ୍କବହୁଲୋ, ନୋ ଧମ୍ମଵିହାରୀ'"।

"ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେୟ୍ୟଂ, ଵେୟ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିଵୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ଵେଦଲ୍ଲଂ; ଉତ୍ତରି ଚସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଂ ପଜାନାତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଵିହାରୀ ହୋତି।

"ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଦେସିତୋ ମୟା ପରିୟତ୍ତିବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ସଜ୍ଝାୟବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ଵିତକ୍କବହୁଲୋ, ଦେସିତୋ ଧମ୍ମଵିହାରୀ। ୟଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସତ୍ଥାରା କରଣୀୟଂ ସାଵକାନଂ ହିତେସିନା ଅନୁକମ୍ପକେନ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟ, କତଂ ଵୋ ତଂ ମୟା। ଏତାନି, ଭିକ୍ଖୁ, ରୁକ୍ଖମୂଲାନି, ଏତାନି ସୁଞ୍ଞାଗାରାନି। ଝାୟଥ ଭିକ୍ଖୁ, ମା ପମାଦତ୍ଥ, ମା ପଚ୍ଛା ଵିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁଵତ୍ଥ। ଅୟଂ ଵୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁସାସନୀ"ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମୟୋଧାଜୀଵସୁତ୍ତଂ

୭୫। "ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ୟୋଧାଜୀଵା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ରଜଗ୍ଗଞ୍ଞେଵ ଦିସ୍ଵା ସଂସୀଦତି ଵିସୀଦତି ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏଵରୂପୋପି [ଏଵରୂପୋ (ସୀ।) ପୁ। ପ। ୧୯୩], ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ [ଏକଚ୍ଚୋ (ସୀ।)] ୟୋଧାଜୀଵୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଠମୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଧଜଗ୍ଗଞ୍ଞେଵ ଦିସ୍ଵା ସଂସୀଦତି ଵିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏଵରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁତିୟୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଉସ୍ସାରଣଞ୍ଞେଵ [ଉସ୍ସାଦନଂୟେଵ (ସୀ। ପୀ।)] ସୁତ୍ଵା ସଂସୀଦତି ଵିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏଵରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତତିୟୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଉସ୍ସାରଣଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ସମ୍ପହାରେ ହଞ୍ଞତି [ଆହଞ୍ଞତି (ସୀ।)] ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି। ଏଵରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

"ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଉସ୍ସାରଣଂ, ସହତି ସମ୍ପହାରଂ। ସୋ ତଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଅଭିଵିଜିନିତ୍ଵା ଵିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ତମେଵ ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ଅଜ୍ଝାଵସତି। ଏଵରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚମୋ ୟୋଧାଜୀଵୋ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ୟୋଧାଜୀଵା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚିମେ ଯୋଧାଜୀୱୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଭିକ୍ଖୂସୁ । କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରଜଗ୍ଗଞ୍ଞେୱ ଦିସ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ [ସନ୍ତାନେତୁଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। କିମସ୍ସ ରଜଗ୍ଗସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – ‘ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା କୁମାରୀ ୱା ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀୟା ପାସାଦିକା ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତା’ତି। ସୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। ଇଦମସ୍ସ ରଜଗ୍ଗସ୍ମିଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ରଜଗ୍ଗଞ୍ଞେୱ ଦିସ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଧଜଗ୍ଗଞ୍ଞେୱ ଦିସ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। କିମସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଣାତି – ‘ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା କୁମାରୀ ୱା ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀୟା ପାସାଦିକା ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତା’ତି; ଅପି ଚ ଖୋ ସାମଂ ପସ୍ସତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା କୁମାରିଂ ୱା ଅଭିରୂପଂ ଦସ୍ସନୀୟଂ ପାସାଦିକଂ ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତଂ। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। ଇଦମସ୍ସ ଧଜଗ୍ଗସ୍ମିଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଧଜଗ୍ଗଞ୍ଞେୱ ଦିସ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଉସ୍ସାରଣଞ୍ଞେୱ ସୁତ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। କିମସ୍ସ ଉସ୍ସାରଣାୟ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଅରଞ୍ଞଗତଂ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତଂ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତଂ ୱା ମାତୁଗାମୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଊହସତି [ଉହସତି (କ।), ଓହସତି (ସ୍ୟା। କଂ।) ପୁ। ପ। ୧୯୬] ଉଲ୍ଲପତି ଉଜ୍ଜଗ୍ଘତି ଉପ୍ପଣ୍ଡେତି। ସୋ ମାତୁଗାମେନ ଊହସିୟମାନୋ ଉଲ୍ଲପିୟମାନୋ ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିୟମାନୋ ଉପ୍ପଣ୍ଡିୟମାନୋ ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି। ଇଦମସ୍ସ ଉସ୍ସାରଣାୟ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ଉସ୍ସାରଣଞ୍ଞେୱ ସୁତ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି, ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଉସ୍ସାରଣଂ; ଅପି ଚ ଖୋ ସମ୍ପହାରେ ହଞ୍ଞତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି। କିମସ୍ସ ସମ୍ପହାରସ୍ମିଂ ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଅରଞ୍ଞଗତଂ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତଂ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତଂ ୱା ମାତୁଗାମୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିନିସୀଦତି ଅଭିନିପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ସୋ ମାତୁଗାମେନ ଅଭିନିସୀଦିୟମାନୋ ଅଭିନିପଜ୍ଜିୟମାନୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିୟମାନୋ ସିକ୍ଖଂ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତି। ଇଦମସ୍ସ ସମ୍ପହାରସ୍ମିଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଉସ୍ସାରଣଂ, ଅପି ଚ ଖୋ ସମ୍ପହାରେ ହଞ୍ଞତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଉସ୍ସାରଣଂ, ସହତି ସମ୍ପହାରଂ, ସୋ ତଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ତମେୱ ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି । କିମସ୍ସ ସଙ୍ଗାମୱିଜୟସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତଂ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତଂ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତଂ ୱା ମାତୁଗାମୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିନିସୀଦତି ଅଭିନିପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ସୋ ମାତୁଗାମେନ ଅଭିନିସୀଦିୟମାନୋ

ଅଭିନିପଜ୍ଜିଯମାନୋ ଅଜ୍ଝୋହରିଯମାନୋ ୱିନିୱେଠେତ୍ୱା ୱିନିମୋଚେତ୍ୱା ଯେନ କାମଂ ପକ୍କମତି। ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ।

''ସୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା । ସୋ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଲୋକେ ପହାଯ ୱିଗତାଭିଜ୍ଝେନ ଚେତସା ୱିହରତି, ଅଭିଜ୍ଝାଯ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ବ୍ଯାପାଦପଦୋସଂ ପହାଯ ଅବ୍ଯାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱିହରତି, ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ ବ୍ଯାପାଦପଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହାଯ ୱିଗତଥିନମିଦ୍ଧୋ ୱିହରତି ଆଲୋକସଞ୍ଞୀ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଥିନମିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହାଯ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ୱିହରତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାଯ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିହରତି ଅକଥଂକଥୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ'ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା, ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞ୍ଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଇମେ ଆସୱା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ପଜାନାତି। ଇଦମସ୍ସ ସଙ୍ଗାମୱିଜଯସ୍ମିଂ।

''ସେଯ୍ଯଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ସହତି ରଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଧଜଗ୍ଗଂ, ସହତି ଉସ୍ସାରଣଂ, ସହତି ସମ୍ପହାରଂ, ସୋ ତଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ତମେୱ ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଯୋଧାଜୀୱୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଭିକ୍ଖୂସୂ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯଯୋଧାଜୀୱସୁତ୍ତଂ

୭୬। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ୱିଯୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାଯମତି। ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାଯମନ୍ତଂ ପରେ ହନନ୍ତି ପରିଯାପାଦେନ୍ତି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ୱିଯୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାଯମତି। ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାଯମନ୍ତଂ ପରେ ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତି [ଉପଲିଖନ୍ତି (କ।)], ତମେନଂ ଅପନେନ୍ତି; ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତି। ସୋ ଞାତକେହି ନୀଯମାନୋ ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଞାତକେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କାଲଂ କରୋତି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ୱିଯୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାଯମତି। ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାଯମନ୍ତଂ ପରେ ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତି, ତମେନଂ ଅପନେନ୍ତି; ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତି। ତମେନଂ ଞାତକା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ପରିଚରନ୍ତି। ସୋ ଞାତକେହି ଉପଟ୍ଠହିଯମାନୋ ପରିଚରିଯମାନୋ ତେନେୱ ଆବାଧେନ କାଲଂ କରୋତି । ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିୟୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାୟମତି। ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାୟମନ୍ତଂ ପରେ ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତି, ତମେନଂ ଅପନେନ୍ତି; ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତି। ତମେନଂ ଞାତକା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ପରିଚରନ୍ତି। ସୋ ଞାତକେହି ଉପଟ୍ଠହିୟମାନୋ ପରିଚରିୟମାନୋ ୱୁଟ୍ଠାତି ତମ୍ହା ଆବାଧା। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିୟୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି। ସୋ ତଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ତମେୱ ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଯୋଧାଜୀୱୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଯୋଧାଜୀୱା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚିମେ ଯୋଧାଜୀୱୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଭିକ୍ଖୂସୁ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ସୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ତମେୱ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାୟେନ ଅରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା। ତସ୍ସ ତଂ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିୟୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାୟମତି, ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାୟମନ୍ତଂ ପରେ ହନନ୍ତି ପରିୟାପାଦେନ୍ତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ସୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ତମେୱ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାୟେନ ଅରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା। ତସ୍ସ ତଂ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିଡୟ୍ହତେୱ କାୟେନ ପରିଡୟ୍ହତି ଚେତସା। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ – ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋମ୍ହି [ରାଗାୟିତୋମ୍ହି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ)], ଆୱୁସୋ, ରାଗପରେତୋ, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ; ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’ତି। ସୋ ଆରାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଆରାମଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିୟୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାୟମତି, ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାୟମନ୍ତଂ ପରେ ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତି, ତମେନଂ ଅପନେନ୍ତି; ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତି। ସୋ ଞାତକେହି ନୀୟମାନୋ ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଞାତକେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କାଲଂ କରୋତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ସୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ତମେୱ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାୟେନ ଅରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା। ତସ୍ସ ତଂ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିଡୟ୍ହତେୱ କାୟେନ ପରିଡୟ୍ହତି ଚେତସା। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ୟଂନୂନାହଂ ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ – ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଆୱୁସୋ, ରାଗପରେତୋ, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ; ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’ତି। ସୋ ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେତି – ‘ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଆୱୁସୋ, ରାଗପରେତୋ, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ; ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’’ତି।

‘‘ତମେନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଓୱଦନ୍ତି ଅନୁସାସନ୍ତି – ‘ଅପ୍ପସ୍ସାଦା , ଆୱୁସୋ, କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା [ବହୂପାୟାସା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।

ପୀ।) ପାଚି। ୪୧୭; ଚୂଳଅଓ। ୬୫; ମ। ନି। ୧।୨୩୪], ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ମଂସପେସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ତିଣୁକ୍କୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ସୁପିନକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଯାଚିତକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅସିସୂନୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ସପ୍ପସିରୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଭିରମତାୟସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେ; ମାୟସ୍ମା ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତୀ'''ତି।

''ସୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଏୱଂ ଓୱଦିୟମାନୋ ଏୱଂ ଅନୁସାସିୟମାନୋ ଏୱମାହ – 'କିଞ୍ଚାପି, ଆୱୁସୋ, ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ; ଅଥ ଖୋ ନେୱାହଂ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ'''ତି। ସୋ ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିୟୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାୟମତି, ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାୟମନ୍ତଂ ପରେ ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତି, ତମେନଂ ଅପନେନ୍ତି; ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତି, ତମେନଂ ଞାତକା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ପରିଚରନ୍ତି । ସୋ ଞାତକେହି ଉପଟ୍ଠହିୟମାନୋ ପରିଚରିୟମାନୋ ତେନେୱ ଆବାଧେନ କାଲଂ କରୋତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ସୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ତମେୱ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାୟେନ ଅରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା। ତସ୍ସ ତଂ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିଡୟ୍ହତେୱ କାୟେନ ପରିଡୟ୍ହତି ଚେତସା। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ୟଂନୂନାହଂ ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟଂ – ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଆୱୁସୋ, ରାଗପରେତୋ, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ; ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେତି – 'ରାଗପରିୟୁଟ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଆୱୁସୋ, ରାଗପରେତୋ, ନ ସକ୍କୋମି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ; ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ'''ତି।

''ତମେନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଓୱଦନ୍ତି ଅନୁସାସନ୍ତି – 'ଅପ୍ପସ୍ସାଦା, ଆୱୁସୋ, କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ମଂସପେସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା…ପେ… ତିଣୁକ୍କୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ସୁପିନକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ଯାଚିତକୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ଅସିସୂନୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା… ସପ୍ପସିରୂପମା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଭିରମତାୟସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେ; ମାୟସ୍ମା ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତୀ'''ତି।

''ସୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଏୱଂ ଓୱଦିୟମାନୋ ଏୱଂ ଅନୁସାସିୟମାନୋ ଏୱମାହ – 'ଉସ୍ସହିସ୍ସାମି , ଆୱୁସୋ, ୱାୟମିସ୍ସାମି, ଆୱୁସୋ, ଅଭିରମିସ୍ସାମି, ଆୱୁସୋ! ନ ଦାନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସିକ୍ଖାଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ'''ତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିୟୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଉସ୍ସହତି ୱାୟମତି, ତମେନଂ ଉସ୍ସହନ୍ତଂ ୱାୟମନ୍ତଂ ପରେ ଉପଲିକ୍ଖନ୍ତି, ତମେନଂ ଅପନେନ୍ତି; ଅପନେତ୍ୱା ଞାତକାନଂ ନେନ୍ତି, ତମେନଂ ଞାତକା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ପରିଚରନ୍ତି। ସୋ ଞାତକେହି ଉପଟ୍ଠହିୟମାନୋ ପରିଚରିୟମାନୋ ୱୁଟ୍ଠାତି ତମ୍ହା ଆବାଧା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ସୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ତମେୱ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ରକ୍ଖିତେନେୱ କାଯେନ ରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଉପଟ୍ଠିତାୟ ସତିଯା ସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି। ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା... ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ... ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା... କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା... ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ସୋ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାୟ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଲୋକେ ପହାୟ...ପେ... ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାୟ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାୟ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି...ପେ... ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆସୱାନଂ ଖଯଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି...ପେ... ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ପଜାନାତି''।

''ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ୱିଯୂଳ୍ହଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରତି, ସୋ ତଂ ସଙ୍ଗାମଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ତମେୱ ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଯୋଧାଜୀୱୂପମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ପଞ୍ଚ ଯୋଧାଜୀୱୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଭିକ୍ଖୂସୂ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତଂ

୭୭। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନାଗତଭଯାନି ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ [ଆରଞ୍ଞକେନ (ସବ୍ବତ୍ଥ ଅ। ନି। ୫।୧୮୧; ପରି। ୪୪୩)] ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାୟ।

''କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଏକକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମି। ଏକକଂ ଖୋ ପନ ମଂ [ଏକକଂ ଖୋ ପନ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତଂ ଅହି ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ୟ, ୱିଚ୍ଛିକୋ [ୱିଚ୍ଛିକା (ସ୍ୟା।)] ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ୟ, ସତପଦୀ ୱା ମଂ ଡଂସେଯ୍ୟ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯା, ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ; ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା'ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମଂ ଅନାଗତଭଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଏକକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମି। ଏକକୋ ଖୋ ପନାହଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ୱା ପପତେଯ୍ୟଂ, ଭତ୍ତଂ ୱା ଭୁତ୍ତଂ ମେ ବ୍ୟାପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ପିତ୍ତଂ ୱା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ୟ, ସେମ୍ହଂ ୱା ମେ କୁପ୍ପେଯ୍ୟ, ସତ୍ଥକା ୱା ମେ ୱାତା କୁପ୍ପେଯ୍ୟୁଂ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯା, ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ; ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା'ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯଂ ଅନାଗତଭଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଏକକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମି। ଏକକୋ ଖୋ ପନାହଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱାଳେହି ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ସୀହେନ ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘେନ ୱା ଦୀପିନା ୱା ଅଚ୍ଛେନ ୱା ତରଚ୍ଛେନ ୱା, ତେ ମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଯ୍ୟୁଂ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯା , ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ; ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା'ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯଂ ଅନାଗତଭଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଏକକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମି। ଏକକୋ ଖୋ ପନାହଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତୋ ମାଣୱେହି ସମାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ କତକମ୍ମେହି ୱା ଅକତକମ୍ମେହି ୱା, ତେ ମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେୟ୍ୟୁଂ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିୟା , ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟୋ; ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିୟଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଅନାଗତଭୟଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଏକକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମି। ସନ୍ତି ଖୋ ପନାରଞ୍ଞେ ୱାଳା ଅମନୁସ୍ସା, ତେ ମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେୟ୍ୟୁଂ, ତେନ ମେ ଅସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିୟା, ସୋ ମମସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟୋ; ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିୟଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମଂ ଅନାଗତଭୟଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ।

‘‘ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅନାଗତଭୟାନି ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଆରଞ୍ଞିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିୟଅନାଗତଭୟସୁତ୍ତଂ

୭୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନାଗତଭୟାନି ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଦହରୋ ୟୁୱା ସୁସୁକାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ୟୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱୟସା । ହୋତି ଖୋ ପନ ସୋ ସମୟୋ ୟଂ ଇମଂ କାୟଂ ଜରା ଫୁସତି। ଜିଣ୍ଣେନ ଖୋ ପନ ଜରାୟ ଅଭିଭୂତେନ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ନ ସୁକରାନି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। ପୁରା ମଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ; ହନ୍ଦାହଂ ପଟିକଚ୍ଚେୱ [ପଟିଗଚ୍ଚେୱ (ସୀ।)] ୱୀରିୟଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ୟେନାହଂ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଜିଣ୍ଣକୋପି ଫାସୁଂ [ଫାସୁ (ପୀ। କ।)] ୱିହରିସ୍ସାମୀ’ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମଂ ଅନାଗତଭୟଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଏତରହି ଅପ୍ପାବାଧୋ ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ। ହୋତି ଖୋ ପନ ସୋ ସମୟୋ ୟଂ ଇମଂ କାୟଂ ବ୍ୟାଧି ଫୁସତି। ବ୍ୟାଧିତେନ ଖୋ ପନ ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତେନ [ବ୍ୟାଧାଭିଭୂତେନ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ନ ସୁକରାନି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। ପୁରା ମଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ; ହନ୍ଦାହଂ ପଟିକଚ୍ଚେୱ ୱୀରିୟଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ , ୟେନାହଂ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ୟାଧିତୋପି ଫାସୁଂ ୱିହରିସ୍ସାମୀ’ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟଂ ଅନାଗତଭୟଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଏତରହି ଖୋ ସୁଭିକ୍ଖଂ ସୁସସ୍ସଂ ସୁଲଭପିଣ୍ଡଂ , ସୁକରଂ ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନ ୟାପେତୁଂ। ହୋତି ଖୋ ପନ ସୋ ସମୟୋ ୟଂ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ହୋତି ଦୁସ୍ସସ୍ସଂ ଦୁଲ୍ଲଭପିଣ୍ଡଂ, ନ ସୁକରଂ ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନ ୟାପେତୁଂ। ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖେ ଖୋ ପନ ମନୁସ୍ସା ୟେନ ସୁଭିକ୍ଖଂ ତେନ ସଙ୍କମନ୍ତି [ତେନୁପସଙ୍କମନ୍ତି (କ।)]। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗଣିକୱିହାରୋ ହୋତି ଆକିଣ୍ଣୱିହାରୋ। ସଙ୍ଗଣିକୱିହାରେ ଖୋ ପନ ସତି ଆକିଣ୍ଣୱିହାରେ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ନ ସୁକରାନି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। ପୁରା ମଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ; ହନ୍ଦାହଂ ପଟିକଚ୍ଚେୱ ୱୀରିୟଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ୟେନାହଂ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖେପି ଫାସୁ ୱିହରିସ୍ସାମୀ’ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟଂ ଅନାଗତଭୟଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ଏତରହି ଖୋ ମନୁସ୍ସା ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ଅୱିୱଦମାନା ଖୀରୋଦକୀଭୂତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ

ପିଯଚକ୍ଖୂହି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି। ହୋତି ଖୋ ପନ ସୋ ସମଯୋ ଯଂ ଭଯଂ ହୋତି ଅଟୱିସଙ୍କୋପୋ, ଚକ୍କସମାରୂଳ୍ହା ଜାନପଦା ପରିଯାଯନ୍ତି। ଭଯେ ଖୋ ପନ ସତି ମନୁସ୍ସା ଯେନ ଖେମଂ ତେନ ସଙ୍କମନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗଣିକୱିହାରୋ ହୋତି ଆକିଣ୍ଣୱିହାରୋ। ସଙ୍ଗଣିକୱିହାରେ ଖୋ ପନ ସତି ଆକିଣ୍ଣୱିହାରେ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ନ ସୁକରାନି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। ପୁରା ମଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ; ହନ୍ଦାହଂ ପଟିକଚ୍ଚେୱ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ଯେନାହଂ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭଯେପି ଫାସୁଂ ୱିହରିସ୍ସାମୀ'ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଅନାଗତଭଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଏତରହି ଖୋ ସଙ୍ଘୋ ସମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ଅୱିୱଦମାନୋ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ଫାସୁ ୱିହରତି। ହୋତି ଖୋ ପନ ସୋ ସମଯୋ ଯଂ ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜତି। ସଙ୍ଘେ ଖୋ ପନ ଭିନ୍ନେ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ନ ସୁକରାନି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। ପୁରା ମଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ; ହନ୍ଦାହଂ ପଟିକଚ୍ଚେୱ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ଯେନାହଂ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିନ୍ନେପି ସଙ୍ଘେ ଫାସୁଂ ୱିହରିସ୍ସାମୀ'ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମଂ ଅନାଗତଭଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ।

''ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅନାଗତଭଯାନି ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ଅଲମେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଆତାପିନା ପହିତତ୍ତେନ ୱିହରିତୁଂ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ତତିଯଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତଂ

୭୯। ''ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନାଗତଭଯାନି ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନାନି ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତାନି ୱୋ [ଖୋ (କତ୍ଥଚି)] ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବାନି ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତେସଂ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

''କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞେ ଉପସମ୍ପାଦେସ୍ସନ୍ତି। ତେପି [ତେ (ସୀ।)] ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ୱିନେତୁଂ ଅଧିସୀଲେ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଅଧିପଞ୍ଞାଯ। ତେପି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞେ ଉପସମ୍ପାଦେସ୍ସନ୍ତି। ତେପି [ତେ (?)] ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ୱିନେତୁଂ ଅଧିସୀଲେ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଅଧିପଞ୍ଞାଯ। ତେପି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସା ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋ; ୱିନଯସନ୍ଦୋସା ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସୋ। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞେସଂ ନିସ୍ସଯଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ତେପି ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ୱିନେତୁଂ ଅଧିସୀଲେ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଅଧିପଞ୍ଞାଯ । ତେପି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞେସଂ ନିସ୍ସଯଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ତେପି ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ୱିନେତୁଂ ଅଧିସୀଲେ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଅଧିପଞ୍ଞାଯ। ତେପି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସା ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋ; ୱିନଯସନ୍ଦୋସା ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସୋ। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଅଭିଧମ୍ମକଥଂ ୱେଦଲ୍ଲକଥଂ କଥେନ୍ତା କଣ୍ହଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମମାନା ନ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସା ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋ; ୱିନଯସନ୍ଦୋସା ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସୋ। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା। ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଯେ ତେ ସୁତ୍ତନ୍ତା ତଥାଗତଭାସିତା ଗମ୍ଭୀରା ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥା ଲୋକୁତ୍ତରା ସୁଞ୍ଞତାପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତା, ତେସୁ ଭଞ୍ଞମାନେସୁ ନ ସୁସ୍ସୂସିସ୍ସନ୍ତି, ନ ସୋତଂ ଓଦହିସ୍ସନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି, ନ ଚ ତେ ଧମ୍ମେ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି। ଯେ ପନ ତେ ସୁତ୍ତନ୍ତା କୱିତା [କୱିକତା (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।, ସଂ। ନି। ୨।୨୨୯) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] କାୱେଯ୍ଯା ଚିତ୍ତକ୍ଖରା ଚିତ୍ତବ୍ଯଞ୍ଜନା ବାହିରକା ସାୱକଭାସିତା, ତେସୁ ଭଞ୍ଞମାନେସୁ ସୁସ୍ସୂସିସ୍ସନ୍ତି, ସୋତଂ ଓଦହିସ୍ସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଚ ଧମ୍ମେ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସା ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋ; ୱିନଯସନ୍ଦୋସା ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସୋ। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱିତକାଯା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା । ତେ ଅଭାୱିତକାଯା ସମାନା ଅଭାୱିତସୀଲା ଅଭାୱିତଚିତ୍ତା ଅଭାୱିତପଞ୍ଞା ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ବାହୁଲିକା [ବାହୁଲ୍ଲିକା (ସ୍ଯା। କଂ।) ଅ। ନି। ୨।୪୯; ୩।୯୬] ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭିସ୍ସନ୍ତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ତେସଂ ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ସାପି ଭୱିସ୍ସତି ବାହୁଲିକା ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭିସ୍ସତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସା ୱିନଯସନ୍ଦୋସୋ; ୱିନଯସନ୍ଦୋସା ଧମ୍ମସନ୍ଦୋସୋ। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ । ‘‘ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅନାଗତଭଯାନି ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନାନି ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତାନି ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବାନି; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତେସଂ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଚତୁତ୍ଥଅନାଗତଭଯସୁତ୍ତଂ

୮୦। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନାଗତଭଯାନି ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନାନି ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତାନି ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବାନି; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତେସଂ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଚୀୱରେ କଲ୍ଯାଣକାମା। ତେ ଚୀୱରେ କଲ୍ଯାଣକାମା ସମାନା ରିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି ପଂସୁକୂଲିକତ୍ତଂ, ରିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି; ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଓସରିତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସ୍ସନ୍ତି, ଚୀୱରହେତୁ ଚ ଅନେକୱିହିତଂ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ପିଣ୍ଡପାତେ କଲ୍ଯାଣକାମା। ତେ ପିଣ୍ଡପାତେ କଲ୍ଯାଣକାମା ସମାନା ରିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି ପିଣ୍ଡପାତିକତ୍ତଂ , ରିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି; ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଓସରିତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସ୍ସନ୍ତି ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେନ ରସଗ୍ଗାନି ପରିଯେସମାନା, ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ଚ ଅନେକୱିହିତଂ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ସେନାସନେ କଲ୍ଯାଣକାମା। ତେ ସେନାସନେ କଲ୍ଯାଣକାମା ସମାନା ରିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି ରୁକ୍ଖମୂଲିକତ୍ତଂ [ଆରଞ୍ଞକତ୍ତଂ (ସ୍ଯା। କଂ।)], ରିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି; ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଓସରିତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସ୍ସନ୍ତି, ସେନାସନହେତୁ ଚ ଅନେକୱିହିତଂ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀସିକ୍ଖମାନାସମଣୁଦ୍ଦେସେହି ସଂସଟ୍ଠା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁନୀସିକ୍ଖମାନାସମଣୁଦ୍ଦେସେହି ସଂସଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ଏତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ‘ଅନଭିରତା ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ସିକ୍ଖଂ ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି’। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଆରାମିକସମଣୁଦ୍ଦେସେହି ସଂସଟ୍ଠା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ଆରାମିକସମଣୁଦ୍ଦେସେହି ସଂସଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ଏତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ‘ଅନେକୱିହିତଂ ସନ୍ନିଧିକାରପରିଭୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି, ଓଳାରିକମ୍ପି ନିମିତ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ପଥୱିଯାପି ହରିତଗ୍ଗେପି’। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତଂ ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

‘‘ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅନାଗତଭଯାନି ଏତରହି ଅସମୁପ୍ପନ୍ନାନି ଆଯତିଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତାନି ୱୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବାନି; ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ତେସଂ ପହାନାଯ ୱାଯମିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଯୋଧାଜୀୱୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଫଲା, ଦ୍ୱେ ଚ ଧମ୍ମୱିହାରିନୋ;

ଯୋଧାଜୀୱା ଚ ଦ୍ୱେ ୱୁତ୍ତା, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅନାଗତାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୯) ୪। ଥେରୱଗ୍ଗୋ

୧। ରଜନୀଯସୁତ୍ତଂ

୮୧। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ରଜନୀଯେ ରଜ୍ଜତି, ଦୁସ୍ସନୀଯେ [ଦୁସନୀଯେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଦୁସ୍ସତି, ମୋହନୀଯେ ମୁଯ୍ହତି, କୁପ୍ପନୀଯେ [କୁପନୀଯେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), କୋପନୀଯେ (ପୀ।)] କୁପ୍ପତି, ମଦନୀଯେ ମଜ୍ଜତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ରଜନୀଯେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଦୁସ୍ସନୀଯେ ନ ଦୁସ୍ସତି, ମୋହନୀଯେ ନ ମୁଯ୍ହତି, କୁପ୍ପନୀଯେ ନ କୁପ୍ପତି, ମଦନୀଯେ ନ ମଜ୍ଜତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ୱୀତରାଗସୁତ୍ତଂ

୮୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି, ଅୱୀତଦୋସୋ ହୋତି, ଅୱୀତମୋହୋ ହୋତି, ମକ୍ଖୀ ଚ, ପଳାସୀ ଚ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ୱୀତରାଗୋ ହୋତି, ୱୀତଦୋସୋ ହୋତି, ୱୀତମୋହୋ ହୋତି, ଅମକ୍ଖୀ ଚ, ଅପଳାସୀ ଚ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। କୁହକସୁତ୍ତଂ

୮୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? କୁହକୋ ଚ ହୋତି, ଲପକୋ ଚ, ନେମିତ୍ତିକୋ [ନିମିତ୍ତିକୋ (ସ୍ୟା। କଂ।), ନିମିତ୍ତକୋ (କ।)] ଚ, ନିପ୍ପେସିକୋ ଚ, ଲାଭେନ ଚ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସିତା [ନିଜିଗିଂସିତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଚ କୁହକୋ ହୋତି, ନ ଚ ଲପକୋ, ନ ଚ ନେମିତ୍ତିକୋ, ନ ଚ ନିପ୍ପେସିକୋ, ନ ଚ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସିତା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଅସ୍ସଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୮୪। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି, ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି , କୁସୀତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରୀମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ

ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅକ୍ଖମସୁତ୍ତଂ

୮୫। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ରସାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅପ୍ପିଯୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାୱନୀଯୋ ଚ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୮୬। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି , ଯାନି ତାନି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଉଚ୍ଚାୱଚାନି କିଂକରଣୀଯାନି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ହୋତି ଅନଲସୋ ତତ୍ରୁପାଯାଯ ୱୀମଂସାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଲଂ କାତୁଂ ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁଂ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସୀଲୱନ୍ତସୁତ୍ତଂ

୮୭। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି। ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ [ସାତ୍ଥା ସବ୍ୟଞ୍ଜନା (ସୀ।)] କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା [ଧତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଳାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀଯୋ ଚା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଥେରସୁତ୍ତଂ

୮୮। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଜନଅହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ବହୁଜନଅସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅନତ୍ଥାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଥେରୋ ହୋତି ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ; ଞାତୋ ହୋତି ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ [ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ (ସୀ।)] ବହୁଜନପରିୱାରୋ; ଲାଭୀ ହୋତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି ୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ, ସୋ ବହୁଜନଂ ସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି , ଞାତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ ବହୁଜନପରିୱାରୋ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଲାଭୀ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୁତଧରୋ

ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଜନଅହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ବହୁଜନଅସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅନତ୍ଥାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ବହୁଜନସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

''କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଥେରୋ ହୋତି ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ; ଞାତୋ ହୋତି ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ ବହୁଜନପରିୱାରୋ; ଲାଭୀ ହୋତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି ଅୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ, ସୋ ବହୁଜନଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଞାତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ ବହୁଜନପରିୱାରୋ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଲାଭୀ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ ଇତିପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ବହୁଜନସୁଖାଯ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମସେଖସୁତ୍ତଂ

୮୯। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ ? କମ୍ମାରାମତା, ଭସ୍ସାରାମତା, ନିଦ୍ଦାରାମତା, ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ନ କମ୍ମାରାମତା, ନ ଭସ୍ସାରାମତା, ନ ନିଦ୍ଦାରାମତା, ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯସେଖସୁତ୍ତଂ

୯୦। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁକିଚ୍ଚୋ ହୋତି ବହୁକରଣୀୟୋ ୱିଯତ୍ତୋ କିଂକରଣୀୟେସୁ; ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ କମ୍ମେନ ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି; ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ଗିହିସଂସଗ୍ଗେନ; ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ । ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ତତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅକାଲେନ ଗାମଂ ପୱିସତି, ଅତିଦିୱା ପଟିକ୍କମତି; ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ କଥା ଆଭିସଲ୍ଲେଖିକା ଚେତୋୱିୱରଣସପ୍ପାଯା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥା ପୱିୱେକକଥା ଅସଂସଗ୍ଗକଥା ୱୀରିୟାରମ୍ଭକଥା ସୀଲକଥା ସମାଧିକଥା ପଞ୍ଞାକଥା ୱିମୁତ୍ତିକଥା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା, ଏୱରୂପିଯା କଥାଯ ନ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ନ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ନ ଅକସିରଲାଭୀ [କିଚ୍ଛଲାଭୀ କସିରଲାଭୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ)]; ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ

ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ବହୁକିଚ୍ଚୋ ହୋତି ନ ବହୁକରଣୀଯୋ ୱିଯତ୍ତୋ କିଂକରଣୀଯେସୁ; ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ କମ୍ମେନ ଦିୱସଂ ଅତିନାମେତି; ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ଗିହିସଂସଗ୍ଗେନ; ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ । ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଅତିକାଲେନ ଗାମଂ ପୱିସତି, ନାତିଦିୱା ପଟିକ୍କମତି; ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ କଥା ଆଭିସଲ୍ଲେଖିକା ଚେତୋୱିୱରଣସପ୍ପାଯା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥା ପୱିୱେକକଥା ଅସଂସଗ୍ଗକଥା ୱୀରିଯାରମ୍ଭକଥା ସୀଲକଥା ସମାଧିକଥା ପଞ୍ଞାକଥା ୱିମୁତ୍ତିକଥା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା, ଏୱରୂପିଯା କଥାଯ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ନ ରିଞ୍ଚତି ପଟିସଲ୍ଲାନଂ, ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସେଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ଥେରୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ରଜନୀଯୋ ୱୀତରାଗୋ, କୁହକାସ୍ସଦ୍ଧଅକ୍ଖମା;

ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚ ସୀଲେନ, ଥେରୋ ସେଖା ପରେ ଦୁୱେତି।

(୧୦) ୫। କକୁଧୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସମ୍ପଦାସୁତ୍ତଂ

୯୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମା , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ପଦା। କତମା ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦା, ସୀଲସମ୍ପଦା, ସୁତସମ୍ପଦା, ଚାଗସମ୍ପଦା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସମ୍ପଦା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟସମ୍ପଦାସୁତ୍ତଂ

୯୨। ‘‘ପଞ୍ଚିମା , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ପଦା। କତମା ପଞ୍ଚ? ସୀଲସମ୍ପଦା, ସମାଧିସମ୍ପଦା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦା, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦା, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସମ୍ପଦା’’ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ବ୍ୟାକରଣସୁତ୍ତଂ

୯୩। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋତି; ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋତି; ଉମ୍ମାଦା ଚିତ୍ତକ୍ଖେପା ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋତି; ଅଧିମାନେନ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋତି; ସମ୍ମଦେୱ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣାନୀ’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ଫାସୁୱିହାରସୁତ୍ତଂ

୯୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଫାସୁୱିହାରା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ… ତତିୟଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅକୁପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୯୫। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ ହୋତି, ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସୁତଧରସୁତ୍ତଂ

୯୬। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଆସେୱନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପଟ୍ଠୋ ହୋତି ଅପ୍ପକିଚ୍ଚୋ ସୁଭରୋ ସୁସନ୍ତୋସୋ ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରେସୁ; ଅପ୍ପାହାରୋ ହୋତି ଅନୋଦରିକତ୍ତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ; ଅପ୍ପମିଦ୍ଧୋ ହୋତି ଜାଗରିୟଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଆସେୱନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। କଥାସୁତ୍ତଂ

୯୭। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଭାବେନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିଵିଜ୍ଝତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପଟ୍ଠୋ ହୋତି ଅପ୍ପକିଚ୍ଚୋ ସୁଭରୋ ସୁସନ୍ତୋସୋ ଜୀଵିତପରିକ୍ଖାରେସୁ; ଅପ୍ପାହାରୋ ହୋତି ଅନୋଦରିକତ୍ତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ; ଅପ୍ପମିଦ୍ଧୋ ହୋତି ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ; ଯାଯଂ କଥା ଆଭିସଲ୍ଲେଖିକା ଚେତୋଵିଵରଣସପ୍ପାଯା, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା…ପେ… ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା, ଏଵରୂପିଯା କଥାଯ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଯଥାଵିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଭାବେନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଆରଞ୍ଞକସୁତ୍ତଂ

୯୮। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିଵିଜ୍ଝତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପଟ୍ଠୋ ହୋତି ଅପ୍ପକିଚ୍ଚୋ ସୁଭରୋ ସୁସନ୍ତୋସୋ ଜୀଵିତପରିକ୍ଖାରେସୁ; ଅପ୍ପାହାରୋ ହୋତି ଅନୋଦରିକତ୍ତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ; ଅପ୍ପମିଦ୍ଧୋ ହୋତି ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ; ଆରଞ୍ଞକୋ ହୋତି ପନ୍ତସେନାସନୋ; ଯଥାଵିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଅକୁପ୍ପଂ ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସୀହସୁତ୍ତଂ

୯୯। ‘‘ସୀହୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ମିଗରାଜା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଆସଯା ନିକ୍ଖମତି; ଆସଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଵିଜମ୍ଭତି; ଵିଜମ୍ଭିତ୍ଵା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ [ଚତୁଦ୍ଦିସା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।) ଅ। ନି। ୪।୩୩; ସଂ। ନି। ୩।୭୮ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଅନୁଵିଲୋକେତି; ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ [ଚତୁଦ୍ଦିସା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।) ଅ। ନି। ୪।୩୩; ସଂ। ନି। ୩।୭୮ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଅନୁଵିଲୋକେତ୍ଵା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦତି; ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ଵା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମତି। ସୋ ହତ୍ଥିସ୍ସ ଚେପି ପହାରଂ ଦେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ପହାରଂ ଦେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ମହିଂସସ୍ସ [ମହିସସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚେପି ପହାରଂ ଦେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ପହାରଂ ଦେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ଗଵସ୍ସ ଚେପି ପହାରଂ ଦେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ପହାରଂ ଦେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ଦୀପିସ୍ସ ଚେପି ପହାରଂ ଦେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ପହାରଂ ଦେତି , ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ଖୁଦ୍ଦକାନଞ୍ଚେପି ପାଣାନଂ ପହାରଂ ଦେତି ଅନ୍ତମସୋ ସସବିଳାରାନମ୍ପି [ସସବିଳାରାନଂ (କ।)], ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ପହାରଂ ଦେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ମା ମେ ଯୋଗ୍ଗପଥୋ ନସ୍ସା’ତି।

‘‘ସୀହୋତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଇଦମସ୍ସ ହୋତି ସୀହନାଦସ୍ମିଂ। ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚେପି, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚେପି, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ଉପାସକାନଞ୍ଚେପି, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ଉପାସିକାନଞ୍ଚେପି, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ; ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଞ୍ଚେପି, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅନ୍ତମସୋ ଅନ୍ନଭାରନେସାଦାନମ୍ପି [ଅନ୍ନଭାରନେସାଦାନଂ (କ।)], ସକ୍କଚ୍ଚଞ୍ଞେଵ ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଧମ୍ମଗରୁ, ଭିକ୍ଖବେ, ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମଗାରଵୋ’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। କକୁଧଥେରସୁତ୍ତଂ

୧୦୦। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା କୋସମ୍ବିଯଂ ଵିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। [ଚୂଳଵ। ୩୩୩, ୩୪୧] ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କକୁଧୋ ନାମ କୋଲିଯପୁତ୍ତୋ [କୋଳିଯପୁତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)] ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମଯଂ କାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ଏଵରୂପୋ ଅତ୍ତଭାଵପଟିଲାଭୋ ହୋତି – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଦ୍ଵେ ଵା ତୀଣି ଵା ମାଗଧକାନି [ମାଗଧିକାନି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଗାମକ୍ଖେତ୍ତାନି। ସୋ ତେନ ଅତ୍ତଭାଵପଟିଲାଭେନ ନେଵ ଅତ୍ତାନଂ [ନେଵତ୍ତାନଂ ବ୍ୟାବାଧେତି (ସୀ।)] ନୋ ପରଂ ବ୍ୟାବାଧେତି।

ଅଥ ଖୋ କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘‘ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପଂ ଇଚ୍ଛାଗତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – ‘ଅହଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରିସ୍ସାମୀ’ତି। ସହଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ଚ, ଭନ୍ତେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଇଦ୍ଧିଯା ପରିହୀନୋ’’ତି। ଇଦମଵୋଚ କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ଵତ୍ଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘କକୁଧୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ, କୋଲିୟପୁତ୍ତୋ ମମଂ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏଵରୂପୋ ଅତ୍ତଭାଵପଟିଲାଭୋ – ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଦ୍ଵେ ଵା ତୀଣି ଵା ମାଗଧକାନି ଗାମକ୍ଖେତ୍ତାନି। ସୋ ତେନ ଅତ୍ତଭାଵପଟିଲାଭେନ ନେଵ ଅତ୍ତାନଂ ନୋ ପରଂ ବ୍ୟାବାଧେତି। ଅଥ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦଵୋଚ – ‘ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପଂ ଇଚ୍ଛାଗତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – ଅହଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରିସ୍ସାମୀତି। ସହଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ଚ, ଭନ୍ତେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଇଦ୍ଧିୟା ପରିହୀନୋ’ତି। ଇଦମଵୋଚ, ଭନ୍ତେ, କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ଵତ୍ଵା ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାୟୀ’’ତି।

‘‘କିଂ ପନ ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଵିଦିତୋ – ‘ୟଂ କିଞ୍ଚି କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭାସତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେଵ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା’’’ତି? ‘‘ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଵିଦିତୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ – ‘ୟଂ କିଞ୍ଚି କକୁଧୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭାସତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେଵ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା’’’ତି। ‘‘ରକ୍ଖସ୍ସେତଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଵାଚଂ! (ରକ୍ଖସ୍ସେତଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଵାଚଂ) [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି ଦୁଠଅଵା ୩୩୩ ପନ ସକ୍କତ୍ଥପି ଦିସ୍ସତିଯେଵ]! ଇଦାନି ସୋ ମୋଘପୁରିସୋ ଅତ୍ତନାଵ ଅତ୍ତାନଂ ପାତୁକରିସ୍ସତି ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସତ୍ଥାରୋ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ , ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଏକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ସମାନୋ ‘ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ସୀଲଂ ପରିୟୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ’ନ୍ତି। ତମେନଂ ସାଵକା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଭଵଂ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ସମାନୋ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ସୀଲଂ ପରିୟୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ’ନ୍ତି। ମୟଞ୍ଚେଵ ଖୋ ପନ ଗିହୀନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାମ, ନାସ୍ସସ୍ସ ମନାପଂ। ୟଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ଅମନାପଂ, କଥଂ ନଂ [କଥଂ ନୁ ତଂ (ସୀ।), କଥଂ ନୁ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।), କଥଂ ତଂ (କତ୍ଥଚି)] ମୟଂ ତେନ ସମୁଦାଚରେୟ୍ୟାମ – ‘ସମ୍ମନତି ଖୋ ପନ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ; ୟଂ ତୁମୋ କରିସ୍ସତି ତୁମୋଵ ତେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀ’ତି । ଏଵରୂପଂ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସତ୍ଥାରଂ ସାଵକା ସୀଲତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି; ଏଵରୂପୋ ଚ ପନ ସତ୍ଥା ସାଵକେହି ସୀଲତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି [ପଚ୍ଚାସିଂସତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧାଜୀଵୋ ସମାନୋ ‘ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀଵୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧୋ ମେ ଆଜୀଵୋ ପରିୟୋଦାତୋ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠୋ’ତି। ତମେନଂ ସାଵକା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଭଵଂ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧାଜୀଵୋ ସମାନୋ ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀଵୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧୋ ମେ ଆଜୀଵୋ ପରିୟୋଦାତୋ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠୋ’ତି। ମୟଞ୍ଚେଵ ଖୋ ପନ ଗିହୀନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାମ, ନାସ୍ସସ୍ସ ମନାପଂ। ୟଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ଅମନାପଂ, କଥଂ ନଂ ମୟଂ ତେନ ସମୁଦାଚରେୟ୍ୟାମ – ‘ସମ୍ମନତି ଖୋ ପନ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ; ୟଂ ତୁମୋ କରିସ୍ସତି ତୁମୋଵ ତେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀ’ତି। ଏଵରୂପଂ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସତ୍ଥାରଂ ସାଵକା ଆଜୀଵତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି; ଏଵରୂପୋ ଚ ପନ ସତ୍ଥା ସାଵକେହି ଆଜୀଵତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଦେସନୋ ସମାନୋ ‘ପରିସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଦେସନୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧା ମେ ଧମ୍ମଦେସନା ପରିୟୋଦାତା ଅସଂକିଲିଟ୍ଠା’ତି। ତମେନଂ ସାଵକା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଭଵଂ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଦେସନୋ ସମାନୋ ପରିସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଦେସନୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧା ମେ ଧମ୍ମଦେସନା ପରିୟୋଦାତା ଅସଂକିଲିଟ୍ଠା’ତି। ମୟଞ୍ଚେଵ ଖୋ ପନ ଗିହୀନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାମ, ନାସ୍ସସ୍ସ ମନାପଂ। ୟଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ଅମନାପଂ, କଥଂ ନଂ ମୟଂ ତେନ ସମୁଦାଚରେୟ୍ୟାମ – ‘ସମ୍ମନତି ଖୋ ପନ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ; ୟଂ ତୁମୋ କରିସ୍ସତି ତୁମୋଵ ତେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀ’ତି। ଏଵରୂପଂ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସତ୍ଥାରଂ ସାଵକା ଧମ୍ମଦେସନତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି ; ଏଵରୂପୋ ଚ ପନ ସତ୍ଥା ସାଵକେହି ଧମ୍ମଦେସନତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧଵେୟ୍ୟାକରଣୋ ସମାନୋ ‘ପରିସୁଦ୍ଧଵେୟ୍ୟାକରଣୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ଵେୟ୍ୟାକରଣଂ ପରିୟୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ’ନ୍ତି। ତମେନଂ ସାଵକା ଏଵଂ ଜାନନ୍ତି – ‘ଅୟଂ ଖୋ ଭଵଂ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧଵେୟ୍ୟାକରଣୋ ସମାନୋ ପରିସୁଦ୍ଧଵେୟ୍ୟାକରଣୋମ୍ହୀ’ତି ପଟିଜାନାତି ‘ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ଵେୟ୍ୟାକରଣଂ ପରିୟୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ’ନ୍ତି। ମୟଞ୍ଚେଵ ଖୋ ପନ ଗିହୀନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାମ, ନାସ୍ସସ୍ସ ମନାପଂ । ୟଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ଅମନାପଂ, କଥଂ ନଂ ମୟଂ ତେନ ସମୁଦାଚରେୟ୍ୟାମ – ‘ସମ୍ମନତି ଖୋ ପନ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ; ୟଂ ତୁମୋ କରିସ୍ସତି ତୁମୋଵ ତେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀ’ତି। ଏଵରୂପଂ ଖୋ,

ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସତ୍ଥାରଂ ସାୱକା ୱେୟ୍ୟାକରଣତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି; ଏୱରୂପୋ ଚ ପନ ସତ୍ଥା ସାୱକେହି ୱେୟ୍ୟାକରଣତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନୋ ସମାନୋ 'ପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାତି 'ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନଂ ପରିଯୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ତମେନଂ ସାୱକା ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି – 'ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ସତ୍ଥା ଅପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନୋ ସମାନୋ ପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାତି 'ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନଂ ପରିଯୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ମଯଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଗିହୀନଂ ଆରୋଚେଯ୍ୟାମ, ନାସ୍ସସ୍ସ ମନାପଂ। ଯଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ଅମନାପଂ, କଥଂ ନଂ ମଯଂ ତେନ ସମୁଦାଚରେଯ୍ୟାମ – 'ସମ୍ମନ୍ନତି ଖୋ ପନ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ; ଯଂ ତୁମୋ କରିସ୍ସତି ତୁମୋୱ ତେନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱରୂପଂ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ସତ୍ଥାରଂ ସାୱକା ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି; ଏୱରୂପୋ ଚ ପନ ସତ୍ଥା ସାୱକେହି ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ଇମେ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପଞ୍ଚ ସତ୍ଥାରୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଅହଂ ଖୋ ପନ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ସମାନୋ 'ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାମି 'ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ସୀଲଂ ପରିଯୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ନ ଚ ମଂ ସାୱକା ସୀଲତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି, ନ ଚାହଂ ସାୱକେହି ସୀଲତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମି। ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱୋ ସମାନୋ 'ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାମି 'ପରିସୁଦ୍ଧୋ ମେ ଆଜୀୱୋ ପରିଯୋଦାତୋ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠୋ'ତି। ନ ଚ ମଂ ସାୱକା ଆଜୀୱତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି, ନ ଚାହଂ ସାୱକେହି ଆଜୀୱତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମି। ପରିସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଦେସନୋ ସମାନୋ 'ପରିସୁଦ୍ଧଧମ୍ମଦେସନୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାମି 'ପରିସୁଦ୍ଧା ମେ ଧମ୍ମଦେସନା ପରିଯୋଦାତା ଅସଂକିଲିଟ୍ଠା'ତି। ନ ଚ ମଂ ସାୱକା ଧମ୍ମଦେସନତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି, ନ ଚାହଂ ସାୱକେହି ଧମ୍ମଦେସନତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମି। ପରିସୁଦ୍ଧୱେୟ୍ୟାକରଣୋ ସମାନୋ 'ପରିସୁଦ୍ଧୱେୟ୍ୟାକରଣୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାମି 'ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ପରିଯୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ନ ଚ ମଂ ସାୱକା ୱେୟ୍ୟାକରଣତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି, ନ ଚାହଂ ସାୱକେହି ୱେୟ୍ୟାକରଣତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମି। ପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନୋ ସମାନୋ 'ପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନୋମ୍ହୀ'ତି ପଟିଜାନାମି 'ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମେ ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନଂ ପରିଯୋଦାତଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠ'ନ୍ତି। ନ ଚ ମଂ ସାୱକା ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନତୋ ରକ୍ଖନ୍ତି, ନ ଚାହଂ ସାୱକେହି ଞ୍ଚାଣଦସ୍ସନତୋ ରକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ''ତି। ଦସମଂ।

କକୁଧୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ସମ୍ପଦା ବ୍ୟାକରଣଂ, ଫାସୁ ଅକୁପ୍ପପଞ୍ଚମଂ;

ସୁତଂ କଥା ଆରଞ୍ଞକୋ, ସୀହୋ ଚ କକୁଧୋ ଦସାତି।

ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୩। ତତିଯପଣ୍ଣାସକଂ

(୧୧) ୧। ଫାସୁଵିହାରଵଗ୍ଗୋ

୧। ସାରଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୧୦୧। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣା ଧମ୍ମା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲଵା ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞଵା ହୋତି।

''ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ ସାରଜ୍ଜଂ ହୋତି, ସଦ୍ଧସ୍ସ ତଂ ସାରଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି। ତସ୍ମାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣୋ।

''ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସାରଜ୍ଜଂ ହୋତି, ସୀଲଵତୋ ତଂ ସାରଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି। ତସ୍ମାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣୋ।

''ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅପ୍ପସ୍ସୁତସ୍ସ ସାରଜ୍ଜଂ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ତଂ ସାରଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି। ତସ୍ମାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣୋ।

''ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, କୁସୀତସ୍ସ ସାରଜ୍ଜଂ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯସ୍ସ ତଂ ସାରଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି। ତସ୍ମାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣୋ।

''ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ସାରଜ୍ଜଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞଵତୋ ତଂ ସାରଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି। ତସ୍ମାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସେଖଵେସାରଜ୍ଜକରଣା ଧମ୍ମା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଉସ୍ସଙ୍କିତସୁତ୍ତଂ

୧୦୨। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉସ୍ସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତୋ ହୋତି ପାପଭିକ୍ଖୂତି ଅପି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋପି [ଅପି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)]।

କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଵେସିଯାଗୋଚରୋ ଵା ହୋତି, ଵିଧଵାଗୋଚରୋ ଵା ହୋତି, ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାଗୋଚରୋ ଵା ହୋତି, ପଣ୍ଡକଗୋଚରୋ ଵା ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁନୀଗୋଚରୋ ଵା ହୋତି।

''ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉସ୍ସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତୋ ହୋତି ପାପଭିକ୍ଖୂତି ଅପି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋପୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମହାଚୋରସୁତ୍ତଂ

୧୦୩। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମହାଚୋରୋ ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଵିସମନିସ୍ସିତୋ ଚ ହୋତି, ଗହନନିସ୍ସିତୋ ଚ, ବଲଵନିସ୍ସିତୋ ଚ, ଭୋଗଚାଗୀ ଚ, ଏକଚାରୀ ଚ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଵିସମନିସ୍ସିତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ନଦୀଵିଦୁଗ୍ଗଂ ଵା ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି ପବ୍ବତଵିସମଂ ଵା। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଵିସମନିସ୍ସିତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଗହନନିସ୍ସିତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ତିଣଗହନଂ ଵା ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି ରୁକ୍ଖଗହନଂ ଵା ରୋଧଂ [ଗେଧଂ (ସୀ।) ଅ। ନି। ୩।୫୧] ଵା ମହାଵନସଣ୍ଡଂ ଵା। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଗହନନିସ୍ସିତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ବଲଵନିସ୍ସିତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ରାଜାନଂ ଵା ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଵା ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – 'ସଚେ ମଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଵକ୍ଖତି, ଇମେ ମେ ରାଜାନୋ ଵା ରାଜମହାମତ୍ତା ଵା ପରିଯୋଧାଯ ଅତ୍ଥଂ ଭଣିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ସଚେ ନଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଆହ, ତ୍ୟସ୍ସ ରାଜାନୋ ଵା ରାଜମହାମତ୍ତା ଵା ପରିଯୋଧାଯ ଅତ୍ଥଂ ଭଣନ୍ତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ବଲଵନିସ୍ସିତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଭୋଗଚାଗୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ସଚେ ମଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଵକ୍ଖତି, ଇତୋ ଭୋଗେନ ପଟିସନ୍ଥରିସ୍ସାମୀ’ତି। ସଚେ ନଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଆହ, ତତୋ ଭୋଗେନ ପଟିସନ୍ଥରତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଭୋଗଚାଗୀ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଏକଚାରୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଏକକୋଵ ଗହଣାନି [ନିଗ୍ଗହଣାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କତ୍ତା ହୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ‘ମା ମେ ଗୁୟ୍ହମନ୍ତା ବହିଦ୍ଧା ସମ୍ଭେଦଂ ଅଗମଂସୂ’ତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାଚୋରୋ ଏକଚାରୀ ହୋତି।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମହାଚୋରୋ ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି।

‘‘ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାଵଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁଵଜ୍ଜୋ ଵିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଵିସମନିସ୍ସିତୋ ଚ ହୋତି, ଗହନନିସ୍ସିତୋ ଚ, ବଲଵନିସ୍ସିତୋ ଚ, ଭୋଗଚାଗୀ ଚ, ଏକଚାରୀ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଵିସମନିସ୍ସିତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଵିସମେନ କାୟକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଵିସମେନ ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଵିସମେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଵିସମନିସ୍ସିତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଗହନନିସ୍ସିତୋ ହୋତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଗହନନିସ୍ସିତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ବଲଵନିସ୍ସିତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ରାଜାନଂ ଵା ରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଵା ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ସଚେ ମଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଵକ୍ଖତି, ଇମେ ମେ ରାଜାନୋ ଵା ରାଜମହାମତ୍ତା ଵା ପରିୟୋଧାୟ ଅତ୍ଥଂ ଭଣିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି। ସଚେ ନଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଆହ, ତ୍ୱସ୍ସ ରାଜାନୋ ଵା ରାଜମହାମତ୍ତା ଵା ପରିୟୋଧାୟ ଅତ୍ଥଂ ଭଣନ୍ତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ବଲଵନିସ୍ସିତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଭୋଗଚାଗୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଲାଭୀ ହୋତି ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ସଚେ ମଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଵକ୍ଖତି, ଇତୋ ଲାଭେନ ପଟିସନ୍ଥରିସ୍ସାମୀ’ତି। ସଚେ ନଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଆହ, ତତୋ ଲାଭେନ ପଟିସନ୍ଥରତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଭୋଗଚାଗୀ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଏକଚାରୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଏକକୋଵ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ନିଵାସଂ କପ୍ପେତି। ସୋ ତତ୍ଥ କୁଲାନି ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ଲାଭଂ ଲଭତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଏକଚାରୀ ହୋତି।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାଵଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁଵଜ୍ଜୋ ଵିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵତୀ’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ସମଣସୁଖୁମାଲସୁତ୍ତଂ

୧୦୪। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ୟାଚିତୋଵ ବହୁଲଂ ଚୀଵରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋଵ ବହୁଲଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋଵ ବହୁଲଂ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋଵ ବହୁଲଂ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ। ୟେହି ଖୋ ପନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଵିହରତି , ତ୍ୟସ୍ସ [ତ୍ୱାସ୍ସ (କ।) ଅ। ନି। ୪।୮୭] ମନାପେନେଵ ବହୁଲଂ କାୟକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେଵ ବହୁଲଂ ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେଵ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପଂୟେଵ ଉପହାରଂ ଉପହରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପଂ। ୟାନି ଖୋ ପନ ତାନି ଵେଦୟିତାନି ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନି ଵା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନାନି ଵା ଵାତସମୁଟ୍ଠାନାନି ଵା ସନ୍ନିପାତିକାନି ଵା ଉତୁପରିଣାମଜାନି ଵା ଵିସମପରିହାରଜାନି ଵା ଓପକ୍କମିକାନି ଵା

କମ୍ମୱିପାକଜାନି ୱା, ତାନିସ୍ସ ନ ବହୁଦେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି।

''ଯଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ'ତି, ମମେୱ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା [ମମେୱ ତଂ ସମ୍ମା (?)] ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ'ତି । ଅହଞ୍ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ; ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ; ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ; ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ। ଯେହି ଖୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହରାମି, ତେ ମଂ ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ କାଯକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ ; ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପଂଯେୱ ଉପହାରଂ ଉପହରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପଂ। ଯାନି ଖୋ ପନ ତାନି ୱେଦଯିତାନି – ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ସନ୍ନିପାତିକାନି ୱା ଉତୁପରିଣାମଜାନି ୱା ୱିସମପରିହାରଜାନି ୱା ଓପକ୍କମିକାନି ୱା କମ୍ମୱିପାକଜାନି ୱା – ତାନି ମେ ନ ବହୁଦେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋହମସ୍ମି, ଚତୁନ୍ନଂ ଖୋ ପନସ୍ମି [ଚତୁନ୍ନଂ ଖୋ ପନ (ସୀ।), ଚତୁନ୍ନଂ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ [ନିକାମଲାଭୀ ହୋମି (ସୀ। କ।)] ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମି।

''ଯଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ'ତି, ମମେୱ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଫାସୁୱିହାରସୁତ୍ତଂ

୧୦୫। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଫାସୁୱିହାରା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ…ପେ… ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଯାନି ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି, ତଥାରୂପେହି ସୀଲେହି ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଯାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅରିଯା ନିଯ୍ୟାନିକା ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ, ତଥାରୂପାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଫାସୁୱିହାରା''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୦୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ [ଭିକ୍ଖୁସଂଘୋ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି? ''ଯତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା [ଅତ୍ତନା ଚ (ପୀ। କ।)] ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ [ନୋ ଚ (କ।)] ପରଂ ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ପୱତ୍ତା [ସମ୍ପୱତ୍ତା ହୋତି (କ।)]; ଏତ୍ତାୱତାପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି।

''ସିଯା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞୋପି ପରିଯାଯୋ ଯଥା ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି? ''ସିଯା, ଆନନ୍ଦ [ଆନନ୍ଦାତି ଭଗୱା ଆୱୋଚ (ସ୍ୟା। ପୀ।)]! ଯତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ପୱତ୍ତା; ଅତ୍ତାନୁପେକ୍ଖୀ ଚ ହୋତି, ନୋ ପରାନୁପେକ୍ଖୀ; ଏତ୍ତାୱତାପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି।

''ସିଯା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞୋପି ପରିଯାଯୋ ଯଥା ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି? ''ସିଯା, ଆନନ୍ଦ! ଯତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ପୱତ୍ତା; ଅତ୍ତାନୁପେକ୍ଖୀ ଚ ହୋତି, ନୋ ପରାନୁପେକ୍ଖୀ; ଅପଞ୍ଞାତୋ ଚ ହୋତି, ତେନ ଚ ଅପଞ୍ଞାତକେନ ନୋ ପରିତସ୍ସତି; ଏତ୍ତାୱତାପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେଯ୍ୟା''ତି।

‘‘ସିୟା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞୋପି ପରିୟାୟୋ ୟଥା ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ସିୟା, ଆନନ୍ଦ! ୟତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ପୱତ୍ତା; ଅତ୍ତାନୁପେକ୍ଖୀ ଚ ହୋତି, ନୋ ପରାନୁପେକ୍ଖୀ; ଅପଞ୍ଞାତୋ ଚ ହୋତି, ତେନ ଚ ଅପଞ୍ଞାତକେନ ନୋ ପରିତସ୍ସତି; ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ [ଚତୁନ୍ନଂ (ପୀ। କ।)] ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଏତ୍ତାୱତାପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟା’’ତି।

‘‘ସିୟା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞୋପି ପରିୟାୟୋ ୟଥା ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟା’’ତି? ‘‘ସିୟା, ଆନନ୍ଦ! ୟତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ପୱତ୍ତା; ଅତ୍ତାନୁପେକ୍ଖୀ ଚ ହୋତି, ନୋ ପରାନୁପେକ୍ଖୀ; ଅପଞ୍ଞାତୋ ଚ ହୋତି, ତେନ ଚ ଅପଞ୍ଞାତକେନ ନୋ ପରିତସ୍ସତି; ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଆସୱାନଞ୍ଚ [ଆସୱାନଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ଏତ୍ତାୱତାପି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘେ ୱିହରନ୍ତୋ ଫାସୁଂ ୱିହରେୟ୍ୟ।

‘‘ଇମମ୍ହା ଚାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଫାସୁୱିହାରା ଅଞ୍ଞୋ ଫାସୁୱିହାରୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥୀତି ୱଦାମୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସୀଲସୁତ୍ତଂ

୧୦୭। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅସେଖସୁତ୍ତଂ

୧୦୮। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘କତମେହି, ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସେଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଚାତୁଦ୍ଦିସସୁତ୍ତଂ

୧୦୯। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ , ୟେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି, ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ହୋତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଅରଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

୧୧୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଫାସୁୱିହାରୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସାରଜ୍ଜଂ ସଙ୍କିତୋ ଚୋରୋ, ସୁଖୁମାଲଂ ଫାସୁ ପଞ୍ଚମଂ;

ଆନନ୍ଦ ସୀଲାସେଖା ଚ, ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ ଅରଞ୍ଞେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୨) ୨। ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦଵଗ୍ଗୋ

୧। କୁଲୂପକସୁତ୍ତଂ

୧୧୧। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ କୁଲୂପକୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁଲେସୁ ଅପ୍ପିୟୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାଵନୀୟୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସନ୍ଥଵଵିସ୍ସାସୀ [ଅସନ୍ଧୁତଵିସ୍ସାସୀ (ସୀ।), ଅସନ୍ଧଵଵିସ୍ସାସୀ (କ।)] ଚ ହୋତି, ଅନିସ୍ସରଵିକପ୍ପୀ ଚ, ଵିସ୍ସଟ୍ଠୁପସେଵୀ [ଵିୟତ୍ଥୁପସେଵୀ (ସୀ।), ଵ୍ୟତ୍ଥୁପସେଵୀ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଵ୍ୟତ୍ତୁପସେଵୀ (ପୀ।)] ଚ, ଉପକଣ୍ଣକଜପ୍ପୀ ଚ, ଅତିୟାଚନକୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ କୁଲୂପକୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁଲେସୁ ଅପ୍ପିୟୋ ଚ ହୋତି ଅମନାପୋ ଚ ଅଗରୁ ଚ ଅଭାଵନୀୟୋ ଚ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ କୁଲୂପକୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁଲେସୁ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀୟୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଅସନ୍ଥଵଵିସ୍ସାସୀ ଚ ହୋତି, ନ ଅନିସ୍ସରଵିକପ୍ପୀ ଚ, ନ ଵିସ୍ସଟ୍ଠୁପସେଵୀ ଚ, ନ ଉପକଣ୍ଣକଜପ୍ପୀ ଚ, ନ ଅତିୟାଚନକୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ କୁଲୂପକୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁଲେସୁ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଵନୀୟୋ ଚା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ପଚ୍ଛାସମଣସୁତ୍ତଂ

୧୧୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଚ୍ଛାସମଣୋ ନ ଆଦାତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅତିଦୂରେ ଵା ଗଚ୍ଛତି ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଵା , ନ ପତ୍ତପରିୟାପନ୍ନଂ ଗଣ୍ହାତି, ଆପତ୍ତିସାମନ୍ତା ଭଣମାନଂ ନ ନିଵାରେତି, ଭଣମାନସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଚ୍ଛାସମଣୋ ନ ଆଦାତବ୍ବୋ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଚ୍ଛାସମଣୋ ଆଦାତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନାତିଦୂରେ ଗଚ୍ଛତି ନ ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ, ପତ୍ତପରିୟାପନ୍ନଂ ଗଣ୍ହାତି, ଆପତ୍ତିସାମନ୍ତା ଭଣମାନଂ ନିଵାରେତି , ଭଣମାନସ୍ସ ନ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେତି, ପଞ୍ଞଵା ହୋତି ଅଜଳୋ ଅନେଳମୂଗୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଚ୍ଛାସମଣୋ ଆଦାତବ୍ବୋ’’ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ସମ୍ମାସମାଧିସୁତ୍ତଂ

୧୧୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ରସାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭବ୍ବୋ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ତତିୟଂ।

୪। ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୧୪। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗଵା ମଗଧେସୁ ଵିହରତି ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ୟେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ୟେ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂ ନଵା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମଵିନୟଂ, ତେ ଵୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂ ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମାଦପେତବ୍ବା [ସମାଦାପେତବ୍ବା (?)] ନିଵେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା । କତମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ? ‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଆଵୁସୋ, ସୀଲଵା ହୋଥ, ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସଂଵୁତା ଵିହରଥ ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନା ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାଵିନୋ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖଥ ସିକ୍ଖାପଦେସୂ’ତି – ଇତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରେ ସମାଦପେତବ୍ବା ନିଵେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା।

‘‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ୱିହରଥ ଆରକ୍ଖସତିନୋ ନିପକ୍କସତିନୋ [ନିପକସତିନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।), ନେପକ୍କସତିନୋ (?)], ସାରକ୍ଖିତମାନସା ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସା ସମନ୍ନାଗତା’ତି – ଇତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରେ ସମାଦପେତବ୍ବା ନିୱେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା।

‘‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ଅପ୍ପଭସ୍ସା ହୋଥ, ଭସ୍ସେ ପରିୟନ୍ତକାରିନୋ’ତି – ଇତି ଭସ୍ସପରିୟନ୍ତେ ସମାଦପେତବ୍ବା ନିୱେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା।

‘‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ଆରଞ୍ଞିକା ହୋଥ, ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱଥା’ତି – ଇତି କାୟୱୂପକାସେ ସମାଦପେତବ୍ବା ନିୱେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା।

‘‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ହୋଥ ସମ୍ମାଦସ୍ସନେନ ସମନ୍ନାଗତା’ତି – ଇତି ସମ୍ମାଦସ୍ସନେ ସମାଦପେତବ୍ବା ନିୱେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା। ଯେ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂ ନୱା ଅଚିରପବ୍ବଜିତା ଅଧୁନାଗତା ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ, ତେ ୱୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମାଦପେତବ୍ବା ନିୱେସେତବ୍ବା ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି । ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମଚ୍ଛରିନୀସୁତ୍ତଂ

୧୧୫। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଆୱାସମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, କୁଲମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ଲାଭମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରୟେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଆୱାସମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ନ କୁଲମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ନ ଲାଭମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ନ ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି, ନ ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିନୀ ହୋତି । ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ୱଣ୍ଣନାସୁତ୍ତଂ

୧୧୬। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରୟେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ନ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଇସ୍ସୁକିନୀସୁତ୍ତଂ

୧୧୭। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଇସ୍ସୁକିନୀ ଚ ହୋତି, ମଚ୍ଛରିନୀ ଚ, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ [ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଞ୍ଚ (ସ୍ୟା।)] ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରୟେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି , ଅନିସ୍ସୁକିନୀ ଚ ହୋତି, ଅମଚ୍ଛରିନୀ ଚ, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ନ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସୁତ୍ତଂ

୧୧୮। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁଵିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଅଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁଵିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଚ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପା ଚ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ଵିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ । କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁଵିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଅଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁଵିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ଚ, ହୋତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପା ଚ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ନ ଵିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ମିଚ୍ଛାଵାଚାସୁତ୍ତଂ

୧୧୯। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁଵିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଅଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁଵିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ମିଚ୍ଛାଵାଚା ଚ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତା ଚ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ଵିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁଵିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଅଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁଵିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ସମ୍ମାଵାଚା ଚ ହୋତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତା ଚ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ନ ଵିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ମିଚ୍ଛାଵାଯାମସୁତ୍ତଂ

୧୨୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁଵିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଅଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁଵିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ମିଚ୍ଛାଵାଯାମା ଚ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସତିନୀ ଚ [ମିଚ୍ଛାସତି ଚ (ସ୍ୟା।)], ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ଵିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁଵିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଅଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁଵିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ଵା ଵଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ସମ୍ମାଵାଯାମା ଚ ହୋତି, ସମ୍ମାସତିନୀ ଚ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ନ ଵିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଦସମଂ।

ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦଵଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁଲୂପକୋ ପଚ୍ଛାସମଣୋ, ସମାଧିଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦଂ;

ମଚ୍ଛରୀ ଵଣ୍ଣନା ଇସ୍ସା, ଦିଟ୍ଠିଵାଚାଯ ଵାଯମାତି।

(୧୩) ୩। ଗିଲାନୱଗ୍ଗୋ

୧। ଗିଲାନସୁତ୍ତଂ

୧୨୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଗିଲାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ଗିଲାନକଂ; ଦିସ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

''ଯଂ କିଞ୍ଚି [ଯଂ କିଞ୍ଚି (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଦୁବ୍ବଲଂ [ଭିକ୍ଖୱେ ଦୁବ୍ବଲଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଗିଲାନକଂ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ନ ୱିଜହନ୍ତି, ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – 'ନଚିରସ୍ସେୱ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତୀ'''ତି।

''କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାଯେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞୀ [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏୱମେୱ ଦିସ୍ସତି], ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ, ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ଗିଲାନକଂ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ନ ୱିଜହନ୍ତି, ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – 'ନଚିରସ୍ସେୱ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତୀ'''ତି। ପଠମଂ।

୨। ସତିସୂପଟ୍ଠିତସୁତ୍ତଂ

୧୨୨। ''ଯୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତି ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ବହୁଲୀକରୋତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଫଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞା, ସତି ୱା ଉପାଦିସେସେ ଅନାଗାମିତା।

''କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଞେୱ ସତି ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି ଧମ୍ମାନଂ ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ, ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାଯେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ। ଯୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ବହୁଲୀକରୋତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଫଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞା, ସତି ୱା ଉପାଦିସେସେ ଅନାଗାମିତା''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଠମଉପଟ୍ଠାକସୁତ୍ତଂ

୧୨୩। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୋ ଦୂପଟ୍ଠାକୋ [ଦୁପଟ୍ଠାକୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।) ମହାୱ। ୩୬୬] ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସପ୍ପାଯକାରୀ ହୋତି, ସପ୍ପାଯେ ମତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଭେସଜ୍ଜଂ ନପ୍ପଟିସେୱିତା ହୋତି, ଅତ୍ଥକାମସ୍ସ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକସ୍ସ ନ ଯଥାଭୂତଂ ଆବାଧଂ ଆୱିକତ୍ତା ହୋତି ଅଭିକ୍କମନ୍ତଂ ୱା ଅଭିକ୍କମତୀତି ପଟିକ୍କମନ୍ତଂ ୱା ପଟିକ୍କମତୀତି ଠିତଂ ୱା ଠିତୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ [ତିପ୍ପାନଂ (ସୀ।) ମହାୱ। ୩୬୬] ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅନଧିୱାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୋ ଦୂପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି।

''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୋ ସୂପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସପ୍ପାଯକାରୀ ହୋତି, ସପ୍ପାଯେ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି, ଭେସଜ୍ଜଂ ପଟିସେୱିତା ହୋତି, ଅତ୍ଥକାମସ୍ସ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକସ୍ସ ଯଥାଭୂତଂ ଆବାଧଂ ଆୱିକତ୍ତା ହୋତି ଅଭିକ୍କମନ୍ତଂ ୱା ଅଭିକ୍କମତୀତି ପଟିକ୍କମନ୍ତଂ ୱା ପଟିକ୍କମତୀତି ଠିତଂ ୱା ଠିତୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୋ ସୂପଟ୍ଠାକୋ ହୋତୀ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦୁତିଯଉପଟ୍ଠାକସୁତ୍ତଂ

୧୨୪। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକୋ ନାଲଂ ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନପ୍ପଟିବଲୋ ହୋତି ଭେସଜ୍ଜଂ ସଂୱିଧାତୁଂ; ସପ୍ପାୟାସପ୍ପାୟଂ ନ ଜାନାତି, ଅସପ୍ପାୟଂ ଉପନାମେତି, ସପ୍ପାୟଂ ଅପନାମେତି; ଆମିସନ୍ତରୋ ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ ; ଜେଗୁଚ୍ଛୀ ହୋତି ଉଚ୍ଚାରଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା ୱନ୍ତଂ ୱା ଖେଳଂ ୱା ନୀହରିତୁଂ; ନପ୍ପଟିବଲୋ ହୋତି ଗିଲାନଂ କାଲେନ କାଲଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ସମାଦପେତୁଂ [ସମାଦାପେତୁଂ (?) ମହାୱ। ୩୬୬] ସମୁତ୍ତେଜେତୁଂ ସମ୍ପହଂସେତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକୋ ନାଲଂ ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକୋ ଅଲଂ ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପଟିବଲୋ ହୋତି ଭେସଜ୍ଜଂ ସଂୱିଧାତୁଂ; ସପ୍ପାୟାସପ୍ପାୟଂ ଜାନାତି, ଅସପ୍ପାୟଂ ଅପନାମେତି, ସପ୍ପାୟଂ ଉପନାମେତି; ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ନୋ ଆମିସନ୍ତରୋ; ଅଜେଗୁଚ୍ଛୀ ହୋତି ଉଚ୍ଚାରଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା ୱନ୍ତଂ ୱା ଖେଳଂ ୱା ନୀହରିତୁଂ; ପଟିବଲୋ ହୋତି ଗିଲାନଂ କାଲେନ କାଲଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ସମାଦପେତୁଂ ସମୁତ୍ତେଜେତୁଂ ସମ୍ପହଂସେତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକୋ ଅଲଂ ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମଅନାୟୁସ୍ସାସୁତ୍ତଂ

୧୨୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅନାୟୁସ୍ସା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସପ୍ପାୟକାରୀ ହୋତି, ସପ୍ପାୟେ ମତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଅପରିଣତଭୋଜୀ ଚ ହୋତି, ଅକାଲଚାରୀ ଚ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅନାୟୁସ୍ସା।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଆୟୁସ୍ସା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସପ୍ପାୟକାରୀ ହୋତି, ସପ୍ପାୟେ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି, ପରିଣତଭୋଜୀ ଚ ହୋତି, କାଲଚାରୀ ଚ ହୋତି, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଆୟୁସ୍ସା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିୟଅନାୟୁସ୍ସାସୁତ୍ତଂ

୧୨୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅନାୟୁସ୍ସା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସପ୍ପାୟକାରୀ ହୋତି, ସପ୍ପାୟେ ମତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଅପରିଣତଭୋଜୀ ଚ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଚ, ପାପମିତ୍ତୋ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅନାୟୁସ୍ସା।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଆୟୁସ୍ସା। କତମେ ପଞ୍ଚ ? ସପ୍ପାୟକାରୀ ହୋତି, ସପ୍ପାୟେ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି, ପରିଣତଭୋଜୀ ଚ ହୋତି, ସୀଲୱା ଚ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଆୟୁସ୍ସା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ୱପକାସସୁତ୍ତଂ

୧୨୭। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାଲଂ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁଂ [ୱି + ଅପ + କାସିତୁଂ = ୱପକାସିତୁଂ]। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, କାମସଙ୍କପ୍ପବହୁଲୋ ଚ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାଲଂ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ , ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପବହୁଲୋ [ନ କାମସଙ୍କପ୍ପବହୁଲୋ (କ।)] ଚ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ସଙ୍ଘମ୍ହା ୱପକାସିତୁ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସମଣସୁଖସୁତ୍ତଂ

୧୨୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣଦୁକ୍ଖାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ

ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ଅନଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସମଣଦୁକ୍ଖାନି।

''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମଣସୁଖାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀଵରେନ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ଅଭିରତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସମଣସୁଖାନୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପରିକୁପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୧୨୯। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆପାଯିକା ନେରଯିକା ପରିକୁପ୍ପା ଅତେକିଚ୍ଛା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମାତା [ମାତରଂ (କ।)] ଜୀଵିତା ଵୋରୋପିତା ହୋତି, ପିତା [ପିତରଂ (କ।)] ଜୀଵିତା ଵୋରୋପିତୋ [ଵୋରୋପିତା (କ।)] ହୋତି, ଅରହଂ [ଅରହନ୍ତଂ (କ।), ଅରହା (ସ୍ଯା।)] ଜୀଵିତା ଵୋରୋପିତୋ ହୋତି, ତଥାଗତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ ହୋତି, ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଆପାଯିକା ନେରଯିକା ପରିକୁପ୍ପା ଅତେକିଚ୍ଛା''ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ବ୍ଯସନସୁତ୍ତଂ

୧୩୦। ''ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖଵେ, ବ୍ଯସନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଞାତିବ୍ଯସନଂ, ଭୋଗବ୍ଯସନଂ, ରୋଗବ୍ଯସନଂ, ସୀଲବ୍ଯସନଂ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନଂ। ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ଞାତିବ୍ଯସନହେତୁ ଵା ଭୋଗବ୍ଯସନହେତୁ ଵା ରୋଗବ୍ଯସନହେତୁ ଵା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଲବ୍ଯସନହେତୁ ଵା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନହେତୁ ଵା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଵିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ବ୍ଯସନାନି।

''ପଞ୍ଚିମା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମ୍ପଦା। କତମା ପଞ୍ଚ? ଞାତିସମ୍ପଦା, ଭୋଗସମ୍ପଦା, ଆରୋଗ୍ଯସମ୍ପଦା, ସୀଲସମ୍ପଦା, ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦା। ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ଞାତିସମ୍ପଦାହେତୁ ଵା ଭୋଗସମ୍ପଦାହେତୁ ଵା ଆରୋଗ୍ଯସମ୍ପଦାହେତୁ ଵା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଲସମ୍ପଦାହେତୁ ଵା, ଭିକ୍ଖଵେ, ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାହେତୁ ଵା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସମ୍ପଦା''ତି। ଦସମଂ।

ଗିଲାନଵଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଗିଲାନୋ ସତିସୂପଟ୍ଠି, ଦ୍ଵେ ଉପଟ୍ଠାକା ଦୁଵାଯୁସା;

ଵପକାସସମଣସୁଖା, ପରିକୁପ୍ପଂ ବ୍ଯସନେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୪) ୪। ରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଚକ୍କାନୁୱତ୍ତନସୁତ୍ତଂ

୧୩୧। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମେନେୱ ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତେତି [ପୱତ୍ତେତି (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)]; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ [ଅପ୍ପତିୱତ୍ତିଯଂ (ସୀ।)] କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପାଣିନା।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ ଚ ହୋତି, ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ଚ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ, କାଲଞ୍ଞୂ ଚ, ପରିସଞ୍ଞୂ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମେନେୱ ଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପାଣିନା।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମେନେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ, କାଲଞ୍ଞୂ, ପରିସଞ୍ଞୂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମେନେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯଚକ୍କାନୁୱତ୍ତନସୁତ୍ତଂ

୧୩୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କଂ ଧମ୍ମେନେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପାଣିନା।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ ଚ ହୋତି, ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ଚ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ, କାଲଞ୍ଞୂ ଚ, ପରିସଞ୍ଞୂ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କଂ ଧମ୍ମେନେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପାଣିନା।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ତଥାଗତେନ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ ସମ୍ମଦେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ, ମତ୍ତଞ୍ଞୂ , କାଲଞ୍ଞୂ, ପରିସଞ୍ଞୂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ତଥାଗତେନ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ ସମ୍ମଦେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଧମ୍ମରାଜାସୁତ୍ତଂ

୧୩୩। ‘‘ଯୋପି ସୋ [ଯୋପି ଖୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା, ସୋପି ନ ଅରାଜକଂ ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତେତୀ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଧମ୍ମିକସ୍ସ ଧମ୍ମରଞ୍ଞୋ ରାଜା’’ତି? ‘‘ଧମ୍ମୋ, ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହତି ଅନ୍ତୋଜନସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହତି ଖତ୍ତିଯେସୁ ଅନୁଯନ୍ତେସୁ [ଅନୁଯୁତ୍ତେସୁ (ସୀ।) ଅ। ନି। ୩।୧୪] … ପେ… ବଲକାଯସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମଜାନପଦେସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ମିଗପକ୍ଖୀସୁ। ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଜନସ୍ମିଂ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଖତ୍ତିଯେସୁ ଅନୁଯନ୍ତେସୁ ବଲକାଯସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମଜାନପଦେସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ମିଗପକ୍ଖୀସୁ ଧମ୍ମେନେୱ ଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପାଣିନା।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହତି ଭିକ୍ଖୂସୁ – ‘ଏୱରୂପଂ କାଯକମ୍ମଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱରୂପଂ କାଯକମ୍ମଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ; ଏୱରୂପଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱରୂପଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ; ଏୱରୂପଂ ମନୋକମ୍ମଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱରୂପଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ; ଏୱରୂପୋ ଆଜୀୱୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱରୂପୋ ଆଜୀୱୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ; ଏୱରୂପୋ ଗାମନିଗମୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱରୂପୋ ଗାମନିଗମୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ’ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହତି ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ [ଭିକ୍ଖୂସୁ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ (ସୀ। ପୀ।)] …ପେ… ଉପାସକେସୁ…ପେ… ଉପାସିକାସୁ – ‘ଏୱରୂପଂ କାଯକମ୍ମଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱରୂପଂ କାଯକମ୍ମଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ; ଏୱରୂପଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱରୂପଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ; ଏୱରୂପଂ ମନୋକମ୍ମଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱରୂପଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ; ଏୱରୂପୋ ଆଜୀୱୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱରୂପୋ ଆଜୀୱୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ; ଏୱରୂପୋ ଗାମନିଗମୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱରୂପୋ ଗାମନିଗମୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ’’’ତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ, ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଉପାସକେସୁ, ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଉପାସିକାସୁ ଧମ୍ମେନେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି; ତଂ ହୋତି ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଯସ୍ସଂଦିସଂସୁତ୍ତଂ

୧୩୪। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ଯସ୍ସଂ ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ୱିହରତି, ସକସ୍ମିଂଯେୱ ୱିଜିତେ ୱିହରତି।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ; ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋ; ବଲୱା ଖୋ ପନ ହୋତି ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସୱାଯ ୱୋଦପଟିକରାଯ; ପରିଣାଯକୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ପଟିବଲୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅତ୍ଥେ ଚିନ୍ତେତୁଂ; ତସ୍ସିମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଯସଂ ପରିପାଚେନ୍ତି। ସୋ ଇମିନା ଯସପଞ୍ଚମେନ [ଯସେନ ପଞ୍ଚମେନ (କ।), ପଞ୍ଚମେନ (ସୀ।)] ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଯସ୍ସଂ ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ୱିହରତି, ସକସ୍ମିଂଯେୱ ୱିଜିତେ ୱିହରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ୱିଜିତାୱୀନଂ।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯସ୍ସଂ ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ୱିହରତି, ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋୱ [ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।), ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଚ (କ।)] ୱିହରତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ – ରାଜାୱ ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ

କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା – ରାଜାୱ ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋ; ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ – ରାଜାୱ ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା – ରାଜାୱ ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ ପରିଣାଯକସମ୍ପନ୍ନୋ; ତସ୍ସିମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିପାଚେନ୍ତି । ସୋ ଇମିନା ୱିମୁତ୍ତିପଞ୍ଚମେନ ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଯସ୍ସଂ ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ୱିହରତି ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋୱ ୱିହରତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଞ୍ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତାନ''ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମପତ୍ଥନାସୁତ୍ତଂ

୧୩୫। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ଥେତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ; ଅଭିରୂପୋ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ; ମାତାପିତୂନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ; ନେଗମଜାନପଦସ୍ସ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ; ଯାନି ତାନି ରଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତାନଂ ସିପ୍ପଟ୍ଠାନାନି ହତ୍ଥିସ୍ମିଂ ୱା ଅସ୍ସସ୍ମିଂ ୱା ରଥସ୍ମିଂ ୱା ଧନୁସ୍ମିଂ ୱା ଥରୁସ୍ମିଂ ୱା ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତୋ ହୋତି ଅନୱଯୋ।

''ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। କସ୍ମାହଂ ରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। କସ୍ମାହଂ ରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ମାତାପିତୂନଂ ପିଯୋ ମନାପୋ। କସ୍ମାହଂ ରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ନେଗମଜାନପଦସ୍ସ ପିଯୋ ମନାପୋ। କସ୍ମାହଂ ରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଯାନି ତାନି ରଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତାନଂ ସିପ୍ପଟ୍ଠାନାନି ହତ୍ଥିସ୍ମିଂ ୱା ଅସ୍ସସ୍ମିଂ ୱା ରଥସ୍ମିଂ ୱା ଧନୁସ୍ମିଂ ୱା ଥରୁସ୍ମିଂ ୱା, ତତ୍ଥ [ତତ୍ଥମ୍ହି (ସୀ।), ତତ୍ଥପି (କ।)] ସିକ୍ଖିତୋ ଅନୱଯୋ। କସ୍ମାହଂ ରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସ'ନ୍ତି! ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ଥେତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପତ୍ଥେତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ, ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାଯ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯ ମଜ୍ଝିମାଯ ପଧାନକ୍ଖମାଯ; ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାଯାୱୀ, ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ; ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା।

''ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ସଦ୍ଧୋ, ସଦ୍ଦହାମି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। 'କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଅପ୍ପାବାଧୋ ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାଯ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯ ମଜ୍ଝିମାଯ ପଧାନକ୍ଖମାଯ। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଅସଠୋ ଅମାଯାୱୀ ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରାମି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ପଞ୍ଞୱା ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ଥେସ୍ସ'ନ୍ତି! ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପତ୍ଥେତୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯପତ୍ଥନାସୁତ୍ତଂ

୧୩୬। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ଓପରଜ୍ଜଂ [ଉପରଜ୍ଜଂ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)]

ପତ୍ତେତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ; ଅଭିରୂପୋ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ; ମାତାପିତୂନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ, ବଲକାଯସ୍ସ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ; ପଣ୍ଡିତୋ ହୋତି ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ପଟିବଲୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅତ୍ଥେ ଚିନ୍ତେତୁଂ।

''ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। କସ୍ମାହଂ ଓପରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। କସ୍ମାହଂ ଓପରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ମାତାପିତୂନଂ ପିଯୋ ମନାପୋ। କସ୍ମାହଂ ଓପରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ବଲକାଯସ୍ସ ପିଯୋ ମନାପୋ। କସ୍ମାହଂ ଓପରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ପଟିବଲୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅତ୍ଥେ ଚିନ୍ତେତୁଂ। କସ୍ମାହଂ ଓପରଜ୍ଜଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟ'ନ୍ତି! ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ଓପରଜ୍ଜଂ ପତ୍ତେତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପତ୍ତେତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ [ସୁପଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।), ସୂପଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ (କ।)] ହୋତି; ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା।

''ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ସୀଲୱା, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରାମି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖାମି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ବହୁସ୍ସୁତୋ ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ [ସତ୍ଥା ବ୍ୟଞ୍ଜନା (ସୀ।)] କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପା ମେ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରାମି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟଂ! ଅହଂ ଖୋମ୍ହି ପଞ୍ଞୱା ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। କସ୍ମାହଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ନ ପତ୍ତେଯ୍ୟ'ନ୍ତି! ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପତ୍ତେତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅପ୍ପଂସୁପତିସୁତ୍ତଂ

୧୩୭। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପନ୍ତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇତ୍ଥୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯା ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗତି। ପୁରିସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତ୍ଥାଧିପ୍ପାଯୋ ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗତି। ଚୋରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦାନାଧିପ୍ପାଯୋ ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗତି। ରାଜା [ରାଜଯୁତ୍ତୋ (ପୀ। କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜକରଣୀଯେସୁ ଯୁତ୍ତୋ ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗତି। ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସଂଯୋଗାଧିପ୍ପାଯୋ ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଅପ୍ପଂ ରତ୍ତିଯା ସୁପନ୍ତି, ବହୁଂ ଜଗ୍ଗନ୍ତୀ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଭତ୍ତାଦକସୁତ୍ତଂ

୧୩୮। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଭତ୍ତାଦକୋ ଚ ହୋତି ଓକାସଫରଣୋ ଚ ଲଣ୍ଡସାରଣୋ ଚ ସଲାକଗ୍ଗାହୀ ଚ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ରସାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଭତ୍ତାଦକୋ ଚ ଓକାସଫରଣୋ ଚ ଲଣ୍ଡସାରଣୋ ଚ ସଲାକଗ୍ଗାହୀ ଚ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭତ୍ତାଦକୋ ଚ ହୋତି, ଓକାସଫରଣୋ ଚ ମଞ୍ଚପୀଠମଦ୍ଦନୋ [ପୀଠମଦ୍ଦନୋ

(ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚ ସଲାକଗ୍ଗାହୀ ଚ, ଭିକ୍ଖୁଦ୍ଦେୱ ସଙ୍ଘଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ରସାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଣ୍ଡାଦକୋ ଚ ହୋତି ଓକାସଫରଣୋ ଚ ମଞ୍ଚପୀଠମଦ୍ଦନୋ ଚ ସଲାକଗ୍ଗାହୀ ଚ, ଭିକ୍ଖୁଦ୍ଦେୱ ସଙ୍ଘଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅକ୍ଖମସୁତ୍ତଂ

୧୩୯। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ନ ରାଜାରହୋ ହୋତି ନ ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ନ ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି । କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ରସାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ହତ୍ଥିକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସ୍ସକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ରଥକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ପତ୍ତିକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ହତ୍ଥିସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ଅସ୍ସସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ରଥସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ପତ୍ତିସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ଭେରିପଣୱସଙ୍ଖତିଣୱନିନ୍ନାଦସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଯେ ତେ ରଞ୍ଞୋ ନାଗା ଅଭିଜାତା ସଙ୍ଗାମାୱଚରା ତେସଂ ମୁତ୍ତକରୀସସ୍ସ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଏକିସ୍ସା ୱା ତିଣୋଦକଦତ୍ତିୟା ୱିମାନିତୋ [ୱିହନୀତୋ (ସ୍ୟା।), ୱିହାନିତୋ (କହ୍ଚି)] ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଚତୂହି ୱା ପଞ୍ଚହି ୱା ତିଣୋଦକଦତ୍ତୀହି ୱିମାନିତୋ ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଏକେନ ୱା ସରୱେଗେନ ୱିଦ୍ଧୋ, ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଚତୂହି ୱା ପଞ୍ଚହି ୱା ସରୱେଗେହି ୱିଦ୍ଧୋ ସଂସୀଦତି ୱିସୀଦତି, ନ ସନ୍ଥମ୍ଭତି ନ ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

''ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ନ ରାଜାରହୋ ହୋତି ନ ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ ନ ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ନ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ନ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ନ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ରସାନଂ, ଅକ୍ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ରଜନୀୟେ ରୂପେ ସାରଜ୍ଜତି, ନ ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରଜନୀୟେ ସଦ୍ଦେ ସାରଜ୍ଜତି, ନ ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା ରଜନୀୟେ ଗନ୍ଧେ ସାରଜ୍ଜତି, ନ ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା ରଜନୀୟେ ରସେ ସାରଜ୍ଜତି, ନ ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା ରଜନୀୟେ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ସାରଜ୍ଜତି, ନ ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ନ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ନ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ନ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗଂତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ହତ୍ଥିକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସ୍ସକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ରଥକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ପତ୍ତିକାୟଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ନ ସଂସୀଦତି ନ ୱିସୀଦତି, ସନ୍ଥମ୍ଭତି ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ହତ୍ଥିସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ଅସ୍ସସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ରଥସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ପତ୍ତିସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ଭେରିପଣୱସଙ୍ଖତିଣୱନିନ୍ନାଦସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ନ ସଂସୀଦତି ନ ୱିସୀଦତି, ସନ୍ଥମ୍ଭତି ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ୟେ ତେ ରଞ୍ଞୋ ନାଗା ଅଭିଜାତା ସଙ୍ଗାମାୱଚରା ତେସଂ ମୁତ୍ତକରୀସସ୍ସ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା ନ ସଂସୀଦତି ନ ୱିସୀଦତି, ସନ୍ଥମ୍ଭତି ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଏକିସ୍ସା ୱା ତିଣୋଦକଦତ୍ତିୟା ୱିମାନିତୋ ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଚତୂହି ୱା ପଞ୍ଚହି ୱା ତିଣୋଦକଦତ୍ତୀହି ୱିମାନିତୋ ନ ସଂସୀଦତି ନ ୱିସୀଦତି, ସନ୍ଥମ୍ଭତି ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଏକେନ ୱା ସରୱେଗେନ ୱିଦ୍ଧୋ, ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଚତୂହି ୱା ପଞ୍ଚହି ୱା ସରୱେଗେହି ୱିଦ୍ଧୋ ନ ସଂସୀଦତି ନ ୱିସୀଦତି, ସନ୍ଥମ୍ଭତି ସକ୍କୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତରିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗଂତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ, ଖମୋ ସଦ୍ଦାନଂ, ଖମୋ ଗନ୍ଧାନଂ, ଖମୋ ରସାନଂ, ଖମୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ରଜନୀୟେ ରୂପେ ନ ସାରଜ୍ଜତି, ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରୂପାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରଜନୀଯେ ସଦ୍ଦେ ନ ସାରଜ୍ଜତି, ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ସଦ୍ଦାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ। ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ରଜନୀଯେ ଗନ୍ଧେ ନ ସାରଜ୍ଜତି, ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ଗନ୍ଧାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା ରଜନୀଯେ ରସେ ନ ସାରଜ୍ଜତି, ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ରସାନଂ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା ରଜନୀଯେ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ନ ସାରଜ୍ଜତି, ସକ୍କୋତି ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିତୁଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସୋତସୁତ୍ତଂ

୧୪୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସୋତା ଚ ହୋତି, ହନ୍ତା ଚ, ରକ୍ଖିତା ଚ, ଖନ୍ତା ଚ, ଗନ୍ତା ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସୋତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଯମେନଂ ହତ୍ଥିଦମ୍ମସାରଥି [ହତ୍ଥିଦମ୍ମସାରଥୀ (ସୀ।)] କାରଣଂ କାରେତି – ଯଦି ୱା କତପୁବ୍ବଂ ଯଦି ୱା ଅକତପୁବ୍ବଂ – ତଂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା [ଅଟ୍ଠିକତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୪।୧୧୪] ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଚେତସା [ସବ୍ବଚେତସା (?)] ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତୋ ସୁଣାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସୋତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ହନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ହତ୍ଥିମ୍ପି ହନତି [ହନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।)], ହତ୍ଥାରୁହମ୍ପି ହନତି, ଅସ୍ସମ୍ପି ହନତି, ଅସ୍ସାରୁହମ୍ପି ହନତି, ରଥମ୍ପି ହନତି, ରଥିକମ୍ପି [ରଥାରୁହମ୍ପି (ପୀ।)] ହନତି, ପତ୍ତିକମ୍ପି ହନତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ହନ୍ତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରକ୍ଖିତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ରକ୍ଖତି ପୁରିମଂ କାଯଂ, ରକ୍ଖତି ପଚ୍ଛିମଂ କାଯଂ, ରକ୍ଖତି ପୁରିମେ ପାଦେ, ରକ୍ଖତି ପଚ୍ଛିମେ ପାଦେ, ରକ୍ଖତି ସୀସଂ, ରକ୍ଖତି କଣ୍ଣେ, ରକ୍ଖତି ଦନ୍ତେ, ରକ୍ଖତି ସୋଣ୍ଡଂ, ରକ୍ଖତି ୱାଲଧିଂ, ରକ୍ଖତି ହତ୍ଥାରୁହଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରକ୍ଖିତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଖମୋ ହୋତି ସତ୍ତିପ୍ପହାରାନଂ ଅସିପ୍ପହାରାନଂ ଉସୁପ୍ପହାରାନଂ ଫରସୁପ୍ପହାରାନଂ ଭେରିପଣୱସଙ୍ଖତିଣୱନିନ୍ନାଦସଦ୍ଦାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖନ୍ତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଗନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଯମେନଂ ହତ୍ଥିଦମ୍ମସାରଥି ଦିସଂ ପେସେତି – ଯଦି ୱା ଗତପୁବ୍ବଂ ଯଦି ୱା ଅଗତପୁବ୍ବଂ – ତଂ ଖିପ୍ପମେୱ ଗନ୍ତା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଗନ୍ତା ହୋତି।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତା ଚ ହୋତି, ହନ୍ତା ଚ, ରକ୍ଖିତା ଚ, ଖନ୍ତା ଚ, ଗନ୍ତା ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦେସିଯମାନେ ଅଟ୍ଠିଂକତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ

ଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ହନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି, ପଜହତି ୱିନୋଦେତି (ହନତି) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ଅ। ନି। ୪।୧୧୪] ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି; ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି , ପଜହତି ୱିନୋଦେତି (ହନତି) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ଅ। ନି। ୪।୧୧୪] ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ହନ୍ତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରକ୍ଖିତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରକ୍ଖିତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପିପାସାଯ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସ [… ସିରିଂସପ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ; ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ୱଚନପଥାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖନ୍ତା ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯା ସା ଦିସା ଅଗତପୁବ୍ବା ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଞେୱ ଗନ୍ତା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ତା ହୋତି।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଦସମଂ।

ରାଜୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚକ୍କାନୁୱତ୍ତନା ରାଜା, ଯସ୍ସଂଦିସଂ ଦ୍ୱେ ଚେୱ ପତ୍ଥନା;

ଅପ୍ପଂସୁପତି ଭତ୍ତାଦୋ, ଅକ୍ଖମୋ ଚ ସୋତେନ ଚାତି।

(୧୫) ୫। ତିକଣ୍ଡକୀୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅୱଜାନାତିସୁତ୍ତଂ

୧୪୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଦତ୍ୱା ଅୱଜାନାତି, ସଂୱାସେନ ଅୱଜାନାତି, ଆଧେୟ୍ୟମୁଖୋ [ଆଦିୟ୍ୟମୁଖୋ (ସୀ।), ଆଦେୟ୍ୟମୁଖୋ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଆଦିୟମୁଖୋ (ପୀ।) ଅଟ୍ଠକଥାୟ ପଠମସଂୱଣ୍ଣନାନୁରୂପଂ। ପୁ। ପ। ୧୯୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ହୋତି, ଲୋଲୋ ହୋତି, ମନ୍ଦୋ ମୋମୂହୋ ହୋତି [ମନ୍ଦୋ ହୋତି ମୋମୂହୋ (ସୀ।)]।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦତ୍ୱା ଅୱଜାନାତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦେତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଦେମି; ଅୟଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ’ତି। ତମେନଂ ଦତ୍ୱା ଅୱଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦତ୍ୱା ଅୱଜାନାତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଂୱାସେନ ଅୱଜାନାତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ୱସ୍ସାନି। ତମେନଂ ସଂୱାସେନ ଅୱଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଂୱାସେନ ଅୱଜାନାତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଧେୟ୍ୟମୁଖୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ୱା ଅୱଣ୍ଣେ ୱା ଭାସିୟମାନେ ତଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଞେୱ ଅଧିମୁଚିତା [ଅଧିମୁଚ୍ଚିତୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଧେୟ୍ୟମୁଖୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲୋଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇତ୍ତରସଦ୍ଧୋ ହୋତି ଇତ୍ତରଭତ୍ତୀ ଇତ୍ତରପେମୋ ଇତ୍ତରପ୍ପସାଦୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲୋଲୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ମନ୍ଦୋ ମୋମୂହୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କୁସଲାକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନ ଜାନାତି, ସାୱଜ୍ଜାନୱଜ୍ଜେ ଧମ୍ମେ ନ ଜାନାତି, ହୀନପ୍ପଣୀତେ ଧମ୍ମେ ନ ଜାନାତି , କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗେ ଧମ୍ମେ ନ ଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ମନ୍ଦୋ ମୋମୂହୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଆରଭତିସୁତ୍ତଂ

୧୪୨। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆରଭତି ଚ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଚ ହୋତି; ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

[ପୁ। ପ। ୧୯୧] ‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆରଭତି, ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି; ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଆରଭତି, ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି; ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଆରଭତି ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି; ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଆରଭତି ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି; ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ଯତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆରଭତି ଚ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଚ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘ଆୟସ୍ମତୋ ଖୋ ଆରମ୍ଭଜା [ଆରବ୍ଭଜା (ପୀ। କ।), ଆରଭଜା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଆସୱା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିପ୍ପଟିସାରଜା ଆସୱା ପୱଡ୍ଢନ୍ତି [ସଂୱଡ୍ଢନ୍ତି (କ।)], ସାଧୁ ୱତାୟସ୍ମା ଆରମ୍ଭଜେ ଆସୱେ ପହାୟ ୱିପ୍ପଟିସାରଜେ ଆସୱେ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱେତୁ [ଭାୱେତୁଂ (ସୀ। ପୀ।)]; ଏୱମାୟସ୍ମା ଅମୁନା ପଞ୍ଚମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସମସମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆରଭତି ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘ଆୟସ୍ମତୋ ଖୋ ଆରମ୍ଭଜା ଆସୱା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିପ୍ପଟିସାରଜା ଆସୱା ନ ପୱଡ୍ଢନ୍ତି, ସାଧୁ ୱତାୟସ୍ମା ଆରମ୍ଭଜେ ଆସୱେ ପହାୟ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱେତୁ; ଏୱମାୟସ୍ମା ଅମୁନା ପଞ୍ଚମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସମସମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଆରଭତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘ଆୟସ୍ମତୋ ଖୋ ଆରମ୍ଭଜା ଆସୱା ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିପ୍ପଟିସାରଜା ଆସୱା ପୱଡ୍ଢନ୍ତି, ସାଧୁ ୱତାୟସ୍ମା ୱିପ୍ପଟିସାରଜେ ଆସୱେ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱେତୁ; ଏୱମାୟସ୍ମା ଅମୁନା ପଞ୍ଚମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସମସମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ ତି।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଆରଭତି ନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘ଆୟସ୍ମତୋ ଖୋ ଆରମ୍ଭଜା ଆସୱା ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିପ୍ପଟିସାରଜା ଆସୱା ନ ପୱଡ୍ଢନ୍ତି, ସାଧୁ ୱତାୟସ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱେତୁ; ଏୱମାୟସ୍ମା ଅମୁନା ପଞ୍ଚମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସମସମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’’ତି।

‘‘ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଅମୁନା ପଞ୍ଚମେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଏୱଂ ଓୱଦିୟମାନା ଏୱଂ ଅନୁସାସିୟମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆସୱାନଂ ଖୟଂ ପାପୁଣନ୍ତୀ’’ତି [ପୁ। ପ। ୧୯୧]। ଦୁତିୟଂ।

୩। ସାରନ୍ଦଦସୁତ୍ତଂ

୧୪୩। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ୱେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନଂ ଲିଚ୍ଛୱିସତାନଂ ସାରନ୍ଦଦେ ଚେତିୟେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ? ହତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଅସ୍ସରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ମଣିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଇତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଗହପତିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ମଗ୍ଗେ ପୁରିସଂ ଠପେସୁଂ [ପେସେସୁଂ (ସ୍ୟା। କ।)] – ‘‘ୟଦା ତ୍ୱଂ [ୟଥା ତ୍ୱଂ (ସୀ। ପୀ।)], ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି ଭଗୱନ୍ତଂ, ଅଥ ଅମ୍ହାକଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ; ଦିସ୍ୱାନ ୟେନ ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅୟଂ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଗଚ୍ଛତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ; ୟସ୍ସଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞଥା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ –

‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ୟେନ ସାରନ୍ଦଦଂ ଚେତିୟଂ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୟେନ ସାରନ୍ଦଦଂ ଚେତିୟଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା’’ତି? ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – ‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ? ହତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ

ଲୋକସ୍ମିଂ, ଅସ୍ସରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ମଣିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଇତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଗହପତିରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମି’’’ନ୍ତି।

‘‘କାମାଧିମୁତ୍ତାନଂ ୱତ, ଭୋ, ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ [କାମାଧିମୁତ୍ତାନଂ ୱତ ୱୋ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ (ସୀ।), କାମାଧିମୁତ୍ତାନଂ ୱତ ୱୋ ଲିଚ୍ଛୱୀ (ସ୍ୟା।), କାମାଧିମୁତ୍ତାନଂୱ ୱୋ ଲିଚ୍ଛୱୀ (?)] କାମଂଯେୱ ଆରବ୍ଭ ଅନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ଲିଚ୍ଛୱୀ, ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ? ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସେତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସିତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସିତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାତା [ୱିଞ୍ଞାତସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୫।୧୯୫] ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, କତଞ୍ଞୂ କତୱେଦୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଲିଚ୍ଛୱୀ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ତିକଣ୍ଡକୀସୁତ୍ତଂ

୧୪୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାକେତେ ୱିହରତି ତିକଣ୍ଡକୀୱନେ [କଣ୍ଡକୀୱନେ (ସଂ। ନି। ୫।୯୦୨)]। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲେନ କାଲଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ [ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱିହରେଯ୍ୟ। ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲେନ କାଲଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ। ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲେନ କାଲଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ। ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲେନ କାଲଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ। ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଲେନ କାଲଂ ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରେଯ୍ୟ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ।

‘‘କିଞ୍ଚ [କଥଞ୍ଚ (ସୀ। ପୀ। କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ? ‘ମା ମେ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ରାଗୋ ଉଦପାଦୀ’ତି – ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ।

‘‘କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ? ‘ମା ମେ ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଦୋସୋ ଉଦପାଦୀ’ତି – ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ।

‘‘କିଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ? ‘ମା ମେ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ରାଗୋ ଉଦପାଦି, ମା ମେ ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଦୋସୋ ଉଦପାଦୀ’ତି – ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ।

‘‘କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ? ‘ମା ମେ ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଦୋସୋ ଉଦପାଦି, ମା ମେ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ରାଗୋ ଉଦପାଦୀ’ତି – ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେଯ୍ୟ।

‘‘କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରେଯ୍ୟ? ‘ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମା ମେ କ୍ୱଚନି [କ୍ୱଚିନି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] କତ୍ଥଚି କିଞ୍ଚନଂ [କିଞ୍ଚନ (ସୀ। ପୀ।)] ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ରାଗୋ ଉଦପାଦି, ମା ମେ କ୍ୱଚନି କତ୍ଥଚି କିଞ୍ଚନଂ ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଦୋସୋ ଉଦପାଦି, ମା ମେ କ୍ୱଚନି କତ୍ଥଚି କିଞ୍ଚନଂ ମୋହନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ମୋହୋ ଉଦପାଦୀ’ତି – ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରେଯ୍ୟ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ନିରଯସୁତ୍ତଂ

୧୪୫। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି

ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏଵଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି, ମୁସାଵାଦା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏଵଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ମିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୪୬। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମିତ୍ତୋ ନ ସେଵିତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? କମ୍ମନ୍ତଂ କାରେତି, ଅଧିକରଣଂ ଆଦିଯତି, ପାମୋକ୍ଖେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପଟିଵିରୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଵତ୍ଥଚାରିକଂ [ଅଵତ୍ଥାନଚାରିକଂ (ସ୍ୟା।)] ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଵିହରତି, ନପ୍ପଟିବଲୋ ହୋତି କାଲେନ କାଲଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ସମାଦପେତୁଂ ସମୁତ୍ତେଜେତୁଂ ସମ୍ପହଂସେତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମିତ୍ତୋ ନ ସେଵିତବ୍ବୋ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମିତ୍ତୋ ସେଵିତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ କମ୍ମନ୍ତଂ କାରେତି, ନ ଅଧିକରଣଂ ଆଦିଯତି, ନ ପାମୋକ୍ଖେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପଟିଵିରୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ନ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଵତ୍ଥଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଵିହରତି, ପଟିବଲୋ ହୋତି କାଲେନ କାଲଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ସମାଦପେତୁଂ ସମୁତ୍ତେଜେତୁଂ ସମ୍ପହଂସେତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ମିତ୍ତୋ ସେଵିତବ୍ବୋ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅସପ୍ପୁରିସଦାନସୁତ୍ତଂ

୧୪୭। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅସପ୍ପୁରିସଦାନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେତି, ଅଚିତ୍ତୀକତ୍ଵା [ଅଚିତ୍ତିକତ୍ଵା (ପୀ।), ଅଚିତିଂ କତ୍ଵା (ସ୍ୟା।), ଅଚିତ୍ତିଂ କତ୍ଵା (କ।)] ଦେତି, ଅସହତ୍ଥା ଦେତି, ଅପଵିଦ୍ଧଂ [ଅପଵିଚ୍ଚଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଦେତି, ଅନାଗମନଦିଟ୍ଠିକୋ ଦେତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଅସପ୍ପୁରିସଦାନାନି।

‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖଵେ, ସପ୍ପୁରିସଦାନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେତି, ଚିତ୍ତୀକତ୍ଵା ଦେତି, ସହତ୍ଥା ଦେତି, ଅନପଵିଦ୍ଧଂ ଦେତି, ଆଗମନଦିଟ୍ଠିକୋ ଦେତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସପ୍ପୁରିସଦାନାନୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସପ୍ପୁରିସଦାନସୁତ୍ତଂ

୧୪୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖଵେ, ସପ୍ପୁରିସଦାନାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାଯ ଦାନଂ ଦେତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦେତି, କାଲେନ ଦାନଂ ଦେତି, ଅନୁଗ୍ଗହିତଚିତ୍ତୋ [ଅନଗ୍ଗହିତଚିତ୍ତୋ (ସୀ।)] ଦାନଂ ଦେତି, ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଅନୁପହଚ୍ଚ ଦାନଂ ଦେତି।

‘‘ସଦ୍ଧାଯ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦାନଂ ଦତ୍ଵା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଵିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଡ୍ଢୋ ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ, ଅଭିରୂପୋ ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ଵଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ।

‘‘ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦାନଂ ଦତ୍ଵା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଵିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଡ୍ଢୋ ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ। ଯେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ପୁତ୍ତାତି ଵା ଦାରାତି ଵା ଦାସାତି ଵା ପେସ୍ସାତି ଵା କମ୍ମକରାତି [କମ୍ମକାରାତି (କ।)] ଵା, ତେପି ସୁସ୍ସୂସନ୍ତି ସୋତଂ ଓଦହନ୍ତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି।

‘‘କାଲେନ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦାନଂ ଦତ୍ଵା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଵିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଡ୍ଢୋ ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ; କାଲାଗତା ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥା ପଚୁରା ହୋନ୍ତି।

‘‘ଅନୁଗ୍ଗହିତଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦାନଂ ଦତ୍ଵା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଵିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଡ୍ଢୋ ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ; ଉଳାରେସୁ ଚ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଭୋଗାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି।

‘‘ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଅନୁପହଚ୍ଚ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ୱିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଡ୍ଢୋ ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ; ନ ଚସ୍ସ କୁତୋଚି ଭୋଗାନଂ ଉପଘାତୋ ଆଗଚ୍ଛତି ଅଗ୍ଗିତୋ ୱା ଉଦକତୋ ୱା ରାଜତୋ ୱା ଚୋରତୋ ୱା ଅପ୍ପିଯତୋ ୱା ଦାଯାଦତୋ ୱା [ଅପ୍ପିଯତୋ ୱା ଦାଯାଦତୋ ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଅପ୍ପିଯଦାଯାଦତୋ ୱା (କ।)]। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ସପ୍ପୁରିସଦାନାନୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମସମଯୱିମୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୪୯। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? କମ୍ମାରାମତା, ଭସ୍ସାରାମତା, ନିଦ୍ଦାରାମତା , ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ନ କମ୍ମାରାମତା, ନ ଭସ୍ସାରାମତା, ନ ନିଦ୍ଦାରାମତା, ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତା, ଯଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯସମଯୱିମୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୫୦।[କଥା। ୨୬୭] ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? କମ୍ମାରାମତା, ଭସ୍ସାରାମତା, ନିଦ୍ଦାରାମତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ନ କମ୍ମାରାମତା, ନ ଭସ୍ସାରାମତା, ନ ନିଦ୍ଦାରାମତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସମଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ତିକଣ୍ଡକୀୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦତ୍ୱା ଅୱଜାନାତି ଆରଭତି ଚ, ସାରନ୍ଦଦ ତିକଣ୍ଡ ନିରଯେନ ଚ;

ମିତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସସପ୍ପୁରିସେନ, ସମଯୱିମୁତ୍ତଂ ଅପରେ ଦ୍ୱେତି।

ତତିଯପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୬) ୧। ସଦ୍ଧମ୍ମୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମସମ୍ମତ୍ତନିଯାମସୁତ୍ତଂ

୧୫୧। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? କଥଂ ପରିଭୋତି, କଥିକଂ [କଥିତଂ (କ।)] ପରିଭୋତି, ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭୋତି, ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଅନେକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ଅଯୋନିସୋ ଚ [ଅଯୋନିସୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ମନସି କରୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ କଥଂ ପରିଭୋତି, ନ କଥିକଂ ପରିଭୋତି, ନ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭୋତି, ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ଯୋନିସୋ ଚ ମନସି କରୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯସମ୍ମତ୍ତନିଯାମସୁତ୍ତଂ

୧୫୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? କଥଂ ପରିଭୋତି, କଥିକଂ ପରିଭୋତି, ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ, ଅନଞ୍ଞାତେ ଅଞ୍ଞାତମାନୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ କଥଂ ପରିଭୋତି, ନ କଥିକଂ ପରିଭୋତି, ନ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଅଜଳୋ ଅନେଳମୂଗୋ, ନ ଅନଞ୍ଞାତେ ଅଞ୍ଞାତମାନୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ତତିଯସମ୍ମତ୍ତନିଯାମସୁତ୍ତଂ

୧୫୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ମକ୍ଖୀ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ମକ୍ଖପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ, ଉପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ [ସୌପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ରନ୍ଧଗୱେସୀ, ଧମ୍ମଦେସକେ ଆହତଚିତ୍ତୋ ହୋତି ଖୀଲଜାତୋ [ଖିଲଜାତୋ (ସ୍ୟା। ପୀ।)], ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ, ଅନଞ୍ଞାତେ ଅଞ୍ଞାତମାନୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋପି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅମକ୍ଖୀ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ନ ମକ୍ଖପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ, ଅନୁପାରମ୍ଭଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ନ ରନ୍ଧଗୱେସୀ, ଧମ୍ମଦେସକେ ଅନାହତଚିତ୍ତୋ ହୋତି ଅଖୀଲଜାତୋ, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଅଜଳୋ ଅନେଳମୂଗୋ, ନ ଅନଞ୍ଞାତେ ଅଞ୍ଞାତମାନୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଭବ୍ବୋ ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପଠମସଦ୍ଧମ୍ମସମ୍ମୋସସୁତ୍ତଂ

୧୫୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି, ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି, ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ଧାରେନ୍ତି, ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧାତାନଂ [ଧତାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି, ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି,

ସଙ୍ଗଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି, ସଙ୍ଗଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ଧାରେନ୍ତି, ସଙ୍ଗଚ୍ଚଂ ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି, ସଙ୍ଗଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିୟସଦ୍ଧମ୍ମସମ୍ମୋସସୁତ୍ତଂ

୧୫୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମଂ ନ ପରିୟାପୁଣନ୍ତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେୟ୍ୟଂ, ଵେୟ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିଵୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ଵେଦଲ୍ଲଂ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଵିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଵିତ୍ଥାରେନ ପରଂ [ପରେସଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ପରେ (?)] ଵାଚେନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଵିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଚେତସା ଅନୁଵିତକ୍କେନ୍ତି ଅନୁଵିଚାରେନ୍ତି ମନସାନୁପେକ୍ଖନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମଂ ପରିୟାପୁଣନ୍ତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେୟ୍ୟଂ, ଵେୟ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିଵୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ଵେଦଲ୍ଲଂ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵିତ୍ଥାରେନ ପରଂ ଵାଚେନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତତିୟୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁଵିତକ୍କେନ୍ତି ଅନୁଵିଚାରେନ୍ତି ମନସାନୁପେକ୍ଖନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଅନନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ତତିୟସଦ୍ଧମ୍ମସମ୍ମୋସସୁତ୍ତଂ

୧୫୬।[ଅ। ନି। ୪।୧୬୦] ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୂ ଦୁଗ୍ଗହିତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରିୟାପୁଣନ୍ତି ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତେହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହି । ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋପି ଦୁନ୍ନୟୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାୟ ଅନ୍ତରଧାନାୟ ସଂଵତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୂ ଦୁବ୍ବଚା ହୋନ୍ତି, ଦୋୱଚସ୍ସକରଣେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା, ଅକ୍ଖମା ଅପ୍ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହିନୋ ଅନୁସାସନିଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା, ତେ ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରଂ ୱାଚେନ୍ତି; ତେସଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଛିନ୍ନମୂଲକୋ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିସରଣୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ବାହୁଲିକା ହୋନ୍ତି ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା , ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭନ୍ତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ତେସଂ ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସାପି ହୋତି ବାହୁଲିକା ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ସଙ୍ଘେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିନ୍ନେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅକ୍କୋସା ଚ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଭାସା ଚ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖେପା ଚ ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଚ୍ଚଜନା [ପରିଚ୍ଚଜା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଚ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପସନ୍ନା ଚେୱ ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ଏକଚ୍ଚାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତେହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହି। ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋପି ସୁନଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୂ ସୁୱଚା ହୋନ୍ତି ସୋୱଚସ୍ସକରଣେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା, ଖମା ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହିନୋ ଅନୁସାସନିଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା, ତେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରଂ ୱାଚେନ୍ତି; ତେସଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ନ ଛିନ୍ନମୂଲକୋ [ଅଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲକୋ (କ।) ଅ। ନି। ୪।୧୬୦] ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ହୋତି ସପ୍ପଟିସରଣୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ନ ବାହୁଲିକା ହୋନ୍ତି ନ ସାଥଲିକା, ଓକ୍କମନେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା ପୱିୱେକେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା; ୱୀରିଯଂ ଆରଭନ୍ତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ତେସଂ ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସାପି ହୋତି ନ ବାହୁଲିକା ନ ସାଥଲିକା, ଓକ୍କମନେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା ପୱିୱେକେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା, ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସଙ୍ଘୋ ସମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ଅୱିୱଦମାନୋ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ଫାସୁଂ ୱିହରତି। ସଙ୍ଘେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଗ୍ଗେ ନ ଚେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅକ୍କୋସା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଭାସା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖେପା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଚ୍ଚଜନା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପସନ୍ନା ଚେୱ ପସୀଦନ୍ତି, ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁକ୍କଥାସୁତ୍ତଂ

୧୫୭। ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କଥା ଦୁକ୍କଥା ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲଂ [ପୁଗ୍ଗଲଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଉପନିଧାଯ। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ? ଅସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ସଦ୍ଧାକଥା ଦୁକ୍କଥା; ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲକଥା ଦୁକ୍କଥା; ଅପ୍ପସ୍ସୁତସ୍ସ ବାହୁସଚ୍ଚକଥା ଦୁକ୍କଥା; ମଚ୍ଛରିସ୍ସ [ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଚାଗକଥା ଦୁକ୍କଥା; ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ପଞ୍ଞାକଥା ଦୁକ୍କଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ ସଦ୍ଧାକଥା ଦୁକ୍କଥା? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ନ ସମନୁପସ୍ସତି [ନ ସମ୍ପସ୍ସତି (ସୀ।)], ନ ଚ ଲଭତି ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ଅସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ ସଦ୍ଧାକଥା ଦୁକ୍କଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲକଥା ଦୁକ୍କଥା? ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ନ ସମନୁପସ୍ସତି ନ ଚ ଲଭତି ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲକଥା ଦୁକ୍କଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପସ୍ସୁତସ୍ସ ବାହୁସଚ୍ଚକଥା ଦୁକ୍କଥା? ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବାହୁସଚ୍ଚକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ନ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ଚ ଲଭତି ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ଅପ୍ପସ୍ସୁତସ୍ସ ବାହୁସଚ୍ଚକଥା ଦୁକ୍କଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଚ୍ଛରିସ୍ସ ଚାଗକଥା ଦୁକ୍କଥା? ମଚ୍ଛରୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି । ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ନ ସମନୁପସ୍ସତି ନ ଚ ଲଭତି ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ମଚ୍ଛରିସ୍ସ ଚାଗକଥା ଦୁକ୍କଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ପଞ୍ଞାକଥା ଦୁକ୍କଥା? ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ନ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ଚ ଲଭତି ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ପଞ୍ଞାକଥା ଦୁକ୍କଥା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କଥା ଦୁକ୍କଥା ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପନିଧାଯ।

‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କଥା ସୁକଥା ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପନିଧାଯ। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ? ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାକଥା ସୁକଥା; ସୀଲୱତୋ ସୀଲକଥା ସୁକଥା; ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ବାହୁସଚ୍ଚକଥା ସୁକଥା; ଚାଗୱତୋ ଚାଗକଥା ସୁକଥା; ପଞ୍ଞୱତୋ ପଞ୍ଞାକଥା ସୁକଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧସ୍ସ ସଦ୍ଧାକଥା ସୁକଥା? ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି ଲଭତି ଚ ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ । ତସ୍ମା ସଦ୍ଧସ୍ସ ସଦ୍ଧାକଥା ସୁକଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱତୋ ସୀଲକଥା ସୁକଥା? ସୀଲୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ଲଭତି ଚ ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ସୀଲୱତୋ ସୀଲକଥା ସୁକଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ବାହୁସଚ୍ଚକଥା ସୁକଥା? ବହୁସ୍ସୁତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବାହୁସଚ୍ଚକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ଲଭତି ଚ ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ବାହୁସଚ୍ଚକଥା ସୁକଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗୱତୋ ଚାଗକଥା ସୁକଥା? ଚାଗୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାଗସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ଲଭତି ଚ ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ଚାଗୱତୋ ଚାଗକଥା ସୁକଥା।

‘‘କସ୍ମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞୱତୋ ପଞ୍ଞାକଥା ସୁକଥା? ପଞ୍ଞୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାକଥାଯ କଚ୍ଛମାନାଯ ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦଂ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି ଲଭତି ଚ

ତତୋନିଦାନଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାକଥା ସୁକଥା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କଥା ସୁକଥା ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପନିଧାଯା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସାରଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୧୫୮। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାରଜ୍ଜଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ [ଓକ୍କମନ୍ତୋ (କ।)] ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି, ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାରଜ୍ଜଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି।

''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିସାରଦୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲଵା ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞଵା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିସାରଦୋ ହୋତୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଉଦାଯୀସୁତ୍ତଂ

୧୫୯। ଏଵଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ମହତିଯା ଗିହିପରିସାଯ ପରିଵୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାଯିଂ ମହତିଯା ଗିହିପରିସାଯ ପରିଵୁତଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଉଦାଯୀ ମହତିଯା ଗିହିପରିସାଯ ପରିଵୁତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀ''ତି [ଦେସେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ''ତି (ସ୍ଯା।)]।

''ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ , ସୁକରଂ ପରେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ପରେସଂ, ଆନନ୍ଦ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? 'ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ [ଆନୁପୁବ୍ବିକଥଂ (ସୀ।), ଅନୁପୁବ୍ବିକଥଂ (ସ୍ଯା। ପୀ। କ।)] କଥେସ୍ସାମୀ'ତି ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ; 'ପରିଯାଯଦସ୍ସାଵୀ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ'ତି ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ; 'ଅନୁଦ୍ଦଯତଂ ପଟିଚ୍ଚ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ'ତି ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ; 'ନ ଆମିସନ୍ତରୋ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ'ତି ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ; 'ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଅନୁପହଚ୍ଚ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ'ତି ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ। ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁକରଂ ପରେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ପରେସଂ, ଆନନ୍ଦ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେନ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ପରେସଂ ଧମ୍ମୋ ଦେସେତବ୍ବୋ''ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯସୁତ୍ତଂ

୧୬୦। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଉପ୍ପନ୍ନା ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଉପ୍ପନ୍ନୋ ରାଗୋ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଦୋସୋ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ମୋହୋ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯୋ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଟିଭାନଂ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯଂ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଗମିକଚିତ୍ତଂ ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ଦୁପ୍ପଟିୱିନୋଦଯା''ତି। ଦସମଂ।

ସଦ୍ଧମ୍ମଵଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ତଯୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମା, ତଯୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସମ୍ମୋସା;

ଦୁକ୍କଥା ଚେଵ ସାରଜ୍ଜଂ, ଉଦାଯିଦୁବ୍ବିନୋଦଯାତି।

(୧୭) ୨। ଆଘାତଵଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଆଘାତପଟିଵିନଯସୁତ୍ତଂ

୧୬୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଆଘାତପଟିଵିନଯା ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଘାତୋ ସବ୍ବସୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ଜାଯେଥ, ମେତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଭାଵେତବ୍ବା; ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ଜାଯେଥ, କରୁଣା ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଭାଵେତବ୍ବା; ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ଜାଯେଥ, ଉପେକ୍ଖା ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଭାଵେତବ୍ବା; ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ଜାଯେଥ, ଅସତିଅମନସିକାରୋ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବୋ; ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମିଂ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ଜାଯେଥ, କମ୍ମସ୍ସକତା ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା – ‘କମ୍ମସ୍ସକୋ ଅଯମାଯସ୍ମା କମ୍ମଦାଯାଦୋ କମ୍ମଯୋନି କମ୍ମବନ୍ଧୁ କମ୍ମପଟିସରଣୋ, ଯଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସତି କଲ୍ୟାଣଂ ଵା ପାପକଂ ଵା ତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’ତି; ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଆଘାତପଟିଵିନଯା, ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଘାତୋ ସବ୍ବସୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯଆଘାତପଟିଵିନଯସୁତ୍ତଂ

୧୬୨। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆଵୁସୋ ଭିକ୍ଖଵେ’’ତି। ‘‘ଆଵୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଆଵୁସୋ, ଆଘାତପଟିଵିନଯା ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଘାତୋ ସବ୍ବସୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ; ଏଵରୂପେପି, ଆଵୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ; ଏଵରୂପେପି, ଆଵୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ, ଲଭତି ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ଵିଵରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ; ଏଵରୂପେପି, ଆଵୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ, ନ ଚ ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ଵିଵରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ; ଏଵରୂପେପି, ଆଵୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନାଵୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ, ଲଭତି ଚ କାଲେନ ଵା କାଲଂ ଚେତସୋ ଵିଵରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ; ଏଵରୂପେପି, ଆଵୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ।

‘‘ତତ୍ରାଵୁସୋ, ଯ୍ଵାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ, କଥଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଂସୁକୂଲିକୋ ରଥିଯାଯ ନନ୍ତକଂ ଦିସ୍ଵା ଵାମେନ ପାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣେନ ପାଦେନ ପତ୍ଥରିତ୍ଵା [ଵିତ୍ଥାରେତ୍ଵା (ସୀ। ପୀ।)], ଯୋ ତତ୍ଥ ସାରୋ ତଂ ପରିପାଟେତ୍ଵା ଆଦାଯ ପକ୍କମେଯ୍ୟ; ଏଵମେଵଂ ଖ୍ଵାଵୁସୋ, ଯ୍ଵାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ, ଯାସ୍ସ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତା ନ ସାସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା, ଯା ଚ ଖ୍ଵାସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରତା ସାସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା। ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ।

‘‘ତତ୍ରାଵୁସୋ, ଯ୍ଵାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ, କଥଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆଵୁସୋ, ପୋକ୍ଖରଣୀ ସେଵାଲପଣକପରିଯୋନଦ୍ଧା। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ଘମ୍ମପରେତୋ କିଲନ୍ତୋ ତସିତୋ ପିପାସିତୋ। ସୋ ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହେତ୍ଵା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଇତିଚିତି ଚ ସେଵାଲପଣକଂ ଅପଵିଯୂହିତ୍ଵା ଅଞ୍ଜଲିନା ପିଵିତ୍ଵା ପକ୍କମେଯ୍ୟ। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଆଵୁସୋ , ଯ୍ଵାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ, ଯାସ୍ସ ଅପରିସୁଦ୍ଧଵଚୀସମାଚାରତା ନ ସାସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା, ଯା ଚ ଖ୍ଵାସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତା ସାସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା। ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିଵିନେତବ୍ବୋ।

''ତତ୍ରାୱୁସୋ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ଲଭତି ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, କଥଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ପରିତ୍ତଂ ଗୋପଦେ [ଗୋପଦକେ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଉଦକଂ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ଘମ୍ମପରେତୋ କିଲନ୍ତୋ ତସିତୋ ପିପାସିତୋ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଇଦଂ ଖୋ ପରିତ୍ତଂ ଗୋପଦେ ଉଦକଂ। ସଚାହଂ ଅଞ୍ଜଲିନା ୱା ପିୱିସ୍ସାମି ଭାଜନେନ ୱା ଖୋଭେସ୍ସାମିପି ତଂ ଲୋଳେସ୍ସାମିପି ତଂ ଅପେଯ୍ୟମ୍ପି ତଂ କରିସ୍ସାମି। ଯଂନୂନାହଂ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋ [ଚତୁଗୁଣ୍ଡିକୋ (ସୀ।), ଚତୁକୁଣ୍ଡିକୋ (ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।), ଚତୁକୋଣ୍ଡିକୋ (ଦୀ। ନି। ୩।୭)] ନିପତିତ୍ୱା ଗୋପୀତକଂ ପିୱିତ୍ୱା ପକ୍କମେଯ୍ୟ'ନ୍ତି। ସୋ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋ ନିପତିତ୍ୱା ଗୋପୀତକଂ ପିୱିତ୍ୱା ପକ୍କମେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ଲଭତି ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, ଯାସ୍ସ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତା ନ ସାସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା; ଯାପିସ୍ସ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତା ନ ସାପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ସୋ ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, ତମେୱସ୍ସ [ତଦେୱସ୍ସ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ।

''ତତ୍ରାୱୁସୋ , ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ନ ଚ ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, କଥଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ପୁରିସୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପୁରତୋପିସ୍ସ ଦୂରେ ଗାମୋ ପଚ୍ଛତୋପିସ୍ସ ଦୂରେ ଗାମୋ। ସୋ ନ ଲଭେଯ୍ୟ ସପ୍ପାଯାନି ଭୋଜନାନି, ନ ଲଭେଯ୍ୟ ସପ୍ପାଯାନି ଭେସଜ୍ଜାନି, ନ ଲଭେଯ୍ୟ ପତିରୂପଂ ଉପଟ୍ଠାକଂ, ନ ଲଭେଯ୍ୟ ଗାମନ୍ତନାଯକଂ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ସୋ ତସ୍ମିଂ ପୁରିସେ କାରୁଞ୍ଞଂଯେୱ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ, ଅନୁଦ୍ଦଯଂଯେୱ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ, ଅନୁକମ୍ପଂଯେୱ ଉପଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ – 'ଅହୋ ୱତାଯଂ ପୁରିସୋ ଲଭେଯ୍ୟ ସପ୍ପାଯାନି ଭୋଜନାନି, ଲଭେଯ୍ୟ ସପ୍ପାଯାନି ଭେସଜ୍ଜାନି, ଲଭେଯ୍ୟ ପତିରୂପଂ ଉପଟ୍ଠାକଂ, ଲଭେଯ୍ୟ ଗାମନ୍ତନାଯକଂ! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ମାଯଂ [ଅଯଂ (କ।)] ପୁରିସୋ ଇଧେୱ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜୀ'ତି [ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ (କ।)]! ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ନ ଚ ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, ଏୱରୂପେପି [ଏୱରୂପେ (ପୀ।)], ଆୱୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେ କାରୁଞ୍ଞଂଯେୱ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ ଅନୁଦ୍ଦଯାଯେୱ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା ଅନୁକମ୍ପାଯେୱ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା – 'ଅହୋ ୱତ ଅଯମାଯସ୍ମା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ କାଯସୁଚରିତଂ ଭାୱେଯ୍ୟ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଭାୱେଯ୍ୟ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାୱେଯ୍ୟ ! ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ମାଯଂ ଆଯସ୍ମା [ଅଯମାଯସ୍ମା (କ।)] କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜୀ'ତି [ଉପପଜ୍ଜତୀତି (କ।)]! ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ।

''ତତ୍ରାୱୁସୋ , ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ଲଭତି ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, କଥଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅଚ୍ଛୋଦକା ସାତୋଦକା ସୀତୋଦକା [ଅଚ୍ଛୋଦିକା ସାତୋଦିକା ସୀତୋଦିକା (ସୀ।)] ସେତକା [ସେତୋଦକା (କ।)] ସୁପତିତ୍ଥା ରମଣୀଯା ନାନାରୁକ୍ଖେହି ସଞ୍ଛନ୍ନା। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ଘମ୍ମପରେତୋ କିଲନ୍ତୋ ତସିତୋ ପିପାସିତୋ । ସୋ ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ନ୍ହାତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ନିସୀଦେଯ୍ୟ ୱା ନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ୱା।

ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ଲଭତି ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, ଯାପିସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତା ସାପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା; ଯାପିସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତା ସାପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବା; ଯମ୍ପି ଲଭତି କାଲେନ କାଲଂ ଚେତସୋ ୱିୱରଂ ଚେତସୋ ପସାଦଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମନସି କାତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଆଘାତୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ। ସମନ୍ତପାସାଦିକଂ, ଆୱୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ଆଗମ୍ମ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି।

''ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚ ଆଘାତପଟିୱିନଯା, ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଘାତୋ ସବ୍ବସୋ ପଟିୱିନେତବ୍ବୋ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସାକଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ

୧୬୩। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେ''ତି। ''ଆୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ –

[ଅ॰ ନି॰ ୫।୬୫-୬୬] ''ପଞ୍ଚହାୱୁସୋ , ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ସାକଚ୍ଛୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସୀଲସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସମାଧିସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ସାକଚ୍ଛୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନ''ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସାଜୀୱସୁତ୍ତଂ

୧୬୪।[ଅ॰ ନି॰ ୫।୬୫] ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି…ପେ… ''ପଞ୍ଚହି, ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂସାଜୀୱୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନା ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି , ସୀଲସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ସମାଧିସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି; ଅତ୍ତନା ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପଦାକଥାଯ ଚ ଆଗତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକତ୍ତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂସାଜୀୱୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନ''ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛାସୁତ୍ତଂ

୧୬୫। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି…ପେ… ''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା [ମୋମୁହତ୍ତା (ସୀ॰)] ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପରିଭୱଂ ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଅଞ୍ଞାତୁକାମୋ ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଅଥ ୱା ପନେୱଂଚିତ୍ତୋ [ଅଥ ୱା ପକୁପ୍ପନ୍ତୋ (ସୀ॰ ପୀ॰)] ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – 'ସଚେ ମେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମ୍ମଦେୱ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ, ନୋ ଚେ [ନୋ ଚ (ସ୍ୟା॰)] ମେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମ୍ମଦେୱ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି ଅହମସ୍ସ ସମ୍ମଦେୱ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ'ତି। ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ। ଅହଂ ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ଏୱଂଚିତ୍ତୋ ପରଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛାମି – 'ସଚେ ମେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମ୍ମଦେୱ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ, ନୋ ଚେ ମେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମ୍ମଦେୱ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି, ଅହମସ୍ସ ସମ୍ମଦେୱ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ନିରୋଧସୁତ୍ତଂ

୧୬୬। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି…ପେ… ''ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟାପି [ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟପି ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟପି (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰ କଂ॰ ପୀ॰)] – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନଂ। ନୋ ଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେଯ୍ୟ, ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ [କବଳିଂକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰ କଂ॰ ପୀ॰)] ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମଯଂ କାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମଯଂ କାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟାପି – ନତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନଂ। ନୋ ଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେଯ୍ୟ, ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମଯଂ କାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ , ଅନୱକାସୋ ଯଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ

ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ନତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯାୱତତିୟକମ୍ପି [ଯାୱତତିୟମ୍ପି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଖୋ ମେ ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀ ପଟିକ୍କୋସତି, ନ ଚ ମେ କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁମୋଦତି। ୟଂନୂନାହଂ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନଂ। ନୋ ଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେୟ୍ୟ, ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅନୱକାସୋ ୟଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ନତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ…ପେ… ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନଂ । ନୋ ଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେୟ୍ୟ, ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ତତିୟମ୍ପି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅନୱକାସୋ ୟଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ନତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଭଗୱତୋପି ଖୋ ମେ ସମ୍ମୁଖା ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀ ଯାୱତତିୟକଂ ପଟିକ୍କୋସତି, ନ ଚ ମେ କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁମୋଦତି। ୟଂନୂନାହଂ ତୁଣ୍ହୀ ଅସ୍ସ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦାୟିଂ ଆମନ୍ତେସି – ''କଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଉଦାୟି, ମନୋମୟଂ କାୟଂ ପଚ୍ଚେସୀ''ତି? ''ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱା ଅରୂପିନୋ ସଞ୍ଞାମୟା''ତି। ''କିଂ ନୁ ଖୋ ତୁୟ୍ହଂ, ଉଦାୟି, ବାଲସ୍ସ ଅବ୍ୟତ୍ତସ୍ସ ଭଣିତେନ! ତ୍ୱମ୍ପି ନାମ ଭଣିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି! ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଅତ୍ଥି ନାମ, ଆନନ୍ଦ, ଥେରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱିହେସିୟମାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିସ୍ସଥ । ନ ହି ନାମ, ଆନନ୍ଦ, କାରୁଞ୍ଞମ୍ପି ଭୱିସ୍ସତି ଥେରମ୍ହି [ବୁଡ୍ଢମ୍ହି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ୱିହେସିୟମାନମ୍ହୀ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନଂ। ନୋ ଚେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେୟ୍ୟ , ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମନୋମୟଂ କାୟଂ ଉପପନ୍ନୋ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟାପି ୱୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟାପି – ଅତ୍ଥେତଂ ଠାନ''ନ୍ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ୱିହାରଂ ପାୱିସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଯେନାୟସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଉପୱାଣଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇଧାୱୁସୋ ଉପୱାଣ, ଅଞ୍ଞେ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ୱିହେସେନ୍ତି। ମୟଂ ତେନ ନ ମୁଚ୍ଚାମ। ଅନଚ୍ଛରିୟଂ ଖୋ, ପନେତଂ ଆୱୁସୋ ଉପୱାଣ, ୟଂ ଭଗୱା ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଏତଦେୱ ଆରବ୍ଭ ଉଦାହରେୟ୍ୟ ଯଥା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂଯେୱେତ୍ଥ ଉପୱାଣଂ ପଟିଭାସେୟ୍ୟ। ଇଦାନେୱ ଅମ୍ହାକଂ ସାରଜ୍ଜଂ ଓକ୍କନ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଉପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଉପୱାଣଂ ଏତଦୱୋଚ –

''କତୀହି ନୁ ଖୋ, ଉପୱାଣ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀୟୋ ଚା''ତି?

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀୟୋ ଚ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିୟା ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟ ଅନେଲଗଲାୟ [ଅନେଲଗଳାୟ (ସ୍ଯା। କଂ।)] ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟା; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଆସୱାନଂ ଖୟା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀୟୋ ଚା’’ତି।

‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଉପୱାଣ! ଇମେହି ଖୋ, ଉପୱାଣ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀୟୋ ଚ। ଇମେ ଚେ, ଉପୱାଣ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଥେରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ସଂୱିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ତଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନ ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ ନ ଗରୁଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ନ ମାନେୟ୍ୟୁଂ ନ ପୂଜେୟ୍ୟୁଂ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ପାଲିଚ୍ଚେନ ୱଲିତ୍ତଚତାୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଉପୱାଣ, ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଥେରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଚୋଦନାସୁତ୍ତଂ

୧୬୭। ତତ୍ର ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଚୋଦକେନ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ପରଂ ଚୋଦେତୁକାମେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପରୋ ଚୋଦେତବ୍ବୋ’’।

‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ? କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି, ନୋ ଅକାଲେନ; ଭୂତେନ ୱକ୍ଖାମି, ନୋ ଅଭୂତେନ; ସଣ୍ହେନ ୱକ୍ଖାମି, ନୋ ଫରୁସେନ; ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ୱକ୍ଖାମି, ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ; ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ [ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ (ସୀ। ପୀ। କ।) ଚୂଳୱ। ୪୦୦ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ୱକ୍ଖାମି, ନୋ ଦୋସନ୍ତରୋ [ଦୋସନ୍ତରେନ (ସୀ। ପୀ। କ।)]। ଚୋଦକେନ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ପରଂ ଚୋଦେତୁକାମେନ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପରୋ ଚୋଦେତବ୍ବୋ।

‘‘ଇଧାହଂ , ଆୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପସ୍ସାମି ଅକାଲେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ କାଲେନ କୁପିତଂ, ଅଭୂତେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଭୂତେନ କୁପିତଂ, ଫରୁସେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ସଣ୍ହେନ କୁପିତଂ, ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଅତ୍ଥସଂହିତେନ କୁପିତଂ, ଦୋସନ୍ତରେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ କୁପିତଂ।

‘‘ଅଧମ୍ମଚୁଦିତସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ [ଉପଦହିତବ୍ବୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] – ‘ଅକାଲେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ କାଲେନ , ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଅଭୂତେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଭୂତେନ , ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଫରୁସେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ସଣ୍ହେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାୟ ; ଅନତ୍ଥସଂହିତେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଅତ୍ଥସଂହିତେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଦୋସନ୍ତରେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାୟା’ତି। ଅଧମ୍ମଚୁଦିତସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ।

‘‘ଅଧମ୍ମଚୋଦକସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ – ‘ଅକାଲେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ [ଚୁଦିତୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ନୋ କାଲେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଅଭୂତେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଭୂତେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଫରୁସେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ସଣ୍ହେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଅତ୍ଥସଂହିତେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଦୋସନ୍ତରେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟା’ତି। ଅଧମ୍ମଚୋଦକସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯଥା ନ ଅଞ୍ଞୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଅଭୂତେନ ଚୋଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟାତି।

‘‘ଇଧ ପନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପସ୍ସାମି କାଲେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଅକାଲେନ କୁପିତଂ, ଭୂତେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଅଭୂତେନ କୁପିତଂ, ସଣ୍ହେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଫରୁସେନ କୁପିତଂ, ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ କୁପିତଂ, ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଚୋଦିୟମାନଂ ନୋ ଦୋସନ୍ତରେନ କୁପିତଂ।

‘‘ଧମ୍ମଚୁଦିତସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ – ‘କାଲେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଅକାଲେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ଭୂତେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଅଭୂତେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ; ସଣ୍ହେନାୟସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଫରୁସେନ, ଅଲଂ ତେ

ୱିପ୍ପଟିସାରାଯ; ଅତ୍ଥସଂହିତେନାଯସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାଯ; ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନାଯସ୍ମା ଚୁଦିତୋ ନୋ ଦୋସନ୍ତରେନ, ଅଲଂ ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରାଯା'ତି। ଧମ୍ମଚୁଦିତସ୍ସ , ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ।

''ଧମ୍ମଚୋଦକସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ – 'କାଲେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଅକାଲେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ; ଭୂତେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଅଭୂତେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ; ସଣ୍ହେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଫରୁସେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ; ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ; ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଚୋଦିତୋ ନୋ ଦୋସନ୍ତରେନ, ଅଲଂ ତେ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯା'ତି। ଧମ୍ମଚୋଦକସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପଦହାତବ୍ବୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଯଥା ଅଞ୍ଞୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଭୂତେନ ଚୋଦିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯାତି।

''ଚୁଦିତେନ, ଆୱୁସୋ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ – ସଚ୍ଚେ ଚ, ଅକୁପ୍ପେ ଚ। ମଂ ଚେପି [ପଞ୍ଚହି (ସ୍ୟା। କ।)], ଆୱୁସୋ, ପରେ ଚୋଦେଯ୍ଯୁଂ କାଲେନ ୱା ଅକାଲେନ ୱା ଭୂତେନ ୱା ଅଭୂତେନ ୱା ସଣ୍ହେନ ୱା ଫରୁସେନ ୱା ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ୱା ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ ୱା ମେତ୍ତଚିତ୍ତା [ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ (ସୀ। ପୀ। କ।) ମ। ନି। ୧।୨୨୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ୱା ଦୋସନ୍ତରା [ଦୋସନ୍ତରେନ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ୱା, ଅହମ୍ପି ଦ୍ୱୀସୁଯେୱ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠହେଯ୍ଯଂ – ସଚ୍ଚେ ଚ, ଅକୁପ୍ପେ ଚ। ସଚେ ଜାନେଯ୍ଯଂ – 'ଅତ୍ଥେସୋ ମଯି ଧମ୍ମୋ'ତି, 'ଅତ୍ଥୀ'ତି ନଂ ୱଦେଯ୍ଯଂ – 'ସଂୱିଜ୍ଜତେସୋ ମଯି ଧମ୍ମୋ'ତି। ସଚେ ଜାନେଯ୍ଯଂ – 'ନତ୍ଥେସୋ ମଯି ଧମ୍ମୋ'ତି, 'ନତ୍ଥୀ'ତି ନଂ ୱଦେଯ୍ଯଂ – 'ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ମଯି ସଂୱିଜ୍ଜତୀ'ତି।

''ଏୱମ୍ପି ଖୋ ତେ [ଏୱମ୍ପି ଖୋ (କ।)], ସାରିପୁତ୍ତ, ୱୁଚ୍ଚମାନା ଅଥ ଚ ପନିଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା ନ ପଦକ୍ଖିଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି।

''ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଜୀୱିକତ୍ଥା ନ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା ସଠା ମାଯାୱିନୋ କେତବିନୋ [କେଟୁଭିନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତା ସାମଞ୍ଞେ ଅନପେକ୍ଖୱନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାଯ ନ ତିବ୍ବଗାରୱା ବାହୁଲିକା ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା କୁସୀତା ହୀନୱୀରିଯା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ଅସମ୍ପଜାନା ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଏଳମୂଗା, ତେ ମଯା ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚମାନା ନ ପଦକ୍ଖିଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି।

''ଯେ ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, କୁଲପୁତ୍ତା ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା ଅସଠା ଅମାଯାୱିନୋ ଅକେତବିନୋ ଅନୁଦ୍ଧତା ଅନୁନ୍ନଳା ଅଚପଲା ଅମୁଖରା ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ସାମଞ୍ଞେ ଅପେକ୍ଖୱନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାଯ ତିବ୍ବଗାରୱା ନ ବାହୁଲିକା ନ ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା ପୱିୱେକେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ପହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିନୋ ସମ୍ପଜାନା ସମାହିତା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ଅନେଳମୂଗା, ତେ ମଯା ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚମାନା ପଦକ୍ଖିଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି।

''ଯେ ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ପୁଗ୍ଗଲା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଜୀୱିକତ୍ଥା ନ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା ସଠା ମାଯାୱିନୋ କେତବିନୋ ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତା ସାମଞ୍ଞେ ଅନପେକ୍ଖୱନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାଯ ନ ତିବ୍ବଗାରୱା ବାହୁଲିକା ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା କୁସୀତା ହୀନୱୀରିଯା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ଅସମ୍ପଜାନା ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଏଳମୂଗା, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ତେ।

''ଯେ ପନ, ତେ ସାରିପୁତ୍ତ, କୁଲପୁତ୍ତା ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା ଅସଠା ଅମାଯାୱିନୋ ଅକେତବିନୋ ଅନୁଦ୍ଧତା ଅନୁନ୍ନଳା ଅଚପଲା ଅମୁଖରା ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋ ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ସାମଞ୍ଞେ ଅପେକ୍ଖୱନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାଯ ତିବ୍ବଗାରୱା ନ ବାହୁଲିକା ନ ସାଥଲିକା ଓକ୍କମନେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା ପୱିୱେକେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ପହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିନୋ ସମ୍ପଜାନା ସମାହିତା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ଅନେଳମୂଗା, ତେ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ୱଦେଯ୍ଯାସି । ଓୱଦ, ସାରିପୁତ୍ତ , ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ; ଅନୁସାସ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ – 'ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସୀଲସୁତ୍ତଂ

୧୬୮। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେଯ୍ଯଥାପି, ଆୱୁସୋ, ରୁକ୍ଖୋ

ସାଖାପଲାସୱିପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି …ପେ… ଫେଗ୍ଗୁପି… ସାରୋପି ନ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଅସତି ସମ୍ମାସମାଧିୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ଅସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ଅସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୱିପନ୍ନସ୍ସ ହତୂପନିସଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ।

''ସୀଲୱତୋ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମ୍ମାସମାଧିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ରୁକ୍ଖୋ, ସାଖାପଲାସସମ୍ପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ପପଟିକାପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଚୋପି…ପେ… ଫେଗ୍ଗୁପି… ସାରୋପି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ମାସମାଧି; ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମ୍ମାସମାଧିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନଂ; ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେ ସତି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗୋ; ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗେ ସତି ନିବ୍ବିଦାୱିରାଗସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପନିସସମ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନ''ନ୍ତି [ଅ। ନି। ୫।୧୬୮; ୬।୫୦; ୭।୬୫]। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଖିପ୍ପନିସନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୧୬୯। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ [ସାରାଣୀୟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଖିପ୍ପନିସନ୍ତି ଚ ହୋତି, କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସୁଗ୍ଗହିତଗ୍ଗାହୀ ଚ, ବହୁଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତି, ଗହିତଞ୍ଚସ୍ସ ନପ୍ପମୁସ୍ସତୀ''ତି? ''ଆୟସ୍ମା ଖୋ ଆନନ୍ଦୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ। ପଟିଭାତୁ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂୟେୱ ଆନନ୍ଦ''ନ୍ତି। ''ତେନହାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇଧାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଧମ୍ମକୁସଲୋ ଚ, ବ୍ୟଞ୍ଜନକୁସଲୋ ଚ , ନିରୁତ୍ତିକୁସଲୋ ଚ, ପୁବ୍ବାପରକୁସଲୋ ଚ। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ , ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଖିପ୍ପନିସନ୍ତି ଚ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସୁଗ୍ଗହିତଗ୍ଗାହୀ ଚ, ବହୁଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତି, ଗହିତଞ୍ଚସ୍ସ ନପ୍ପମୁସ୍ସତୀ''ତି। ''ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଆୱୁସୋ! ଅବ୍ଭୁତଂ, ଆୱୁସୋ!! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଆୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ। ଇମେହି ଚ ମୟଂ ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଧାରେମ – 'ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅତ୍ଥକୁସଲୋ ଧମ୍ମକୁସଲୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନକୁସଲୋ ନିରୁତ୍ତିକୁସଲୋ ପୁବ୍ବାପରକୁସଲୋ'''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଭଦ୍ଦଜିସୁତ୍ତଂ

୧୭୦। ଏକଂ ସମୟଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋସମ୍ବିୟଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦଜି ଯେନାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଭଦ୍ଦଜିଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଭଦ୍ଦଜି, ଦସ୍ସନାନଂ ଅଗ୍ଗଂ, କିଂ ସୱନାନଂ ଅଗ୍ଗଂ, କିଂ ସୁଖାନଂ ଅଗ୍ଗଂ, କିଂ ସଞ୍ଞାନଂ ଅଗ୍ଗଂ, କିଂ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି?

''ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ବ୍ରହ୍ମା ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ, ଯୋ ତଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପସ୍ସତି, ଇଦଂ ଦସ୍ସନାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଆଭସ୍ସରା ନାମ ଦେୱା ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ନା ପରିସନ୍ନା। ତେ କଦାଚି କରହଚି ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତି – 'ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ'ନ୍ତି! ଯୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଇଦଂ ସୱନାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ସୁଭକିଣ୍ହା ନାମ ଦେୱା। ତେ ସନ୍ତଂୟେୱ ତୁସିତା ସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତି, ଇଦଂ ସୁଖାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନୂପଗା ଦେୱା, ଇଦଂ ସଞ୍ଞାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନୂପଗା ଦେୱା, ଇଦଂ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗ''ନ୍ତି। ''ସମେତି ଖୋ ଇଦଂ ଆୟସ୍ମତୋ ଭଦ୍ଦଜିସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ବହୁନା ଜନେନା''ତି?

''ଆୟସ୍ମା ଖୋ, ଆନନ୍ଦୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ। ପଟିଭାତୁ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂୟେୱ ଆନନ୍ଦ''ନ୍ତି। ''ତେନହାୱୁସୋ ଭଦ୍ଦଜି, ସୁଣାହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି;

ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଭଦ୍ଦଜି ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ୟଥା ପସ୍ସତୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତି, ଇଦଂ ଦସ୍ସନାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ୟଥା ସୁଣତୋ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତି, ଇଦଂ ସୱନାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ୟଥା ସୁଖିତସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତି, ଇଦଂ ସୁଖାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ୟଥା ସଞ୍ଞିସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତି, ଇଦଂ ସଞ୍ଞାନଂ ଅଗ୍ଗଂ। ୟଥା ଭୂତସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ହୋତି, ଇଦଂ ଭୱାନଂ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଆଘାତୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଆଘାତୱିନୟା, ସାକଚ୍ଛା ସାଜୀୱତୋ ପଞ୍ହଂ;

ପୁଚ୍ଛା ନିରୋଧୋ ଚୋଦନା, ସୀଲଂ ନିସନ୍ତି ଭଦ୍ଦଜୀତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୮) ୩। ଉପାସକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସାରଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୧୭୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି । ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ସାରଜ୍ଜଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ସାରଜ୍ଜଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ୱିସାରଦୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ୱିସାରଦୋ ହୋତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ୱିସାରଦସୁତ୍ତଂ

୧୭୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଅୱିସାରଦୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି… ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଅୱିସାରଦୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ୱିସାରଦୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି… ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ୱିସାରଦୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ନିରଯସୁତ୍ତଂ

୧୭୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି… ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି… ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ୱେରସୁତ୍ତଂ

୧୭୪। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଭଯାନି ୱେରାନି ଅପ୍ପହାଯ ‘ଦୁସ୍ସୀଲୋ’ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି, ନିରଯଞ୍ଚ ଉପପଜ୍ଜତି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ପାଣାତିପାତଂ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ, ମୁସାୱାଦଂ, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଗହପତି, ପଞ୍ଚ ଭଯାନି ୱେରାନି ଅପ୍ପହାଯ ‘ଦୁସ୍ସୀଲୋ’ ଇତି

ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି, ନିରଯଞ୍ଚ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ପଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଭଯାନି ୱେରାନି ପହାଯ 'ସୀଲୱା' ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୁଗତିଞ୍ଚ ଉପପଜ୍ଜତି । କତମାନି ପଞ୍ଚ? ପାଣାତିପାତଂ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ, ମୁସାୱାଦଂ, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଗହପତି, ପଞ୍ଚ ଭଯାନି ୱେରାନି ପହାଯ 'ସୀଲୱା' ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୁଗତିଞ୍ଚ ଉପପଜ୍ଜତି।

''ଯଂ, ଗହପତି, ପାଣାତିପାତୀ ପାଣାତିପାତପଚ୍ଚଯା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକମ୍ପି ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ସମ୍ପରାଯିକମ୍ପି ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ଚେତସିକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ନେୱ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ନ ସମ୍ପରାଯିକଂ ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ନ ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂ ତଂ ଭଯଂ ୱେରଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି।

''ଯଂ, ଗହପତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ…ପେ…।

''ଯଂ, ଗହପତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ…ପେ…।

''ଯଂ, ଗହପତି, ମୁସାୱାଦୀ…ପେ…।

''ଯଂ, ଗହପତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନପଚ୍ଚଯା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକମ୍ପି ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ସମ୍ପରାଯିକମ୍ପି ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ଚେତସିକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ନେୱ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ନ ସମ୍ପରାଯିକଂ ଭଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ନ ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତସ୍ସ ଏୱଂ ତଂ ଭଯଂ ୱେରଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି।

''ଯୋ ପାଣମତିପାତେତି, ମୁସାୱାଦଞ୍ଚ ଭାସତି;

ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତି, ପରଦାରଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛତି;

ସୁରାମେରଯପାନଞ୍ଚ, ଯୋ ନରୋ ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି।

''ଅପ୍ପହାଯ ପଞ୍ଚ ୱେରାନି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ, ନିରଯଂ ସୋପପଜ୍ଜତି।

''ଯୋ ପାଣଂ ନାତିପାତେତି, ମୁସାୱାଦଂ ନ ଭାସତି;

ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦିଯତି, ପରଦାରଂ ନ ଗଚ୍ଛତି;

ସୁରାମେରଯପାନଞ୍ଚ , ଯୋ ନରୋ ନାନୁଯୁଞ୍ଜତି।

''ପହାଯ ପଞ୍ଚ ୱେରାନି, ସୀଲୱା ଇତି ୱୁଚ୍ଚତି;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ସୁଗତିଂ ସୋପପଜ୍ଜତୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଚଣ୍ଡାଲସୁତ୍ତଂ

୧୭୫। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଉପାସକଚଣ୍ଡାଲୋ ଚ ହୋତି ଉପାସକମଲଞ୍ଚ ଉପାସକପତିକୁଟ୍ଠୋ ଚ [ଉପାସକପତିକିଟ୍ଠୋ ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି; ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି; କୋତୂହଲମଙ୍ଗଲିକୋ ହୋତି, ମଙ୍ଗଲଂ

ପଚ୍ଚେତି ନୋ କମ୍ମଂ; ଇତୋ ଚ ବହିଦ୍ଧା ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ଗବେସତି; ତତ୍ଥ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଉପାସକଚଣ୍ଡାଲୋ ଚ ହୋତି ଉପାସକମଲଞ୍ଚ ଉପାସକପତିକୁଟ୍ଠୋ ଚ।

''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଉପାସକରତନଞ୍ଚ ହୋତି ଉପାସକପଦୁମଞ୍ଚ ଉପାସକପୁଣ୍ଡରୀକଞ୍ଚ [ଉପାସକପୁଣ୍ଡରୀକୋ ଚ (ପୀ। କ।)]। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସଦ୍ଧୋ ହୋତି; ସୀଲଵା ହୋତି; ଅକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲିକୋ ହୋତି, କମ୍ମଂ ପଚ୍ଚେତି ନୋ ମଙ୍ଗଲଂ; ନ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ଗବେସତି; ଇଧ ଚ ପୁବ୍ବକାରଂ କରୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଉପାସକୋ ଉପାସକରତନଞ୍ଚ ହୋତି ଉପାସକପଦୁମଞ୍ଚ ଉପାସକପୁଣ୍ଡରୀକଞ୍ଚା''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପୀତିସୁତ୍ତଂ

୧୭୬। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଉପାସକସତେହି ପରିବୁତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗଵା ଏତଦଵୋଚ –

''ତୁମ୍ହେ ଖୋ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ । ନ ଖୋ, ଗହପତି, ତାଵତକେନେଵ ତୁଟ୍ଠି କରଣୀୟା – 'ମୟଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନା'ତି । ତସ୍ମାତିହ, ଗହପତି, ଏଵଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'କିନ୍ତି ମୟଂ କାଲେନ କାଲଂ ପଵିଵେକଂ ପୀତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେୟ୍ୟାମା'ତି! ଏଵଞ୍ହି ଵୋ, ଗହପତି, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ୟାଵ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – 'ତୁମ୍ହେ ଖୋ, ଗହପତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ। ନ ଖୋ, ଗହପତି, ତାଵତକେନେଵ ତୁଟ୍ଠି କରଣୀୟା – ମୟଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନାତି। ତସ୍ମାତିହ, ଗହପତି, ଏଵଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – କିନ୍ତି ମୟଂ କାଲେନ କାଲଂ ପଵିଵେକଂ ପୀତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେୟ୍ୟାମାତି! ଏଵଞ୍ହି ଵୋ, ଗହପତି, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ'ନ୍ତି। ୟସ୍ମିଂ, ଭନ୍ତେ, ସମୟେ ଅରିୟସାଵକୋ ପଵିଵେକଂ ପୀତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ପଞ୍ଚସ୍ସ ଠାନାନି ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋନ୍ତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ କାମୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ କାମୂପସଂହିତଂ ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ ଅକୁସଲୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ ଅକୁସଲୂପସଂହିତଂ ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ କୁସଲୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟସ୍ମିଂ, ଭନ୍ତେ, ସମୟେ ଅରିୟସାଵକୋ ପଵିଵେକଂ ପୀତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ଇମାନିସ୍ସ ପଞ୍ଚ [ଇମାନି ପଞ୍ଚସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଠାନାନି ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋନ୍ତୀ''ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ! ୟସ୍ମିଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସମୟେ ଅରିୟସାଵକୋ ପଵିଵେକଂ ପୀତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ପଞ୍ଚସ୍ସ ଠାନାନି ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋନ୍ତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ କାମୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ କାମୂପସଂହିତଂ ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ ଅକୁସଲୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ ଅକୁସଲୂପସଂହିତଂ ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟମ୍ପିସ୍ସ କୁସଲୂପସଂହିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋତି। ୟସ୍ମିଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସମୟେ ଅରିୟସାଵକୋ ପଵିଵେକଂ ପୀତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ଇମାନିସ୍ସ [ଇମାନେତ୍ଥ (ସୀ।)] ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ନ ହୋନ୍ତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଵଣିଜ୍ଜାସୁତ୍ତଂ

୧୭୭। ''ପଞ୍ଚିମା , ଭିକ୍ଖବେ, ଵଣିଜ୍ଜା ଉପାସକେନ ଅକରଣୀୟା। କତମା ପଞ୍ଚ? ସତ୍ଥଵଣିଜ୍ଜା, ସତ୍ତଵଣିଜ୍ଜା, ମଂସଵଣିଜ୍ଜା, ମଜ୍ଜଵଣିଜ୍ଜା, ଵିସଵଣିଜ୍ଜା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଵଣିଜ୍ଜା ଉପାସକେନ ଅକରଣୀୟା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ରାଜାସୁତ୍ତଂ

୧୭୮। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖବେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ଵା ସୁତଂ ଵା – 'ଅୟଂ ପୁରିସୋ ପାଣାତିପାତଂ ପହାୟ ପାଣାତିପାତା ପଟିଵିରତୋତି [ପଟିଵିରତୋ ହୋତୀତି (ସୀ।), ପଟିଵିରତୋ ହୋତି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ଵା ପାଣାତିପାତା ଵେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ଵା ବନ୍ଧନ୍ତି ଵା ପବ୍ବାଜେନ୍ତି ଵା ୟଥାପଚ୍ଚୟଂ ଵା କରୋନ୍ତୀ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖବେ! ମୟାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ନେଵ ଦିଟ୍ଠଂ ନ

ସୁତଂ – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ପାଣାତିପାତଂ ପହାଯ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’ତି। ଅପି ଚ, ଖ୍ୱସ୍ସ ତଥେୱ ପାପକମ୍ମଂ ପୱେଦେନ୍ତି [ତଥେୱ ପାପକଂ କମ୍ମଂ ପୱେଦଯନ୍ତି (ସୀ।), ତଦେୱ ପାପକମ୍ମଂ ପୱେଦେତି (ସ୍ଯା। କଂ।)] – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୀତି [ୱୋରୋପେତୀତି (ସ୍ଯା। କଂ।)]। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ପାଣାତିପାତହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତି। ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଏୱରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା’’’ତି? ‘‘ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତଞ୍ଚ ସୁଯ୍ଯିସ୍ସତି [ସୂଯିସ୍ସତି (ସୀ। ପୀ।)] ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’ତି। ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ତଥେୱ ପାପକମ୍ମଂ ପୱେଦେନ୍ତି – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଗାମା ୱା ଅରଞ୍ଞା ୱା ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ଯସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିଯୀତି [ଆଦିଯତି (ସ୍ଯା। କଂ।)]। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନାଦାନହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତି। ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଏୱରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା’’’ତି? ‘‘ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତଞ୍ଚ ସୁଯ୍ଯିସ୍ସତି ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ପହାଯ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ , ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ପହାଯ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’ତି। ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ତଥେୱ ପାପକମ୍ମଂ ପୱେଦେନ୍ତି – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ପରିତ୍ଥୀସୁ ପରକୁମାରୀସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜୀତି [ଆପଜ୍ଜତି (ସ୍ଯା। କଂ।)]। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତି। ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଏୱରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା’’’ତି? ‘‘ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତଞ୍ଚ ସୁଯ୍ଯିସ୍ସତି ଚା’’ତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’ତି। ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ତଥେୱ ପାପକମ୍ମଂ ପୱେଦେନ୍ତି – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଗହପତିସ୍ସ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱା ମୁସାୱାଦେନ ଅତ୍ଥଂ ପଭଞ୍ଜୀତି [ଭଞ୍ଜତୀତି (ସୀ।), ଭଞ୍ଜତି (ସ୍ଯା। କଂ।), ଭଞ୍ଜୀତି (ପୀ।)]। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ମୁସାୱାଦହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତି। ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଏୱରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା’’’ତି? ‘‘ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତଞ୍ଚ ସୁଯ୍ଯିସ୍ସତି ଚା’’ତି ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ମଯାପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତୀ’ତି। ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ତଥେୱ ପାପକମ୍ମଂ ପୱେଦେନ୍ତି – ‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି [ୱୋରୋପେତି (ସ୍ଯା।)]; ଅଯଂ ପୁରିସୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଗାମା ୱା ଅରଞ୍ଞା ୱା ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ଯସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିଯି [ଆଦିଯତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)]; ଅଯଂ ପୁରିସୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ପରିତ୍ଥୀସୁ ପରକୁମାରୀସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜି [ଆପଜ୍ଜତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)]; ଅଯଂ ପୁରିସୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଗହପତିସ୍ସ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱା ମୁସାୱାଦେନ ଅତ୍ଥଂ ପଭଞ୍ଜୀତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନହେତୁ ହନନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା ପଲ୍ଲାଜେନ୍ତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋନ୍ତି। ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହେହି ଏୱରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା’’’ତି? ‘‘ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତଞ୍ଚ ସୁଯ୍ଯିସ୍ସତି ଚା’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଗିହିସୁତ୍ତଂ

୧୭୯। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଉପାସକସତେହି ପରିୱୁତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଯଂ କଞ୍ଚି [ଯଂ କିଞ୍ଚି (ସୀ। ପୀ।)], ସାରିପୁତ୍ତ, ଜାନେୟ୍ୟାଥ ଗିହିଂ ଓଦାତୱସନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସଂୱୁତକମ୍ମନ୍ତଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭିଂ ଅକିଚ୍ଛଲାଭିଂ ଅକସିରଲାଭିଂ, ସୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ – 'ଖୀଣନିରୟୋମ୍ହି ଖୀଣତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ଖୀଣପେତ୍ତିୱିସୟୋ ଖୀଣାପାୟଦୁଗ୍ଗତିୱିନିପାତୋ, ସୋତାପନ୍ନୋହମସ୍ମି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିୟତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ'''ତି।

''କତମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସଂୱୁତକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ , ସାରିପୁତ୍ତ, ଅରିୟସାୱକୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସଂୱୁତକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି।

''କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ? ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅରିୟସାୱକୋ ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି, ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ଅୟମସ୍ସ ପଠମୋ ଆଭିଚେତସିକୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି ଅୱିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ଅପରିୟୋଦାତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିୟୋଦପନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅରିୟସାୱକୋ ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – 'ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେୟ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ'ତି। ଅୟମସ୍ସ ଦୁତିୟୋ ଆଭିଚେତସିକୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି ଅୱିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ଅପରିୟୋଦାତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିୟୋଦପନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅରିୟସାୱକୋ ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – 'ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ୟଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସୟୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା'ତି। ଅୟମସ୍ସ ତତିୟୋ ଆଭିଚେତସିକୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି ଅୱିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ଅପରିୟୋଦାତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିୟୋଦପନାୟ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅରିୟସାୱକୋ ଅରିୟକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ଅଖଣ୍ଡେହି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦେହି ଅସବଲେହି ଅକମ୍ମାସେହି ଭୁଜିସ୍ସେହି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥେହି ଅପରାମଟ୍ଠେହି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକେହି। ଅୟମସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆଭିଚେତସିକୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି ଅୱିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ଅପରିୟୋଦାତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିୟୋଦପନାୟ। ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

''ୟଂ କଞ୍ଚି, ସାରିପୁତ୍ତ, ଜାନେୟ୍ୟାଥ ଗିହିଂ ଓଦାତୱସନଂ – ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସଂୱୁତକମ୍ମନ୍ତଂ, ଇମେସଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭିଂ ଅକିଚ୍ଛଲାଭିଂ ଅକସିରଲାଭିଂ, ସୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ – 'ଖୀଣନିରୟୋମ୍ହି ଖୀଣତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ଖୀଣପେତ୍ତିୱିସୟୋ ଖୀଣାପାୟଦୁଗ୍ଗତିୱିନିପାତୋ, ସୋତାପନ୍ନୋହମସ୍ମି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିୟତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ'''ତି।

''ନିରୟେସୁ ଭୟଂ ଦିସ୍ୱା, ପାପାନି ପରିୱଜ୍ଜୟେ;

ଅରିୟଧମ୍ମଂ ସମାଦାୟ, ପଣ୍ଡିତୋ ପରିୱଜ୍ଜୟେ।

''ନ ହିଂସେ ପାଣଭୂତାନି, ୱିଜ୍ଜମାନେ ପରକ୍କମେ;

ମୁସା ଚ ନ ଭଣେ ଜାନଂ, ଅଦିନ୍ନଂ ନ ପରାମସେ।

''ସେହି ଦାରେହି ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ପରଦାରଞ୍ଚ ଆରମେ [ନାରମେ (ସୀ। ସ୍ୟା।)];

ମେରଯଂ ୱାରୁଣିଂ ଜନ୍ତୁ, ନ ପିୱେ ଚିତ୍ତମୋହନିଂ।

''ଅନୁସ୍ସରେଯ୍ୟ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଞ୍ଚାନୁୱିତକ୍କଯେ;

ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝଂ (?) ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝଂ (କ।)] ହିତଂ ଚିତ୍ତଂ, ଦେୱଲୋକାଯ ଭାୱଯେ।

''ଉପଟ୍ଠିତେ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥସ୍ସ ଜିଗୀସତୋ [ଜିଗିଂସତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)];

ସନ୍ତେସୁ ପଠମଂ ଦିନ୍ନା, ୱିପୁଲା ହୋତି ଦକ୍ଖିଣା।

''ସନ୍ତୋ ହୱେ ପୱକ୍ଖାମି, ସାରିପୁତ୍ତ ସୁଣୋହି ମେ;

ଇତି କଣ୍ହାସୁ ସେତାସୁ, ରୋହିଣୀସୁ ହରୀସୁ ୱା।

''କମ୍ମାସାସୁ ସରୂପାସୁ, ଗୋସୁ ପାରେୱତାସୁ ୱା;

ଯାସୁ କାସୁଚି ଏତାସୁ, ଦନ୍ତୋ ଜାଯତି ପୁଙ୍ଗୱୋ।

''ଧୋରଯ୍ହୋ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ, କଲ୍ୟାଣଜୱନିକ୍କମୋ;

ତମେୱ ଭାରେ ଯୁଞ୍ଜନ୍ତି, ନାସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ପରିକ୍ଖରେ।

''ଏୱମେୱଂ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଜାତିଯେ;

ଖତ୍ତିଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱେସ୍ସେ, ସୁଦ୍ଦେ ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସେ।

''ଯାସୁ କାସୁଚି ଏତାସୁ, ଦନ୍ତୋ ଜାଯତି ସୁବ୍ବତୋ;

ଧମ୍ମଟ୍ଠୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ସଚ୍ଚୱାଦୀ ହିରୀମନୋ।

''ପହୀନଜାତିମରଣୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ କେୱଲୀ;

ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ, କତକିଚ୍ଚୋ ଅନାସୱୋ।

''ପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅନୁପାଦାଯ ନିବ୍ବୁତୋ;

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ୱିରଜେ ଖେତ୍ତେ, ୱିପୁଲା ହୋତି ଦକ୍ଖିଣା।

''ବାଲା ଚ ଅୱିଜାନନ୍ତା, ଦୁମ୍ମେଧା ଅସ୍ସୁତାୱିନୋ;

ବହିଦ୍ଧା ଦଦନ୍ତି ଦାନାନି, ନ ହି ସନ୍ତେ ଉପାସରେ।

‘‘ଯେ ଚ ସନ୍ତେ ଉପାସନ୍ତି, ସପ୍ପଞ୍ଞେ ଧୀରସମ୍ମତେ;

ସଦ୍ଧା ଚ ନେସଂ ସୁଗତେ, ମୂଲଜାତା ପତିଟ୍ଠିତା।

‘‘ଦେୱଲୋକଞ୍ଚ ତେ ଯନ୍ତି, କୁଲେ ୱା ଇଧ ଜାୟରେ;

ଅନୁପୁବ୍ବେନ ନିବ୍ବାନଂ, ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଗୱେସୀସୁତ୍ତଂ

୧୮୦। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ମହନ୍ତଂ ସାଲୱନଂ; ଦିସ୍ୱାନ [ଦିସ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ [ଉକ୍କମ୍ମ (କତ୍ଥଚି)] ଯେନ ତଂ ସାଲୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ସାଲୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚୟୋ ଭଗୱତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାୟ? ନ ଅକାରଣେନ ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚୟୋ ଭଗୱତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାୟ? ନ ଅକାରଣେନ ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନଗରଂ ଅହୋସି ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ବହୁଜନଂ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ। ତଂ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ନଗରଂ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହାସି। କସ୍ସପସ୍ସ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଗୱେସୀ ନାମ ଉପାସକୋ ଅହୋସି ସୀଲେସୁ ଅପରିପୂରକାରୀ। ଗୱେସିନା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଉପାସକେନ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଉପାସକସତାନି ପଟିଦେସିତାନି ସମାଦପିତାନି [ସମାଦାପିତାନି (?)] ଅହେସୁଂ ସୀଲେସୁ ଅପରିପୂରକାରିନୋ। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସିସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ବହୂପକାରୋ [ବହୁକାରୋ (କତ୍ଥଚି)] ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା [ସମାଦାପେତା (?)], ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ସୀଲେସୁ ଅପରିପୂରକାରୀ, ଇମାନି ଚ ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ସୀଲେସୁ ଅପରିପୂରକାରିନୋ। ଇଚ୍ଚେତଂ ସମସମଂ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଅତିରେକଂ; ହନ୍ଦାହଂ ଅତିରେକାୟା’’’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ଯେନ ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଏତଦୱୋଚ – ‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ମଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିଂ ଧାରେଥା’ତି! ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ଅୟ୍ୟୋ ଖୋ ଗୱେସୀ ଅମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା । ଅୟ୍ୟୋ ହି ନାମ ଗୱେସୀ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ ଭୱିସ୍ସତି। କିମଙ୍ଗଂ [କିମଙ୍ଗ (ସୀ। ପୀ।)] ପନ ମୟ’ନ୍ତି [ପନ ନ ମୟନ୍ତି (ସୀ।) ଅ। ନି। ୪।୧୫୯; ଚୂଳଅୱ। ୩୩୦; ସଂ। ନି। ୫।୧୦୨୦ ପାଠଇୟା ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ]! ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଯେନ ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗୱେସିଂ ଉପାସକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଅୟ୍ୟୋ ଗୱେସୀ ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ ଧାରେତୂ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସିସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା, ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ, ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ । ଇଚ୍ଚେତଂ ସମସମଂ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଅତିରେକଂ; ହନ୍ଦାହଂ ଅତିରେକାୟା’’’ତି!

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ଯେନ ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଏତଦୱୋଚ – ‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ମଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ଧାରେଥ ଆରାଚାରି [ଅନାଚାରିଂ (ପୀ।)] ୱିରତଂ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ଅୟ୍ୟୋ ଖୋ ଗୱେସୀ ଅମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା। ଅୟ୍ୟୋ ହି ନାମ ଗୱେସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭୱିସ୍ସତି ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମୟ’ନ୍ତି! ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଯେନ ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗୱେସିଂ ଉପାସକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଅୟ୍ୟୋ ଗୱେସୀ ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଧାରେତୁ ଆରାଚାରିନୋ ୱିରତା ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସିସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା। ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ।

ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ। ଅହଞ୍ହି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଚାରିନୋ ୱିରତା ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ଇଚ୍ଚେତଂ ସମସମଂ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଅତିରେକଂ; ହନ୍ଦାହଂ ଅତିରେକାୟା'''ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ଯେନ ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ମଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଏକଭତ୍ତିକଂ ଧାରେଥ ରତ୍ତୂପରତଂ ୱିରତଂ ୱିକାଲଭୋଜନା'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ଏତଦହୋସି – 'ଅୟ୍ୟୋ ଖୋ ଗୱେସୀ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା। ଅୟ୍ୟୋ ହି ନାମ ଗୱେସୀ ଏକଭତ୍ତିକୋ ଭୱିସ୍ସତି ରତ୍ତୂପରତୋ ୱିରତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା। କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମୟ'ନ୍ତି! ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଯେନ ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗୱେସିଂ ଉପାସକଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – 'ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଅୟ୍ୟୋ ଗୱେସୀ ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଏକଭତ୍ତିକେ ଧାରେତୁ ରତ୍ତୂପରତେ ୱିରତେ ୱିକାଲଭୋଜନା'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସିସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – 'ଅହଂ ଖୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା। ଅହଞ୍ହି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ। ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ। ଅହଞ୍ହି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଆରାଚାରିନୋ ୱିରତା ମେଥୁନା ଗାମଧମ୍ମା। ଅହଞ୍ହି ଏକଭତ୍ତିକୋ ରତ୍ତୂପରତୋ ୱିରତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା। ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଏକଭତ୍ତିକା ରତ୍ତୂପରତା ୱିରତା ୱିକାଲଭୋଜନା। ଇଚ୍ଚେତଂ ସମସମଂ, ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଅତିରେକଂ; ହନ୍ଦାହଂ ଅତିରେକାୟା'''ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ ଯେନ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଲଭେୟ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭେୟ୍ୟଂ ଉପସମ୍ପଦ'ନ୍ତି। ଅଲତ୍ଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଉପାସକୋ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦଂ। ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଭିକ୍ଖୁ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାନନ୍ଦ, ଗୱେସୀ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତଂ ଅହୋସି।

''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତେସ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ଏତଦହୋସି – 'ଅୟ୍ୟୋ ଖୋ ଗୱେସୀ ଅମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମାଦପେତା। ଅୟ୍ୟୋ ହି ନାମ ଗୱେସୀ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି। କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମୟ'ନ୍ତି! ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ଯେନ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – 'ଲଭେୟ୍ୟାମ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଲଭେୟ୍ୟାମ ଉପସମ୍ପଦ'ନ୍ତି। ଅଲଭିଂସୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲଭିଂସୁ ଉପସମ୍ପଦଂ।

''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଗୱେସିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏତଦହୋସି – 'ଅହଂ ଖୋ ଇମସ୍ସ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭୀ ହୋମି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଅହୋ ୱତିମାନିପି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଇମସ୍ସ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖସ୍ସ ନିକାମଲାଭିନୋ ଅସ୍ସୁ ଅକିଚ୍ଛଲାଭିନୋ ଅକସିରଲାଭିନୋ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ୱୂପକଟ୍ଠା [ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଏକେକା ୱୂପକଟ୍ଠା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅପ୍ପମତ୍ତା ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତା ୱିହରନ୍ତା ନଚିରସ୍ସେୱ – ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିଂସୁ। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା'ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞିଂସୁ''।

''ଇତି ଖୋ , ଆନନ୍ଦ, ତାନି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଗୱେସୀପମୁଖାନି ଉତ୍ତରୁତ୍ତରି [ଉତ୍ତରୁତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଣୀତପଣୀତଂ ୱାୟମମାନା ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ସଚ୍ଛାକଂସୁ। ତସ୍ମାତିହ, ଆନନ୍ଦ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଉତ୍ତରୁତ୍ତରି ପଣୀତପଣୀତଂ ୱାୟମମାନା ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଆନନ୍ଦ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଉପାସକୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସାରଙ୍ଗଂ ୱିସାରଦୋ ନିରଯଂ, ୱେରଂ ଚଣ୍ଡାଲପଞ୍ଚମଂ;

ପୀତି ୱଣିଜ୍ଜା ରାଜାନୋ, ଗିହୀ ଚେୱ ଗୱେସିନାତି।

(୧୯) ୪। ଅରଞ୍ଞଵଗ୍ଗୋ

୧। ଆରଞ୍ଞିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଆରଞ୍ଞିକା [ଆରଞ୍ଞକା (ସଦ୍ଦହ) ପରି। ୪୪୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ଉମ୍ମାଦା ଚିତ୍ତକ୍ଖେପା ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ଵଣ୍ଣିତଂ ବୁଦ୍ଧେହି ବୁଦ୍ଧସାଵକେହୀତି ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଵିଵେକଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମଟ୍ଠିତଂଯେଵ [ଇଦମତ୍ଥିତଂଯେଵ (ସୀ। ପୀ।)] ନିସ୍ସାଯ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ଆରଞ୍ଞିକା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆରଞ୍ଞିକାନଂ ଯ୍ଵାଯଂ ଆରଞ୍ଞିକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଵିଵେକଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମଟ୍ଠିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ଅଯଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆରଞ୍ଞିକାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ମୋକ୍ଖୋ [ପାମୋକ୍ଖୋ (ଅ। ନି। ୪।୯୫; ୧୦।୯୧)] ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପଵରୋ ଚ।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଗଵା ଖୀରଂ, ଖୀରମ୍ହା ଦଧି, ଦଧିମ୍ହା ନଵନୀତଂ, ନଵନୀତମ୍ହା ସପ୍ପି, ସପ୍ପିମ୍ହା ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ, ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ [ସପ୍ପିମ୍ହା ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ (କ।) ସଂ। ନି। ୩।୬୬୨] ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆରଞ୍ଞିକାନଂ ଯ୍ଵାଯଂ ଆରଞ୍ଞିକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଵିଵେକଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମଟ୍ଠିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ଅଯଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆରଞ୍ଞିକାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପଵରୋ ଚା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଚୀଵରସୁତ୍ତଂ

୧୮୨। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପଂସୁକୂଲିକା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ପଂସୁକୂଲିକୋ ହୋତି…ପେ… ଇଦମଟ୍ଠିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଂସୁକୂଲିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ପଂସୁକୂଲିକା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ରୁକ୍ଖମୂଲିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୩। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୁକ୍ଖମୂଲିକା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ହୋତି…ପେ… ଇଦମଟ୍ଠିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖମୂଲିକା’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସୋସାନିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସୋସାନିକା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ସୋସାନିକୋ ହୋତି…ପେ… ଇଦମଟ୍ଠିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସୋସାନିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ସୋସାନିକା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅବ୍ଭୋକାସିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅବ୍ଭୋକାସିକା…ପେ…। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ନେସଜ୍ଜିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ନେସଜ୍ଜିକା…ପେ…। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଯଥାସନ୍ଥତିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୭। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯଥାସନ୍ଥତିକା…ପେ…। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଏକାସନିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକାସନିକା…ପେ…। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକସୁତ୍ତଂ

୧୮୯। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକା…ପେ…। ନଵମଂ।

୧୦। ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକସୁତ୍ତଂ

୧୯୦। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି, ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି, ଉମ୍ମାଦା ଚିତ୍ତକ୍ଖେପା ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି, ‘ଵଣ୍ଣିତଂ ବୁଦ୍ଧେହି ବୁଦ୍ଧସାଵକେହୀ’ତି ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଵିଵେକଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମତ୍ଥିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକାନଂ ଯ୍ଵାଯଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଵିଵେକଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମତ୍ଥିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି, ଅଯଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପଵରୋ ଚ।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଗଵା ଖୀରଂ, ଖୀରମ୍ହା ଦଧି, ଦଧିମ୍ହା ନଵନୀତଂ, ନଵନୀତମ୍ହା ସପ୍ପି, ସପ୍ପିମ୍ହା ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ, ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି; ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକାନଂ ଯ୍ଵାଯଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପଵିଵେକଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମତ୍ଥିତଂଯେଵ ନିସ୍ସାଯ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକୋ ହୋତି, ଅଯଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପଵରୋ ଚା’’ତି। ଦସମଂ।

ଅରଞ୍ଞଵଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅରଞ୍ଞଂ ଚୀଵରଂ ରୁକ୍ଖ, ସୁସାନଂ ଅବ୍ଭୋକାସିକଂ;

ନେସଜ୍ଜଂ ସନ୍ଥତଂ ଏକାସନିକଂ, ଖଲୁପଚ୍ଛାପିଣ୍ଡିକେନ ଚାତି।

(୨୦) ୫। ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୋଣସୁତ୍ତଂ

୧୯୧। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୋରାଣା ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମା ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ପୁବ୍ବେ ସୁଦଂ [ପୁବ୍ବସ୍ସୁଦଂ (କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂୟେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣିଂ। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣିମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅବ୍ରାହ୍ମଣିମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନଖା ସୁନଖିଂୟେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ଅସୁନଖିଂ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ପୋରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମୋ ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ।

''ପୁବ୍ବେ ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଉତୁନିଂୟେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ଅନୁତୁନିଂ। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଉତୁନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନୁତୁନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି । ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନଖା ସୁନଖିଂ ଉତୁନିଂୟେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ଅନୁତୁନିଂ। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିୟୋ ପୋରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମୋ ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ।

''ପୁବ୍ବେ ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ନେୱ କିଣନ୍ତି ନୋ ୱିକ୍କିଣନ୍ତି, ସମ୍ପିୟେନେୱ ସଂୱାସଂ ସଂବନ୍ଧାୟ [ସଂସଗ୍ଗତ୍ଥାୟ (ସୀ। ପୀ।)] ସଂପୱତ୍ତେନ୍ତି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ କିଣନ୍ତିପି ୱିକ୍କିଣନ୍ତିପି, ସମ୍ପିୟେନପି ସଂୱାସଂ ସଂବନ୍ଧାୟ ସଂପୱତ୍ତେନ୍ତି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନଖା ସୁନଖିଂ ନେୱ କିଣନ୍ତି ନୋ ୱିକ୍କିଣନ୍ତି, ସମ୍ପିୟେନେୱ ସଂୱାସଂ ସଂବନ୍ଧାୟ ସଂପୱତ୍ତେନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟୋ ପୋରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମୋ ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ।

''ପୁବ୍ବେ ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ସନ୍ନିଧିଂ କରୋନ୍ତି ଧନସ୍ସପି ଧଞ୍ଞସ୍ସପି ରଜତସ୍ସପି ଜାତରୂପସ୍ସପି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସନ୍ନିଧିଂ କରୋନ୍ତି ଧନସ୍ସପି ଧଞ୍ଞସ୍ସପି ରଜତସ୍ସପି ଜାତରୂପସ୍ସପି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନଖା ନ ସନ୍ନିଧିଂ କରୋନ୍ତି ଧନସ୍ସପି ଧଞ୍ଞସ୍ସପି ରଜତସ୍ସପି ଜାତରୂପସ୍ସପି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ପୋରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମୋ ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ।

''ପୁବ୍ବେ ସୁଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ସାୟଂ ସାୟମାସାୟ ପାତୋ ପାତରାସାୟ ଭିକ୍ଖଂ ପରିୟେସନ୍ତି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଉଦରାୱଦେହକଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଆଦାୟ ପକ୍କମନ୍ତି। ଏତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁନଖା ସାୟଂ ସାୟମାସାୟ ପାତୋ ପାତରାସାୟ ଭିକ୍ଖଂ ପରିୟେସନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ପୋରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମୋ ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ପୋରାଣା ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମା ଏତରହି ସୁନଖେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୂ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୋଣବ୍ରାହ୍ମଣସୁତ୍ତଂ

୧୯୨। ଅଥ ଖୋ ଦୋଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଦୋଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ସୁତଂ ମେତଂ, ଭୋ ଗୋତମ – 'ନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜିଣ୍ଣେ ୱୁଡ୍ଢେ ମହଲ୍ଲକେ ଅଦ୍ଧଗତେ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଅଭିୱାଦେତି ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେତି ୱା ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେତୀ'ତି। ତୟିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ତଥେୱ। ନ ହି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜିଣ୍ଣେ ୱୁଡ୍ଢେ ମହଲ୍ଲକେ ଅଦ୍ଧଗତେ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଅଭିୱାଦେତି ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେତି ୱା ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେତି। ତୟିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ନ ସମ୍ପନ୍ନମେୱା''ତି। ''ତ୍ୱମ୍ପି ନୋ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଟିଜାନାସୀ''ତି? ''ଯଞ୍ହି ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ, ଅଜ୍ଝାୟକୋ ମନ୍ତଧରୋ, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ ୱେୟ୍ୟାକରଣୋ ଲୋକାୟତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱୟୋ'ତି, ମମେୱ ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟ। ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ, ଅଜ୍ଝାୟକୋ ମନ୍ତଧରୋ, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ, ପଦକୋ ୱେୟ୍ୟାକରଣୋ ଲୋକାୟତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୱୟୋ''ତି।

‘‘ଯେ ଖୋ, ତେ ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁବ୍ବକା ଇସଯୋ ମନ୍ତାନଂ କତ୍ତାରୋ ମନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାରୋ, ଯେସମିଦଂ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମିହିତଂ ତଦନୁଗାଯନ୍ତି ତଦନୁଭାସନ୍ତି ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତି ସଜ୍ଝାଯିତମନୁସଜ୍ଝାଯନ୍ତି ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଠକୋ, ୱାମକୋ, ୱାମଦେୱୋ, ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ, ଯମଦଗ୍ଗି [ଯମତଗ୍ଗି (ସୀ।) ଦୀ। ନି। ୧।୨୮୪, ୫୨୬, ୫୩୬; ମ। ନି। ୨।୪୨୭; ମହାୱ। ୩୦୦; ଅ। ନି। ୫।୧୯୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଅଙ୍ଗୀରସୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ୱାସେଟ୍ଠୋ, କସ୍ସପୋ, ଭଗୁ; ତ୍ୟାସ୍ସୁ’ମେ ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି – ବ୍ରହ୍ମସମଂ, ଦେୱସମଂ, ମରିଯାଦଂ, ସମ୍ଭିନ୍ନମରିଯାଦଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଲଂଯେୱ ପଞ୍ଚମଂ। ତେସଂ ତ୍ୱଂ ଦୋଣ, କତମୋ’’ତି?

‘‘ନ ଖୋ ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜାନାମ, ଅଥ ଖୋ ମଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାତ୍ୱେୱ ଜାନାମ। ସାଧୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ ଯଥା ଅହଂ ଇମେ ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜାନେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁଣୋହି, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହି; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ଭୋ’’ତି ଖୋ ଦୋଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମସମୋ ହୋତି? ଇଧ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। ସୋ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଳୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ [କୋଧାରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଚରତି ମନ୍ତେ ଅଧୀଯମାନୋ। ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଳୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଧୀଯିତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚରିଯଧନଂ ପରିଯେସତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ।

‘‘ତତ୍ଥ ଚ, ଦୋଣ, କୋ ଧମ୍ମୋ? ନେୱ କସିଯା ନ ୱଣିଜ୍ଜାଯ ନ ଗୋରକ୍ଖେନ ନ ଇସ୍ସତ୍ଥେନ [ନ ଇସ୍ସତ୍ତେନ (କ।)] ନ ରାଜପୋରିସେନ ନ ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନ, କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ କପାଲଂ ଅନତିମଞ୍ଞମାନୋ। ସୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚରିଯଧନଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା [ନୀଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା (ସୀ।), ନୀଯାଦେତ୍ୱା (ପୀ।), ନିଯ୍ୟାତେତ୍ୱା (କତ୍ଥଚି)] କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ [ଚତୁତ୍ଥିଂ (ସୀ।)], ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝେନ (କ।) ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ (?)] ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। କରୁଣା…ପେ… ମୁଦିତା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ , ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମସମୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦେୱସମୋ ହୋତି? ଇଧ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ । ସୋ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଳୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି ମନ୍ତେ ଅଧୀଯମାନୋ। ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଳୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଧୀଯିତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚରିଯଧନଂ ପରିଯେସତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ତତ୍ଥ ଚ, ଦୋଣ, କୋ ଧମ୍ମୋ? ନେୱ କସିଯା ନ ୱଣିଜ୍ଜାଯ ନ ଗୋରକ୍ଖେନ ନ ଇସ୍ସତ୍ଥେନ ନ ରାଜପୋରିସେନ ନ ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନ, କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ କପାଲଂ ଅନତିମଞ୍ଞମାନୋ। ସୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚରିଯଧନଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଦାରଂ ପରିଯେସତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ।

‘‘ତତ୍ଥ ଚ, ଦୋଣ, କୋ ଧମ୍ମୋ? ନେୱ କଯେନ ନ ୱିକ୍କଯେନ, ବ୍ରାହ୍ମଣିଂଯେୱ ଉଦକୂପସ୍ସଟ୍ଠଂ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂଯେୱ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଖତ୍ତିଯିଂ ନ ୱେସ୍ସିଂ ନ ସୁଦ୍ଦିଂ ନ ଚଣ୍ଡାଲିଂ ନ ନେସାଦିଂ ନ ୱେନିଂ [ନ ୱେଣିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନ ରଥକାରିଂ ନ ପୁକ୍କୁସିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ପାଯମାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁତୁନିଂ ଗଚ୍ଛତି। କସ୍ମା ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି? ସଚେ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅତିମୀଳ୍ହଜୋ ନାମ ସୋ ହୋତି ମାଣୱକୋ ୱା ମାଣୱିକା [ମାଣୱକୀ (କ।)] ୱା । ତସ୍ମା, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି। କସ୍ମା ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପାଯମାନଂ ଗଚ୍ଛତି? ସଚେ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପାଯମାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅସୁଚିପଟିପୀଳିତୋ ନାମ ସୋ ହୋତି ମାଣୱକୋ ୱା ମାଣୱିକା ୱା। ତସ୍ମା, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପାଯମାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ସା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନେୱ କାମତ୍ଥା ନ ଦୱତ୍ଥା ନ ରତତ୍ଥା, ପଜତ୍ଥାୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହୋତି। ସୋ ମେଥୁନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଝାନେ ଭାୱେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦେୱସମୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମରିୟାଦୋ ହୋତି? ଇଧ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। ସୋ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି ମନ୍ତେ ଅଧୀୟମାନୋ। ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଧୀୟିତ୍ୱା ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ପରିୟେସତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ । ତତ୍ଥ ଚ, ଦୋଣ, କୋ ଧମ୍ମୋ? ନେୱ କସିୟା ନ ୱଣିଜ୍ଜାୟ ନ ଗୋରକ୍ଖେନ ନ ଇସ୍ସତ୍ଥେନ ନ ରାଜପୋରିସେନ ନ ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନ, କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ କପାଲଂ ଅନତିମଞ୍ଞମାନୋ। ସୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଦାରଂ ପରିୟେସତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ।

‘‘ତତ୍ଥ ଚ, ଦୋଣ , କୋ ଧମ୍ମୋ? ନେୱ କୟେନ ନ ୱିକ୍କୟେନ, ବ୍ରାହ୍ମଣିଂୟେୱ ଉଦକୂପସ୍ସଟ୍ଠଂ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂୟେୱ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଖତ୍ତିୟିଂ ନ ୱେସ୍ସିଂ ନ ସୁଦ୍ଦିଂ ନ ଚଣ୍ଡାଲିଂ ନ ନେସାଦିଂ ନ ୱେନିଂ ନ ରଥକାରିଂ ନ ପୁକ୍କୁସିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ପାୟମାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁତୁନିଂ ଗଚ୍ଛତି। କସ୍ମା ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି? ସଚେ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅତିମୀଳ୍ହଜୋ ନାମ ସୋ ହୋତି ମାଣୱକୋ ୱା ମାଣୱିକା ୱା। ତସ୍ମା, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ଗବ୍ଭିନିଂ ଗଚ୍ଛତି। କସ୍ମା ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପାୟମାନଂ ଗଚ୍ଛତି? ସଚେ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପାୟମାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅସୁଚିପଟିପୀଳିତୋ ନାମ ସୋ ହୋତି ମାଣୱକୋ ୱା ମାଣୱିକା ୱା। ତସ୍ମା, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପାୟମାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ସା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନେୱ କାମତ୍ଥା ନ ଦୱତ୍ଥା ନ ରତତ୍ଥା, ପଜତ୍ଥାୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହୋତି। ସୋ ମେଥୁନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତମେୱ ପୁତ୍ତସ୍ସାଦଂ ନିକାମୟମାନୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଯାୱ ପୋରାଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମରିୟାଦୋ ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ନ ୱୀତିକ୍କମତି। ‘ଯାୱ ପୋରାଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମରିୟାଦୋ ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଠିତୋ ତଂ ନ ୱୀତିକ୍କମତୀ’ତି, ଖୋ, ଦୋଣ, ତସ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମରିୟାଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମରିୟାଦୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମ୍ଭିନ୍ନମରିୟାଦୋ ହୋତି? ଇଧ , ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ । ସୋ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି ମନ୍ତେ ଅଧୀୟମାନୋ। ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଧୀୟିତ୍ୱା ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ପରିୟେସତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ।

‘‘ତତ୍ଥ ଚ, ଦୋଣ, କୋ ଧମ୍ମୋ? ନେୱ କସିୟା ନ ୱଣିଜ୍ଜାୟ ନ ଗୋରକ୍ଖେନ ନ ଇସ୍ସତ୍ଥେନ ନ ରାଜପୋରିସେନ ନ ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନ, କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ କପାଲଂ ଅନତିମଞ୍ଞମାନୋ। ସୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଦାରଂ ପରିୟେସତି ଧମ୍ମେନପି ଅଧମ୍ମେନପି କୟେନପି ୱିକ୍କୟେନପି ବ୍ରାହ୍ମଣିମ୍ପି ଉଦକୂପସ୍ସଟ୍ଠଂ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଖତ୍ତିୟିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ୱେସ୍ସିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ସୁଦ୍ଦିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଚଣ୍ଡାଲିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ନେସାଦିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ୱେନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ରଥକାରିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପୁକ୍କୁସିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଗବ୍ଭିନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପାୟମାନମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଉତୁନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଅନୁତୁନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ସା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କାମତ୍ଥାପି ଦୱତ୍ଥାପି ରତତ୍ଥାପି ପଜତ୍ଥାପି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହୋତି। ଯାୱ ପୋରାଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମରିୟାଦୋ ତତ୍ଥ ନ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ୱୀତିକ୍କମତି। ‘ଯାୱ ପୋରାଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମରିୟାଦୋ ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ଠିତୋ ତଂ ୱୀତିକ୍କମତୀ’ତି ଖୋ, ଦୋଣ, ତସ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମ୍ଭିନ୍ନମରିୟାଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମ୍ଭିନ୍ନମରିୟାଦୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ହୋତି – ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ। ସୋ ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତି ମନ୍ତେ ଅଧୀୟମାନୋ। ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଧୀୟିତ୍ୱା ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ପରିୟେସତି ଧମ୍ମେନପି ଅଧମ୍ମେନପି କସିୟାପି ୱଣିଜ୍ଜାୟପି ଗୋରକ୍ଖେନପି ଇସ୍ସତ୍ଥେନପି ରାଜପୋରିସେନପି ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନପି, କେୱଲମ୍ପି ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ, କପାଲଂ ଅନତିମଞ୍ଞମାନୋ।

‘‘ସୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଚରିୟଧନଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଦାରଂ ପରିୟେସତି ଧମ୍ମେନପି ଅଧମ୍ମେନପି କୟେନପି ୱିକ୍କୟେନପି ବ୍ରାହ୍ମଣିମ୍ପି ଉଦକୂପସ୍ସଟ୍ଠଂ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଖତ୍ତିୟିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ୱେସ୍ସିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ସୁଦ୍ଦିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଚଣ୍ଡାଲିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ନେସାଦିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ୱେନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ରଥକାରିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପୁକ୍କୁସିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଗବ୍ଭିନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପାୟମାନମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଉତୁନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ଅନୁତୁନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ସା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କାମତ୍ଥାପି ଦୱତ୍ଥାପି ରତତ୍ଥାପି ପଜତ୍ଥାପି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହୋତି। ସୋ ସବ୍ବକମ୍ମେହି ଜୀୱିକଂ [ଜୀୱିତଂ (କ।)] କପ୍ପେତି। ତମେନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – ‘କସ୍ମା ଭୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଟିଜାନମାନୋ ସବ୍ବକମ୍ମେହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତୀ’ତି? ସୋ ଏୱମାହ – ‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ, ଅଗ୍ଗି ସୁଚିମ୍ପି ଡହତି ଅସୁଚିମ୍ପି ଡହତି, ନ ଚ ତେନ ଅଗ୍ଗି

ଉପଲିପ୍ପତି [ଉପଲିମ୍ପତି (କ।)]; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭୋ, ସଵ୍ଵକମ୍ମେହି ଚେପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ନ ଚ ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉପଲିପ୍ପତି'। 'ସଵ୍ଵକମ୍ମେହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତୀ'ତି ଖୋ, ଦୋଣ , ତସ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଲୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଲୋ ହୋତି।

''ଯେ ଖୋ ତେ, ଦୋଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁଵ୍ଵକା ଇସଯୋ ମନ୍ତାନଂ କତ୍ତାରୋ ମନ୍ତାନଂ ପୱତ୍ତାରୋ ଯେସମିଦଂ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ମନ୍ତପଦଂ ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମୀହିତଂ ତଦନୁଗାଯନ୍ତି ତଦନୁଭାସନ୍ତି ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତି ସଜ୍ଝାଯିତମନୁସଜ୍ଝାଯନ୍ତି ୱାଚିମନୁୱାଚେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅଟ୍ଟକୋ, ୱାମକୋ, ୱାମଦେୱୋ, ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ, ଯମଦଗ୍ଗି, ଅଙ୍ଗୀରସୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ୱାସେଟ୍ଠୋ , କସ୍ସପୋ, ଭଗୁ; ତ୍ୟାସ୍ସୁମେ ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି – ବ୍ରହ୍ମସମଂ, ଦେୱସମଂ, ମରିଯାଦଂ, ସମ୍ଭିନ୍ନମରିଯାଦଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଲଂଯେୱ ପଞ୍ଚମଂ। ତେସଂ ତ୍ୱଂ, ଦୋଣ, କତମୋ''ତି?

''ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ବ୍ରାହ୍ମଣଚଣ୍ଡାଲମ୍ପି ନ ପୂରେମ। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସଙ୍ଗାରୱସୁତ୍ତଂ

୧୯୩। ଅଥ ଖୋ ସଙ୍ଗାରୱୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସଙ୍ଗାରୱୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ କଦାଚି ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା? କୋ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ କଦାଚି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ସଜ୍ଝାଯକତା''ତି?

''ଯସ୍ମିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମଯେ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି , ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ଲାଖାଯ ୱା ହଲିଦ୍ଦିଯା ୱା ନୀଲିଯା ୱା ମଞ୍ଜିଟ୍ଠାଯ ୱା। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନେଯ୍ୟ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ବ୍ୟାପାଦପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିନା ସନ୍ତତ୍ତୋ ଉକ୍କୁଧିତୋ [ଉକ୍କଟ୍ଠିତୋ (ସୀ। ପୀ।), ଉକ୍କୁଟ୍ଠିତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉସ୍ସଦକଜାତୋ [ଉସୁମକଜାତୋ (କତ୍ଥଚି), ଉସ୍ସୁରକଜାତୋ (କ।), ଉସ୍ମୁଦକଜାତୋ (ମ। ନି। ୩ ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ)]। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନେଯ୍ୟ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ବ୍ୟାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ବ୍ୟାପାଦପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି , ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ଥିନମିଦ୍ଧପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ସେୱାଲପଣକପରିଯୋନଦ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନେଯ୍ୟ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ଥିନମିଦ୍ଧପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି,

ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ୱାତେରିତୋ ଚଲିତୋ ଭନ୍ତୋ ଊମିଜାତୋ [ଉମ୍ମିଜାତୋ (ପୀ।)]। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନେଯ୍ଯ ନ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ , ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ଆୱିଲୋ ଲୁଳିତୋ କଲଲୀଭୂତୋ ଅନ୍ଧକାରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନେଯ୍ଯ ନ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା।

''ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମଯେ ନ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ କାମରାଗପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ କାମରାଗସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଲାଖାଯ ୱା ହଲିଦ୍ଦିଯା ୱା ନୀଲିଯା ୱା ମଞ୍ଜିଟ୍ଠାଯ ୱା। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନେଯ୍ଯ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ କାମରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ… ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ବ୍ଯାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ… ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିନା ଅସନ୍ତତ୍ତୋ ଅନୁକ୍କୁଥିତୋ ଅନୁସ୍ସଦକଜାତୋ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନେଯ୍ଯ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ବ୍ଯାପାଦପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ…।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ… ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ନ ସେୱାଲପଣକପରିଯୋନଦ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନେଯ୍ଯ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ଥିନମିଦ୍ଧପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ…।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ , ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି…ପେ… ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ନ ୱାତେରିତୋ ନ ଚଲିତୋ ନ ଭନ୍ତୋ ନ ଊମିଜାତୋ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନେଯ୍ଯ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି …ପେ…।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି , ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ସଜ୍ଝାଯକତା। ସେଯ୍ଯଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉଦପତ୍ତୋ ଅଚ୍ଛୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ ଅନାୱିଲୋ ଆଲୋକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସକଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନେଯ୍ଯ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ୱିହରତି ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାପରେତେନ, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି…ପେ… ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି

ପସ୍ସତି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ସଜ୍ଝାଯକତା।

‘‘ଅଯଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ କଦାଚି ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ନପ୍ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ଅସଜ୍ଝାଯକତା । ଅଯଂ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ କଦାଚି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅସଜ୍ଝାଯକତାପି ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତି, ପଗେୱ ସଜ୍ଝାଯକତା’’ତି।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। କାରଣପାଲୀସୁତ୍ତଂ

୧୯୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କାରଣପାଲୀ [କରଣପାଲୀ (କ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ କମ୍ମନ୍ତଂ କାରେତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ କାରଣପାଲୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପିଙ୍ଗିଯାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ; ଦିସ୍ୱା ପିଙ୍ଗିଯାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ହନ୍ଦ, କୁତୋ ନୁ ଭୱଂ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ ଆଗଚ୍ଛତି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସା’’ତି? ‘‘ଇତୋହଂ [ଇଧାହଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଇତୋ ହି ଖୋ ଅହଂ (ମ। ନି। ୧।୨୮୮)], ଭୋ, ଆଗଚ୍ଛାମି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକା’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞତି ଭୱଂ, ପିଙ୍ଗିଯାନୀ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେୟ୍ୟତ୍ତିଯଂ? ପଣ୍ଡିତୋ ମଞ୍ଞେ’’ତି? ‘‘କୋ ଚାହଂ, ଭୋ, କୋ ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେୟ୍ୟତ୍ତିଯଂ ଜାନିସ୍ସାମି! ସୋପି ନୂନସ୍ସ ତାଦିସୋୱ ଯୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱେୟ୍ୟତ୍ତିଯଂ ଜାନେୟ୍ୟା’’ତି! ‘‘ଉଳାରାଯ ଖଲୁ ଭୱଂ, ପିଙ୍ଗିଯାନୀ, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସାଯ ପସଂସତୀ’’ତି। ‘‘କୋ ଚାହଂ, ଭୋ, କୋ ଚ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସିସ୍ସାମି! ପସତ୍ଥପ୍ପସତ୍ଥୋୱ [ପସତ୍ଥପସତ୍ଥୋ ଚ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ପନ ଭୱଂ, ପିଙ୍ଗିଯାନୀ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସମଣେ ଗୋତମେ ଏୱଂ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ’’ତି?

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ, ପୁରିସୋ ଅଗ୍ଗରସପରିତିତ୍ତୋ ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ହୀନାନଂ ରସାନଂ ପିହେତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭୋ, ଯତୋ ଯତୋ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି – ଯଦି ସୁତ୍ତସୋ, ଯଦି ଗେୟ୍ୟସୋ, ଯଦି ୱେୟ୍ୟାକରଣସୋ, ଯଦି ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମସୋ – ତତୋ ତତୋ ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣପ୍ପୱାଦାନଂ ପିହେତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ, ପୁରିସୋ ଜିଘଚ୍ଛାଦୁବ୍ବଲ୍ୟପରେତୋ ମଧୁପିଣ୍ଡିକଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ସୋ ଯତୋ ଯତୋ ସାଯେଥ, ଲଭତେୱ [ସାଯେୟ୍ୟ, ଲଭେଥେୱ (ମ। ନି। ୧।୨୦୫)] ସାଦୁରସଂ ଅସେଚନକଂ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭୋ, ଯତୋ ଯତୋ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି – ଯଦି ସୁତ୍ତସୋ, ଯଦି ଗେୟ୍ୟସୋ, ଯଦି ୱେୟ୍ୟାକରଣସୋ, ଯଦି ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମସୋ – ତତୋ ତତୋ ଲଭତେୱ ଅତ୍ତମନତଂ, ଲଭତି ଚେତସୋ ପସାଦଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ, ପୁରିସୋ ଚନ୍ଦନଘଟିକଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ – ହରିଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା ଲୋହିତଚନ୍ଦନସ୍ସ ୱା। ସୋ ଯତୋ ଯତୋ ଘାଯେଥ – ଯଦି ମୂଲତୋ, ଯଦି ମଜ୍ଝତୋ, ଯଦି ଅଗ୍ଗତୋ – ଅଧିଗଚ୍ଛତେୱ [ଅଧିଗଚ୍ଛେଥେୱ (?)] ସୁରଭିଗନ୍ଧଂ ଅସେଚନକଂ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭୋ, ଯତୋ ଯତୋ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି – ଯଦି ସୁତ୍ତସୋ, ଯଦି ଗେୟ୍ୟସୋ, ଯଦି ୱେୟ୍ୟାକରଣସୋ, ଯଦି ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମସୋ – ତତୋ ତତୋ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୋମନସ୍ସଂ।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ, ପୁରିସୋ ଆବାଧିକୋ ଦୁକ୍ଖିତୋ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋ। ତସ୍ସ କୁସଲୋ ଭିସକ୍କୋ ଠାନସୋ ଆବାଧଂ ନୀହରେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭୋ, ଯତୋ ଯତୋ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି – ଯଦି ସୁତ୍ତସୋ, ଯଦି ଗେୟ୍ୟସୋ, ଯଦି ୱେୟ୍ୟାକରଣସୋ, ଯଦି ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମସୋ – ତତୋ ତତୋ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି , ଭୋ, ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅଚ୍ଛୋଦକା ସାତୋଦକା ସୀତୋଦକା ସେତକା ସୁପତିତ୍ଥା ରମଣୀଯା। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ଘମ୍ମପରେତୋ କିଲନ୍ତୋ ତସିତୋ ପିପାସିତୋ । ସୋ ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ସବ୍ବଦରଥକିଲମଥପରିଳାହଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେୟ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭୋ, ଯତୋ ଯତୋ ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି – ଯଦି ସୁତ୍ତସୋ, ଯଦି ଗେୟ୍ୟସୋ, ଯଦି ୱେୟ୍ୟାକରଣସୋ, ଯଦି ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମସୋ – ତତୋ ତତୋ ସବ୍ବଦରଥକିଲମଥପରିଳାହା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ କାରଣପାଲୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଥୱିଯଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ

ପଣାମେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ;

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ;

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ପିଙ୍ଗିଯାନି, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ପିଙ୍ଗିଯାନି! ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭୋ ପିଙ୍ଗିଯାନି, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ [ନିକୁଜ୍ଜିତଂ (କ।)] ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି; ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ପିଙ୍ଗିଯାନିନା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭୋ ପିଙ୍ଗିଯାନି, ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ ଧାରେତୁ, ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପିଙ୍ଗିଯାନୀସୁତ୍ତଂ

୧୯୫। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଲିଚ୍ଛୱିସତାନି ଭଗୱନ୍ତଂ ପଯିରୁପାସନ୍ତି। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ନୀଲା ହୋନ୍ତି ନୀଲୱଣ୍ଣା ନୀଲୱତ୍ଥା ନୀଲାଲଙ୍କାରା, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ପୀତା ହୋନ୍ତି ପୀତୱଣ୍ଣା ପୀତୱତ୍ଥା ପୀତାଲଙ୍କାରା , ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଲୋହିତକା ହୋନ୍ତି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣା ଲୋହିତକୱତ୍ଥା ଲୋହିତକାଲଙ୍କାରା, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଓଦାତା ହୋନ୍ତି ଓଦାତୱଣ୍ଣା ଓଦାତୱତ୍ଥା ଓଦାତାଲଙ୍କାରା। ତ୍ୟସ୍ସୁଦଂ ଭଗୱା ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚ।

ଅଥ ଖୋ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଟିଭାତି ମଂ, ଭଗୱା, ପଟିଭାତି ମଂ, ସୁଗତା’’ତି। ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ଅଥ ଖୋ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ସାରୁପ୍ପାଯ ଗାଥାଯ ଅଭିତ୍ଥୱି –

‘‘ପଦ୍ମଂ [ପଦୁମଂ (କ।) ସଂ। ନି। ୧।୧୩୨] ଯଥା କୋକନଦଂ [କୋକନୁଦଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସୁଗନ୍ଧଂ,

ପାତୋ ସିଯା ଫୁଲ୍ଲମୱୀତଗନ୍ଧଂ;

ଅଙ୍ଗୀରସଂ ପସ୍ସ ୱିରୋଚମାନଂ,

ତପନ୍ତମାଦିଚ୍ଚମିୱନ୍ତଲିକ୍ଖେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ପଞ୍ଚହି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗସତେହି ପିଙ୍ଗିଯାନିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅଚ୍ଛାଦେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେହି ପଞ୍ଚହି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗସତେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଚ୍ଛାଦେସି ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ଲିଚ୍ଛୱୀ, ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ? ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସେତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସିତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତସ୍ସ ଧମ୍ମୱିନଯସ୍ସ ଦେସିତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାତା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। କତଞ୍ଞୂ କତୱେଦୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ଖୋ, ଲିଚ୍ଛୱୀ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି [ଅ। ନି। ୫।୧୪୩]। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ମହାସୁପିନସୁତ୍ତଂ

୧୯୬। ‘‘ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେୱ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନା

ପାତୁରହେସୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ମହାପଥଵୀ ମହାସଯନଂ ଅହୋସି, ହିମଵା ପବ୍ବତରାଜା ବିମ୍ବୋହନଂ [ବିମ୍ବୋହନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ବିମ୍ବ + ଓହନଂ = ଇତି ପଦଵିଭାଗୋ] ଅହୋସି, ପୁରତ୍ଥିମେ ସମୁଦ୍ଦେ ଵାମୋ ହତ୍ଥୋ ଓହିତୋ ଅହୋସି, ପଚ୍ଛିମେ ସମୁଦ୍ଦେ ଦକ୍ଖିଣୋ ହତ୍ଥୋ ଓହିତୋ ଅହୋସି, ଦକ୍ଖିଣେ ସମୁଦ୍ଦେ ଉଭୋ ପାଦା ଓହିତା ଅହେସୁଂ। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ପଠମୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ତିରିଯା ନାମ ତିଣଜାତି ନାଭିଯା ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତା ଅହୋସି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ସେତା କିମୀ କଣ୍ହସୀସା ପାଦେହି ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ଵା ( ) [(ଅଗ୍ଗନଖତୋ) କତ୍ଥଚି ଦିସ୍ସତି] ଯାଵ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲା ପଟିଚ୍ଛାଦେସୁଂ। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ତତିଯୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଚତ୍ତାରୋ ସକୁଣା ନାନାଵଣ୍ଣା ଚତୂହି ଦିସାହି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ପାଦମୂଲେ ନିପତିତ୍ଵା ସବ୍ବସେତା ସମ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବୋଧିସତ୍ତୋଵ ସମାନୋ ମହତୋ ମୀଳ୍ହପବ୍ବତସ୍ସ ଉପରୂପରି ଚଙ୍କମତି ଅଲିପ୍ପମାନୋ ମୀଳ୍ହେନ। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଅଯଂ ମହାପଥଵୀ ମହାସଯନଂ ଅହୋସି, ହିମଵା ପବ୍ବତରାଜା ବିମ୍ବୋହନଂ ଅହୋସି, ପୁରତ୍ଥିମେ ସମୁଦ୍ଦେ ଵାମୋ ହତ୍ଥୋ ଓହିତୋ ଅହୋସି, ପଚ୍ଛିମେ ସମୁଦ୍ଦେ ଦକ୍ଖିଣୋ ହତ୍ଥୋ ଓହିତୋ ଅହୋସି, ଦକ୍ଖିଣେ ସମୁଦ୍ଦେ ଉଭୋ ପାଦା ଓହିତା ଅହେସୁଂ; ତଥାଗତେନ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅନୁତ୍ତରା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା। ତସ୍ସା ଅଭିସମ୍ବୋଧାଯ ଅଯଂ ପଠମୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ତିରିଯା ନାମ ତିଣଜାତି ନାଭିଯା ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତା ଅହୋସି; ତଥାଗତେନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିତ୍ଵା ଯାଵ ଦେଵମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତୋ। ତସ୍ସ ଅଭିସମ୍ବୋଧାଯ ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ସେତା କିମୀ କଣ୍ହସୀସା ପାଦେହି ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ଵା ଯାଵ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲା ପଟିଚ୍ଛାଦେସୁଂ; ବହୂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଗିହୀ ଓଦାତଵସନା ତଥାଗତଂ ପାଣୁପେତା [ପାଣୁପେତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସରଣଂ ଗତା। ତସ୍ସ ଅଭିସମ୍ବୋଧାଯ ଅଯଂ ତତିଯୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେଵ ସତୋ ଚତ୍ତାରୋ ସକୁଣା ନାନାଵଣ୍ଣା ଚତୂହି ଦିସାହି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ପାଦମୂଲେ ନିପତିତ୍ଵା ସବ୍ବସେତା ସମ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ; ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵଣ୍ଣା ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଵେସ୍ସା ସୁଦ୍ଦା ତେ ତଥାଗତପ୍ପଵେଦିତେ ଧମ୍ମଵିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅନୁତ୍ତରଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତି। ତସ୍ସ ଅଭିସମ୍ବୋଧାଯ ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୁବ୍ବେଵ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବୋଧିସତ୍ତୋଵ ସମାନୋ ମହତୋ ମୀଳ୍ହପବ୍ବତସ୍ସ ଉପରୂପରି ଚଙ୍କମତି ଅଲିପ୍ପମାନୋ ମୀଳ୍ହେନ; ଲାଭୀ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତୋ ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ, ତଂ [ତତ୍ଥ ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତଥାଗତୋ ଅଗଥିତୋ [ଅଗଧିତୋ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ [ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ (କ।)

ଅନନ୍ତୋପନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଆଦୀନଓଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତସ୍ସ ଅଭିସମ୍ବୋଧାଯ ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ମହାସୁପିନୋ ପାତୁରହୋସି।

''ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବେୱ ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନା ପାତୁରହେସୁ''ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ୱସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୧୯୭। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯା, ଯଂ ନେମିତ୍ତା [ନେମିତ୍ତକା (କତ୍ଥଚି)] ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତି। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଉପରି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆକାସେ ତେଜୋଧାତୁ ପକୁପ୍ପତି। ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ମେଘା ପଟିୱିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ, ଯଂ ନେମିତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପରି ଆକାସେ ୱାଯୋଧାତୁ ପକୁପ୍ପତି। ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ମେଘା ପଟିୱିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ, ଯଂ ନେମିତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାହୁ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ପାଣିନା ଉଦକଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଛଡ୍ଡେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ, ଯଂ ନେମିତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସୱଲାହକା ଦେୱା ପମତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ, ଯଂ ନେମିତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସା ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ, ଯଂ ନେମିତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯା, ଯଂ ନେମିତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ନେମିତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁ ନ କମତୀ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ୱାଚାସୁତ୍ତଂ

୧୯୮। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ୱାଚା ସୁଭାସିତା ହୋତି, ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତା, ଅନୱଜ୍ଜା ଚ ଅନନୁୱଜ୍ଜା ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ [ଅନନୁୱଜ୍ଜା ୱିଞ୍ଞୂନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)]। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? କାଲେନ ଚ ଭାସିତା ହୋତି, ସଚ୍ଚା ଚ ଭାସିତା ହୋତି, ସଣ୍ହା ଚ ଭାସିତା ହୋତି, ଅତ୍ଥସଂହିତା ଚ ଭାସିତା ହୋତି, ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଚ ଭାସିତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ୱାଚା ସୁଭାସିତା ହୋତି, ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତା, ଅନୱଜ୍ଜା ଚ ଅନନୁୱଜ୍ଜା ଚ ୱିଞ୍ଞୂନ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। କୁଲସୁତ୍ତଂ

୧୯୯। ''ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତା କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି, ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱନ୍ତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ସୀଲୱନ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତାନି ପସାଦେନ୍ତି [ପସୀଦନ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ କୁଲଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନଂ ହୋତି।

''ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ସୀଲୱନ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେନ୍ତି ଅଭିୱାଦେନ୍ତି ଆସନଂ ଦେନ୍ତି, ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନସଂୱତ୍ତନିକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ କୁଲଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନଂ ହୋତି।

''ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ସୀଲୱନ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ମଚ୍ଛେରମଲଂ ପଟିୱିନେନ୍ତି [ପଟିୱିନୋଦେନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।)], ମହେସକ୍ଖସଂୱତ୍ତନିକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ କୁଲଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନଂ ହୋତି।

''ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ସୀଲୱନ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ ସଂୱିଭଜନ୍ତି, ମହାଭୋଗସଂୱତ୍ତନିକଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ କୁଲଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନଂ ହୋତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ସୀଲୱନ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ପରିପୁଚ୍ଛନ୍ତି ପରିପଞ୍ହନ୍ତି ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି, ମହାପଞ୍ଞାସଂୱତ୍ତନିକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ କୁଲଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନଂ ହୋତି। ଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତା କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି, ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱନ୍ତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ନିସ୍ସାରଣୀଯସୁତ୍ତଂ

୨୦୦। ‘‘ପଞ୍ଚିମା , ଭିକ୍ଖୱେ, ନିସ୍ସାରଣୀଯା [ନିସ୍ସରଣୀଯା (ପୀ।), ନିସ୍ସରଣିଯା (ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୧)] ଧାତୁଯୋ। କତମା ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମଂ [କାମେ (ସ୍ୟା। କଂ।) ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୧] ମନସିକରୋତୋ କାମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ [ସୁକତଂ (ପୀ। କ।)] ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିସଂଯୁତ୍ତଂ [ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ (କତ୍ଥଚି, ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୧)] କାମେହି; ଯେ ଚ କାମପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ୟାପାଦଂ ମନସିକରୋତୋ ବ୍ୟାପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅବ୍ୟାପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦେନ; ଯେ ଚ ବ୍ୟାପାଦପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହେସଂ ମନସିକରୋତୋ ୱିହେସାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅୱିହେସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅୱିହେସାଯ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ୱିହେସାଯ; ଯେ ଚ ୱିହେସାପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ୱିହେସାଯ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପଂ ମନସିକରୋତୋ ରୂପେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅରୂପଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅରୂପେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ରୂପେହି; ଯେ ଚ ରୂପପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସକ୍କାଯଂ ମନସିକରୋତୋ ସକ୍କାଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ସକ୍କାଯନିରୋଧଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ସକ୍କାଯନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ସକ୍କାଯେନ; ଯେ ଚ ସକ୍କାଯପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ସକ୍କାଯସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ତସ୍ସ କାମନନ୍ଦୀପି ନାନୁସେତି, ବ୍ୟାପାଦନନ୍ଦୀପି ନାନୁସେତି, ୱିହେସାନନ୍ଦୀପି ନାନୁସେତି , ରୂପନନ୍ଦୀପି ନାନୁସେତି, ସକ୍କାଯନନ୍ଦୀପି ନାନୁସେତି (ସୋ) [( ) କତ୍ଥଚି ନତ୍ଥି] କାମନନ୍ଦିଯାପି ଅନନୁସଯା, ବ୍ୟାପାଦନନ୍ଦିଯାପି ଅନନୁସଯା, ୱିହେସାନନ୍ଦିଯାପି ଅନନୁସଯା, ରୂପନନ୍ଦିଯାପି ଅନନୁସଯା, ସକ୍କାଯନନ୍ଦିଯାପି ଅନନୁସଯା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିରନୁସଯୋ, ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି [ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ତଣ୍ହଂ, ୱିୱତ୍ତଯି [ୱାୱତ୍ତଯି (ସୀ।)] ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ନିସ୍ସାରଣୀଯା ଧାତୁଯୋ’’ତି। ଦସମଂ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସୋଣୋ ଦୋଣୋ ସଙ୍ଗାରୱୋ, କାରଣପାଲୀ ଚ ପିଙ୍ଗିଯାନୀ;

ସୁପିନା ଚ ଓସ୍ସା ଓାଚା, କୁଲଂ ନିସ୍ସାରଣୀୟେନ ଚାତି।

ଚତୁତ୍ଥଂପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତୋ।

୫। ପଞ୍ଚମପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୧) ୧। କିମିଲୱଗ୍ଗୋ

୧। କିମିଲସୁତ୍ତଂ

୨୦୧। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କିମିଲାଯଂ [କିମ୍ବିଲାଯଂ (ସୀ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୬।୪୦; ୭।୫୯] ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କିମିଲୋ [କିମ୍ବିଲୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା କିମିଲୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧ, କିମିଲ, ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ଅପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଯଂ ଖୋ, କିମିଲ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି।

‘‘କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଇଧ, କିମିଲ, ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଧମ୍ମେ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସଙ୍ଘେ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ସିକ୍ଖାଯ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି ସପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଯଂ ଖୋ, କିମିଲ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଧମ୍ମସ୍ସୱନସୁତ୍ତଂ

୨୦୨। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସ୍ସୁତଂ ସୁଣାତି , ସୁତଂ ପରିଯୋଦାପେତି, କଙ୍ଖଂ ୱିତରତି [ୱିହନତି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)], ଦିଟ୍ଠିଂ ଉଜୁଂ କରୋତି, ଚିତ୍ତମସ୍ସ ପସୀଦତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅସ୍ସାଜାନୀଯସୁତ୍ତଂ

୨୦୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ [ଭଦ୍ଦୋ (ପୀ।)] ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅଜ୍ଜୱେନ, ଜୱେନ, ମଦ୍ଦୱେନ, ଖନ୍ତିଯା, ସୋରଚ୍ଚେନ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। ‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅଜ୍ଜୱେନ, ଜୱେନ, ମଦ୍ଦୱେନ, ଖନ୍ତିଯା, ସୋରଚ୍ଚେନ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ବଲସୁତ୍ତଂ

୨୦୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଚେତୋଖିଲସୁତ୍ତଂ

୨୦୫।[ଅ। ନି। ୯।୭୧; ମ। ନି। ୧।୧୮୫; ଦୀ। ନି। ୩।୩୧୯] ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତୋଖିଲା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି

ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ, ଅଯଂ ପଠମୋ ଚେତୋଖିଲୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମେ କଙ୍ଖତି...ପେ... ସଙ୍ଘେ କଙ୍ଖତି...ପେ... ସିକ୍ଖାଯ କଙ୍ଖତି...ପେ... ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ ଆହତଚିତ୍ତୋ ଖିଲଜାତୋ। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ ଆହତଚିତ୍ତୋ ଖିଲଜାତୋ, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ, ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଚେତୋଖିଲୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଚେତୋଖିଲା''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ୱିନିବନ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୨୦୬।[ଅ। ନି। ୯।୭୨; ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୦] ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧା [ଚେତୋୱିନିବନ୍ଧା (ସାରତ୍ଥଦୀପନୀଟୀକାଯଂ)]। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗୋ [ଅୱିଗତରାଗୋ (କ।)] ହୋତି ଅୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅୱିଗତପେମୋ ଅୱିଗତପିପାସୋ ଅୱିଗତପରିଳାହୋ ଅୱିଗତତଣ୍ହୋ। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି ଅୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅୱିଗତପେମୋ ଅୱିଗତପିପାସୋ ଅୱିଗତପରିଳାହୋ ଅୱିଗତତଣ୍ହୋ, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ, ଅଯଂ ପଠମୋ ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି...ପେ... ରୂପେ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି...ପେ... ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଉଦରାୱଦେହକଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସେଯ୍ୟସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି...ପେ... ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି – 'ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା'ତି। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି – 'ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା'ତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ, ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଯାଗୁସୁତ୍ତଂ

୨୦୭। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଯାଗୁଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଖୁଦ୍ଦଂ [ଖୁଦଂ (ସୀ। ପୀ।) ଖୁଧାତି ସକ୍କତାନୁଲୋମଂ। ମହାୱ। ୨୮୨] ପଟିହନତି, ପିପାସଂ ପଟିୱିନେତି, ୱାତଂ ଅନୁଲୋମେତି, ୱତ୍ଥିଂ ସୋଧେତି, ଆମାୱସେସଂ ପାଚେତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଯାଗୁଯା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦନ୍ତକଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ

୨୦୮। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଅଖାଦନେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅଚକ୍ଖୁସ୍ସଂ, ମୁଖଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ରସହରଣିଯୋ ନ ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଂ ଭତ୍ତଂ ପରିଯୋନନ୍ଧତି [ପରିଯୋନଦ୍ଧନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।), ପରିଯୋନଦ୍ଧତି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ଚୂଳୱ। ୨୮୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଭତ୍ତମସ୍ସ ନଚ୍ଛାଦେତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଅଖାଦନେ।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଖାଦନେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁସ୍ସଂ, ମୁଖଂ ନ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ରସହରଣିଯୋ ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଂ ଭତ୍ତଂ ନ ପରିଯୋନନ୍ଧତି, ଭତ୍ତମସ୍ସ ଛାଦେତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଖାଦନେ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଗୀତସ୍ସରସୁତ୍ତଂ

୨୦୯।[ଚୂଳୱ। ୨୪୯] ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଆଯତକେନ ଗୀତସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଭଣନ୍ତସ୍ସ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତନାପି ତସ୍ମିଂ ସରେ ସାରଜ୍ଜତି, ପରେପି ତସ୍ମିଂ ସରେ ସାରଜ୍ଜନ୍ତି, ଗହପତିକାପି ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି – 'ଯଥେୱ ମଯଂ ଗାଯାମ, ଏୱମେୱଂ ଖୋ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା ଗାଯନ୍ତୀ'ତି, ସରକୁତ୍ତିମ୍ପି ନିକାମଯମାନସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସ ଭଙ୍ଗୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଆଯତକେନ

ଗୀତସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଭଣନ୍ତସ୍ସା’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସୁତ୍ତଂ

୨୧୦।[ମହାୱ। ୩୫୩] ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମଯତୋ । କତମେ ପଞ୍ଚ? ଦୁକ୍ଖଂ ସୁପତି, ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି, ପାପକଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ଦେୱତା ନ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମଯତୋ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମଯତୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସୁଖଂ ସୁପତି, ସୁଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି, ନ ପାପକଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି , ଦେୱତା ରକ୍ଖନ୍ତି, ଅସୁଚି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମଯତୋ’’ତି। ଦସମଂ।

କିମିଲୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କିମିଲୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ଆଜାନୀଯୋ ବଲଂ ଖିଲଂ;

ୱିନିବନ୍ଧଂ ଯାଗୁ କଟ୍ଠଂ, ଗୀତଂ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନା ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୨) ୨। ଅକ୍କୋସକବଗ୍ଗୋ

୧। ଅକ୍କୋସକସୁତ୍ତଂ

୨୧୧। ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ଅରିଯୂପୱାଦୀ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ, ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ପାରାଜିକୋ ୱା ହୋତି ଛିନ୍ନପରିପନ୍ଥୋ [ଛିନ୍ନପରିବନ୍ଧୋ (କ।)], ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ବାଳ୍ହଂ ୱା ରୋଗାତଙ୍କଂ ଫୁସତି, ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ଅରିଯୂପୱାଦୀ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ, ତସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ପାଟିକଙ୍ଖା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଭଣ୍ଡନକାରକସୁତ୍ତଂ

୨୧୨। ‘‘ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭଣ୍ଡନକାରକୋ କଲହକାରକୋ ୱିୱାଦକାରକୋ ଭସ୍ସକାରକୋ ସଙ୍ଘେ ଅଧିକରଣକାରକୋ, ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନଧିଗତଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି, ଅଧିଗତା [ଅଧିଗତଂ (ସଙ୍ଖ୍ୟ)] ପରିହାଯତି, ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଯୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭଣ୍ଡନକାରକୋ କଲହକାରକୋ ୱିୱାଦକାରକୋ ଭସ୍ସକାରକୋ ସଙ୍ଘେ ଅଧିକରଣକାରକୋ, ତସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ପାଟିକଙ୍ଖା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସୀଲସୁତ୍ତଂ

୨୧୩।[ମହାୱ। ୨୦୯; ଦୀ। ନି। ୩।୩୧୬] ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖବେ, ଆଦୀନୱା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହତିଂ ଭୋଗଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଠମୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁତିଯୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ, ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ, ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ, ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ଅୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ତତିଯୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚମୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଆନିସଂସା ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅପ୍ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁତିଯୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ, ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ , ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ, ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ଅଯଂ ଭିକ୍ଖବେ, ତତିଯୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଯା’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ବହୁଭାଣିସୁତ୍ତଂ

୨୧୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ବହୁଭାଣିସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମୁସା ଭଣତି, ପିସୁଣଂ ଭଣତି, ଫରୁସଂ ଭଣତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ଭଣତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ବହୁଭାଣିସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ମନ୍ତଭାଣିସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ନ ମୁସା ଭଣତି, ନ ପିସୁଣଂ ଭଣତି, ନ ଫରୁସଂ ଭଣତି, ନ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ଭଣତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ମନ୍ତଭାଣିସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମଅକ୍ଖନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୨୧୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅକ୍ଖନ୍ତିଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତି ଅମନାପୋ, ୱେରବହୁଲୋ ଚ ହୋତି, ୱଜ୍ଜବହୁଲୋ ଚ, ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅକ୍ଖନ୍ତିଯା।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଖନ୍ତିଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ, ନ ୱେରବହୁଲୋ ହୋତି, ନ ୱଜ୍ଜବହୁଲୋ, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଖନ୍ତିଯା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯଅକ୍ଖନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୨୧୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅକ୍ଖନ୍ତିଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତି ଅମନାପୋ, ଲୁଦ୍ଦୋ ଚ ହୋତି, ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଚ, ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅକ୍ଖନ୍ତିଯା।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଖନ୍ତିଯା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ, ଅଲୁଦ୍ଦୋ ଚ ହୋତି, ଅୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଚ, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଖନ୍ତିଯା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମଅପାସାଦିକସୁତ୍ତଂ

୨୧୭। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅପାସାଦିକେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉପୱଦତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହନ୍ତି, ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅପାସାଦିକେ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ପାସାଦିକେ । କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପୱଦତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ପସଂସନ୍ତି, କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ପାସାଦିକେ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮. ଦୁତିଯଅପାସାଦିକସୁତ୍ତଂ

୨୧୮. ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅପାସାଦିକେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅପ୍ପସନ୍ନା ନପ୍ପସୀଦନ୍ତି, ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ଏକଚ୍ଚାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ହୋତି, ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଅକତଂ [ନ କତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ହୋତି, ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତମସ୍ସ ନପ୍ପସୀଦତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅପାସାଦିକେ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ପାସାଦିକେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅପ୍ପସନ୍ନା ପସୀଦନ୍ତି, ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱୋ ହୋତି, ସତ୍ଥୁସାସନଂ କତଂ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତମସ୍ସ ପସୀଦତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ପାସାଦିକେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯. ଅଗ୍ଗିସୁତ୍ତଂ

୨୧୯. ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅଗ୍ଗିସ୍ମିଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅଚକ୍ଖୁସ୍ସୋ, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣୋ, ଦୁବ୍ବଲକରଣୋ, ସଙ୍ଗଣିକାପୱଡ୍ଢନୋ [ସଙ୍ଗଣିକାପୱଦ୍ଧନୋ (ସୀ।), ସଙ୍ଗଣିକାରାମବଦ୍ଧନୋ (କ।)], ତିରଚ୍ଛାନକଥାପୱତ୍ତନିକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅଗ୍ଗିସ୍ମି’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦. ମଧୁରାସୁତ୍ତଂ

୨୨୦. ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ମଧୁରାଯଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ୱିସମା, ବହୁରଜା, ଚଣ୍ଡସୁନଖା, ୱାଳଯକ୍ଖା, ଦୁଲ୍ଲଭପିଣ୍ଡା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ମଧୁରାଯ’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଅକ୍କୋସକୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅକ୍କୋସଭଣ୍ଡନସୀଲଂ , ବହୁଭାଣୀ ଦ୍ୱେ ଅଖନ୍ତିଯୋ;

ଅପାସାଦିକା ଦ୍ୱେ ୱୁତ୍ତା, ଅଗ୍ଗିସ୍ମିଂ ମଧୁରେନ ଚାତି।

(୨୩) ୩। ଦୀଘଚାରିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଦୀଘଚାରିକସୁତ୍ତଂ

୨୨୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନୱତ୍ଥଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସ୍ସୁତଂ ନ ସୁଣାତି, ସୁତଂ ନ ପରିୟୋଦାପେତି, ସୁତେନେକଚ୍ଚେନ ଅୱିସାରଦୋ ହୋତି, ଗାଳ୍ହଂ [ବାଳ୍ହଂ (ସ୍ୟା।)] ରୋଗାତଙ୍କଂ ଫୁସତି, ନ ଚ ମିତ୍ତୱା ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନୱତ୍ଥଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥଚାରେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସ୍ସୁତଂ ସୁଣାତି, ସୁତଂ ପରିୟୋଦାପେତି, ସୁତେନେକଚ୍ଚେନ ୱିସାରଦୋ ହୋତି, ନ ଗାଳ୍ହଂ ରୋଗାତଙ୍କଂ ଫୁସତି, ମିତ୍ତୱା ଚ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥଚାରେ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟଦୀଘଚାରିକସୁତ୍ତଂ

୨୨୨। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନୱତ୍ଥଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନଧିଗତଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି, ଅଧିଗତା ପରିହାୟତି, ଅଧିଗତେନେକଚ୍ଚେନ ଅୱିସାରଦୋ ହୋତି, ଗାଳ୍ହଂ ରୋଗାତଙ୍କଂ ଫୁସତି, ନ ଚ ମିତ୍ତୱା ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନୱତ୍ଥଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥଚାରେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନଧିଗତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଅଧିଗତା ନ ପରିହାୟତି, ଅଧିଗତେନେକଚ୍ଚେନ ୱିସାରଦୋ ହୋତି, ନ ଗାଳ୍ହଂ ରୋଗାତଙ୍କଂ ଫୁସତି, ମିତ୍ତୱା ଚ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥଚାରେ’’ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଅତିନିୱାସସୁତ୍ତଂ

୨୨୩। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅତିନିୱାସେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ବହୁଭଣ୍ଡୋ ହୋତି ବହୁଭଣ୍ଡସନ୍ନିଚୟୋ, ବହୁଭେସଜ୍ଜୋ ହୋତି ବହୁଭେସଜ୍ଜସନ୍ନିଚୟୋ, ବହୁକିଚ୍ଚୋ ହୋତି ବହୁକରଣୀୟୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ କିଂକରଣୀୟେସୁ, ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ଗିହିସଂସଗ୍ଗେନ, ତମ୍ହା ଚ ଆୱାସା ପକ୍କମନ୍ତୋ ସାପେକ୍ଖୋ ପକ୍କମତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅତିନିୱାସେ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥୱାସେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ନ ବହୁଭଣ୍ଡୋ ହୋତି ନ ବହୁଭଣ୍ଡସନ୍ନିଚୟୋ, ନ ବହୁଭେସଜ୍ଜୋ ହୋତି ନ ବହୁଭେସଜ୍ଜସନ୍ନିଚୟୋ, ନ ବହୁକିଚ୍ଚୋ ହୋତି ନ ବହୁକରଣୀୟୋ ନ ବ୍ୟତ୍ତୋ କିଂକରଣୀୟେସୁ, ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ଗିହିସଂସଗ୍ଗେନ, ତମ୍ହା ଚ ଆୱାସା ପକ୍କମନ୍ତୋ ଅନପେକ୍ଖୋ ପକ୍କମତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥୱାସେ’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ମଚ୍ଛରୀସୁତ୍ତଂ

୨୨୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଅତିନିୱାସେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରୀ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଅତିନିୱାସେ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥୱାସେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ନ ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ନ କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ନ ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ନ ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀ ହୋତି, ନ ଧମ୍ମମଚ୍ଛରୀ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସମୱତ୍ଥୱାସେ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମକୁଲୂପକସୁତ୍ତଂ

୨୨୫। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା କୁଲୂପକେ [କୁଲୁପକେ (ସ୍ୟା। ପୀ।), କୁଲୂପଗେ (ସୀ।)]। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନାମନ୍ତଚାରେ ଆପଜ୍ଜତି, ରହୋ

ନିସଜ୍ଜାଯ ଆପଜ୍ଜତି, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଆସନେ ଆପଜ୍ଜତି, ମାତୁଗାମସ୍ସ ଉତ୍ତରି ଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି, କାମସଙ୍କପ୍ପବହୁଲୋ ୱିହରତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା କୁଲୂପକେ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯକୁଲୂପକସୁତ୍ତଂ

୨୨୬। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା କୁଲୂପକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତିୱେଲଂ କୁଲେସୁ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ୱିହରତୋ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅଭିଣ୍ହଦସ୍ସନଂ, ଦସ୍ସନେ ସତି ସଂସଗ୍ଗୋ, ସଂସଗ୍ଗେ ସତି ୱିସ୍ସାସୋ, ୱିସ୍ସାସେ ସତି ଓତାରୋ, ଓତିଣ୍ଣଚିତ୍ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – 'ଅନଭିରତୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସତି ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି ସିକ୍ଖଂ ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସତି'। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା କୁଲୂପକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତିୱେଲଂ କୁଲେସୁ ସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ୱିହରତୋ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଭୋଗସୁତ୍ତଂ

୨୨୭। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଭୋଗେସୁ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅଗ୍ଗିସାଧାରଣା ଭୋଗା, ଉଦକସାଧାରଣା ଭୋଗା, ରାଜସାଧାରଣା ଭୋଗା, ଚୋରସାଧାରଣା ଭୋଗା, ଅପ୍ପିଯେହି ଦାଯାଦେହି ସାଧାରଣା ଭୋଗା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଭୋଗେସୁ।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ଭୋଗେସୁ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଭୋଗେ ନିସ୍ସାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି, ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି, ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋୱଗ୍ଗିକଂ ସୁଖୱିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ଭୋଗେସୂ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଉସ୍ସୂରଭତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୨୮। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଉସ୍ସୂରଭତ୍ତେ କୁଲେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଯେ ତେ ଅତିଥୀ ପାହୁନା, ତେ ନ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି; ଯା ତା ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକା ଦେୱତା, ତା ନ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି; ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏକଭତ୍ତିକା ରତ୍ତୂପରତା ୱିରତା ୱିକାଲଭୋଜନା, ତେ ନ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି; ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସା ୱିମୁଖା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି; ତାୱତକଂୟେୱ ଅସମଯେନ ଭୁତ୍ତଂ ଅନୋଜୱନ୍ତଂ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଉସ୍ସୂରଭତ୍ତେ କୁଲେ।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସମଯଭତ୍ତେ କୁଲେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଯେ ତେ ଅତିଥୀ ପାହୁନା, ତେ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି; ଯା ତା ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକା ଦେୱତା, ତା କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି; ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏକଭତ୍ତିକା ରତ୍ତୂପରତା ୱିରତା ୱିକାଲଭୋଜନା, ତେ କାଲେନ ପଟିପୂଜେନ୍ତି; ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସା ଅୱିମୁଖା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି; ତାୱତକଂୟେୱ ସମଯେନ ଭୁତ୍ତଂ ଓଜୱନ୍ତଂ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସମଯଭତ୍ତେ କୁଲେ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମକଣ୍ହସପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୨୨୯। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା କଣ୍ହସପ୍ପେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସୁଚି, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ, ସଭୀରୁ, ସପ୍ପଟିଭଯୋ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା କଣ୍ହସପ୍ପେ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚିମେ ଆଦୀନୱା ମାତୁଗାମେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସୁଚି, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ, ସଭୀରୁ, ସପ୍ପଟିଭଯୋ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ମାତୁଗାମେ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯକଣ୍ହସପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୨୩୦। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା କଣ୍ହସପ୍ପେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? କୋଧନୋ, ଉପନାହୀ, ଘୋରୱିସୋ, ଦୁଜ୍ଜିୱ୍ହୋ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା କଣ୍ହସପ୍ପେ।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚିମେ ଆଦୀନୱା ମାତୁଗାମେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? କୋଧନୋ, ଉପନାହୀ, ଘୋରୱିସୋ, ଦୁଜ୍ଜିୱ୍ହୋ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ। ତତ୍ରିଦଂ,

ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମସ୍ସ ଘୋରୱିସତା – ଯେଭୁୟ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମୋ ତିବ୍ବରାଗୋ। ତତ୍ରିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମସ୍ସ ଦୁଜ୍ଜିୱ୍ହତା – ଯେଭୁୟ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମୋ ପିସୁଣୱାଚୋ। ତତ୍ରିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମସ୍ସ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିତା – ଯେଭୁୟ୍ୟେନ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମୋ ଅତିଚାରିନୀ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ମାତୁଗାମେ’’ତି। ଦସମଂ।

ଦୀଘଚାରିକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଦୀଘଚାରିକା ୱୁତ୍ତା, ଅତିନିୱାସମଚ୍ଛରୀ;

ଦ୍ୱେ ଚ କୁଲୂପକା ଭୋଗା, ଭତ୍ତଂ ସପ୍ପାପରେ ଦୁୱେତି।

(୨୪) ୪। ଆୱାସିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱାସିକସୁତ୍ତଂ

୨୩୧। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭାୱନୀୟୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ନ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ; ନ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ନ ସୁତଧରୋ; ନ ପଟିସଲ୍ଲେଖିତା [ସଲ୍ଲେଖିତା (କ। ସୀ।)] ହୋତି ନ ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମୋ; ନ କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି ନ କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ; ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭାୱନୀୟୋ ହୋତି।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନୀୟୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ; ପଟିସଲ୍ଲେଖିତା ହୋତି ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମୋ; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ; ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଅଜଳୋ ଅନେଳମୂଗୋ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନୀୟୋ ହୋତୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ପିୟସୁତ୍ତଂ

୨୩୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀୟୋ ଚ।

‘‘କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ, ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା ; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିୟା ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟ ଅନେଳଗଲାୟ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟା; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ; ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିୟୋ ଚ ହୋତି ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାୱନୀୟୋ ଚା’’ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ସୋଭନସୁତ୍ତଂ

୨୩୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆୱାସଂ ସୋଭେତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିୟା ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟ ଅନେଳଗଲାୟ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟା; ପଟିବଲୋ ହୋତି ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ସମାଦପେତୁଂ ସମୁତ୍ତେଜେତୁଂ ସମ୍ପହଂସେତୁଂ; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆୱାସଂ ସୋଭେତୀ’’ତି। ତତିୟଂ।

୪। ବହୂପକାରସୁତ୍ତଂ

୨୩୪। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆୱାସସ୍ସ ବହୂପକାରୋ ହୋତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ; ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା; ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲଂ ପଟିସଙ୍ଖରୋତି; ମହା ଖୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତୋ ନାନାୱେରଜ୍ଜକା ଭିକ୍ଖୂ ଗିହୀନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆରୋଚେତି – ‘ମହା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତୋ ନାନାୱେରଜ୍ଜକା ଭିକ୍ଖୂ, କରୋଥ ପୁଞ୍ଞାନି, ସମୟୋ ପୁଞ୍ଞାନି କାତୁ’ନ୍ତି; ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆୱାସସ୍ସ ବହୂପକାରୋ ହୋତୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅନୁକମ୍ପସୁତ୍ତଂ

୨୩୫। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହୀନଂ [ଗିହିଂ (ସ୍ୟା।), ଗିହୀ (କତ୍ଥଚି)] ଅନୁକମ୍ପତି। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅଧିସୀଲେ [ଅଧିସୀଲେସୁ (ସ୍ୟା।)] ସମାଦପେତି; ଧମ୍ମଦସ୍ସନେ ନିୱେସେତି; ଗିଲାନକେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସତିଂ ଉପ୍ପାଦେତି – 'ଅରହଗ୍ଗତଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେଥା'ତି; ମହା ଖୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତୋ ନାନାୱେରଜ୍ଜକା ଭିକ୍ଖୂ ଗିହୀନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆରୋଚେତି – 'ମହା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତୋ ନାନାୱେରଜ୍ଜକା ଭିକ୍ଖୂ, କରୋଥ ପୁଞ୍ଞାନି, ସମୟୋ ପୁଞ୍ଞାନି କାତୁ'ନ୍ତି; ଯଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଦେନ୍ତି ଲୂଖଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ତଂ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ନ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହୀନଂ ଅନୁକମ୍ପତୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଠମଅୱଣ୍ଣାରହସୁତ୍ତଂ

୨୩୬। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି; ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି; ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ।

''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀୟେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି; ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ନ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁତିୟଅୱଣ୍ଣାରହସୁତ୍ତଂ

୨୩୭। ''ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି ଆୱାସପଲିଗେଧୀ; କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି କୁଲପଲିଗେଧୀ; ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ।

''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ନ ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି ନ ଆୱାସପଲିଗେଧୀ; ନ କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି ନ କୁଲପଲିଗେଧୀ; ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ନ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ତତିୟଅୱଣ୍ଣାରହସୁତ୍ତଂ

୨୩୮। ''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ।

''ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି ; ନ ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି ; ନ ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମମଚ୍ଛରିୟସୁତ୍ତଂ

୨୩୯। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀ [ଧମ୍ମମଚ୍ଛରୀ (କ।)] ହୋତି; ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ନ ୱିନିପାତେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯମଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୨୪୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ଧମ୍ମମଚ୍ଛରୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଆୱାସମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ କୁଲମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ ଲାଭମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରୀ ହୋତି; ନ ଧମ୍ମମଚ୍ଛରୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଦସମଂ।

ଆୱାସିକୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆୱାସିକୋ ପିଯୋ ଚ ସୋଭନୋ,

ବହୂପକାରୋ ଅନୁକମ୍ପକୋ ଚ;

ତଯୋ ଅୱଣ୍ଣାରହା ଚେୱ,

ମଚ୍ଛରିଯା ଦୁୱେପି ଚାତି [ଯଥାଭତଂ ଚାପି ଅୱଣ୍ଣଗେଧା, ଚତୁକ୍କମଚ୍ଛେର ପଞ୍ଚମେନ ଚାତି (ସୀ। ସ୍ୟା।) ଯଥାଭତଂ ଅୱଣ୍ଣଞ୍ଚ, ଚତୁକୋ ମଚ୍ଛରିଯେନ ଚାତି (କ।)]।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୫) ୫। ଦୁଚ୍ଚରିତୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୧। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଦୁଚ୍ଚରିତେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉପୱଦତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହନ୍ତି; ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି; କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦୁଚ୍ଚରିତେ।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସୁଚରିତେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପୱଦତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ପସଂସନ୍ତି; କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି; କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସୁଚରିତେ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ପଠମକାଯଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୨। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେ…ପେ… ଆନିସଂସା କାଯସୁଚରିତେ…ପେ…। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଠମୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୩। ''ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେ…ପେ… ଆନିସଂସା ୱଚୀସୁଚରିତେ…ପେ…। ତତିଯଂ।

୪। ପଠମମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୪। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ…ପେ… ଆନିସଂସା ମନୋସୁଚରିତେ । କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପୱଦତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ପସଂସନ୍ତି; କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି; କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ମନୋସୁଚରିତେ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୫। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ଦୁଚ୍ଚରିତେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉପୱଦତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହନ୍ତି; ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାତି; ଅସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦୁଚ୍ଚରିତେ।

''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ସୁଚରିତେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପୱଦତି; ଅନୁୱିଚ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ପସଂସନ୍ତି; କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାତି; ସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସୁଚରିତେ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯକାଯଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୬। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେ…ପେ… ଆନିସଂସା କାଯସୁଚରିତେ…ପେ…। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁତିଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୭। ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦୀନୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେ…ପେ… ଆନିସଂସା ୱଚୀସୁଚରିତେ…ପେ…। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୪୮। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖବେ, ଆଦୀନଵା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ…ପେ… ଆନିସଂସା ମନୋସୁଚରିତେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପଵଦତି; ଅନୁଵିଚ୍ଚ ଵିଞ୍ଞୂ ପସଂସନ୍ତି; କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି; ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଙ୍କରୋତି; କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ମନୋସୁଚରିତେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସିଵଥିକସୁତ୍ତଂ

୨୪୯। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଆଦୀନଵା ସିଵଥିକାଯ [ସୀଵଥିକାଯ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସୁଚି, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା, ସପ୍ପଟିଭଯା, ଵାଳଅମନୁସ୍ସାନଂ ଆଵାସୋ, ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଆରୋଦନା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନଵା ସିଵଥିକାଯ।

‘‘ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚିମେ ଆଦୀନଵା ସିଵଥିକୂପମେ ପୁଗ୍ଗଲେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସୁଚିନା କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସୁଚିନା ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସୁଚିନା ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇଦମସ୍ସ ଅସୁଚିତାଯ ଵଦାମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖବେ, ସିଵଥିକା ଅସୁଚି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘ତସ୍ସ ଅସୁଚିନା କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅସୁଚିନା ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅସୁଚିନା ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଇଦମସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧତାଯ ଵଦାମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖବେ, ସିଵଥିକା ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘ତମେନଂ ଅସୁଚିନା କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତଂ, ଅସୁଚିନା ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତଂ, ଅସୁଚିନା ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ପେସଲା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଆରକା ପରିଵଜ୍ଜନ୍ତି। ଇଦମସ୍ସ ସପ୍ପଟିଭଯସ୍ମିଂ ଵଦାମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖବେ, ସିଵଥିକା ସପ୍ପଟିଭଯା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘ସୋ ଅସୁଚିନା କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅସୁଚିନା ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ , ଅସୁଚିନା ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଭାଗେହି ପୁଗ୍ଗଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂଵସତି। ଇଦମସ୍ସ ଵାଳଆଵାସସ୍ମିଂ ଵଦାମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା , ଭିକ୍ଖବେ, ସିଵଥିକା ଵାଳଅମନୁସ୍ସାନଂ ଆଵାସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘ତମେନଂ ଅସୁଚିନା କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତଂ, ଅସୁଚିନା ଵଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତଂ, ଅସୁଚିନା ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ପେସଲା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଦିସ୍ଵା ଖୀଯଧମ୍ମଂ [ଖୀଯନଧମ୍ମଂ (ସୀ।)] ଆପଜ୍ଜନ୍ତି – ‘ଅହୋ ଵତ ନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଯେ ମଯଂ ଏଵରୂପେହି ପୁଗ୍ଗଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂଵସାମା’ତି! ଇଦମସ୍ସ ଆରୋଦନାଯ ଵଦାମି। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖବେ, ସିଵଥିକା ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ ଆରୋଦନା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନଵା ସିଵଥିକୂପମେ ପୁଗ୍ଗଲେ’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦସୁତ୍ତଂ

୨୫୦। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖବେ, ଆଦୀନଵା ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି, ସୋ ତଥାରୂପଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି ଯଥାରୂପାଯ ଆପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଘୋ ଉକ୍ଖିପତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୋ ସଙ୍ଘେନ ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ’ତି। ଭିକ୍ଖୂସୁ ଅପ୍ପସାଦବହୁଲୋ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂସୁ ଅପ୍ପସାଦବହୁଲୋ ସମାନୋ ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ଭଜତି। ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଭଜନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣାତି। ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମା ପରିହାଯତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଠମୋ ଆଦୀନଵୋ ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଯସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି, ସୋ ତଥାରୂପଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି ଯଥାରୂପାଯ ଆପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଘୋ ଅନ୍ତେ ନିସୀଦାପେତି । ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୋ ସଙ୍ଘେନ ଅନ୍ତେ ନିସୀଦାପିତୋ’ତି। ଭିକ୍ଖୂସୁ ଅପ୍ପସାଦବହୁଲୋ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂସୁ ଅପ୍ପସାଦବହୁଲୋ ସମାନୋ ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ଭଜତି। ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଭଜନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣାତି। ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମା ପରିହାଯତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦୁତିଯୋ ଆଦୀନଵୋ ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଯସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି, ସୋ ଦିସାପକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି…ପେ… ସୋ ଵିବ୍ଭନ୍ତୋ ହୋତି…ପେ… ସୋ କାଲଙ୍କତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ସୋ କାଲଙ୍କତୋ’ତି। ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ଭଜତି। ଅଞ୍ଞେ

ଭିକ୍ଖୁ ଅଭଜନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣାତି। ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମା ପରିହାଯତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚମୋ ଆଦୀନୱୋ ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେ’’ତି। ଦସମଂ।

ଦୁଚ୍ଚରିତୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ;

ଚତୂହି ପରେ ଦ୍ୱେ ସିୱଥିକା, ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପସାଦେନ ଚାତି।

ପଞ୍ଚମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

(୨୬) ୬। ଉପସମ୍ପଦାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବସୁତ୍ତଂ

୨୫୧।[ମହାୱ। ୮୪] ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସେଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସେଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସେଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ନିସ୍ସଯସୁତ୍ତଂ

୨୫୨।[ମହାୱ। ୮୪] ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନିସ୍ସଯୋ ଦାତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସେଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି…ପେ… ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି…ପେ… ନିସ୍ସଯୋ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସାମଣେରସୁତ୍ତଂ

୨୫୩।[ମହାୱ। ୮୪] ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସାମଣେରୋ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସେଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି; ଅସେଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସାମଣେରୋ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପଞ୍ଚମଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୨୫୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ମଚ୍ଛରିଯାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯାନି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ମଚ୍ଛରିଯାନଂ ଏତଂ ପଟିକୁଟ୍ଠଂ [ପଟିକିଟ୍ଠଂ (ସୀ। ପୀ।), ପଟିକ୍କିଟ୍ଠଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ପଟିକିଟ୍ଠଂ (କ।)], ଯଦିଦଂ ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯ’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମଚ୍ଛରିଯପ୍ପହାନସୁତ୍ତଂ

୨୫୫। ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମଚ୍ଛରିଯାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି; କୁଲମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ…ପେ… ଲାଭମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି। ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ମଚ୍ଛରିଯାନଂ ପହାନାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଠମଜ୍ଝାନସୁତ୍ତଂ

୨୫୬। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭-୧୩। ଦୁତିଯଝାନସୁତ୍ତାଦିସତ୍ତକଂ

୨୫୭-୨୬୩। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଅଭବ୍ବୋ ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଅଭବ୍ବୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ଅଭବ୍ବୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ… ଅଭବ୍ବୋ ସକଦାଗାମିଫଲଂ… ଅଭବ୍ବୋ ଅନାଗାମିଫଲଂ… ଅଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ [ଅରହତ୍ତଫଲଂ (ସୀ।)] ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ , କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଭବ୍ବୋ ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଭବ୍ବୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ଭବ୍ବୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ… ଭବ୍ବୋ ସକଦାଗାମିଫଲଂ… ଭବ୍ବୋ ଅନାଗାମିଫଲଂ… ଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ତେରସମଂ।

୧୪। ଅପରପଠମଝାନସୁତ୍ତଂ

୨୬୪। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଅକତଞ୍ଞୁତଂ ଅକତୱେଦିତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଅକତଞ୍ଞୁତଂ ଅକତୱେଦିତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁ’’ନ୍ତି। ଚୁଦ୍ଦସମଂ।

୧୫-୨୧। ଅପରଦୁତିଯଝାନସୁତ୍ତାଦିସତ୍ତକଂ

୨୬୫-୨୭୧। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ… ସକଦାଗାମିଫଲଂ… ଅନାଗାମିଫଲଂ… ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଅକତଞ୍ଞୁତଂ ଅକତୱେଦିତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ।

‘‘ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ… ସକଦାଗାମିଫଲଂ… ଅନାଗାମିଫଲଂ… ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଅକତଞ୍ଞୁତଂ ଅକତୱେଦିତଂ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଭବ୍ବୋ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁ’’ନ୍ତି। ଏକୱୀସତିମଂ।

ଉପସମ୍ପଦାୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୧। ସମ୍ମୁତିପେୟ୍ୟାଲଂ

୧। ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକସୁତ୍ତଂ

୨୭୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ [ନ ସମ୍ମନିତବ୍ବୋ (କ।) ଚୂଳଅଓ। ୩୨୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ନ ଜାନାତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଜାନାତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋତି।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ସମ୍ମତୋ [ସମ୍ମତୋପି (ସୀ।)] ନ ପେସେତବ୍ବୋ…ପେ… ସମ୍ମତୋ ପେସେତବ୍ବୋ… ବାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ… ପଣ୍ଡିତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ… ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି… ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି… ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ… ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଜାନାତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ପଠମଂ।

୨-୧୪। ସେନାସନପଞ୍ଞାପକସୁତ୍ତାଦିତେରସକଂ

୨୭୩-୨୮୫। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସେନାସନପଞ୍ଞାପକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ପଞ୍ଞତ୍ତାପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି… ପେ… ସେନାସନପଞ୍ଞାପକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ପଞ୍ଞତ୍ତାପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଜାନାତି…ପେ…।

ସେନାସନଗାହାପକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ [ପଞ୍ଞତ୍ତାପଞ୍ଞତ୍ତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ନ ଜାନାତି…ପେ… ସେନାସନଗାହାପକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ [ପଞ୍ଞତ୍ତାପଞ୍ଞତ୍ତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଜାନାତି…ପେ…।

ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗୁତ୍ତାଗୁତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି… ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗୁତ୍ତାଗୁତ୍ତଂ ଜାନାତି…ପେ…।

ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ ନ ଜାନାତି… ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ …ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ ଜାନାତି…ପେ…।

ଚୀୱରଭାଜକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଭାଜିତାଭାଜିତଂ ନ ଜାନାତି… ଚୀୱରଭାଜକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଭାଜିତାଭାଜିତଂ ଜାନାତି… ପେ…।

ଯାଗୁଭାଜକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଯାଗୁଭାଜକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ…।

ଫଲଭାଜକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଫଲଭାଜକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ…।

ଖଜ୍ଜକଭାଜକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଭାଜିତାଭାଜିତଂ ନ ଜାନାତି… ଖଜ୍ଜକଭାଜକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଭାଜିତାଭାଜିତଂ ଜାନାତି… ପେ…।

ଅପ୍ପମତ୍ତକୱିସ୍ସଜ୍ଜକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ ନ ଜାନାତି… ଅପ୍ପମତ୍ତକୱିସ୍ସଜ୍ଜକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ

ଜାନାତି…।

ସାଟିଯଗ୍ଗାହାପକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ ନ ଜାନାତି … ସାଟିଯଗ୍ଗାହାପକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ ଜାନାତି…।

ପତ୍ତଗ୍ଗାହାପକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ ନ ଜାନାତି… ପତ୍ତଗ୍ଗାହାପକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଗହିତାଗହିତଂ ଜାନାତି…।

ଆରାମିକପେସକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ଆରାମିକପେସକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ…।

ସାମଣେରପେସକୋ ନ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ… ସାମଣେରପେସକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ…ପେ…।

ସମ୍ମତୋ ନ ପେସେତବ୍ବୋ…ପେ… ସମ୍ମତୋ ପେସେତବ୍ବୋ…ପେ…।

ସାମଣେରପେସକୋ ବାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ…ପେ… ପଣ୍ଡିତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ… ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି… ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି… ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ… ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ପେସିତାପେସିତଂ ଜାନାତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସାମଣେରପେସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି। ଚୁଦ୍ଦସମଂ।

ସମ୍ମୁତିପେୟ୍ୟାଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୨। ସିକ୍ଖାପଦପେୟ୍ୟାଲଂ

୧। ଭିକ୍ଖୁସୁତ୍ତଂ

୨୮୬। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି ? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ପଠମଂ।

୨-୭। ଭିକ୍ଖୁନୀସୁତ୍ତାଦିଛକ୍କଂ

୨୮୭-୨୯୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଭିକ୍ଖୁନୀ…ପେ… ସିକ୍ଖମାନା… ସାମଣେରୋ… ସାମଣେରୀ… ଉପାସକୋ… ଉପାସିକା ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତିନୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯିନୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରିନୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦିନୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯିନୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଉପାସିକା ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଉପାସିକା ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତା ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତା ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତା ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତା ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଉପାସିକା ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଆଜୀୱକସୁତ୍ତଂ

୨୯୩। ‘‘ପଞ୍ଚହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆଜୀୱକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଆଜୀୱକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯-୧୭। ନିଗଣ୍ଠସୁତ୍ତାଦିନୱକଂ

୨୯୪-୩୦୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ନିଗଣ୍ଠୋ…ପେ… ମୁଣ୍ଡସାୱକୋ… ଜଟିଲକୋ… ପରିବ୍ବାଜକୋ… ମାଗଣ୍ଡିକୋ… ତେଦଣ୍ଡିକୋ… ଆରୁଦ୍ଧକୋ… ଗୋତମକୋ… ଦେୱଧମ୍ମିକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି…ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଦେୱଧମ୍ମିକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ’’ତି। ସତ୍ତରସମଂ।

ସିକ୍ଖାପଦପେୟ୍ୟାଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୩। ରାଗପେୟ୍ୟାଲଂ

୩୦୩। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆଦୀନୱସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା [ସବ୍ବତ୍ଥପି ଏୱମେୱ ଦିସ୍ସତି] – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୩୦୪। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତସଞ୍ଞା – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୩୦୫। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୩୦୬। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୩୦୭। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

୩୦୮-୧୧୫୧। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଞ୍ଞାଯ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ… ୱଯାଯ… ୱିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା। ଦୋସସ୍ସ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ … ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାଯ… ପରିଞ୍ଞାଯ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ… ୱଯାଯ… ୱିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ପମାଦସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି।

ରାଗପେୟ୍ୟାଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅଭିଞ୍ଞାଯ ପରିଞ୍ଞାଯ ପରିକ୍ଖଯାଯ,

ପହାନାଯ ଖଯାଯ ୱଯେନ ଚ;

ୱିରାଗନିରୋଧା ଚାଗଞ୍ଚ,

ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଇମେ ଦସାତି।

ପଞ୍ଚକନିପାତୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତତ୍ରିଦଂ ୱଗ୍ଗୁଦ୍ଦାନଂ –

ସେଖବଲଂ ବଲଞ୍ଚେୱ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଞ୍ଚ ସୁମନଂ;

ମୁଣ୍ଡନୀୱରଣଞ୍ଚ ସଞ୍ଜ୍ଞଞ୍ଚ, ୟୋଧାଜୀୱଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠମଂ;

ଥେରଂ କକୁଧଫାସୁଞ୍ଚ, ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦଦ୍ୱାଦସଂ;

ଗିଲାନରାଜତିକଣ୍ଡଂ, ସଦ୍ଧମ୍ମାଘାତୁପାସକଂ;

ଅରଞ୍ଜ୍ଞବ୍ରାହ୍ମଣଞ୍ଚେୱ, କିମିଲକ୍କୋସକଂ ତଥା;

ଦୀଘାଚାରାୱାସିକଞ୍ଚ, ଦୁଚ୍ଚରିତୂପସମ୍ପଦନ୍ତି।

ପଞ୍ଚକନିପାତପାଠଇ ନିଟ୍ଠିତା।